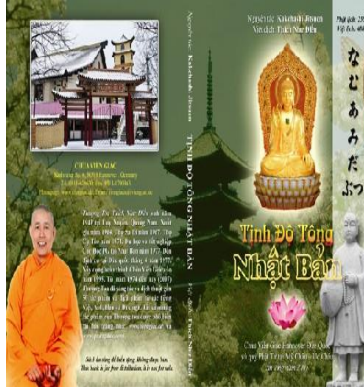

TÌNH ĐỘ TÔNG NHẬT BẢN

Nguyên tác: Kakehashi Jitsuen

Việt Dịch: HT. Thích Như Điền
Chùa Viên Giác Hannover Đức quốc

---o0o---

Nguồn

<http://www.quangduc.com>

Chuyển sang ebook 19-06-2009

Người thực hiện :

Nam Thiên - namthien@gmail.com

[Link Audio Tại Website http://www.phatphaponline.org](http://www.phatphaponline.org)

Mục Lục

- I. Lời đầu sách
- II. Cuộc Đời Của Thân Loan
  - II.01 Thân Thế Và Xuất Gia
  - II.02 Tham Cứu Nơi Nhà Lục Giác
  - II.03 Sự Hồi Tâm Của Thân Loan
  - II.04 Tuyển Chọn Bỏ Nguyện Niệm Phật
  - II.05 Pháp Nạn Thừa Nguyên Và Lưu Đà Ở Việt Hậu
  - II.06 Phi Tăng Phi Tục
  - II.07 Sự Hành Hóa Ở Kanto (Quan Đông)
  - II.08 Những Năm Về Già Của Thân Loan

- III. Những Trước Tác Chính Yếu
  - III.01 Tịnh Độ Thật “Giáo Hành Chứng Văn Loại”
  - III.02 Tịnh Độ Văn Loại Tụ Sao (1 quyển)
  - III.03 Ngu Ngốc Sao (2 quyển)
  - III.04 Nhập Xuất Nhị Môn Kế
  - III.05 Tam Thiếp Hòa Tán
  - III.06 Ba Kinh Tịnh Độ Vãng Sanh Văn Loại
  - III.07 Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn
  - III.08 Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý
  - III.09 Duy Tín Sao Văn Ý (1 quyển)
  - III.10 Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc
  - III.11 Huệ Tín Ni (Eshinni) Tiêu Túc
  - III.12 Thán Dị Sao (1 quyển)
- IV. Lời Dạy Của Thân Loan
  - IV.01 Ngôn Ngữ Của “Thán Dị Sao”
  - IV.02 Lời Dạy Về “Tam Thiếp Hòa Tán”
  - IV.03 Lời Dạy Của Hòa Ngữ Thánh Giáo
  - IV.04 Lời dạy về “Giáo Hành Chứng Văn Loại”
- V. Lời Cuối Sách
- VI. Tiểu Sử Kakehashi Jitsuen
- VII. Nhà Xuất Bản

---o0o---

I. Lời đầu sách

Đã từ lâu người Phật Tử Việt Nam chúng ta làm quen với Tịnh Độ Tông Việt Nam và Tịnh Độ Tông Trung Hoa; nhưng Tịnh Độ Tông Nhật Bản dường như rất ít người lưu tâm đến. Có lẽ nhiều người nghĩ rằng, đã là Tịnh Độ thì Phật Giáo nước nào cũng giống nhau thôi. Điều đó không sai nhưng nói như thế không hoàn toàn đúng. Vì lẽ cây giác ngộ có thể chung cùng một gốc; nhưng cành lá giác ngộ có thể không giống nhau. Vì qua việc truyền thừa của Chư Tổ khi tiếp nhận cũng như tiêu hóa giáo lý phải kinh qua văn hóa, phong tục, tập quán cũng như ngôn ngữ của nước mình. Do vậy, hôm nay chúng tôi muốn giới thiệu đến quý vị một cuốn sách viết về cuộc đời và sự tu chứng cũng như những trước tác của Ngài Thân Loan (Shinran) người Nhật Bản sanh vào cuối thế kỷ thứ 12 và sách này do tác giả Kakehashi Jitsuen đặc biệt trình bày về quan điểm của Tịnh Độ Tông theo lối nhìn của người Nhật và biết đâu các Phật tử Việt Nam chúng ta sẽ có tài liệu để tham

cứu một tông phái vốn chiếm 2 phần 3 trong các Tông phái Phật Giáo Nhật Bản ngày nay.

Người Nhật khi nghe đến Shinran Shonin (Thân Loan Thánh Nhân) họ liền hiểu ngay gần như là Giáo Tổ của Tịnh Độ Tông Nhật Bản, nhưng thật ra Tịnh Độ Tông Nhật Bản không phải bắt đầu từ thế kỷ thứ 12 mà trước đó đã có Shotoku Taishi (Thánh Đức Thái Tử) đã tu học pháp môn này từ thế kỷ thứ 6,7 (ông sinh năm 574, băng hà năm 622) rồi sau đó đến Ngài Nguyên Tín, Pháp Nhiên¹, tiếp theo sau mới đến Thân Loan. Thân Loan là đệ tử của Pháp Nhiên nhưng hầu như người ta ít lưu tâm đến Pháp Nhiên hơn là Thân Loan. Do vậy chúng ta thử duyệt qua những điểm chính về cuộc đời, sự tu học, tư tưởng, những trước tác v.v..., để từ đó chúng ta rõ hơn về con người của Thân Loan mà người Nhật đã tôn Ngài là bậc Thánh.

Thân Loan sinh năm 1173 và viên tịch năm 1262. Ngài có một cuộc đời dài đằng đẵng gần một thế kỷ như thế để làm người và được làm Thánh sau khi viên tịch. Năm lên 9 tuổi đã xuất gia tại núi Tỳ Duệ thuộc Tông Thiên Thai. Ngài ở đó tu học 20 năm trường và vẫn tu học theo môn phái này, đồng thời cũng hành trì theo pháp môn niệm Phật và chuyên tu về lời nguyện thứ 19 cũng như 20 của Đức Phật A Di Đà. Sau 20 năm như thế vẫn chưa rõ được sự sanh tử, nên năm 29 tuổi Ngài đã tìm đến Ngài Pháp Nhiên để tham cứu về Tịnh Độ. Sau hơn 4 năm tu học với Ngài Pháp Nhiên, Ngài đã tỏ ngộ được sanh tử và sự giải thoát như chuyên tâm tu học theo lời nguyện thứ 18 của Đức Phật A Di Đà. Đến năm 34 tuổi nhằm năm Nguyên Thừa Nguyên Niên, tức năm 1207 bị đày sang Etsugo vì lẽ có nhiều tông phái khác tại Nara lúc bấy giờ không thích pháp môn Tịnh Độ và cho Pháp Nhiên cũng như Thân Loan là đi sai lời dạy của Phật; nên những giáo phái có thể lực với triều đình lúc bấy giờ đã xin đày Ngài Thân Loan đi Việt Hậu (Etsugo). Đến năm Kiến Lịch nguyên niên nhằm năm 1211, Thầy trò Thân Loan mới được miễn tội. Lúc này ông ta đã 38 tuổi; nghĩa là thời gian bị lưu đày 5 năm. Trong 5 năm ấy ông vẫn thực hành pháp môn Niệm Phật. Đến năm 42 tuổi Thân Loan về Kanto để hướng dẫn cho nhiều người tu pháp môn Niệm Phật này. Ông ở tại đó, suốt trong vòng 20 năm. Nghĩa là cho đến năm ông 62 tuổi và kể từ lúc ấy ông về lại Kyoto để ở cũng như trước tác các tác phẩm khác và dạy đệ tử cho đến năm Thân Loan 90 tuổi thì viên tịch.

Như vậy cuộc đời của Ngài có thể chia ra làm những giai đoạn như sau: Giai đoạn một từ khi sinh ra cho đến khi xuất gia tu học tại núi Tỳ Duệ. Giai đoạn hai kể từ khi về với Pháp Nhiên làm đệ tử. Giai đoạn ba là giai đoạn lưu đày. Giai đoạn bốn tuy không nói rõ trong sách này nhưng cũng là một

giai đoạn quan trọng. Đó là giai đoạn Thân Loan lập gia đình và sinh đến 6 người con, cả trai lẫn gái. Giai đoạn năm là giai đoạn truyền bá pháp môn Tịnh Độ tại Kanto và giai đoạn sáu từ khi về lại Kyoto lúc 62 tuổi đến năm 90 tuổi.

Trong từng giai đoạn của cuộc đời Ngài, giai đoạn nào cũng khá quan trọng, thiết nghĩ chúng tôi không bàn rộng ở đây mà xin đề cho độc giả lần vào trong từng trang sách một sẽ biết rõ được điều ấy. Ở đây chúng tôi chỉ xin muốn tuần tự điếm qua một số nét chính như vừa gợi ý bên trên để độc giả có thể nắm bắt ý chính một cách dễ dàng mà thôi.

Về sự tu học của Thân Loan như chúng ta đã rõ, Người vẫn hằng tin vào câu niệm Phật; nhưng ban đầu ông dùng tự lực của mình để mong tỏ ngộ chân lý, nhưng cuối cùng không được, ông đã chuyển sang niệm Phật theo Bản Nguyện Tha Lực của Đức Phật A Di Đà; nghĩa là khi niệm Phật tức là lúc chúng ta tin tưởng và giao phó trọn vẹn thân tâm ta cho Phật, để Phật sẽ dùng cái Đức mà đến cứu độ ta và tự lực phải hoàn toàn buông bỏ. Đây cũng là một điểm khác đối với Phật Tử Trung Quốc và Việt Nam. Trung Quốc và Việt Nam chúng ta theo pháp tu Tín, Hạnh, Nguyện; nhưng theo Ngài Thân Loan không tuân tự như thế mà qua Giáo, Hạnh, Tín, Chứng. Đây cũng là một điểm khác nữa nổi bật trong sự thực hành pháp môn Niệm Phật theo Thân Loan và theo người Nhật trong hiện tại.

Ngày xưa và nay cũng thế những người có thế và lực thường hay dựa vào thế quyền để uy hiếp những kẻ yếu và Thân Loan khi thực hành pháp môn Niệm Phật có lẽ vì có nhiều người theo; nên những tông phái khác không thích chăng? Do vậy mà mới cạy vào thế của Triều Đình để bắt ông cùng đồ chúng phải bị lưu đày trong 5 năm như thế. Từ năm 39 đến 42 tuổi không thấy đề cập đến nhiều; nhưng có lẽ đây là thời gian ông lập gia đình và sống một cuộc đời Phi Tăng Phi Tục. Đây cũng là một cái nhìn hơi khác với Phật Giáo Việt Nam hay các nước Phật Giáo Đông Nam Á Châu khác.

Khi bị tù đày, chắc chắn khó có người đến để chăm nom săn sóc; nên lúc ở Việt Hậu có người con gái của Binh Bộ Đại Bỏ lấy ông làm chồng và sau đó người này cũng xuất gia với pháp danh là Huệ Tín. Có thể nói rằng lúc ông đang ở trong tù tức từ năm 34 tuổi cho đến sau 5 năm ở tù năm ông 39 tuổi và kéo dài thời gian 3 năm nữa cho đến năm ông 42 tuổi, khi rời Việt Hậu để đi Kanto là thời gian có những mối tình đẹp với người con gái con quan như thế. Đây có thể là mối tình công khai chứ không phải là một mối tình vụng trộm nơi cửa Thiền và cũng bắt đầu từ đó trở đi hầu như 90 phần

trăm Tu sĩ Tịnh Độ Tông của Nhật Bản lập gia đình. Nếu kể cho đúng năm tháng ngày giờ phải nói từ năm 1215 cho đến bây giờ (2006) đã gần 800 năm rồi. Ngoài ra tất cả những Tăng sĩ khác đã bị bắt buộc phải lập gia đình qua sắc lệnh của Minh Trị Thiên Hoàng (Meiji Tenno) vào năm 1868. Nghĩa là cách nay cũng đã 130 năm. Trong khi đó Việt Nam chúng ta nằm cách Nhật Bản không xa mấy về địa lý; nhưng hoàn toàn không rõ về vấn đề này. Ở đây chúng tôi không nói, việc lập gia đình đối với Tăng sĩ là tốt hay xấu, nên hay không nên; nhưng việc này tùy theo quan niệm, cũng như tập quán của từng dân tộc mà thôi. Có lẽ chúng ta sẽ rõ hơn việc này khi điếm qua về tư tưởng của Thân Loan như dưới đây:

Thân Loan vẫn tin là niệm Phật được vãng sanh; nhưng không tin vào tự lực. Chỉ tin vào tha lực và sự vãng sanh theo chủ trương của Ngài là trực tiếp vãng sanh thành Phật, không cần trải qua các giai đoạn khác đề hành Bồ Tát Đạo qua Thập Địa và Cửu Phẩm Liên Hoa, do sự tu nhơn tích đức ở đời này như các Tông phái Nhiếp Luận, Tam Luận Tông và Chơn Ngôn Tông hằng chủ trương. Nghĩa là “Hiện Sanh Thành Phật” có nghĩa là chỉ một đời tu niệm Phật sẽ được thành Phật ngay sau khi lâm chung, do nhờ cái Đức nhiếp hóa và sự chở che của Đức Phật A Di Đà và đó là “Tha Lực Bồn Nguyện”. Có lẽ vì quan niệm như thế cho nên Tăng hay Tục; người có gia đình hay không có gia đình, tất cả đều giống nhau. Nếu một lòng chuyên niệm Nam mô A Di Đà Phật và thực hành theo nguyện thứ 18 đó là: “Ta thề sẽ không giữ ngôi chánh giác, nếu có một chúng sanh nào đó trong 10 phương quốc độ, niệm đến danh hiệu ta mà không được cứu độ thì quyết không thành Phật. Duy chỉ trừ những kẻ mang tội ngũ nghịch và không tin theo chánh pháp”.

Ngài Thân Loan

Ở đây theo lời nguyện này Phật sẽ cứu độ không bỏ một ai, chỉ trừ những người như đã nêu trên, nhưng nếu những người như thế mà có tâm hối cải thì cũng vẫn được độ như thường. Theo tinh thần của kinh Di Đà nội dung rõ ràng là như thế. Bước qua lãnh vực Kinh Báo Ân Phụ Mẫu thì Phật dạy Ngài Mục Kiền Liên phải nhờ vào năng lực của Chư Tăng sau 3 tháng An Cư Kiết Hạ mới cứu người mất được siêu thoát. Nhưng tiền xa hơn nữa là Kinh Đại Bát Niết Bàn, Phẩm Phạm Hạnh, Đức Phật đã khẳng định rằng: Nhứt Xiển Đề và những người phạm tội ngũ nghịch cũng có khả năng thành Phật; nếu họ biết ăn năn sám hối. Vì sao vậy? Vì tất cả các pháp đều có tính cách bất định; nên Nhứt Xiển Đề cũng bất định. Ngày hôm qua có thể là Nhứt Xiển Đề; nhưng ngày hôm nay và ngày mai nếu những người phạm tội ngũ nghịch và Nhứt Xiển Đề ấy sám hối, ăn năn tội lỗi xưa của mình thì chắc chắn cũng sẽ thành Phật. Đây chính là tư tưởng của Giáo Lý Tối Thượng Thừa. Có lẽ Thân Loan căn cứ theo đây mà cho rằng: Chỉ cần một đời niệm Phật theo Bốn Nguyện Tha Lực của Đức Phật A Di Đà chắc chắn sẽ thành Phật. Điều này cũng khác với quan niệm của Phật Tử Việt Nam và Trung Quốc là cõi Cực Lạc chính là cõi Phạm Thánh Đồng Cư Tịnh Độ, chứ không phải nơi ấy chỉ toàn là bậc Thánh.

Quan niệm về Vãng tướng và Hoàn Tướng cũng khác với quan niệm của người Phật Tử Việt Nam chúng ta. Vãng tướng có nghĩa là sau khi lâm chung sẽ được vãng sanh về Cực Lạc rồi thành Phật. Còn Hoàn Tướng có nghĩa là sau khi vãng sanh về thế giới Cực Lạc thành Phật; nhưng sau khi thành Phật thấy chúng sanh còn đau khổ nơi thế giới Ta Bà này nên phát nguyện về đây để độ sanh.

Thân Loan quan niệm rằng Đức Thích Ca Mâu Ni Thế Tôn là hiện thân qua Pháp Thân Phương Tiện của Đức Phật A Di Đà để thành đạo dưới gốc cây Bồ Đề tại Ấn Độ và ông ta quan niệm rằng từ Thế Thân, Long Thọ (Ấn Độ), Đàm Loan, Đạo Xước, Thiệu Đạo (Trung Quốc), Nguyên Tín, Pháp Nhiên (Nhật Bản) đều là những Hóa Thân Phương Tiện của Đức Phật A Di Đà. Ông còn đi xa hơn nữa là những loài bò bay, máy cưa vi tế côn trùng cũng là Hóa Thân của Đức A Di Đà thầy. Như thế tư tưởng này khó đọc thấy nơi những tác phẩm khác của Tịnh Độ Tông Việt Nam chúng ta.

Với những trước tác của ông rất quan trọng, mà quan trọng nhất có lẽ là “Giáo Hành Chứng Văn Loại”. Theo tác giả Kakehashi Jitsuen cho rằng ông ta viết tác phẩm này cho chính mình; nhưng trên thực tế người đời sau lấy đó làm Kim Chi Nam cho sự tu hành của mỗi người. Điều đặc biệt trong những trước tác ấy mà nội dung có điểm qua trong phần đầu của sách này, mãi cho

đến năm Thân Loan 85, 87 tuổi vẫn còn cho rằng những tư tưởng ấy là của Thầy ông, Pháp Nhiên, chứ không phải của ông. Ông khiêm nhường và tự trọng nên cho mình là kẻ ngu ngốc; nhưng trên thực tế ông chả ngu ngốc chút nào. Ông cho rằng mình chưa nhập vào Chánh Định Tự; nhưng trên thực tế Ông đã vào Chánh Định Tự từ lâu rồi. Ông tự bảo rằng Ông là người vẫn còn tham dục, lợi danh, bị ái dục sai sử, nhưng ông đã vãng sanh từ lâu rồi.

Chính ông không tự đưa mình vào chỗ giác ngộ, nhưng người đời sau đã chứng minh rằng ông đã giác ngộ qua những sự tôn kính của đệ tử mình. Lẽ ra Thầy mình là Pháp Nhiên phải được nhắc nhở nhiều hơn như khi Thân Loan còn tại thế, nhưng hình ảnh của Pháp Nhiên mờ nhạt sau tư tưởng của Thân Loan quả là việc: “Con hơn cha, nhà có phúc và học trò hơn Thầy vẫn là điều đáng ca ngợi cũng như đáng tán dương biết bao”. Hình ảnh này cũng ít thấy nơi Phật Giáo Việt Nam bao nhiêu.

Tịnh Độ Tông Trung Quốc gồm có 13 vị Tổ. Bắt đầu từ Ngài Huệ Viễn ở Lô Sơn đời nhà Tấn vào thế kỷ thứ 4 và cuối cùng là Ngài Ấn Quang Đại Sư ở thế kỷ thứ 20. Thật ra Thầy của Ngài Huệ Viễn là Ngài Đạo An nhưng vẫn không nổi tiếng bằng đệ tử và thật ra Tịnh Độ Tông Trung Quốc bắt đầu từ Ngài Bồ Đề Lưu Chi đến Ngài Lạc Dương vào thời nhà Ngụy và đã truyền Tâm Tịnh Độ cho Ngài Đàm Loan; nhưng cả những vị này đều ít được đề cập đến như những đệ tử của mình sau này.

Riêng Việt Nam chúng ta, Tịnh Độ Tông trong thế kỷ thứ 20 và 21 chiếm đa số, mặc dầu vào những thế kỷ thứ 10 đến thứ 18 Thiên Tông chiếm địa vị độc tôn, nhưng tiếc rằng Tịnh Độ Tông Việt Nam không có sự truyền thừa rõ ràng như Phật Giáo Trung Quốc và Phật Giáo Nhật Bản. Ở những nước này có sự khai tông lập giáo. Còn Việt Nam chúng ta ngoại trừ bên Thiên Tông có Vua Trần Thái Tông và vua Trần Nhân Tông vào thế kỷ thứ 13 có lập nên phái Trúc Lâm Yên Tử là đặc biệt Thiên của Việt Nam, còn hầu như 10 hay 13 Tông phái khác Việt Nam không có sự truyền thừa rõ ràng.

Mới đây Thượng Tọa Trí Siêu Lê Mạnh Thát là một Giáo Sư học giả của Phật Giáo Việt Nam đã soạn được bộ Lịch sử Phật Giáo Việt Nam tập 1, 2 và 3 rất có giá trị. Trong tập 1 Thượng Tọa đã căn cứ theo Lục Độ Tập Kinh trong Đại Chánh Tân Tu Đại Tạng Kinh để bình chú và cho biết thêm theo tinh thần các văn bia còn sót lại tại các chùa ở miền Bắc Việt Nam đã cho thấy rằng Đạo Phật đã được truyền vào Việt Nam chúng ta từ thế kỷ thứ 1, thứ 2 trước Thiên chúa; nghĩa là từ thời Hùng Vương thứ 18 và hai người

Phật Tử đầu tiên của Việt Nam chúng ta là Chử Đồng Tử và công chúa Tiên Dung.

Trong quyển 1 tác giả có chứng minh việc có liên hệ đến Tịnh Độ Tông Việt Nam rất quan trọng. Đó là Ngài Đàm Hoằng tu theo pháp môn Tịnh Độ Thập Lục Quán của Kinh Quán Vô Lượng Thọ ở núi Tiên Du Bắc Việt và cuối đời tự thiêu, được vãng sanh. Như vậy kinh Quán Vô Lượng Thọ chắc chắn phải bằng chữ Hán và Ngài Đàm Hoằng này có liên hệ gì với Ngài Đàm Loan người Trung Quốc chăng? Dĩ nhiên trước Ngài Đàm Hoằng phải còn những vị Tổ Sư Việt Nam tu theo Tịnh Độ Tông nữa. Nếu không làm sao Ngài Đàm Hoằng có thể tu chứng và quán thành tựu một cách dễ dàng như thế và sau Ngài Đàm Hoằng là vị nào nữa của những thế kỷ thứ 5, thứ 6 sau Ngài Tỳ Ni Đa Lưu Chi vốn là Thiền Tông từ Ấn Độ và Trung Quốc được truyền sang Việt Nam chúng ta? Hy vọng Thượng Tọa học giả Trí Siêu Lê Mạnh Thát sẽ còn dẫn chứng nhiều tài liệu khác đọc đáo hơn, để chúng ta còn hệ thống hóa được những vị Tổ Sư về Tịnh Độ của Việt Nam.

Mãi cho đến thế kỷ thứ 19, 20 và đầu thế kỷ thứ 21 Việt Nam chúng ta mới quan tâm trở lại về Tịnh Độ; nhưng đoạn đầu, khoảng giữa và ngay cả về sau này do sự không có khai tông lập giáo rõ ràng như Trung Hoa và Nhật Bản; nên Phật Tử Việt Nam tu theo Tịnh Độ Tông vốn có những khó khăn nhất định về sự định nghĩa của việc truyền thừa.

Năm nay là năm thứ 4, Thầy trò chúng tôi lại có cơ duyên đến Úc để nhập thất, hành trì cũng như dịch sách đã được thật nhiều an lạc nơi nội tâm và hoan hỷ với ngoại cảnh. Năm đầu chúng tôi dịch tác phẩm Đại Đường Tây Vực Ký của Ngài Huyền Trang từ chữ Hán sang tiếng Việt. Bản dịch này đã được xuất bản tại Hoa Kỳ, Úc Châu và Âu châu cũng như Việt Nam trong hiện tại với số lượng không dưới 10.000 cuốn. Ngoài ra Đạo hữu Tâm Kiến Chánh ở Hoa Kỳ qua CD, Đạo hữu cũng đã lòng âm vào đĩa và đã được Phật Tử khắp nơi lắng nghe pháp âm của Đại Đường Tây Vực Ký.

Năm thứ 2 chúng tôi dịch Đại Thừa Bồ Tát Tập Học Luận của Ngài Santideva; những người nghiên cứu thì rất thích, nhưng ít có tính phổ thông hơn quyển trên.

Đến năm thứ 3 chúng tôi dịch quyển Thiền Lâm Tế Nhật Bản từ tiếng Nhật sang tiếng Việt, đã được nhiều người trong cũng như ngoài nước đón nhận một cách hết sức chân thành với mục đích nghiên cứu và học hỏi thêm Phật Giáo của xứ người. Đồng thời cũng năm ấy chúng tôi phóng tác quyển

“Giai nhân và Hòa thượng”. Đây là một tiểu thuyết Phật Giáo có tính cách tình cảm tâm lý, xã hội, giáo dục cũng được các Phật Tử ở trong và ngoài nước đón nhận một cách rất nồng nhiệt và hy vọng sách này còn nhiều chuyển biến lớn hơn trong tương lai nữa.

Năm nay 2006 chúng tôi quyết định chuyển dịch tác phẩm thứ 48 này từ tiếng Nhật sang tiếng Việt, nhan đề là Tịnh Độ Tông Nhật Bản và nội dung như quý vị đã lược qua như trên. Hy vọng cũng sẽ có được nhiều người đón nhận như thế. Sách này dày 250 trang khổ A5. Giá bán ở Nhật là 2500 Yen chưa kể thuế. Tính ra chừng 20US Dollars. Tôi bắt đầu đọc sách này lần đầu vào ngày 18.7.2006 và đọc xong sách vào ngày 4 tháng 10 năm 2006 tại Hoa Kỳ. Tôi những tưởng Tịnh Độ Tông tương đối dễ dịch hơn Thiên Tông. Vì lẽ những danh từ Tịnh Độ và tư tưởng Tịnh Độ đã quá quen thuộc, nhưng điều ấy tôi đã lầm và có lẽ quý độc giả cũng như thế. Văn chương, tư tưởng của Tịnh Độ không nghèo qua 6 chữ Nam mô A Di Đà Phật, mà có cả một rừng công đức, ngay cả Ngài Phổ Hiền trong Pháp Hội Hoa Nghiêm phẩm thứ 81 còn câu nguyện vãng sanh về Tây phương Tịnh Độ. Còn ta so ra với các Ngài chẳng là gì cả, không bằng hạt cát trong đại dương.

Năm nay 2006 Thầy trò chúng tôi đến Úc vào ngày 16 tháng 11 năm 2006 sau khi đã đi Ấn Độ tu học, lễ bái tại Bồ Đề Đạo Tràng cũng như Trung tâm Tu học Viên Giác. Sau đó đến Thái Lan tham dự lễ An Vị Phật Tây Phương Tam Thánh tại Cục Lạc Cảnh Giới Tự ở Chaingmai của Thầy Hạnh Nguyên và tiếp đó Thầy trò chúng tôi đi Miến Điện để đánh lễ 8 sợi tóc của Đức Phật thờ tại chùa Schwedagon ở thủ đô Rangun. Từ đó bay qua Úc vào ngày 16 tháng 11 đến chùa Pháp Bảo ở Sydney và ngày 20 tháng 11 năm 2006 Thầy trò chúng tôi lên núi cũng như bắt đầu phiên dịch sách này đến ngày 15 tháng 12 năm 2006 thì xong. Như vậy sách này được dịch ròng rã trong 4 tuần lễ, mỗi tuần 5 ngày và mỗi ngày độ 6 tiếng đồng hồ. Tổng cộng 120 tiếng đồng hồ phiên dịch như thế.

Tác phẩm này có nhan đề “Thân Loan và những lời dạy của Ngài”; nhưng tôi đặt cho tiêu đề mới là “Tịnh Độ Tông Nhật Bản” cho có tính cách bao quát hơn. Vì gọi Thân Loan thì chỉ có người Nhật biết rõ, trong khi đó người Việt khó am tường. Lần đầu tiên sách này được xuất bản vào năm 1999 và năm 2005 đã tái bản đến 4 lần. Mỗi lần xuất bản số lượng không cho biết là bao nhiêu; nhưng tôi tin rằng ở Nhật người đọc sách và nghiên cứu về Tịnh Độ không ít. Sách này do nhà xuất bản Đại Pháp Luân Các ở Shibuya, Tokyo ấn hành và năm rồi (2005) khi in tác phẩm Thiên Lâm Tế Nhật Bản, tôi đã viết thư qua Nhật xin phép tác giả và nhà xuất bản để in và

ấn tống tại ngoại quốc cho độc giả Việt Nam đọc. Tất cả đều được hoan hỷ và cho phép. Năm nay cũng vậy, sau khi xong tác phẩm này tôi sẽ biên thư bằng tiếng Nhật xin phép để được xuất bản tiếp tục. Nếu không có gì thay đổi về sức khỏe chúng tôi sẽ lần lượt đến Úc nhập thất và sẽ dịch các tác phẩm bằng tiếng Nhật của các tông phái khác như Pháp Hoa, Mật Tông, Thiền Tào Động v.v., để các độc giả Việt Nam sau này khi nghiên cứu đến Phật Giáo Nhật Bản có tài liệu tra cứu.

Năm nay chỉ có một mình Hạnh Bổn đánh máy nên chúng tôi đã nhờ thêm Thầy Phổ Huân cũng như Cô Giác Anh tiếp tay với chú để tác phẩm này hoàn chỉnh trước khi về lại Đức để chuẩn bị in và ấn tống năm 2007. Ngoài ra chúng tôi cũng đã nhờ Thượng Tọa Thích Đồng Văn gò lại câu văn dịch một lần nữa để cho được Việt hóa hoàn toàn.

Điều vô cùng quan trọng là cần phải có sự giáo chánh lại cho suông sẻ câu văn và ý tưởng; nếu không chúng ta sẽ bị Nhật hóa lúc nào không hay biết. Việc này tôi cần đến sự giúp đỡ tận tình của Hòa Thượng Thích Bảo Lạc vốn là bào huynh của tôi, trước đây đã tốt nghiệp Đại Học Phật Giáo Komazawa ở Nhật, xem lại lần cuối và đối chiếu cả tiếng Nhật lẫn tiếng Việt để còn ít lỗi chùng nào càng hay chùng ấy. Nhất là không phụ lòng những người trông đợi một tác phẩm như thế này.

Năm nay cũng là năm Hòa Thượng Thích Bảo Lạc đã đến Úc được 25 năm (1981-2006) và sau khi kiến tạo ngôi chùa Pháp Bảo được trang nghiêm cũng như hướng dẫn hàng ngàn người đi vào nẻo đạo. Đồng thời Hòa Thượng cũng muốn tiếp tục nhập thất và dịch kinh viết sách tiếp theo của gần 40 tác phẩm đã trước tác; nên vào ngày 24 tháng 12 năm 2006 Hòa Thượng nhân lễ Kỳ Tô Minh Hải khai sơn Thiền phái Lâm Tế Chúc Thánh tại Hội An, Quảng Nam đã trở về ngôi Phương Trượng và làm lễ truyền thừa cho Đại Đức Thích Phổ Huân lên trụ trì chùa Pháp Bảo kế tục đời thứ 44 của phái Lâm Tế. Đây là một hình ảnh đẹp tuyệt vời của Phật Giáo Việt Nam ở Hải Ngoại ngày hôm nay. Vì lẽ “Thừa Ân Pháp Nhữ” để nối lại giòng pháp vốn dĩ linh thiêng từ Chư Tổ như thế chúng ta chỉ có bốn phận tiếp nối, giống như “Y Bát Chơn Truyền” của “Tổ Đức Lưu Phương” mà bao đời nay chúng ta vẫn còn gìn giữ.

Sinh ngữ được gọi là một ngôn ngữ sống và tử ngữ được gọi là ngôn ngữ đã chết. Tuy tiếng Nhật là một sinh ngữ, nhưng tôi xa Nhật từ năm 1977 cho đến nay 2006, kẻ cũng đã gần 30 năm; nhưng tôi vẫn còn tự tin để dịch ra tiếng Việt như thế là nhờ suốt trong những năm ở Nhật từ năm 1972 đến

năm 1977 tôi ở chùa Nhật, tụng kinh bằng tiếng Nhật và thực hành ngôn ngữ ấy hằng ngày và dùng nó gần như tiếng mẹ đẻ; nên tôi có thể tự tin để dịch như thế như ngày hôm nay. Ông ấy xin hồi hướng lên Tam Bảo chứng tri và cảm tạ thâm ân Thầy Trụ Trì Oikawa chùa Bản Lập ở Hachioji, vốn là Giáo Sư tiếng Pali tại Đại Học Riso, người đã cư mang cho tôi ở chùa và ăn học tại Nhật trong thời gian lưu học.

Chùa Pháp Bảo tại Sydney nơi có quý Cô Giác Thủy, Giác Trí, Giác Duyên, Giác Anh đang tu học dưới sự hướng dẫn của Hòa Thượng Thích Bảo Lạc cùng với gia đình Đạo hữu Chúc Liêm, Thiện Minh, Diệu Mai, Chúc Hương và còn nhiều đạo hữu khác nữa đã trợ duyên phần âm thực cũng như các phương tiện khác để Thầy trò chúng tôi hoàn thành một việc nhỏ trong bao nhiêu việc lớn khác của Tam Bảo. Quả là ơn này nói không bao giờ cùng tận. Cũng hy vọng rằng các vị Tịnh Hạnh Nhơn Chúc Nhận và Chúc Cang được xuất gia trong ngày truyền thừa cũng sẽ tinh tấn hơn trong cuộc đời tăng sĩ của mình.

Lời cuối xin niệm ơn tất cả và xin cầu nguyện cho thế giới hòa bình, nhân sinh an lạc.

Viết lời tựa xong ngày 24 tháng 12 năm 2006 tại núi đồi Đa Bảo nhân lần nhập thất thứ 4 tại đây và hôm nay cũng là ngày Kỳ Tổ Chúc Thánh và lễ truyền thừa cho Đại đức Thích Phổ Huân trụ trì chùa Pháp Bảo Sydney đời thứ 44.

Dịch giả Thích Như Điển

---o0o---

II. Cuộc Đời Của Thân Loan

II.01 Thân Thế Và Xuất Gia

Thân Loan (Shinran)- tên lúc nhỏ không rõ - được sinh ra trong một gia đình bình dân, ở Nhật Dã (Hino), ngoại ô Kyoto (Kinh Đô), vào mùa xuân năm Thừa An² (Yoan) thứ 3, cuối thời Bình An (Heian).

Thân phụ là Đằng Nguyên Nhứt Môn (Tohara Hitoshimon) trôi nổi đến vùng Nhật Dã, đổi tên thành Hữu Phạm, làm quan đến chức Quyền Đại Tiến trong cung Hoàng Thái Hậu. Ông mất năm nào cũng không rõ, Đời sau căn

cứ vào sự chứng ngộ viết trong quyển “Bản Đồ Chi Phái Ở Hino” vào năm 1541 mới rõ. Thân Loan có bốn người em tên là: Tầm Hữu (Yinu) làm quan chức Quyền Thiệu Tăng Đô; Kiêm Hữu (Kaneu) làm Quyền Luật Sư; Hữu Ý (Arui) làm Pháp Nhân và Hành Kiêm (Okokane) làm Quyền Luật Sư. Riêng Tầm Hữu và Kiêm Hữu còn được nêu danh trong sử sách thời Nam Bắc Triều.

Phạm Cương, anh của Hữu Phạm - bác của Thân Loan – vốn là Tiên Sĩ Văn Chương, tước vị Nhược Hiệp Thốn – đứng vào hàng thứ ba trong Đại gia Phạm Cương ở Hino. Nhờ ông ở cương vị này mà Tông Nghiệp ở Hino được nổi danh từ ấy. Những người em của Thân Loan là Tầm Hữu (Yinu), Kiêm Hữu (Kaneu) và Hành Kiêm (Okokane) đều là con nuôi của bác Phạm Cương cả.

Mùa xuân năm Dưỡng Hòa³ Nguyên Niên, Thân Loan được ông bác Phạm Cương cũng là dưỡng phụ cho xuất gia làm đệ tử Thầy Từ Viên (Yien) khi tuổi vừa lên 9, với pháp danh là Phạm Yển. Vào chùa với phong cách là con quý tộc nhưng Thân Loan không quan hệ với quan quyền. Không ai đề cập đến lý do sao Thân Loan xuất gia đầu Phật. Thế nhưng sau khi Ngài xuất gia, thân phụ là Hữu Phạm (Arinori) từ quan rời cung đình lui về ẩn cư tại Tam Thất Hộ (Mimuroto), cũng chẳng có lý do gì chánh đáng cả.

Năm Trị Thừa thứ 4, thân phụ Ngài lại phải vào lính và tử trận trong thời Nguyên Lại (sau này gọi là con của Bạch Hà Pháp Hoàng). Thật ra, từ quan lui về sống ẩn dật ở Tam Thất Hộ (Mimuroto) đã được gọi là “Đi vào con đường ẩn cư ở Tam Thất Hộ”. Nhưng cả hai việc xuất gia của Thánh Nhơn và từ quan của thân phụ, không có liên hệ gì với nhau cả, cũng chẳng phải là lý do mà năm anh em của Thân Loan đi xuất gia.

Thầy Từ Viên⁴ (Yien) - Bồn sư thế độ của Thân Loan - là con của Tohara Tadamiichi (Đằng Nguyên Trung Thông), em của Đằng Nguyên Kiêm Thật (Tohara Kaneyane) thuộc gia đình danh tiếng Cửu Điều ở Quan Bạch. Năm Trị Thừa thứ 2, Ngài Từ Viên đã là tọa chủ của chùa Pháp Tánh lúc tuổi vừa 24. Ngài còn làm tọa chủ của Tỷ Duệ Sơn thuộc Tông Thiên Thai trước sau đến 4 lần, dù là một thanh niên chỉ 27 tuổi. Tất cả được ghi lại nơi cửa viện Thanh Liên (Shoren).

Ngài Từ Viên vốn tên là Giác Khoái, được các quan sống ở tại Bạch Xuyên mến mộ. Ngài tự xưng là Đạo Khoái. Ngôi chùa ở Bạch Xuyên lúc ấy

nay là Viện Thanh Liên có lẽ là nơi xuất gia của Ngài Thân Loan. Tháng 11 năm Ngài xuất gia, Ngài gặp một việc không lành là Bản Sư Giác Khoái viên tịch. Tên Đạo Khoái đổi thành là Từ Viên. Cho đến tháng 2 nhuận năm sau, bao nhiêu sự thịnh hành tiêu tan, bao nhiêu vinh hoa của một gia đình cũng không còn thấy nữa.

Sau khi xuất gia, Phạm Yên lên Tỷ Duệ Sơn (Eizan) tu học và hành trì một cách nghiêm mật như một học Tăng của Tông Thiên Thai trải qua 20 năm. Theo tranh họa về cuộc đời Ngài Thân Loan, Ngài tinh thông kinh Lăng Nghiêm và các giáo phái khác, được xem là bậc “Tứ Giáo Viên Thông”. Lúc ấy ở Tỷ Duệ Sơn như một trung tâm tu hành, có ảnh hưởng rất mạnh của Nguyên Tín và Hoành Xuyên. Dù nội dung tu học chẳng được tường thuật rõ ràng nhưng chữ: “Tứ Giáo Viên Thông” ấy mang ý nghĩa ám chỉ giáo học Thiên Thai vậy. Nguyên lý cơ bản về giáo học của Thiên Thai Tông là Thai Mật, bao gồm cả hai: Thiên Thai và Mật Giáo. Tỷ Duệ Sơn chính là nơi, mà người học có thể tu học về những điều ấy. Nơi đó, Ngài thật sự liễu tri được Hữu và Không; thế nhưng trước khi rời Tỷ Duệ Sơn, Ngài đã làm việc ở Thiên Đường như là một vị tăng Trục Nhật.

Theo thư riêng của Ni Huệ Tín⁵, người bạn đời của Ngài viết trong “Cuộc Đời Ni Huệ Tín” rằng: Duệ Sơn chính là Tổ Đình của Tịnh Độ Giáo, vì khi làm Tăng trực đường trong Thiên Đường là lúc Thân Loan thực hành tinh tấn pháp môn Niệm Phật, bằng cách vừa đi vừa niệm Phật trong Thiên Đường dù ở đây việc tu học chuyên về Thiên Thai Tịnh Độ Giáo kể từ thời Nguyên Tín trở đi. Có thể đây chỉ là một câu chuyện kể vậy thôi.

---o0o---

II.02 Tham Cứu Nơi Nhà Lục Giác

Khi rời núi và đến xin làm đệ tử của Pháp Nhiên (Honen), niềm tin và bổn nguyện của Thân Loan như là một hành giả niệm Phật A Di Đà vì đã có thời gian hơn 20 năm trong thời gian tu tập tại Tỷ Duệ Sơn. Năm Kiến Nhơn nguyên niên (nhằm năm 1201), Thân Loan đúng 23 tuổi. Nhờ thư từ của Ni Huệ Tín để lại mà ta biết khi còn ở tại Tỷ Duệ Sơn, Thân Loan chẳng hề tin tưởng khả năng vượt qua sanh tử của mình qua việc tu học nên đã phát nguyện đi bộ về Lục Giác Đường ở Kyoto tham cứu trong thời gian 100 ngày. Ước vọng vượt qua sanh tử được tìm thấy trong tâm. Nếu khi sống, sống sao cho thật ý nghĩa, thì lúc chết sẽ được tiếp dẫn.

Tại Lục Giác Đường, Thân Loan đã chứng ngộ và làm lễ cầu siêu cho Thánh Đức Thái Tử⁶ (Shotoku Taishi), bởi vì Lục Giác Đường là nơi được Thánh Đức Thái Tử xây dựng lên và hoạt động. Ngài biến nơi đó thành Bốn Tôn và tạo một pho tượng Cứu Thế Quan Thế Âm Bồ Tát. Tượng Đức Quan Thế Âm này rất linh. Phật tử ở các chùa và dân chúng ở đây đều quy ngưỡng và tôn sùng, chính vì thế mà Thân Loan tin rằng Thánh Đức Thái Tử là hóa thân của Cứu Thế Quan Thế Âm Bồ Tát đó. Điều này được thấy rất rõ nếu đọc những lời ca tụng về Thánh Đức Thái Tử trong những tác phẩm mà Thân Loan viết khi tuổi về già.

Ở nơi Lục Giác Đường, Thân Loan nguyện quyết sống chết tu hành để chuyển hóa. Đến đêm thứ 95, Ngài nằm mộng thấy Thánh Đức Thái Tử cho là Chân Phật. Điều này đã được đệ tử lớn của Thân Loan là Cao Điền ghi lại trong “Thân Loan mộng lý”. Do vậy mà cho rằng Bốn Tôn của Lục Giác Đường được ghi lại qua sự giác ngộ về Đức Cứu Thế Quan Thế Âm Bồ Tát.

Sau đây là những câu kệ bằng thơ có thể rõ hơn về điều đó. Lại nữa, lúc 80 tuổi Thân Loan chính là Chân Phật, mà lúc 50 tuổi không được như thế.

Nếu đời trước, hành giả phạm vào người nữ

Ta, thân này biến thành Ngọc Nữ bị phạm

Cả một đời có thể trang nghiêm

Lâm chung sẽ được tiếp dẫn sanh Cực Lạc⁷.

(Ai đó thệ nguyện một đời chẳng phạm giới nhưng phá giới kết hôn, ta (Quan Âm) sẽ hiện ra thân Ngọc Nữ trở thành vợ của người ấy. Ta sẽ làm cho cả đời người kia trang nghiêm Phật Đạo và khi lâm chung được tiếp dẫn về Cực Lạc).

Phạm tội phá giới, lập gia đình, sinh sống như người tại gia hoặc là một vị Tăng phá giới vẫn có thể vãng sanh Tịnh Độ ý nói rằng có con đường thành Phật như thế. Đây chính là **Bốn Nguyện của Đức Phật A Di Đà** đối với những ai có niềm tin vào pháp môn niệm Phật. Dù người tại gia hay xuất gia; dù trì giới hay phá giới Ngài đều cứu độ mà không phân biệt. Đó vừa là lời dạy của Pháp Nhiên vừa là minh chứng rõ ràng giác mộng báo trước vậy.

Thân Loan liễu ngộ từng bước đi lúc tu hành tại Tỷ Duệ Sơn trong thời gian tham cứu tại Lục Giác Đường và nhận được tinh hoa cốt tủy giáo lý

Tịnh Độ từ những lời huấn từ của Pháp Nhiên, mặc dù Pháp Nhiên không được học Tăng tại Tỷ Duệ Sơn tôn trọng nhiều. Họ cho rằng Giáo Lý Tịnh Độ mà Pháp Nhiên truyền trao không phải là Phật Pháp, có thể là ngoại đạo, bởi vì người xuất gia lẫn người tại gia, người trì giới lẫn kẻ phá giới, người hiền lẫn kẻ ngu, người lành lẫn kẻ dữ nếu xưng danh hiệu đức Phật A Di Đà đều được vãng sanh Tịnh Độ như nhau và sẽ chứng nhập Niết Bàn.

Đây là lời dạy của Pháp Nhiên chứng minh điều ấy:

Chư ác mạc tác,

Chúng thiện phụng hành,

Tự tịnh kỳ ý,

Thị chư Phật giáo.⁸

Đừng làm các điều ác,

Nên làm các điều lành,

Phải thanh tịnh tâm mình,

Là lời chư Phật dạy.

Những quy tắc này được xem làn nền tảng căn bản về lời dạy của Chư Phật trong bảy đời, lấy đó làm chỗ nương tựa, vì đối với người ngu trong đời hay kẻ đọa lạc trong Phật-pháp, đối với mọi tà thuyết cũng có thể cứu độ tất cả.

---o0o---

II.03 Sự Hồi Tâm Của Thân Loan

Giáo lý mà Pháp Nhiên truyền trao cho Thân Loan là tà kiến, ác kiến hay chánh kiến khai thông con đường cứu khổ? Nghi vấn ấy cần được thẩm định. Thật ra, khi chưa gặp Pháp Nhiên, Thân Loan hết sức kính tin và phụng hành giáo lý niềm tin của nước ta (Nhật Bản), nghĩa là hoàn toàn tin tưởng vào sự lãnh đạo của Thánh Đức Thái Tử và luôn quy hướng và ngưỡng vọng. Cho đến khi mộng thấy Bồ Tát Quan Thế Âm, Thân Loan mới hết mê tín sự hiện hữu của Thánh Đức Thái Tử

Thế rồi, khi đến thăm Pháp Nhiên tại thảo am ở núi phía đông Kiệt Thủy, nghe Pháp Nhiên giải thích Thân Loan liền hồi tâm. Sự việc ấy được lưu lại trong tác phẩm *“Cuộc đời Ni Huệ Tín”*⁹ như sau:

Thánh Nhơn Pháp Nhiên dạy rằng: *“Người lành, kẻ dữ đều được cứu vớt như nhau, hoàn toàn không có phân biệt. Đức Phật A Di Đà phát nguyện tiếp dẫn chúng sanh về cõi Tịnh Độ. Ai niệm Phật cho thật nhứt tâm sẽ vượt qua con đường sanh tử. Phải dứt khoát quyết định như thế. Ngoài ra, với tôi, nguyện quyết một lòng niệm Phật trong đời này”*.

Một đoạn được trích ra như thế! Lời huấn từ ấy được hiểu như vậy: *“Một khi đã quyết định sẽ vãng sanh vào quốc độ của các bậc Thánh, đâu cho có rơi vào địa ngục đi nữa cũng chẳng hối hận gì cả, bởi vì suốt đời chẳng còn mê muội như những người mê khác nữa”*. Với người niệm Phật dù cuộc đời họ còn nhiều khiếm khuyết đi nữa, Thân Loan vẫn cung kính ngưỡng vọng như thường.

Lời huấn từ của Pháp Nhiên ảnh hưởng rất nhiều trong tâm thức của Thân Loan. Có lúc suốt thời gian 100 ngày, chẳng có ngày nào, Thân Loan không thông qua Thầy những kiến giải của mình, hết lòng tin tưởng, ước nguyện thiết tha và thân tâm niệm Phật. Tuy nhiên vào năm Tân Dậu, niên hiệu Kiến Nhân có lần bị quở phạt là ngu ngốc, Thân Loan liền kinh sợ liền từ bỏ tạp hạnh trở về lại với bốn nguyện của mình¹⁰.

Sự việc này xem như sự hồi tâm của Thân Loan được ghi chép lại và cũng là điều gọi là tái sanh lần thứ hai. Suốt hơn 20 năm trường tu hành và học hỏi ở Tỷ Duệ Sơn, Ngài buông bỏ tất cả tạp hạnh¹¹. Sau đó Ngài quyết định buông thả sự nương tựa từ những sự chỉ dạy của chư vị ân sư cũng như các bậc đàn anh của Ngài, tự thân Ngài đã tin tưởng chắc chắn Pháp Ngài đang tu, đang hành không còn sai lạc. Với Thân Loan, lòng ích kỷ xưa đã chết và phát đại bốn nguyện làm thay đổi thế giới quan. Hồi tâm ấy cũng là tái sanh lần thứ hai.

Pháp Nhiên lúc bấy giờ tìm một tên mới đặt cho Thân Loan là Xước Không (Shakuku), nghĩa là xả bỏ con đường vào Thánh và nhập vào cửa Tịnh Độ, được học đạo của Đạo Xước (Doshaku) Tổ Sư Tịnh Độ. Pháp Nhiên kết hợp chữ Xước của Đạo Xước và chữ Không là tên của Pháp Nhiên, họ và tên là Phòng Nguyên Không, nên đặt cho Thân Loan là Xước Không (Shakuku). Nếu Thiên Thai Tông quyết dùng pháp môn tự lực đi vào cửa Thánh, Tịnh Độ Tông nương vào tha lực vượt qua con đường đi đến

thành Phật. Nếu con đường bậc Thánh đi qua bằng tự lực của mình để đoạn trừ phiền não như Đức Thích Tôn hoàn thành việc tịnh hóa thân tâm trong đời này mà chứng quả, thì Tịnh Độ tông cho rằng sinh ra trong đời này không ai tránh khỏi phiền não trói buộc, nếu kẻ phàm phu ngu muội không thể tự mình dứt trừ được, nên nương nhờ thần lực của Như Lai, mà Như Lai lại không từ chối một ai. Một khi đã nương vào câu niệm Phật cầu vãng sanh Tịnh Độ, chắc chắn hành giả chuyển đổi phiền não, mở bày giác ngộ. Ấy chính là giáo lý nương vào tha lực độ sanh.

---o0o---

II.04 Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật

Tư tưởng của Pháp Nhiên hiển lộ rành rành trong tác phẩm ***“Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật”***. Ngay đầu đề tác phẩm đã cho chúng ta thấy rõ Niệm Phật là việc thiết thực, được quyết định từ tâm nguyện của mình, phù hợp với bốn hoài của Phật A Di Đà, Phật Thích Ca và Chư Phật trong mười phương, mà Ba Bộ Kinh¹² Tịnh Độ có minh chứng rõ ràng và các kinh khác cũng ghi nhận.

“Tuyển Chọn Bốn Nguyên” - khi còn là Bồ Tát Pháp Tạng, với tâm đại bi Ngài phát nguyện cứu độ tất cả chúng sanh khổ não, bất kể người lành, kẻ dữ, người hiền, kẻ ngu đều được hóa độ như nhau và tiếp dẫn về cõi Tịnh Độ. Do đó, tất cả những khả năng tự lực trở thành không cần thiết khi bốn nguyện của hành giả là niệm Phật như tâm cầu vãng sanh Tịnh Độ. Dù là kẻ ngu cũng có thể phát lên tâm nguyện như vậy một cách dễ dàng. Nương nhờ oai đức và thần lực của Phật A Di Đà, tâm nguyện này vượt lên trên tất cả các tâm nguyện khác. Do vậy, vạn người niệm Phật, vạn người được cứu độ như nhau, cuối cùng là đại ngộ và thành Phật. Chư Phật cũng thường xưng tán danh hiệu Phật (niệm Phật) cho nên Pháp Nhiên mượn từ ấy đặt tựa đề tác phẩm của mình là ***“Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật”***.

Sau thời gian cần mẫn nghe pháp, nghiên cứu học hỏi, Thân Loan được Bồ sư Pháp Nhiên thọ ký và truyền trao tác phẩm ***“Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật”***, bức họa di ảnh Ngài và bản đồ tu tập, vào tháng 4 năm Nguyên Cửu thứ 2 (1205). Ngoài ra hình của Ngài (bức họa). Năm ấy Thân Loan vừa tròn 33 tuổi, kể từ đó Tín đồ Phật Tử gọi Thân Loan bằng pháp danh Xước Không. Chính điều ấy cũng có nghĩa là Ngài được Bồ sư Pháp Nhiên thừa nhận. Việc nhận tác phẩm, di ảnh cũng như bản đồ minh chứng được rằng chính Thân Loan (Xước Không) là người tiếp tục truyền thừa y bát từ Bồ sư Pháp Nhiên.

Thật ra, nội dung tác phẩm **“Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật”** bị người đương thời quá khích cho rằng Pháp Nhiên là kẻ phá đạo, sẽ đọa vào tam đồ, bởi hy vọng của Ngài thì xa vời vợi, trong khi quan điểm thực tế như cửa sổ bị ngăn bởi bức tường thành. Những điều họ phê phán không sai. Bởi vì, nếu người đọc thiếu tâm cầu học, chắc chắn hiểu sai và không khỏi phỉ báng giáo lý Niệm Phật trong tác phẩm **“Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật”** này. Thậm chí dù họ không muốn phạm tội hủy báng pháp môn Niệm Phật đi nữa, nhưng xem xong vẫn thấy dường như có một bức tường đứng sừng sững trước mắt ngăn che tất cả. Có lẽ, vì thế mà Pháp Nhiên chỉ trao tác phẩm này cho Thân Loan (Xước Không), đệ tử của mình, mà không tin tưởng bất cứ ai khác. Thật giống như một chuyện cổ tích! Một người mới nhập môn chỉ có bốn năm như Thân Loan có nhiều bậc đàn anh đang xông xáo và lo lắng việc truyền thừa lại được Bốn sư Pháp Nhiên truyền pháp quá là nói lên sự chờ đợi và tin tưởng của vị Thầy đến mức nào.

---o0o---

II.05 Pháp Nạn Thừa Nguyên Và Lưu Đày Ở Việt Hậu

Pháp nạn Thừa Nguyên (Jogen) và bị tội lưu đày ở Việt Hậu (Etsugo)

Chẳng bao lâu sau khi Pháp Nhiên và môn đồ đệ tử ổn định mọi Phật sự, thính Pháp và niệm danh hiệu Phật A Di Đà, buông bỏ tất cả các pháp tu khác, chỉ chú trọng vào giáo lý tha lực, tinh tấn niệm Phật để được Đức A Di Đà tiếp độ, Thiên Thai Tông, Pháp Tướng Tông (Hotsuso Shu) và các giới học Phật lúc bấy giờ đặt ra nghi vấn đây có phải là đạo Phật chân chánh không? Họ phê phán công kích nhất là rất khó chịu khi nghe âm thanh của tiếng niệm Phật.

Tháng 11 năm Nguyên Cửu Nguyên Niên (1204), Ngài Chon Tánh, tọa chủ chùa Diên Lịch thuộc tông Thiên Thai phê bình pháp môn chuyên tu niệm Phật của Pháp Nhiên kịch liệt bởi vì Pháp Nhiên tự dung gửi thư khải thỉnh đến các sơn môn mà không tham khảo ý kiến người khác và tự ý chế ra bảy điều giáo huấn dành riêng cho hành giả niệm Phật. Chính việc này làm cho các tông Thiên Thai, Chơn Ngôn và Pháp Tướng khó chịu và ngăn cấm rất nghiêm ngặt. Họ cảnh báo với nhau rằng trong Phật Giáo đã có những tà giáo, dung dưỡng kẻ phá giới không biết xấu hổ. Các đệ tử của họ lại tìm đến và chất vấn Liên Thự, một tên khác của Thân Loan thay cho tên Xước Không lúc ấy. Bản phụ của lá thư mà Liên Thự viết về “bảy điều giáo huấn” hiện còn sót lại tại hai chùa Sa Nga ở Kyoto. Cuối cùng nhờ Đàng Nguyên

Kiêm Thật (Tohara Kanezane), người quy y với Pháp Nhiên góp lời giúp đỡ nên mọi việc rồi cũng êm xuôi.

Tháng 10 năm sau, năm Nguyên Cửu thứ hai, Triều đình đưa ra bản cáo trạng chùa Hưng Phước, (Hofuku) ở Nara (Nại Lương), với nội dung là toàn thể Phật Giáo đồng lòng yêu cầu dẹp bỏ môn phái Pháp Nhiên, mà tác giả chấp bút không ai khác hơn là Lạp Trí (Kasagi), một vị tăng cang học hạnh và giới đức kiêm ưu, thuộc phòng Giải Thoát thời Trinh Ứng¹³. Nội dung bản cáo trạng nêu lên tất cả chín điều sai trái và buộc Pháp Nhiên và đồ đệ Ngài phải chấp hành việc xử phạt một cách nghiêm trọng.

Thật ra, triều đình rất thận trọng phán nghị cả năm trước bản cáo trạng trong đó có chữ ký của 8 tông khác mãi cho đến hạ tuần tháng giêng năm Kiến Vĩnh¹⁴ thứ hai, triều đình tuyên bố cho Pháp Nhiên và cả chùa Hưng Phước phải đình chỉ việc chuyên tu niệm Phật và viết tường trình kiểm điểm về **“nghe chẳng chính xác”**. Sau đó các môn đồ đệ tử phải viết kiểm thảo. Sự kiện đau đầu này được ghi ở phần cuối của **“Giáo hành chứng văn loại”** và được thuật lại như sau:

Hàng đệ tử của chùa Hưng Phước tâu lên với Thái Thượng Thiên Hoàng (Dajo Tenno) rằng:

“Tâu vua đến vào thượng tuần mùa Xuân năm Đinh Mão thuộc niên hiệu Thừa Nguyên. Bởi trên có chủ, dưới có thần đã gọi là quốc pháp, thì dù có sai trái thì dân phải chịu, tuy nhiên nhân lâu thành oán. Do vậy, đại Tổ Sư Nguyên Không, chùa Hưng Phước thuộc Chơn Tông đề nghị cùng với môn đồ, dù không quan tâm về loại tội, nhưng cũng chẳng phải hèn hạ ngồi chờ gia hình. Và lại theo quy luật của Tăng, vị Tăng bị tội chỉ đổi tánh danh và chịu phạt lưu đày vĩnh viễn. Vì Tăng cũng chẳng ra Tăng mà tục cũng không phải tục, nên lấy chữ Ngốc làm họ. Các đệ tử của Sư Không (Nguyên Không) bị phân chia các nơi và bị canh giữ trong vòng 5 năm”¹⁵.

Ở đây **“dù không quan tâm về loại tội, nhưng cũng chẳng phải hèn hạ ngồi chờ gia hình”** là một tử tội; hoặc bị xử phạt. Thân Loan là người điển hình. Nói về loại tội thật ra chiếu theo pháp luật thì chỉ xử phạt mà thôi. Nhưng theo ngôn ngữ của Thân Loan, chẳng có lý do nào chánh đáng để xử phạt cả mà thật tế chỉ là những lời công kích và áp bức cho nên nói rằng **“trên có chủ, dưới có thần đã gọi là quốc pháp, thì dù có sai trái thì dân phải chịu, tuy nhiên nhân lâu thành oán”**. Với chừng ấy chữ tâu trình

với Thượng Hoàng Hậu Điều Vũ cho thấy trước nhất họ là những kẻ dựa vào quyền lực để đàn áp chánh pháp và xét xử cướp đoạt tâm lòng của nhiều người.

Việc này bị phê phán một cách nghiêm khắc trong tác phẩm **“Giáo Hành Chứng Văn Loại”** cho thấy giáo lý của Pháp Nhiên hoàn toàn chân thật và ảnh hưởng rất lớn, ngược lại những người đả kích tác phẩm **“Tuyển Chọn Bốn Nguyên Niệm Phật”** là đi quá đà

Theo tác phẩm **“Dị Sao Tập”** và **“Huyết Mạch Văn Tập”**, những phụ lục của các sách còn sót lại, và căn cứ theo **“Truyện Nhật Thanh”** của Cổ Đức Giác Như, lúc ấy có bốn người bị xử tử đó là: Trụ, Liên, An và Lạc, còn Pháp Nhiên và 8 người khác bị lưu đày (thật tế khi bị tội lưu đày chỉ có 7 người vì không có Chứng Không). Pháp Nhiên bị đưa đến nước Thổ Tá. Thân Loan bị đày đến Việt Hậu Quốc Phủ. Các vị khác cũng lần lượt bị lưu đày với tội danh như thế. Theo hình luật lúc bấy giờ khi bị lưu đày, Tăng Tịch của các Tăng lữ đều bị tịch thân và đổi thành tên của thế tục. Thân Loan bị gọi tên là Đằng Tĩnh Thiện Tín¹⁶. Tệ hơn nữa triều đình hạ lệnh không được dùng họ của thế tục mà phải đổi thành họ Ngốc. Thân Loan trở thành một người phi Tăng phi Tục với tên là Ngu Ngốc Thân Loan.

---o0o---

II.06 Phi Tăng Phi Tục

Ý nghĩa của phi Tăng trong “phi Tăng phi Tục” được hiểu theo tính cách thông thường là vị Tăng bị thu hồi Tăng tịch và không còn ở trong địa vị Tăng lữ nữa. Phi tục nghĩa là không có nghề nghiệp trong đời, không được sống như người tại gia. Thế nhưng, với họ sống để niệm Phật; ngoài ra còn truyền cách sống ấy cho mọi người. Đó mới đúng là ý nghĩa chân thật. Cuộc đời của Thân Loan bị tước đoạt Tăng tịch ngoài ý muốn làm sao là phi Tăng được. Nhưng chính Ngài đã tiến hành việc lấy vợ, sinh con và xả bỏ giới luật cũng chẳng phải là phi Tăng, bởi vì phải hiểu rằng trong cuộc sống đầy phiền não thương ghét ấy luôn luôn được chỉ đạo bằng bốn nguyên cứu độ kẻ phàm phu rất cao cả và chân thành. Trong cuộc sống thế tục, muốn vượt qua sanh tử và các thương ghét thường tình, phải thiết lập một đạo tràng niệm Phật trang nghiêm trong tự tâm. Ở trong thế tục nhưng vẫn là phi tục bởi vì hành trì pháp môn niệm Phật là gặp Như Lai ngay trong cuộc sống đầy phiền não này. Cao hơn nữa với ý nghĩa ấy, đời sống tại gia vẫn là con đường thành Phật. Có lẽ sống như thế cho nên Thân Loan được gọi là sống một cách phi Tăng phi Tục. Trong thời gian 5 năm lưu đày ở Việt Hậu, Thân

Loan tự chọn cho mình một hình thái Phật Giáo tại gia; nhưng không có nghĩa là Phật Giáo bị thể tục hóa, mà chính ở trong đời sống thể tục, nêu cao con đường Phật đạo.

Xuất thân từ một học Tăng của giai cấp quý tộc, Thân Loan xem thời gian lưu đày ở Việt Hậu, nơi thiên nhiên rất khắc nghiệt, đất đai cằn cỗi, người dân nghèo nàn, là cơ hội để tu luyện và hành trì rốt ráo pháp môn tu; để thấy rõ nhân quyền bị tước đoạt; để cùng sống, cùng cảm nhận, cùng chia sẻ và cảm thông với mọi người ở tận cùng của xã hội; để nghe tiếng than thở của người dân với mình. Thật tế, ai nhận ra tự lực là không, có thể nhận được nhiều điều hay nơi người khác. Ngoài ra, đánh giá một ai không phải chỉ giới hạn ở nửa vời mà phải dựa trên khả năng thực sự của họ.

Thân Loan kết hôn lúc nào không rõ. Lúc còn ở Kyoto chưa kết hôn. Có lẽ Ngài kết hôn với con gái của Binh Bộ Đại Bô, Tam Thiện Vi Giáo pháp danh Huệ Tín ở Việt Hậu (Etsugo). Trong thời gian ngắn, Ngài có tất cả sáu người con cả trai lẫn gái. Căn cứ từ **“Hệ phả Hino”** con của Ngài gồm có: Tiểu Hắc (Oguro), Từ Tín, Huệ Loan, Tín Liên, Minh Tín, Ích Phương (Masukata) nhập đạo có Pháp Danh Hữu Phòng là Thiên Ni của Cao Dã (Takao). Thánh Nhơn Thân Loan và Ni Huệ Tín sống cùng với Ni Giác Tín, người con gái. Ngoài ra, trong thời gian ấy còn có con gái của Đẳng Nguyên Kiêm Thật là Phạm Ý cũng ở đó; nhưng trên thật tế thì không phải là con. Sáu người con trên được ghi rõ trong tác phẩm **“Cuộc Đời Ni Huệ Tín”**.

---o0o---

II.07 Sự Hành Hóa Ở Kanto (Quan Đông)

Ngày 17 tháng 11 năm Kiến Lịch Nguyên Niên (1211) toàn thể môn hạ của Pháp Nhiên được ân xá, nhưng vì bệnh Ngài Pháp Nhiên không thể về Kyoto được, Ngài đã thâm thần thị tịch vào ngày 25 tháng giêng năm Kiến Lịch¹⁷ thứ 2, tại Đông Sơn Đại Cốc, thọ 80 tuổi.

Thân Loan lúc ấy vẫn còn ở tại Việt Hậu cho đến năm Kiến Bảo¹⁸ thứ 2, nhận lời thỉnh niệm Phật của Tánh Tín ở Kanto, và theo sự truyền đạt lời chỉ dạy của Pháp Nhiên, Thân Loan phải về Kanto để hướng dẫn đệ tử của Hoàn Tăng Căn Môn (Yokozo Nemon) và truyền bá pháp môn Niệm Phật của Pháp Nhiên.

Vợ con của Thân Loan phải phân chia làm đôi để sống, ở Thường Lục lúc Thân Loan đúng 42 tuổi. Tại Kanto thuộc Thường Lục (huyện thành

Hagi), Ngài ở trong một thảo am của Waseda giữa cù lao, một trung tâm chính từ vùng phía Bắc Kanto đến Áo Châu, để giáo hóa nuôi dưỡng nhiều môn đệ, theo **“Thân Loan Thánh Nhơn Môn Lữ Giao Danh Điệp”**, con số kỷ lục là 44 người, trong đó có 35 người từ Kanto đến Áo Châu sinh sống và 19 người ở tại Thường Lục. Có lúc môn đệ lên đến 80 người, theo thư của Thân Loan, đa phần là người thuộc chùa Thiện Quang rất siêng năng lo việc Phật sự. Thánh Nhơn cư trú tại Kanto là 20 năm. Năm Nguyên Nhơn Nguyên Niên,¹⁹ Ngài chấp bút soạn thảo sự lập giáo khai Tông của Tịnh Độ Chơn Tông để làm Thánh Điển căn bản và tác phẩm **“Hiển Tịnh Độ Chơn Thật Giáo Hạnh Chứng Văn Loại” (Giáo Hạnh Chứng Văn Loại)**. Sau đó, vào năm Trinh Ứng²⁰ thứ 3, tại chùa Diên Lịch triều đình đã ra sắc lệnh **“Diên Lịch tự tâu trạng” (Diên Lịch tự đại chúng giải)**, đình chỉ pháp môn chuyên tu niệm Phật một lần nữa. Phải chăng do nội dung tác phẩm **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại?”**

---o0o---

II.08 Những Năm Về Già Của Thân Loan

Năm 61, 62 tuổi, Thân Loan từ Kanto về lại Kyoto không ai rõ lý do, nhưng có lẽ do tác phẩm **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** đã hoàn thành cần có nơi tiện lợi việc truyền trao quyển sách đến tay mọi người dễ dàng hơn; nên Ngài trở lại Kyoto. Ở Kyoto, Thân Loan thuyên chuyển nhiều nơi, nhưng chỗ Ngài ở lâu nhất là Ngũ Điều Tây Động Viện. Cuối đời Ngài tá túc trong phòng ở của Tâm Hữu Tăng Đô thuộc phòng Thiện Pháp, em Ngài.

Sau khi về lại Kyoto, Ngài nhuận bút lại tác phẩm **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** cho hoàn chỉnh và trước tác nhiều tác phẩm khác, trong ấy có **“Hòa Tán”**. Ngoài ra Ngài còn giảng dạy cho những môn đệ từ Kanto đến xin học pháp môn Tịnh Độ; và trả lời cho những môn đệ từ các nước xa xôi gửi thư thỉnh cầu học hỏi. Về già Thân Loan còn phải nhận thêm nhiều bi kịch khác nữa. Năm Kiến Trường²¹ thứ 3 một việc không lành nữa lại đến, đó là sự kiện Thiện Loan. Thật ra, sự kiện này không rõ ràng lắm, chỉ có hai lá thư về **“Thiện Loan Nghĩa Tuyệt Trạng”** liên quan với Thân Loan mà thôi.

Năm Kiến Trường thứ 3 thứ 4, có kẻ ác trong nhóm môn đệ ở Kanto tung nhiều tin không sự thật một cách vô tội vạ để tạo dư luận xấu trong quần chúng xã hội. Các môn đệ thỉnh cầu Ngài Thân Loan dàn xếp, Ngài bảo Từ Tín Phòng Thiện Loan, con trai của Ngài làm việc. Nhưng không may, Thiện Loan không chịu làm theo những gì thân phụ dạy. Cuối cùng

Thân Loan phải đứng ra thành lập một nhóm môn đồ khác, khiến cho Thiện Loan và chúng của ông không nơi nương tựa. Cũng vì thế, thân phụ Thân Loan chỉ truyền mật pháp vãng sanh Cực Lạc cho một người mà người ấy không truyền lại do vậy môn đệ của Thiện Loan đều không học được pháp vãng sanh. Họ chỉ biết theo lời dạy của nguyện thứ 18 mà thôi. Vì thế họ như những **“chiếc hoa không nở”**, chẳng liễu ngộ pháp môn niệm Phật vãng sanh nên lần lần từ bỏ bốn nguyện.

Thật ra, Thiện Loan cũng nhận được sự truyền thọ mật pháp và pháp lạc từ pháp môn vãng sanh, nhưng hầu hết những môn đồ mới nhập đạo của Trung Thái Lang (Chyutaro) (hay là của Bình Thái Lan) thì chưa. Lúc đầu, tự nhiên có 9 người theo Thiện Loan, trong số đó có Tánh Tín, về sau càng nhiều hơn. Họ cũng bị người công kích vì chịu ảnh hưởng xấu từ lời dạy vô cùng nguy hại của Thiện Loan. Chính những huấn từ của Thân Loan bị bình giải hoàn toàn sai lạc khiến cho các quan lại ở tại Thường Lục, Hạ Giả xem Tánh Tín và đồ chúng của ông như những kẻ phản phúc trong xã hội cho nên sắc lệnh trục xuất ra khỏi địa phương. Cuối cùng sự kiện xảy ra là Tánh Tín và Nhập Tín bị đưa về Kamakura Bakufu.

Thật sự, hơn ai hết Thân Loan biết rõ chơn tướng của sự việc và hơn duyên cha con song không lẽ vì sự việc nhỏ ấy mà chọn lấy oán thù sao! Thế nhưng ngày 29 tháng 5 năm Kiến Trường thứ 8 Ngài phải đành lòng gửi một trang thư **“Nghĩa Tuyệt Trạng”** cắt đứt duyên cha con với Thiện Loan và cùng ngày ấy cũng gửi cho Tánh Tín thông báo nghĩa tình đã dứt. Ngài cũng công khai thông báo đến tất cả những môn đệ ở Kanto biết về trang thư đoạn tuyệt nghĩa tình ấy. Lúc đó là năm Thân Loan đã 84 tuổi.

Sự kiện ấy cho thấy Thân Loan xử trí một cách rõ ràng dứt khoát về nghĩa tình cha con đối với Tánh Tín và chấp nhận mọi sự đả kích về vấn đề tinh thần này. Dù tuổi đã 80 và trước sự việc điên đảo xảy ra như thế nhưng Thân Loan vẫn sáng suốt biên soạn những rất nhiều tác phẩm và pháp nghi với những chủ đề chuyên môn trong nhiều bức thư gửi về Kanto, mà nội dung những bức thư chỉ đạo hướng dẫn mọi sinh hoạt của các đệ tử tại Kanto giữ vững tín tâm của họ.

Trong những sáng tác ấy, đặc biệt là **“Giáo hành chứng văn loại”** được xếp vào vị trí hàng đầu và hơn 10 bộ khác nữa. Riêng bộ biên tập của phái Bốn Nguyện Tự cũng đã thu thập được 14 bộ, 21 quyển thuộc **“Tịnh Độ Chơn Tông Thánh Điển”**. Cũng phải kể thêm **“Quán Kinh Tập Chú”**, **“A Di Đà Tập Chú”** và **“Tây Phương Chỉ Nam Sao”**. Còn có những biên tập

được kết thành những lời dạy của Thánh như: **“Thánh Giáo gia điểm, Thánh Giáo thơ tả, Thánh Giáo diên thơ v.v...”** Nếu tổng hợp lại rất là nhiều. Công việc sáng tác những tác phẩm chính ấy như thế nào được giới thiệu ở phía sau.

Cho đến năm 90 tuổi, tuổi trường thọ quý hiếm, vào ngày 28 tháng 11 năm Hoàng Trường²² thứ 2, Ngài mới vãng sanh tại thư phòng của Tầm Hữu Thiện Pháp, em Ngài ở đường Tam Điều Phú. Chỗ ở của vị Tầm Hữu Thiện Pháp ngày nay được xác định là vị trí gần cái hồ trong vườn của trường trung học Yanagiike, đường Liễu Mã Trường, ở khu Trung Kinh.

Sau khi Thân Loan viên tịch, nhục thân được hỏa táng tại Điều Bộ Dã (Tori Beno) chùa Diên Nhân. Di cốt được đưa về chôn tại phần mộ ở Đông Sơn Đại Cốc vào năm Văn Vĩnh²³ thứ 9. Ni trưởng Vương Ngự Tiền, người con gái út của Ngài và môn đệ dựng miếu thờ tại Lục Giác Đường. Sau đó Ni Giác Tín²⁴ dời tất cả di cốt về đây. Ngoài ra tại đây cũng thờ một tôn tượng Ngài bằng gỗ. Miếu Đường này về sau được Giác Huệ, trưởng nam của Giác Tín²⁵; rồi Giác Như²⁶, trưởng nam của Giác Huệ tiếp tục giữ gìn. Sau đó, Giác Như biến Miếu Đường thành tự viện và đổi tên là chùa Bồn Nguyệt²⁷ Ngày nay chính là chốn Tổ của Đông Tây Bồn Nguyệt Tự vậy.

---o0o---

III. Những Trước Tác Chính Yếu

III.01 Tịnh Độ Thật “Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”²⁸”

Tác phẩm “**Ngự Bồn Điển**” còn gọi là “**Giáo Hành Chứng Văn Loại**” cũng gọi là “**Giáo Hành Tín Chứng**”. Năm Nguyên Nhân nguyên niên²⁹ Ngài được 52 tuổi bắt đầu biên soạn tác phẩm này. Điều chắc chắn tác phẩm được biên soạn ở tại Kanto vì sau khi Ngài trở về, dù tuổi đã 63 nhưng Ngài nhuận văn lại thật gọn gàng lưu loát, có lẽ đến năm Ngài 74, 75 tuổi, tác phẩm này hoàn thành một cách tuyệt hảo. Ngay cả, mãi về sau vẫn còn gọt dũa lại những chỗ khác cho tinh tế hơn và kéo dài cho đến năm 80 tuổi. Thế nhưng, ngày nay duy nhất chỉ còn lại có một bản, chính tay Ngài chép thờ tại chùa Đông Bồn Nguyệt³⁰. Đúng ra, nửa đời còn lại của mình, Thân Loan tư duy thật kỹ về Niêm Tín và Hạnh Nguyệt biên soạn tác phẩm này. Nói như thế không ngoa chút nào!

Trong đó, giáo nghĩa của Tịnh Độ Chơn Tông trình bày bốn pháp hồi hướng bằng hai loại văn; một loại văn đặc biệt và một thể loại bình giảng để

làm rõ nghĩa thêm. Hơn nữa, trong đó, bốn nguyện và cứu độ của Phật A Di Đà được biểu hiện qua giáo lý hồi hướng. Có hai loại hình thức hồi hướng đó là: Vãng Tướng hồi hướng và Hoàn Tướng hồi hướng.

Vãng Tướng nghĩa là để được thoát ra cảnh giới mê muội vãng sanh về Tịnh Độ, tất cả chúng ta phải hành bốn pháp Giáo, Hạnh, Tín, Chứng. Còn Hoàn Tướng nghĩa là một khi khởi tâm đại bi, liễu đạt trí tuệ, giác ngộ viên mãn, dù đang Tịnh Độ, thấy sự khổ não của con người, phát nguyện trở lại cứu độ chúng sanh. Có thể nói rằng đó là kết quả huân tập đầy đủ lòng từ sau khi chứng quả. Vì vậy, dù vãng tướng của chúng ta hay hoàn tướng của Bồ Tát ở cõi Tịnh Độ cũng xuất phát từ nguyện lực của Đức Phật A Di Đà mà thị hiện lên. Việc căn bản nhất là chúng ta phải hồi hướng đến bốn nguyện lực của Như Lai qua hai tướng được chia ra rõ ràng.

Như **“Giáo Hạnh Chứng Văn Lợi”** cho biết, bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà là khuyên tấn chúng sanh mau giác ngộ ra khỏi sanh tử mê lầm. Trước tiên, đức Thế Tôn giảng bốn nguyện của Phật A Di Đà đối với chúng sanh trong mười phương ở trong kinh **“Đại Thừa Vô Lượng Thọ”** về sau **“Giáo Văn Lợi”** bình giảng giáo lý ấy rõ hơn và hướng dẫn pháp môn niệm danh hiệu **“Nam Mô A Di Đà Phật”** và thực hành một cách chân thật về việc này. Tiếp theo **“Hành Văn Lợi”** bình giải thêm và lý giải rằng kẻ phạm phu chỉ niệm Phật nơi miệng, nhưng những kẻ ấy dù không thực hành vẫn được Đức Phật A Di Đà tiếp dẫn hóa độ. Điều này minh chứng hạnh nguyện cao cả và ý nghĩa của Như Lai.

Không nghi ngờ gì nữa về hạnh nguyện của Như Lai, cho nên có tín thọ chân thật mới có được lợi lạc. **“Tín Văn Lợi”** cũng có dạy rằng tín tâm từ Như Lai mà phát sinh cho nên phải có tâm hồi hướng về bản thể, Phật tâm, Đại Bồ Đề Tâm. Hơn nữa đây cũng chính là nhơn giác ngộ và điều này hiển bày giáo lý Tịnh Độ qua: Tín, Tâm, Chứng và Nhơn. Đồng thời ai đặt niềm tin vào bốn nguyện mà niệm Phật mỗi khi ngồi xuống, liền được ánh sáng quang minh của Đức Phật A Di Đà đến tiếp dẫn, liên tục hộ trì, sẽ được thành Phật từ thân thể phạm phu này và làm bạn với các bậc Thánh. Vị trí ấy gọi là **“Chánh Định Tự”**. Ai đạt được **“Chánh Định Tự”** sau khi mạng chung trong đời này, liền được Đức Phật A Di Đà tiếp dẫn về cảnh giới giác ngộ, được vãng sanh về cõi Tịnh Độ chơn thật (báo độ), rốt ráo thành Phật gọi là vãng tướng chứng quả. Những bậc Thánh hoàn toàn giác ngộ ấy thấy những kẻ phạm phu còn mê mờ như chúng ta liền khởi tâm đại bi để cứu độ gọi là hoàn tướng chứng quả. Điều này được ghi rõ trong **“Chứng Văn Lợi”**.

Hơn nữa cả hai vãng tướng và hoàn tướng đều phát xuất từ tâm Như Lai chân thật và trở về với thế giới Tịnh Độ ghi rõ trong tác phẩm **“Chơn Phật Độ Văn Loại”**. Giáo lý Phật đà rất chân thật rõ ràng nhưng khi truyền trao qua nhiều thế hệ; không sao tránh khỏi là chỗ dựa của các ngoại đạo tà giáo. Cũng vì ngoại đạo tà giáo ấy cho nên các bậc Tổ Đức mới giảng dạy lý chân thật và dùng những phương tiện có tính cách giáo dục để hóa độ bằng **“Thánh Đạo Môn, Yếu Môn và Chơn Môn”**. Ý nghĩa đó chính là quyền **“Hoá Thân Độ Văn Loại”**.

Tác phẩm **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** gồm có Giáo, Hạnh, Tín, Chứng, Chơn Phật Độ, Phương Tiện Hóa Thân Độ gồm 6 quyển phân tích rất rõ ràng về quan điểm Phật giáo và Ngoại đạo tà giáo để hiển bày Thánh Điển. Phương tiện để hướng dẫn con người bỏ tà về chánh quả là việc làm vô tiền khoáng hậu cho nên sự lập giáo của Tịnh Độ Chơn Tông là xây dựng nền tảng căn bản cho Thánh Điển.

Tác phẩm **“Hành Văn Loại”** và tác phẩm cuối cùng **“Chứng Tín Niệm Phật Kế”** có 60 hàng gồm 120 bài kệ. Nửa phần trước là Thế Tôn tán dương **“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”** và giáo pháp căn bản thiết yếu. Nửa phần sau là bốn nguyện Đức Phật A Di Đà được minh chứng qua ba nước có ảnh hưởng truyền thống: Ấn Độ, Trung Quốc, Nhật Bản³¹ và bảy vị Tổ: Long Thọ, Thế Thân, Đàm Loan, Đạo Xước, Thiện Đạo, Nguyên Tín, Nguyên Không giảng giải và liễu ngộ pháp môn Tịnh Độ.

Tác phẩm **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** tóm lược tất cả giáo lý Tịnh Độ Chơn Tông, những điều cương yếu và những bài thơ tán thán, ca tụng về giáo nghĩa Tịnh Độ thâm sâu.

---o0o---

III.02 Tịnh Độ Văn Loại Tụ Sao (1 quyển)

Tác phẩm **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** gọi là **“Quảng Văn Loại”** có 6 quyển, còn tác phẩm **“Tịnh Độ Văn Loại Tụ Sao”** này chỉ có một quyển mà thôi, cho nên gọi là **“Lược Văn Loại”** nhưng lại là tác phẩm quan trọng. Thật ra nội dung cũng giống như tác phẩm **“Chơn Phật Độ Văn Loại”** và **“Hóa Thân Độ Văn Loại”** được tóm lược nhiều phần lại. Tuy nhiên những câu văn được dẫn chứng trong đây lại là những câu văn hay và rất quan trọng. Bốn nguyện hồi hướng với hai tướng: vãng tướng và hoàn tướng được trình bày đơn giản nhưng rõ ràng vẫn nội dung là Giáo, Hạnh, Tín, Chứng.

Tác phẩm **“Chánh Tín Niệm Phật Kế”** giống như với **“Niệm Phật Chánh Tín Kế”** đã tường thuật ở trên.

Tác phẩm **“Tín Văn Loại”** có 31 câu hỏi đáp giống như những đoạn hỏi đáp đã được trình bày.

Tín tâm của bốn nguyện là sự phát nguyện bằng ba trạng thái tâm Chí tâm, Tín nhạo và Dục sanh (*tâm chí thành, tâm thích thú và tâm ưa muốn*). Nếu không nghi ngờ nơi bốn nguyện, mà tín thọ một lòng để trở về với ba trạng thái tâm tức là nhứt tâm. Đó chính là pháp nghĩa, có những điểm rõ ràng giống nội dung của **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”**.

Tác phẩm này được hình thành trước hoặc sau để bình giải về **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”**. Thật ra, cần có một thời gian khá dài để viết về **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** sau đó thêm bớt, trau chuốt để đi đến chỗ được hoàn hảo. Còn tác phẩm này chỉ lược thuật về đại cương mà thôi.

---o0o---

III.03 Ngũ Ngốc Sao (2 quyển)

Tác phẩm đầu xác định rõ vị trí của Phật Giáo là Chơn Tông và cũng giải thích việc dạy riêng ấy gọi là **“nhị song tứ trọng”**. Đây là sự phân chia thành bốn loại: Thụ Siêu (giải thoát thẳng đứng); Thụ Xuất (ra khỏi thẳng đứng); Hoàn Siêu (siêu thoát hàng ngang) và Hoàn Xuất (ra khỏi hàng ngang). Những ai dùng tự lực để tỏ ngộ, hoàn thành mục đích của Thánh Đạo, thành Phật ngay bằng thân này giống như mở cánh cửa giác ngộ được gọi là tu pháp môn Thụ Siêu (giải thoát ngay). Còn phải trải qua nhiều kiếp tu hành và sau đó mới trở thành bậc Thánh, gọi là tu pháp môn Thụ Xuất (ra khỏi ngay). Thực tế Thụ Siêu là pháp môn, theo lý luận, có khả năng chóng thành Phật. Nhưng trên thực tế phải trải qua hàng nhiều kiếp tu hành mới được.

Vãng sanh về cõi Tịnh Độ của Đức Phật A Di Đà và mục tiêu thành Phật là pháp môn Tịnh Độ. Nhưng ở trong ấy chỉ có lòng tin về bốn nguyện tha lực để được vãng sanh về báo độ chơn thật. Ngồi đó và trở thành Phật mau chóng gọi là pháp môn Hoàn Siêu (siêu thoát ngang). Có con đường thành Phật và có phương tiện hoá độ nhưng không được vãng sanh nếu không có tha lực. Tự lực chính là pháp môn Hoàn Xuất (ra khỏi ngang). Trong bốn loại Phật đạo này, Tịnh Độ Chơn Tông chính là pháp môn Hoàn Siêu. Đây chính là ước nguyện thành Phật đối với những kẻ phàm phu còn nhiều phiền

não và cũng là việc tối cao duy nhất của Phật giáo. Đó cũng là một sự luận chứng cho việc giải thoát.

Tác phẩm sau dẫn dụ về “*Quán kinh Sớ*” và “*Tam Tâm Thích*” của Thiện Đạo. Ở đó giải thích một cách rõ ràng rằng người ta có thể khảo sát về Tín tâm và hành nghiệp của Tịnh Độ Chơn Tông một cách tinh tế rõ ràng.

Thật sự, tác phẩm này được viết vào năm nào không rõ. Vì khi nghe giảng, các đệ tử không ghi chú rõ ràng ngày tháng.

---o0o---

III.04 Nhập Xuất Nhị Môn Kệ

Trong tác phẩm “*Tịnh Độ Luận*”, Thế Thân giảng về lễ bái, tán thán, phát nguyện, quán sát và hồi hướng. Thân Loan biên soạn về các pháp tự lợi và lợi tha của Ngũ Niệm Môn để được năm công đức: *Cận Môn, Đại Hội Chúng Môn, Trạch Môn, Ốc Môn và Viên Lâm Du Hý Địa Môn* bằng thơ kệ để tán thán 74 hạnh chủ yếu. Ngũ Niệm Môn là giải rõ con đường Bồ Tát đạo, nguyện sanh về Tịnh Độ tự lợi và lợi tha, thế nhưng với Thân Loan, đây chỉ là “*nguyện lực thành tựu về Ngũ Niệm*”. Khi Bồ Tát Pháp Tạng thành tựu pháp tu niệm danh hiệu “*Nam mô A Di Đà Phật*” chúng ta cũng được tự lợi và lợi tha với các đức hạnh ấy. Ngũ Niệm Môn và Ngũ Công Đức Môn là hai cửa nhập (tự lợi), xuất (lợi tha) gọi là nhị môn. Đức tính ấy được tán thán qua những câu kệ trong “*Nhập Xuất Nhị Môn Kệ*”. Thế nhưng không phải chỉ có vậy mà còn kèm theo giải thích lời dạy của Thế Thân và giải nghĩa của Đàm Loan, Đạo Xước và Thiện Đạo, những người kế thừa về sau tiếp tục giải thích để tán dương công đức này. Thật sự không rõ tác phẩm được tường thuật và trước tác vào năm nào nhưng có thể đoán chắc rằng vào năm Thân Loan vào tuổi 83.

---o0o---

III.05 Tam Thiếp³² Hòa Tán

Hòa tán có nghĩa là hòa ngữ (tiếng nói thuộc về dân tộc Nhật Bản) là những lời thơ ca tán dương công đức Chư Phật. Đặc biệt vào giữa thời kỳ Bình An (Heian) đến thời Kiêm Thương (Kamakura) lưu hành 75 loại, gồm 4 câu một khổ. Kim Dạng (Imango) là những khổ thơ dùng để tán dương công đức chư Phật, trong đó Hòa Tán của Thân Loan là một.

Hơn nữa, Hòa Tán của Thân Loan gọi là **“Lời Ca Tụng Diệu Dàng”**. Ngày xưa hầu hết kinh điển đều viết bằng Hán Văn. Chư vị Tổ Sư bình giải thích ra lời văn nhẹ nhàng dễ hiểu. Sự thật, Hòa tán của Thân Loan chắc chắn cũng phải nương vào văn phong của những câu kinh được giải thích ấy.

Hòa Tán của Thân Loan hơn 500 khổ thơ, trong đó có **“Tịnh Độ Hòa Tán”**, **“Cao Tăng Hòa Tán”**, **“Chánh Tượng Mạt Hòa Tán”** và đặc biệt có **“Tam Thiếp Hòa Tán”**. Trong tu tập hằng ngày, hàng đệ tử của Chơn Tông đều dùng đến những loại này. Ngoài ra, còn có gần 200 khổ thơ Hòa Tán khác dùng để ca ngợi về công đức của Thánh Đức Thái Tử. **“Tịnh Độ Hòa Tán”** rất hay, **“Tán A Di Đà Phật Kế”** của Đàm Loan cũng gọi là **“Tán A Di Đà Phật Kế Hòa Tán”**. Ba bộ kinh Tịnh Độ được soạn thành hòa tán; đó là **“Đại Kinh Tán”**, **“Quán Kinh Tán”** và **“A Di Đà Kinh Tán”**. Những Kinh Điển tán thán Đức Phật A Di Đà như **“Chư Kinh Hòa Tán, Hiện Thế Lợi Ích Hòa Tán”**, **“Thế Chí Hòa Tán”** v.v..., đều được tóm gọn lại trong những lời ca tụng ấy. **“Cao Tăng Truyện”** chính là những pháp nghi của Tịnh Độ Chơn Tông được truyền qua từ Ấn Độ, Trung Quốc, Nhật Bản bởi các vị tổ sư như Long Thọ, Thế Thân, Đàm Loan, Đạo Xước, Thiên Đạo, Nguyên Tín, Nguyên Không với nội dung tán dương công đức chư Tổ. Ngoài ra, phần sau của **“Chánh Tín Niệm Phật Kế”** tán dương ca ngợi rộng rãi bằng lời hòa tán này.

“Chánh, Tượng”, “Mạt Hòa Tán” khi đức Thế Tôn còn tại thế chia Phật Pháp ra làm ba thời kỳ đó là: **Chánh pháp, Tượng pháp** và **Mạt pháp**. Thời kỳ này là thời kỳ Mạt pháp rất hiếm có người tu được chứng quả. Sống trong thời kỳ này, chúng ta là những kẻ phàm phu chỉ được cứu độ qua bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà mà thôi. Bốn nguyện cứu độ ấy là niềm vui được thân này. Vì cảm niệm ân đức cao dày và lòng từ bi vô hạn của Như Lai; tôn kính ân đức chư vị Tổ Sư Tịnh Độ, Ngài đã sáng tác hòa tán để ngưỡng vọng và tán dương.

Nếu còn nghi ngờ về bốn nguyện, có **“Giới Nghi Tán”**³³. Tác phẩm có 11 khổ tán thán và ngưỡng vọng Thánh Đức Thái Tử gọi là **“Hoàng Thái Tử Thánh Đức Phụng Tán”**. Tất cả điều ngu muội của tự thân và suy đồi của các giới trong Phật Giáo được biểu hiện một cách bi thảm trong **“Ngu Ngốc Bi Thán Thuật Hoài”**. Trong bản Hòa Tán về Thánh Đức Thái Tử còn thấy sót lại, còn thêm vào **“Thiện Quang Tự Hòa Tán”** nữa. Tất cả những hòa tán bên trên được gọi là **“Chánh Tượng Pháp Hòa Tán”**. Ngoài ra, vào năm Văn Minh³⁴ thứ 5 Liên Như cho khắc bằng hòa tán **“Văn Minh**

Bản” và cuối cùng là **“Tự Nhiên Pháp Nhĩ”** những lời dạy được gộp chung vào thành hai loại hòa tán.

Trong **“Tam Thiếp Hòa Tán”** gồm **“Tịnh Độ Hòa Tán”** và **“Cao Tăng Hòa Tán”** là những tác phẩm viết nháp lúc Thân Loan 76 tuổi; nhưng bản **“Chánh Tượng Mạt Hòa Tán”** được hình thành vào năm Ngài 85 tuổi theo thứ tự thời gian.

---o0o---

III.06 Ba Kinh Tịnh Độ Vãng Sanh Văn Loại

(1 quyển)

Tác phẩm cũng còn gọi là **“Ba Kinh Vãng Sanh Văn Loại”** có hai bản lược giảng rộng. Bản giảng rộng có bản đính chánh, tăng thêm của phần giản lược bớt. Còn Ba Kinh Vãng Sanh gồm có: **Đại Kinh Vãng Sanh**, **Quán Kinh Vãng Sanh** và **A Di Đà Kinh Vãng Sanh**. **Đại Kinh Vãng Sanh** chính là làm hiển bày pháp nghi của sự chân thật. **Quán Kinh Vãng Sanh** và **A Di Đà Kinh Vãng Sanh** là hai bản kinh hiển thị những pháp môn phương tiện.

“Đại Kinh” chính là **“Đại Vô Lượng Thọ Kinh”**. Đây gọi là Kinh Chân Thật, vì lẽ Đức Thích Tôn giải thích rõ ràng lời thệ nguyện thứ 18 cứu độ chúng sanh, đặc biệt trong đó có bốn nguyện chân thật của Đức Phật A Di Đà. Kinh chân thật này thuộc về Giáo, nội dung vượt lên khỏi tư duy của con người, một khi đã tin và niệm danh hiệu Phật A Di Đà tức thời được thành Phật, chắc chắn đạt được ngôi vị Chánh Định Tự, cuối cùng vãng sanh Tịnh Độ chơn thật và sẽ hoàn thành giác ngộ như Đức Phật A Di Đà. Cũng gọi là **Nan Tư Nghi Vãng Sanh**, bởi vì vượt lên trên trí hiểu biết bình thường và sự suy nghĩ bình thường của con người. Thế cho nên gọi là **Đại Kinh Vãng Sanh**. Nói rõ hơn, đây chính là hai tướng hồi hướng thuộc bốn nguyện lực gồm vãng tướng hồi hướng và hoàn tướng hồi hướng. Nội dung của vãng tướng hồi hướng là Hạnh, Tín, Chứng như đã được giải thích đơn giản rõ ràng rồi.

Quán Kinh chính là bộ kinh gồm hai phương diện của **“Ẩn Ảnh”** và **“Hiển Thuyết”** giống như Đại Kinh về pháp nghi chân thật. **“Ẩn”** có nghĩa là ẩn hình không nói ra. Còn **“Hiển”** có nghĩa là phơi bày rõ ràng. Khi tâm yên ổn quán niệm về Như Lai thì gọi là định thiện. Khi tâm tán loạn cần phải dừng những việc xấu ác lại để được thiện chính là hiển bày nguyên nhân vãng sanh của tán loạn thiện. Đức Thích Ca Như Lai giải

thích rất rõ điều này nơi lời nguyện thứ 19, có tính cách giáo dục cho những ai chưa thuần thực và chấp trước vào tự lực của mình. Cả những hành giả tu hành về tán loạn thiện và định thiện bằng sự tự lực khi lâm chung vẫn được chư Bồ Tát đến nghinh tiếp và nương tựa phương tiện hóa độ của Phật mà vãng sanh. Phương tiện hóa độ vãng sanh này cũng có thể nói là vãng sanh dưới gốc cây Sa La Song Thọ, nơi hai cây Sa La, chỗ mà Đức Thích Tôn nhập diệt lúc Ngài 80 tuổi. Kinh này cũng có thể nói là **“Quán Kinh Vãng Sanh”**. Ở cõi Tịnh Độ cũng thế, Đức Phật A Di Đà vì phương tiện hóa độ để phù hợp với căn cơ trình độ những kẻ chưa thành thực phải hóa hiện ra hóa thân Phật, chẳng phải là Đức Vô Lượng Thọ Phật khi nhập diệt. Điều này giống như Đức Thế Tôn nhập diệt để hóa độ. Sự nhập diệt của Ngài như ta thấy là sự vãng sanh mà sự vãng sanh ấy xảy ra nơi Sa La Song Thọ.

Cả **Kinh A Di Đà** lẫn **Quán Kinh** đều giống nhau chỗ ẩn và hiển. Ẩn hình có nghĩa là chư Phật tán thán việc niệm Phật vãng sanh nhờ vào tha lực. Đây là điều dạy có tính cách bí mật. Còn hiển có nghĩa là dùng tự lực để niệm Phật. Hẳn nhiên, còn nhiều nghi vấn về tự lực niệm Phật và tha lực của bốn nguyện nhưng chính mình cứ nỗ lực tu hành qua pháp xưng danh hiệu, qua việc tích chứa công đức và qua công đức niệm Phật, Như Lai sẽ đến cứu độ. Đây gọi là sự niệm Phật với tâm nghi ngờ.

Lại nữa với những ai tinh thần được tập trung và tâm không loạn động, phút lâm chung vẫn tiếp tục xưng niệm danh hiệu, chắc chắn được tiếp dẫn vãng sanh về Tịnh Độ theo công đức tu tập dày mỏng qua niềm tin và hạnh niệm Phật. Thế nhưng cõi Tịnh Độ hiện bày trước mắt không phải là cõi Tịnh Độ chơn thật, mà chính đó là hóa thân và thai cung được biểu hiện qua hóa độ. Kẻ vãng sanh qua phương tiện hóa độ chính họ mong muốn Đức Như Lai trợ giúp giáo hóa; vì chính họ không có khả năng tự lực. Thân Loạn gọi sự vãng sanh bằng phương tiện hóa độ này là **“Nan Tư Vãng Sanh”**³⁵ và cũng gọi là **“A Di Đà Kinh Vãng Sanh”**. Khi gặp pháp chơn thật và **Nam mô A Di Đà Phật** là dựa vào tâm bốn nguyện ấy và chính tự lực xưng niệm của kẻ kia được vãng sanh nên gọi là **Nan Tư Nghi Vãng Sanh** và ở đây chữ **“Nghi”** được lược bớt đi.

Giáo lý chân thật của Tịnh Độ Chân Tông và giáo lý phương tiện hóa độ được trình bày lại một cách dễ hiểu qua **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** gồm năm quyển phía trước. Đồng thời **“Đại Kinh Vãng Sanh”** cũng được tóm tắt nội dung trong tác phẩm **“Hóa Thân Độ Văn Loại”** cũng như được giải thích rõ ràng ở các kinh **“Quán Kinh Vãng Sanh”** và **“A Di Đà Kinh Vãng Sanh”**.

---o0o---

III.07 Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn

(2 quyển)

“**Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn**” là bình giảng rộng hơn của hai tác phẩm “**Tôn Hiệu**” cũng có nghĩa là “**Danh Hiệu**”. “**Chơn Tượng**” giải thích những bức tượng của chư vị Tổ sư vẽ bằng mực và “**Minh Văn**” là những bài viết bên trên hay bên dưới những bức họa trong đó có những bài văn và kinh luận nhằm đề tán thán ca ngợi chư vị Tổ sư, như dưới các bức họa của Long Thọ và Thế Thân. “**Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn**” là những lời giải thích một cách đơn giản dễ hiểu tập trung những lời văn ca tụng ở dưới những bức họa ấy.

“**Tôn Hiệu**” cũng được hiểu là chính Thân Loan nói trong “**Ngũ Ngốc Thân Loan Kính Tín Tôn Hiệu**” Bản thân Thân Loan kính tín bốn tôn và tôn xưng bốn tôn ấy nên viết “**Danh Hiệu Bốn Tôn**”. Thân Loan tự tay mình viết danh hiệu bốn tôn gồm 10 chữ đó là “**Quy Mệnh Tận Thập Phương Vô Ngại Quang Như Lai**” và 8 chữ: “**Nam Mô Bất Khả Tư Nghì Quang Phật**” hoặc 6 chữ: “**Nam Mô A Di Đà Phật**” vẫn còn tồn tại cho đến ngày nay. Thế nhưng ở đây còn thấy được thêm về những chú thích của mình văn nữa. Chắc rằng 10 chữ được truyền lại ở chùa Chuyên Tu thuộc Bồn Sơn Takada minh chứng cho điều ấy. Thế nhưng chân tượng lại chỉ cho cái gì đó thật ra không ai rõ, hoặc giả trong đó có thể hiểu là những bài viết hoặc bức họa thuộc Quang Minh Bốn Tôn chăng? Thế nhưng có một đoạn chú thích ở “**Hòa Triều Ngũ Ngốc Thích Thân Loan Chánh Tín Kế Văn**” và “**Chánh Tín Kế**” cũng có thể là bức vẽ vào lúc Ngài đã 83 tuổi gọi là “**An Thành Ngự Tượng**” hình này có thể thuộc về hệ thống ấy.

Tác phẩm này tóm lược còn một quyển và bản lớn có hai quyển được tăng thêm và bản lược không còn nữa như “**Thủ Lăng Nghiêm Kinh**” và “**Thập Trụ Tỳ Bà Sa Luận**” cùng với “**Tịnh Độ Luận**” và những bài văn lễ tán dương công đức Thánh Đức Thái Tử. Hiện còn đúng dấu tích là bản lược lúc Ngài 83 tuổi, giống như chân tích của bản lớn vào năm Ngài 86 tuổi.

---o0o---

III.08 Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý

Với Thân Loan - Văn ý gồm hai tác phẩm “**Niệm Đa Niệm Văn Ý**” và “**Duy Tín Sao Văn Ý**”. Quyển đầu giải thích những thể tài trong quyển “**Nhứt Niệm Đa Niệm Phân Biệt Sự**” của Loan Khoan và quyển sau là “**Duy Tín Sao**” của Thánh Giác. Vì hai tác phẩm này dùng ý văn để bình chú những quyển trên nên gọi là “**Văn Ý**”.

Thân Loan, học trò của Pháp Nhiên cho nên đặc biệt đối với hai tác giả trên, rất tôn kính vì chân ý của Pháp Nhiên được truyền trì lại. Những thư từ sách vở của hai vị này được những học trò đệ tử giữ gìn rất trang trọng. Đương thời “**Nhứt Niệm Đa Niệm**” được bàn luận rất sôi nổi. Hơn nữa có sự phê bình rất cao về tín tâm của bốn nguyện cũng như phương pháp tiếp nhận pháp môn niệm Phật được những môn đệ ở Kanto viết rất rõ trong “**Nhứt Niệm Đa Niệm Phân Biệt Sự**”. Trong đó, cũng có trích dẫn những lời văn chú thích của các kinh và được thêm vào trong tác phẩm này.

Thế nhưng, khi xem nội dung nửa phía trước của “**Nhứt Niệm, Đa Niệm**” cũng không khác mấy với sự quyết định vãng sanh với một niệm được chứng minh qua 14 chữ. Đặc biệt, Pháp Nhiên hay Long Khoan chẳng những không buông bỏ niềm tin của một niệm mà còn tin mạnh hơn nữa. Họ giải thích rõ ràng hơn về quan điểm “**Hiện Sanh Chánh Định Tự**” mà tư tưởng và vị trí của Thân Loan được biết rõ tại điểm quan trọng này. Nửa phần sau của “**Đa Niệm**” cũng nói về đa niệm vãng sanh, chẳng sai biệt tí nào. Với việc này, lấy ra 8 chữ để chứng minh. Như vậy từ Thân Loan, sự truyền thừa về những pháp nghĩa của việc chuyên tu niệm Phật đầu là “**Nhứt Niệm Vãng Sanh**” có phủ định về đa niệm vãng sanh và ngược lại đa niệm vãng sanh cũng có phủ định nhứt niệm vãng sanh; nhưng đó là điều chẳng phải đáng nói mà nhứt đa (một hay nhiều) cũng mang được bốn nguyện của kẻ tín tâm niệm Phật và việc này Pháp Nhiên đã kết luận nơi “**Niệm Phật Vãng Sanh**” rồi.

Bản viết tay nguyên thủy của Thân Loan là bản còn giữ lại được nơi Đông Bản Nguyện Tự (Higashi Honganji). Đó chính là lúc 85 tuổi vào năm Khang Nguyên³⁶ thứ II viết ra. Thế nhưng đến năm Kiến Trường thứ 8 dưới hình của Tánh Tín (Thiện Loan nghĩa tuyệt trạng)³⁷ đã được viết ra. Đây chính là được viết trước đó, phải rõ như vậy. Đối với sách này “**Nhứt Niệm Đa Niệm Chứng Văn**” là tựa sách được viết vào thời Thất Đinh và tên gọi này chỉ có một quyển mà thôi.

---o0o---

III.09 Duy Tín Sao Văn Ý (1 quyển)

Một trong những cao đệ thuộc hàng đệ tử lớn của Pháp Nhiên là Thánh Giác (Seikaku), người trích dẫn và chú thích những bản kinh trọng yếu trong **“Duy Tín Sao”**. Khi Thân Loan còn ở Kanto, Thánh Giác trực tiếp viết quyển **“Duy Tín Sao”** này và gửi cho Thân Loan. Thịnh thoảng các môn đệ ở Kanto cũng đọc và viết trả lời lại. Thực sự, các môn đệ của Thân Loan đọc rất nhiều lần và thuộc lòng tác phẩm này. Bởi vì **“Thán Dị Sao”** những lá thơ họ viết đều có phần nào ảnh hưởng tác phẩm này.

Về chú thích - đầu tiên nói về tựa đề **“Duy Tín Sao”**. Vì đây là một tác phẩm nhằm giải thích tỉ mỉ những câu văn đã được trích dẫn, mà những trích dẫn ấy là những câu văn trong **“Ngũ Hội Pháp Sư Tán”** của Pháp Chiếu (Hotsusho), **“Văn Pháp Sư Tán”** của Thiện Đạo và kinh văn của ba tâm thuộc **“Quán Kinh”**. **“Tán Thiện Nghĩa”** của Thiện Đạo. Có những câu văn chú thích thật chân thành như trích dẫn văn của Từ Mẫn (Jimin) trong **“Ngũ Hội Pháp Sư Tán”**. Văn nguyện thứ 18 trong **“Đại Kinh”**; văn thuộc về phi quyền phi thật trong **“Pháp Hoa Kinh”**. Còn lấy từ cách hành văn của **“Quán Kinh”** tiếp tục giải thích để trở thành **“Duy Tín Sao”**. Chính Thân Loan thấy biết rõ ràng trong **“Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn”** và **“Nhứt niệm Đa Niệm Văn Ý”**. Có thể đây là những Thánh giáo quan trọng thuộc về tư tưởng tín ngưỡng của Thân Loan khi tuổi về già.

Hiện còn bút tích được lưu giữ tại chùa Chuyên Tu thuộc Bôn Sơn Takada cho biết vào ngày 11 tháng giêng năm Khang Nguyên thứ 2 và cùng năm ấy ngày 27 tháng giêng, Thân Loan đã 85 tuổi mới viết sách này. Thế nhưng năm Kiến Trường thứ 2, lúc ở tuổi 78, bản chánh được viết rồi và đó chính là bản viết tay cũ nhất. Việc tuyển thuật được ghi lại như trên.

---o0o---

III.10 Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc

(1 quyển)

Thân Loan những năm về già ở Kanto được các môn đệ các nơi thu thập những pháp ngữ và những thư từ liên quan đến đời sống gom thành nhiều loại cho đến mãi một thời gian sau khi Ngài mất việc gom góp, biên tập ấy vẫn tiếp tục. Trong đó gồm có **“Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc**

Tập” 18 hạng mục. Bản của Thiện Tánh (Zensho) về **“Ngự Tiêu Túc Tập”** 6 hạng mục. **“Huyết Mạch Văn Tập”** 5 hạng mục. **“Hiển Trí Thượng Nhơn Thơ Tả Tiêu Túc”** 2 hạng mục. **“Mạt Đẳng Sao”** 22 hạng mục v.v... Đó là những tác phẩm chính. Gần đây đã công bố những lá thư viết tay của Thân Loan và những bản cũ nhất như **“Nguyên Điển Bản Thánh Điển”** (tức Tịnh Độ Chơn Tông Thánh Điển Nguyên Điển Bản) gồm 43 hạng mục để góp vào **“Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc”** mà đã thu nhập và biên tập thêm vào. Dĩ nhiên ở đây cũng giống như bản **“Chú thích Bản Thánh Điển”**.

Qua phần Tiêu Túc và Pháp Ngữ ấy những môn đệ ở Kanto cho thấy về những trạng huống và những hình ảnh nổi trội ghi rõ những hành động và tín tâm của Thân Loan khi tuổi đời xế bóng. Đối với sự kiện Thiện Loan, trong môn đệ của họ nổi loạn như thế nào và ý nghĩa của việc xử phạt bằng cách Thân Loan dứt tình cha con với Thiện Loan, khổ sở biết bao. Những điều này được làm sáng tỏ qua thơ văn viết lại về đời sống của Thân Loan. Ngoài ra lúc 86 tuổi, qua ngôn ngữ trí tuệ ở tại Hạ Dã Cao Điền (Shimotsuke) nói pháp trong **“Tự Nhiên Pháp Nhĩ”** và đây cũng là những lời dạy gần gũi sâu xa nhất đối với Tịnh Độ Chơn Tông.

---o0o---

III.11 Huệ Tín Ni (Eshinni) Tiêu Túc

(1 quyển)

Một năm sau kể từ khi Thân Loan viên tịch, Huệ Tín, người bạn đời của Ngài, nhận được tất cả 8 lá thơ từ Giác Tín, người con gái út và biên tập tập sách này trong vòng 6 năm, kể từ năm Hoàng Trường³⁸ thứ 3 cho đến năm Văn Vĩnh³⁹ thứ 5. Ngoài ra, Huệ Tín cũng soạn hai lá **“Hộ Trạng”** và **“Đại Kinh”** bằng lối đọc theo âm Nhật Bản (Hiragana), mà trong **“Nguyên Điển Bản Thánh Điển”** có lược qua. Nói chung tất cả đều còn giữ lại bản chính tại chùa Tây Bồn Nguyệt (Nishi Honganji).

Năm Kiến Trường thứ 6, 7 Thánh Nhơn 82, 83 tuổi, Huệ Tín cũng đã già, bà già từ Kyoto lui về Việt Hậu (Etsugo) sống chung với bốn người con gái. Cuối cùng, bà mất tại nhà của Tiểu Hắc (Oguro), người con gái. Bà được cấp đất đai để ở nhưng con cháu còn lại chẳng được nuôi dưỡng nên người.

Trong thư, Giác Tín báo cho bà biết thân phụ Thân Loan đã vãng sanh. Những ngày sau đó, bà bắt đầu biên soạn từng phần cuộc đời bà. Đầu tiên, bà xác chứng đời Thân Loan thật là ý nghĩa.

Thứ nhất, khi ở tại Tỷ Duệ Sơn và lúc ra khỏi Lục Giác Đường tham học, Thân Loan mộng thấy Pháp Nhiên nên Thân Loan hồi tâm. Đây gọi là điểm chính nổi bật về niềm tin của Thân Loan.

Thứ hai, lúc ở tại Thường Lục, bà thường mộng thấy Pháp Nhiên là hóa thân của Bồ Tát Đại Thế Chí và Thân Loan là hóa thân của Bồ Tát Quan Âm và giữ kín giấc mộng vì tin rằng Thân Loan chính là hóa thân của Bồ Tát Quan Âm, về sau, bà có cho con gái biết.

Thứ ba, vào năm Khoán Hi⁴⁰ thứ 3 Thân Loan 59 tuổi bị bệnh vì 17 năm trước, vào năm Kiến Bảo⁴¹ thứ II lúc 42 tuổi ở tại Thượng Dã Quốc Tá Quán (Kozuke Kuni Sanuki), Ngài có phát nguyện đọc tụng 1000 bộ của ba bộ kinh, nhưng chỉ trong 4 đến 5 ngày sau nghĩ lại và dừng nghỉ.

Hẳn nhiên, trong đó bà cũng ghi lại tại sao Thân Loan ngừng việc đọc tụng kinh điển; tại sao rời Thường Lục về Kanto; ai mời ngài v.v..

Ngoài ra, qua cuộc đời Huệ Tín, chúng ta thấy bà chính là người niệm Phật rất thâm tín và đồng thời qua ngòi bút của bà, chúng ta biết rõ cả mẹ lẫn con gái đều trải qua cuộc đời tình ái thật đẹp.

---o0o---

III.12 Thán Dị Sao (1 quyển)

“***Thán Dị Sao***” do Duy Nhiên (Yuien), một trong những đệ tử biên soạn tại Thường Lục thuộc Hà Hòa Điền. Sau khi Thân Loan mất, có nhiều dị nghị phát sanh ở trong hàng đệ tử. Để trấn tĩnh và an tâm họ, Duy Nhiên biên soạn thán này. Đây là những pháp ngữ soạn ra để nói rõ niềm tin về tha lực của Thân Loan, ngõ hầu giúp kẻ hậu học lấy làm kim chỉ nam, như được tường thuật nơi lời nói đầu.

Bản văn chính chia ra 18 điều. Nửa phần trước có 10 điều ghi lại những pháp ngữ (lời giáo huấn) của Thân Loan. Nửa phần sau là những đoạn ngắn có 8 điều còn lại, trích ra những phê phán và dị nghị của người đương thời. Những lời giáo huấn của Thân Loan ở nửa phần trước là tiêu chuẩn song nửa

phần sau là những lời than thở dị nghị và phê phán mà thôi. Song phần nửa sau cũng có ghi lại pháp ngữ của Thân Loan.

Tóm lại: **“Niềm tin của Thân Loan cũng là niềm tin của Pháp Nhiên. Tuy hai nhưng là một”**. Đề chúng của Pháp Nhiên bàn luận xôn xao về tín tâm giống hay khác. Nhưng cuối cùng đi đến hai việc rất tâm đắc đó là: tín ngưỡng phụng trì Thánh Giáo và kính ngưỡng của Thân Loan. Theo tôi nghĩ (tác giả Kakehashi) cả hai giống nhau không khác tí nào đó là từ bi chân thành và cứu độ chân thật. Hầu như cả hai đều tràn đầy tâm đại bi trong bốn nguyện và chí thành chí kính niệm Phật. Bản văn này được viết xong với những bản phụ khác vào thời kỳ pháp nạn điên đảo dưới thời Thừa Nguyên.

---o0o---

IV. Lời Dạy Của Thân Loan

IV.01 Ngôn Ngữ Của “Thán Dị Sao”

IV.1.1 Lời Thệ Nguyện Của Phật A Di Đà

Thệ nguyện bát tư nghi của Đức Phật A Di Đà là cứu độ tất cả chúng sanh được vãng sanh.

(Nguyên văn bằng Hán - Nhật được lược bớt và phần này trở xuống chỉ dịch ngôn ngữ hiện đại mà thôi)

Ai cũng nghĩ rằng thệ nguyện của Đức Phật A Di Đà là tiếp dẫn chúng sanh thoát khỏi vòng sanh tử và vãng sanh Tịnh độ. Cho đến khi nào tâm chúng sanh hướng về Như Lai, miệng niệm Phật, tức thì ngay khi ấy, Đức A Di Đà phóng ánh quang minh đại bi hộ trì tiếp dẫn, để họ được lợi ích rõ ràng. (Điều thứ nhất – Thánh Điển trang 831).

---o0o---

Giải thích:

IV.1.1.1 Phật Đà Chơn Thật

Đây là từ ngữ nằm ở phần đầu của **“Thán Dị sao”** cho biết bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà là cứu độ chúng sanh. Chắc chắn điều này sẽ biểu hiện qua tín tâm và pháp niệm Phật cũng như sự lợi ích của việc chấp trì danh hiệu⁴².

“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ” cho biết từ xưa khi còn là Pháp Tạng Bồ Tát, Phật A Di Đà phát nguyện thiết lập thế giới Tịnh Độ thanh tịnh, không có phiền não và nguyện rằng ai được vãng sanh, đời đời an lạc và tinh thức. Vì phát nguyện như thế và để thực hiện nguyện này, Ngài tích tụ công đức tu hành trong nhiều kiếp cho đến khi thành Phật A Di Đà, cứu độ cho vô số chúng sanh.

Tất nhiên, trong kinh điển, Đức Phật A Di Đà luôn luôn ước muốn chúng sanh, nếu có thể được, đều được siêu thoát. Thế nhưng, ngay khi chúng ta, những kẻ trí mỏng, tội dày tu pháp môn này cầu mong cứu độ, thì suy nghĩ của chúng ta đã bao hàm ước muốn siêu thoát hoàn toàn rồi.

Lời nguyện của Đức Phật A Di Đà gọi là **“bất khả tư nghị”** và việc hóa độ chúng sanh đầy bản ngã tự kỷ cũng là một việc **“bất khả tư nghị”**. Có tất cả 48 nguyện nhưng không có nguyện nào không hứa khả cứu độ chúng sanh. Nhất là phần đầu và phần cuối mỗi nguyện đều lập lại: **“Ta thề không thành Phật”, “nếu không được vậy..., sẽ không giữ ngôi chánh giác”**.

Ví dụ **“dầu cho chúng sanh thực sự thành Phật, mà lời nguyện căn bản này không thực hiện ta (Phật Di Đà) không gọi là Phật”**.

Đồng thời cốt lõi của lời nguyện của **“Chân Phật”** ấy như thế nào được minh thị trong **“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”**, bản kinh trình bày rất cụ thể những lời nguyện của Đức A Di Đà, rất căn bản, rất phước đức và rất nhất quán với Phật Đà.

---o0o---

IV.1.1.2 Lời Nguyện Thứ 18

Trong 48 lời nguyện, mỗi nguyện Ngài đều hứa thực hiện một cách chắc chắn. Song, điểm chính ở đây là dù kẻ ngu muội đến mấy đi nữa vẫn được tiếp dẫn vãng sanh về Tịnh Độ như nhau, nếu có niềm tin, hết lòng xưng niệm danh hiệu: **“Nam mô A Di Đà Phật”**. Thật ra, bốn nguyện của Đức A Di Đà Như Lai gồm có 48 lời nguyện, song nguyện thứ 18 xem như bao hàm tất cả, cho nên Pháp Nhiên gọi nguyện thứ 18 gọi là: **“Vua trong các bốn nguyện”** và chọn bốn nguyện này. Lời nguyện thứ 18 như vậy:

“Ta thề không thành Phật, nếu ai muốn sanh nước ta, chí tâm niệm Phật cho đến 10 niệm mà chẳng vãng sanh, Ta quyết không ở tại ngôi chánh giác. Song trừ những kẻ phạm tội ngũ nghịch và hủy báng chánh pháp”⁴³, (Lược bớt, vì nội dung giải thích giống như trên).

Nguyện: **“Nếu chẳng vãng sanh ....., cho đến quyết không ở tại ngôi chánh giác”** là cứu độ, là thệ nguyện nhiếp thủ và cũng còn gọi là Nhiếp

Thủ Môn. Ở đây nói rằng: **“Trừ những kẻ phạm tội ngũ nghịch và hủy báng chánh pháp”** là hai loại tội nặng, nếu không có tâm sám hối, không được vãng sanh và bị ngăn cản phải dừng lại tại cửa. Có phạm tội ngũ nghịch và hủy báng chánh pháp nhưng hồi tâm và tín thọ bốn nguyện, có thể chuyển hoá được. Đó là thành tựu của sự giáo hóa vậy.

---o0o---

IV.1.1.3 Tín Tâm

“Chỉ tâm tín nhạo” là từ ngữ mà Thân Loan thêm vào cho mạnh hơn như là: **“Nguyện chân thật của ta, nên tín nhạo”** hay là: **“Bốn nguyện của Như Lai là cứu độ chẳng phải đùa, không nên nghi ngờ mà hãy tin”**. hoặc **“Nếu muốn sanh về nước ta...”**. Thật vậy, vấn đề **“nhờ tha lực và chỉ tâm tín nhạo, được sanh về cõi An Lạc Tịnh Độ”** là **“trí tuệ”** ngược lại kẻ phàm phu không rõ đường đi nhưng tâm vẫn hướng đến lãnh vực siêu thoát cầu mong tỏ ngộ, cho nên nói rằng **“cứu độ chẳng phải đùa, không nên nghi ngờ mà hãy tin và mau phát nguyện sanh về Tịnh Độ”**. Đây gọi là ngôn ngữ của lòng Đại Bi được thể hiện.

Sự khuyến tấn và tiếp dẫn là tiếng nói chân thành **“tùy theo niềm tín ngưỡng, được sanh về cõi Tịnh Độ và chắc chắn mong ước sẽ thành tựu”**. Thật vậy, khi nghe như thế, không còn nghi ngờ mà phát niềm tin. Nghe và thọ trì mà không nghi ngờ nghĩa là những ngôn ngữ từ bi và trí tuệ của Như Lai đã bao phủ trí tuệ nhỏ bé của ta, dù không rõ biết **“việc nhưt định vãng sanh”** Tịnh Độ nhưng chắc chắn điều chờ đợi có thể xảy ra. Đây chính là lòng tin, mà lòng tin ấy chính là bốn nguyện quyết định, không còn nghi ngờ gì nữa.

---o0o---

IV.1.1.4 Xưng Danh

Tiếp theo, nguyện **“cho đến mười niệm”** là lời nguyện về xưng danh hiệu. Niệm cho đến mười niệm là định tâm. Còn diễn đạt lòng tin qua danh hiệu **“Nam Mô A Di Đà Phật”** là bốn nguyện niềm tin. Mười niệm nghĩa là với tâm tịnh tín, xưng niệm danh hiệu đến mười lần. Song đó là sự giải thích đặc biệt của Thiệu Đạo và Pháp Nhiên. Với Thân Loan **“mười niệm”** có nghĩa là **“miệng chỉ cần niệm mười lần”** mà thôi.

Chữ **“cho đến”** có nghĩa là không hạn định số lần niệm Phật. Thật sự, với kẻ bất hạnh, cuộc đời vô cùng ngắn ngủi chỉ trong một niệm là hết một

đòi, cho nên chỉ cần niệm Phật một niệm là đủ. Còn với người trường thọ, xung tưng trăm ngàn vạn biến, bao nhiêu cũng được. Song trong bốn nguyện niệm Phật nghĩa là từng niệm, từng niệm phải được biểu hiện cụ thể qua pháp niệm Phật sao cho được vô lượng công đức của đức Như Lai, cho nên niệm Phật nhiều hay ít không có hạn định. Phiền não thì vô lượng, không thể chuyển hóa bằng phương pháp thực hành trí tuệ cá nhân mà tất cả chỉ nhờ vào tâm đại bi của Như Lai mà chuyển hóa khi **“niệm danh hiệu của Ngài”**. Ấy chính là lời nguyện của hành giả niệm Phật.

Với những ai có niềm tin, không thể không niệm Phật. Ngược lại, niệm Phật là được sống trong nguyện lực của Như Lai và làm cho đời sống tiến bộ hơn, Niệm Phật chính là nương nhờ ân đức của Như Lai để dễ dàng thích ứng với cuộc sống đầy khó khăn của chúng ta trong hiện tại.

---o0o---

IV.1.1.5 **Nhiếp Thủ Bất Xả**

“Nếu không vãng sanh, Ta không giữ ngôi Chánh giác”. Nói rằng hành giả niệm Phật với niềm tin vào bốn nguyện, song không vãng sanh thì Ta (Đức Phật A Di Đà) không giữ ngôi chánh giác là xác chứng sự vãng sanh của mười phương chúng sanh và bản thể giác ngộ của chư Phật không có hai. Cũng có thể nói là cả hai vấn đề **vãng sanh** và **chánh giác** cùng một bản thể. Cũng là lời xác chứng bốn nguyện cứu độ của Phật. Hơn nữa, danh hiệu **A Di Đà Phật** chẳng phải đơn thuần là tên của Phật A Di Đà, mà những ai tin tưởng bốn nguyện thì ngay khi ngôi xuống niệm Phật liền vãng sanh. Đây chính là vừa trình bày pháp môn xưng danh hiệu và vừa giảng rõ giáo lý cứu độ.

Việc này phù hợp với pháp môn **quán chơn thân** ở trong **“Kinh Quán Vô Lượng Thọ”**. Ở đó, cho biết việc niệm Phật được lợi ích **“nhiếp thủ, bất xả”**⁴⁴. Trong ánh quang minh đại bi, đại trí của Đức Phật A Di Đà, phóng ra chiếu sáng mười phương thế giới, **chúng sanh niệm Phật sẽ nhận lấy chướng bỏ**. Với tâm kính tín, Pháp Nhiên mô tả lời Kinh như sau:

Ánh trăng thanh chiếu đến tận cùng,

Song lẳng lại nơi tâm người thưởng nguyệt.

Lời thơ ngâm vịnh ánh trăng thu nhẹ nhàng sao! Ánh trăng lúc nào chiếu sáng mọi nơi không phân biệt, nhưng phải chẳng ai thưởng nguyệt cũng đều thấy sáng? Bởi thế kẻ ngắm trăng phải nương vào ánh trăng, để ánh sáng huyền diệu chiếu rọi toàn thân, cho đến chiếu xuyên suốt vùng sâu thẳm của tâm thức. Cũng vậy, chúng ta là người đang lặn hụp trong bóng tối, may mắn được nghe lời dạy của Phật, mà lời dạy ấy như ánh quang

minh **Đại Bi Đại Trí** chiếu sáng khắp mọi nơi, đến tất cả mọi người như nhau. Không còn nghi ngờ gì nữa, chúng ta hãy nghe, tiếp nhận và thọ trì. Không những ánh sáng bao trùm gồm ta và câu niệm Phật ta đang niệm, mà ánh sáng Phật quang bao trùm cả kiếp nhân sinh và chuyển đời chúng ta qua nơi khác được.

---o0o---

IV.1.2 Cứu Độ Bình Đẳng

Không phân biệt người già, người trẻ, người lành, kẻ dữ; chỉ có niềm tin nơi tâm mới là yếu tố quan trọng.

(lược phần nguyên văn Hán - Nhật)

Bổn nguyện đầu tiên của Đức Phật A Di Đà là không phân biệt người già hay người trẻ; người lành hay kẻ dữ. Những ai có niềm tin thâm sâu vào bổn nguyện, dù tội nặng cho mấy đi nữa, dù có yêu thương giận ghét và bị lửa phiền não thiêu đốt đến thế nào đi nữa, cũng được Phật từ bi cứu độ. Đây chính là bổn nguyện đem lòng đại bi giải trừ tất cả những phiền não. (Điều thứ nhứt – Thánh Điển – trang 831).

---o0o---

Giải thích

IV.1.2.1 Bình Đẳng Với Lòng Từ Bi

Thật là đặc biệt, đức Phật A Di Đà cứu độ tất cả mọi người một cách bình đẳng, vượt lên trên những vấn đề già, trẻ, thiện, ác..., bình đẳng ấy không gì khác hơn chủ yếu dựa vào niềm tin. Trước nhất, lòng từ bi của đức Phật A Di Đà bao dung tất cả mọi chúng sanh không phân biệt già, trẻ, người lành, kẻ dữ. Quả đất này không phân biệt một vật nào trên thân nó cả, dù vật nặng hay vật nhẹ, dù vật đẹp hay xấu v.v., cũng không ngần ngại chuyên chở suốt năm này, tháng nọ. Giống như vậy, bổn nguyện đại bi của đức Phật A Di Đà dung chứa tất cả mọi chúng sanh, không phân biệt đời sống của mỗi cá nhân, mà còn thiết tha cứu độ và an trụ một nơi nào đó nữa. Ngoài ra, dù tình thương vô biên và tận tâm cứu độ vô bờ bến của đức Phật A Di Đà dành cho chúng ta như thế, song trong cuộc sống đầy dẫy phiền não hư dối không thật, đầy thương yêu ghét bỏ này, cho đến khi nào chúng ta có niệm Phật cho đến khi đó ánh sáng Tịnh Độ qua sự niệm Phật và cầu nguyện ấy mới làm cho đời sống chúng ta trở nên thanh tịnh và vượt qua

những thương ghét trên. Tin rằng trong tâm đại bi của Như Lai, chúng ta là những đứa con không những không bị ruồng bỏ, mà còn được trân quý, được xem là con ruột của Như Lai, niềm tin ấy phải được lưu giữ trong tâm một cách trang trọng tôn kính.

---o0o---

IV.1.2.2 Cả Việc Thiện Lẫn Việc Ác

Nói rằng “*cả việc thiện lẫn việc ác*” phải chăng “*người già, người trẻ, người lành, kẻ dữ*” cũng đều được cứu độ chăng? Dễ hiểu nhất là giải thích như thế. Song có phải đây là lời phát ngôn không có ý thức, vì phân biệt nào là già, trẻ, tốt, xấu như một người phân biệt, hay là tự thân người nói không già, không trẻ, không thiện cũng không ác? Thật ra, lời phát nguyện cứu độ của chính đức Phật A Di Đà không tuyển chọn già trẻ, lành, dữ, mà biểu lộ lòng từ bi của Ngài rất bao dung và thật bình đẳng, không phân biệt.

Điều ấy cũng phải hiểu rằng đây là lời khẳng định được cứu độ không phải của riêng ai. Ngược lại “*không có sự chọn lựa trẻ, già, lành, dữ*” nghĩa là chính ta dù lúc còn trẻ hay khi đã già; lúc tâm khởi lên việc lành hay khi tâm bị việc ác đốt cháy, tất cả, tất cả đều được bao dung, không phân biệt, mà tất cả đều được cứu độ. Qua đó, tâm Phật được phô diễn vượt trên tất cả những thứ bậc: già, trẻ, thiện, ác thế gian, không giới hạn ở bất cứ nơi đâu, một khi có ai mong cầu cứu độ, tâm Ngài hướng đến để cứu độ tức thì, không có gì khác. Cứu độ người trẻ hay người già đều phải xả bỏ không vương chấp việc này.

Không phải người già mới thấm thía bi lụy, mà người trẻ cũng bị phiền não, nếu cho rằng phải cứu độ người già, thì không lẽ bỏ người trẻ bị phiền não thiêu đốt sao. Cho nên tất cả người trẻ lẫn người già đều trải qua cuộc đời thương đau, ai có niềm tin, “không luận già hay trẻ” cũng được Như Lai, với lòng đại bi cứu độ tất cả. Hay nói đúng hơn, trong cuộc sống mọi thương đau cần được cảm thông và chia sẻ; mọi sầu lụy cần được an ủi và bao dung.

---o0o---

IV.1.2.3 Tội Ác Sâu Dày Của Phàm Phu

Nói là người lành, kẻ dữ, là xét thực tế tự thân của họ trên cơ sở thiện và ác, từ tư duy, nói năng cho đến hành động trong sinh hoạt hằng ngày.

Trong cuộc sống giới hạn này, không ai hoàn toàn tốt, cũng chẳng có ai hoàn toàn xấu. Kẻ có nhân duyên tiếp xúc với việc lành, được làm những điều tốt đẹp. Song, lỡ phải tiếp xúc với duyên xấu, hầu như tất cả bị đổ tội cho là tội phạm, nhiều tội lỗi. Đó chẳng qua chỉ là những nhược điểm khổ đau mà thôi. Thực tế, chẳng có ai tốt hoàn toàn mà cũng không có người xấu hoàn toàn.

Vì nhân duyên tiếp xúc mà con người lại yếu mềm nên như vậy. Vì thế Như Lai không dành tình thương giới hạn cho riêng ai.

Nghe những lời dạy của Phật, chúng ta có thể vui mừng khôn xiết và cảm động đến rơi nước mắt, mà chẳng có cái gì trên đời có thể làm cho cảm động được như thế. Huống hồ khi được cứu độ, tâm cảnh của chúng ta hiện ra đẹp tuyệt vời. Ngược lại bị vọng tưởng làm nhiễm ô, tâm tình của chúng ta trở nên bản thủ, nếu không được cứu độ, tâm ấy như muôn ngàn tấm kính đổi màu và chúng ta nghĩ rằng không bao giờ được cứu độ.

Song, bốn nguyện cứu độ chúng sanh, Như Lai không phải cứu độ mỗi một mình ta, mà cứu độ tất cả. Đồng thời, cũng nên hiểu rằng, nếu là kẻ xấu ác không phải không được cứu độ, mà Như Lai còn cứu độ tất cả tội chướng sâu dày của những kẻ phạm phu như chúng ta, khi chúng ta khao khát hướng về Như Lai cầu xin cứu độ. Chính vì thế, không có giới hạn xấu, tốt, một khi chúng ta hướng về Đức Như Lai với thân tâm chí thành, sẽ được tiếp dẫn vào thế giới bốn nguyện thanh tịnh vô cùng. Chỉ cần **“niềm tin”** để hướng vọng, quy ngưỡng mà thôi.

---o0o---

IV.1.3 Lành Cũng Không Cầu, Ác Cũng Không Sợ

Nếu có lòng tin vào bốn nguyện thì việc lành kia cũng không cần thiết mà việc ác nào cũng không sợ hãi.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán-Nhật)

Với thế nguyện và từ bi của đức Phật A Di Đà, ai ai cũng được cứu độ, dù là kẻ đầy tội lỗi, dù là người già, người trẻ, một khi họ xưng niệm danh hiệu Phật. Hơn nữa hành giả niệm Phật, tin vào nguyện lực Phật, khi được vãng sanh, công đức lành đã tích chứa không còn cần thiết, vì trong bốn nguyện của đức Như Lai chứa đầy công đức rồi. Do vậy, cũng không còn sợ hãi đến những việc xấu nữa. Nhờ được cứu độ cho nên trong đó không còn ác nghiệp. (Điều thứ nhứt – Thánh Điển trang 832).

---o0o---

Giải thích

IV.1.3.1 Vô Thượng Công Đức

“Công đức niệm Phật còn hơn cả việc thiện” nghĩa là công đức vô thượng của niệm Phật. Khi niệm danh hiệu **Nam Mô A Di Đà Phật** là xưng tụng công đức và trí tuệ Như Lai qua ngôn ngữ, xưng tán công đức ấy quảng đại vô biên như biển cả mênh mông. Thân Loan tán dương công đức niệm Phật là “công đức bảo hải của chơn thật như”. Như thế, ai niệm danh hiệu Phật, người ấy có đầy đủ công đức vô thượng bao trùm chung quanh, không những gieo trồng thêm hạt giống công đức lành mà còn thực thi một điều vô cùng cần thiết và tất yếu nữa.

“Bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà cũng không giới hạn cứu độ kẻ ác”, nghĩa là công đức vô ngại của Phật không dành riêng cho một ai và không bỏ một vì gì cả. Như Lai cứu độ tất cả chúng sanh, không giới hạn một ai, không giới hạn việc gì. Ngay cả người bị tội chướng tà ma, Như Lai dùng ánh sáng quang minh chiếu phá đến chỗ tối tăm và xua tan những chướng nạn ấy, cho nên Ngài Thế Thân⁴⁵ tán dương đức Phật A Di Đà là **“Tận Thập Phương Vô Ngại Quang Như Lai”**. Ánh sáng của đức Như Lai này chiếu khắp trong cuộc đời ở mười phương thế giới. Do vậy, không có chướng ngại nào mà không cứu độ được. Với danh hiệu ấy, Như Lai cứu độ tất cả. Khi nghe danh hiệu Phật và được biết không có chướng ngại nơi bốn nguyện lực và biết được cứu độ có nghĩa là: **“Không còn lo ngại đến ác nghiệp, nhờ nương tựa vào bốn nguyện của Phật A Di Đà”**. Đây chính là niềm hoan hỷ vô biên vậy.

---o0o---

IV.1.3.2 Nơi Tuyệt Đối An Trụ

Như thế, một khi đã tin vào bốn nguyện, hành giả niệm Phật vượt lên trên mọi lãnh vực luân lý phạm tình như tốt, xấu, mình, người v.v., bởi vì thiện và ác chỉ có giá trị trong phạm vi luân lý, khi ấy **“thiện cũng không cầu mà ác cũng không muốn”**. Ở đây, khai mở một lãnh vực khác của tâm có tính cách tuyệt đối vô ngại, mà lãnh vực và thế giới này, trí hiểu biết của thế gian không đủ để nhận thức, bởi vì đây chính là lãnh vực thuộc về trí tuệ và lòng đại bi của Đức Phật A Di Đà. Riêng hành giả niệm Phật một khi rõ biết trí tuệ và tâm đại bi của Như Lai, tâm cảm được không thiện mà cũng không ác. Thế thì, bất cứ ai, người lành hay kẻ dữ, cũng được bao dung một cách âm áp trong tâm lượng đại bi của Như Lai. Đó chính là nơi chốn an trụ có tính cách tuyệt đối. Ở đó, phá vỡ được cái tâm ngạo mạn khoa trương

việc lành và đập vỡ tâm tự ti về việc xấu. Mỗi người, mỗi người trong chúng ta được trao cho một cuộc sống như thế, mà trong cuộc sống đầy tương quan tương duyên ấy, chúng ta an trú nơi lãnh vực tinh thần thật thanh thản và tấm lòng trải rộng khắp muôn nơi.

---o0o---

IV.1.3.3 Con Người Tuyệt Diệu

Có một bà cụ sống trong căn nhà ở bên trái con lạch nhỏ trong một ngôi làng trên núi, huyện Điều Thu (Toritoru) bên cạnh đó có một ngôi chùa tên là Chánh Giác ở phố Dụng Lại (Mochigase), trong chùa có một vị Thầy trụ trì. Hằng ngày, bà cụ đến chùa nghe Pháp một cách nhiệt tâm. Một hôm bà muốn đến chùa hỏi Thầy, nếu Như Lai có cứu độ, tại sao cho đến bây giờ bà vẫn chưa được cứu độ, vì vẫn còn nhiều phiền não. Đến chùa Chánh Giác bà gặp Thầy và thưa: **“Con mong đức Như Lai từ bi làm sao cứu độ cho người đời không còn khổ nữa và làm sao cho họ được an tâm”** và tự chỉ vào mình và than vãn khổ cực.

Thầy bảo: **“Bà ở nhà sống có tốt không? Với con cháu, bà có khó chịu không? Nếu bà khó chịu thì chẳng ai muốn nói chuyện với bà. Dù gì đi nữa, điều trước tiên với những người thân, bà phải thân thiết trước. Cho dù có việc gì tệ hại đi nữa cũng bỏ qua”**. Lời nói của Thầy như nước rót vào tim bà.

“Vâng, như thế sao? Đối với người thân, dù tệ đến thế nào đi nữa cũng chẳng có gì. Ô! Thật tuyệt diệu! Con có một người thân đại khờ chơi Sumo⁴⁶ và con cũng rất ngu ngơ giúp cho hắn như thế”. Đoạn nước mắt bà chảy dài và cảm tạ Thầy vì đã trút hết bầu tâm sự u uẩn.

Thầy nói: **“Bà ơi! Đã bao lần hạnh phúc được gói lại và được thấm nhuần”**. Nói xong, Thầy cất tiếng niệm Phật và truyền đạt niềm hoan hỷ này.

“Điều tệ cho mấy đi nữa cũng chẳng quan tâm, không đề cập đến”.

Bà cảm ơn và nói rằng: **“Việc ác không cần để ý tới, theo lời nguyện của Đức Phật A Di Đà, chỉ nên phòng ngừa việc ác”** như thế sẽ được cứu độ một cách vô ngại tuyệt vời.

---o0o---

IV.1.4 Con Đường Vãng Sanh Cực Lạc

Con đường tắt là con đường vãng sanh không cần phải hỏi nữa.

(Lược bớt phần giải thích theo văn Hán - Nhật)

Qua khỏi mười địa phương, mục đích của chúng tôi là tìm đến nơi nào đó, được ra khỏi sự nguy hiểm của cuộc sống, tìm hỏi con đường vắng sanh Cực Lạc. Đó chỉ là công việc duy nhất.

Thế nhưng, vị Thân Loan này, ngoài việc niệm Phật để vắng sanh còn biết con đường nào khác chẳng? Hoặc giả hãy dạy cho ta biết việc nào liên hệ đặc biệt đến vắng sanh chẳng? Tôi⁴⁷ muốn rõ biết về chơn tướng của việc ấy. Đó là vấn đề ưu tư to lớn. Nếu muốn nghe, hãy đến Nam Đô⁴⁸ và Bắc Lĩnh⁴⁹ để nghiên cứu về giáo nghĩa và con đường khác ngoài việc niệm Phật. Hơn thế nữa, ở đó đang có nhiều học tăng, có thể gặp họ hoặc tìm họ để hỏi cho rõ ràng về chỗ cương yếu của việc vắng sanh. (*Điều thứ 2 – Thánh Điện – trang 832*).

---o0o---

IV.1.4.1 Xuyên Qua Cuộc Sống

Bắt đầu bằng những ngôn từ và hình ảnh thật mênh mông như thể ở **“Thán Dị sao”** thuộc điều thứ hai của pháp ngữ. Đầu tiên, chúng ta có thể cảm giác rằng những môn đệ của Ngài phải trải qua cuộc lữ hành nguy hiểm không biết bao nhiêu ngày đi và về hằng trăm cây số từ Bắc Kanto đến Kyoto để tìm đến. Thật ra, họ chẳng phải là những người tìm hiểu con đường vắng sanh Cực Lạc, mà là những người cầu đạo trong cuộc sống này.

Họ đắm chìm vào nghi vấn và tìm hướng chân thật để thoát ra. Dù đánh bóng bên ngoài dưới hình thức nào đi nữa, trong tự tâm của họ cũng không khỏi bức xúc khó chịu khi tiếp nhận lời dạy của Thân Loan ở vào tuổi hơn 80. Có một sự vặn tự chân thật nào đó để người nói và kẻ nghe thông đạt nhau là điều đáng ghi nhớ trong tâm.

“Trải qua hơn 10 địa phương” nghĩa là họ sống ở phía Bắc Kanto. Con đường đến Kyoto đi qua 10 địa phương⁵⁰ ở biên phía đông Nhật Bản như: **Thường Lục (Hitachi), Hạ Tổng (Shimoso), Vũ Tạng (Musashi), Tương Mô (Sagimi), Ý Đậu (Ito), Tuấn Hà (Suruga), Viễn Giang (Tootomi), Tam Hà (Santomi), Mao Trương Mỹ Nông, Cận Giang, Sơn Thành**. Những con đường khác cũng gần 200 cây số phải xuyên qua như vậy. Thời gian lên Kinh Đô (Kyoto) nhanh nhất cũng phải 20 ngày. Phải dầm mưa, dãi nắng, bệnh tật, nếu không nhờ phép lạ, không thể vượt qua được. Bao nhiêu khó khăn trên chuyến hành trình dài như thế ngày nay chúng ta khó mà tưởng tượng nổi. Có khi bị trộm cướp hoành hành, có khi bị thiếu thốn lương thực, vất vả mệt nhọc, thiếu thốn nước non, bệnh tật truyền nhiễm, bịnh phong thổ v.v., toàn là những việc nguy hiểm của một

cuộc lữ. Trên chuyến hành trình đầy gian lao ấy, không biết bao nhiêu người đã bỏ thân lại, là điều hiển nhiên thôi, chẳng phải mới lạ gì. Chẳng bao lâu đến Kyoto, Thánh Nhơn cảm thấy hoài nghi về vãng sanh. Ở đây, có thể lấy ví dụ trường hợp của Giác Tín, nước Hạ Dã, huyện Hịch Mộc cho rằng: **“Thân mệnh đời sống là điều đáng quý là sự thật chẳng phải là lời khoa trương chút nào”**.

---o0o---

IV.1.4.2 Con Đường Vượt Khỏi Sự Sanh Tử

Trải qua những gian lao nguy hiểm đầy thử thách như thế, được nghe về **“con đường vãng sanh Cực Lạc”**, họ nghi vấn đâu là chỗ đúng của vấn đề thiết yếu này. Căn cứ theo hồi ký của Huệ Tín (Eshin), người bạn đời của Thân Loan, lúc Thân Loan 29 tuổi, tìm đến Pháp Nhiên hỏi về **“con đường đời sau”** và **“con đường sanh tử”**, được dạy rằng: **“Con đường sanh tử”** ấy chính là con đường **“Vãng sanh về Cực Lạc”**. Đó chính là giáo lý Tịnh độ, mà cả Pháp Nhiên và Thân Loan dành suốt cuộc đời lắng sâu vào **“con đường vãng sanh Tịnh Độ”** ấy. Nghĩa là mê hoặc khi sanh và khi chết tạo nên khiếp sợ và ngu muội của phàm phu. Do vậy, chúng ta phải xây dựng một lãnh vực tinh thần và điều khiển tâm sao cho thật vững chãi khi sống và thật nhẹ nhàng khi chết. Đó chính là con đường **“Vượt qua khỏi sanh tử”**.

Phiền não thương, ghét đang mãi mê bay lượn chung quanh chúng ta làm cho cuộc sống phải nổi trôi theo đời thường và chúng ta khó đứng vững. Tự mình sống sao cho có ý nghĩa khi mà sự thương ghét đã làm cho ta say túy lúy trong suốt một đời. Nghĩ đến sự sống; hoặc nghĩ đến cái chết những hình ảnh chập chờn làm cho tâm thức ta bất an giống như có một đóm lửa trong cuộc sống dù lửa đã tắt.

Với ta, không muốn trải qua một cuộc sống như thế, không lẽ phải chết trong nỗi tuyệt vọng. Khi sống, sống với ý nghĩa gì thì lúc chết, phải xác nhận rõ ràng ý nghĩa ấy. Phải có cuộc sống tự tin, theo tinh thần đạo Phật, mới chấp nhận chết an nhiên trong tâm. Đó chính là Bồ Đề Tâm và đó cũng chính là con đường tìm cầu của tâm, thoát ly sanh tử.

Giảng về bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà trong **Kinh Vô Lượng Thọ**, Đức Phật Thích Ca cho biết hạnh nguyện từ bi của Như Lai cứu độ tất cả chúng sanh. Chúng ta an nhiên nguyện vãng sanh Tịnh Độ, nơi đó là cố hương mà chúng ta được tu và được nghe những lời dạy của Đức Như Lai.

Không cần tư duy suy tính, chỉ cần có niềm tin và ước nguyện vãng sanh, chỉ cần xưng niệm danh hiệu Phật A Di Đà sẽ trở thành con của Như Lai, được Như Lai tiếp dẫn một cách trân quý trong từng hơi thở, chắc chắn

sẽ xa lìa sanh tử, vĩnh viễn được tiếp dẫn về thế giới Tịnh Độ. Ấy là cơ duyên vãng sanh về Cực Lạc. Như thế “**Con đường vãng sanh Cực Lạc và trụ lại đây**” là nương vào pháp niệm Phật, được cứu độ và vấn đề sanh tử trở nên có ý nghĩa. Không giới hạn cuộc sống nào cả một khi đã có “**con đường ra khỏi sanh tử**” ấy. Như vậy, phải tâm niệm rằng con đường giải thoát của hành giả trong cuộc sống chính là con đường chánh đáng, chẳng còn gì để do dự nữa.

---o0o---

IV.1.5 Chỉ riêng niệm Phật

Chỉ riêng niệm Phật A Di Đà mới được tiếp dẫn, ngoài ra không còn gì khác nữa.

(Lược bớt phần giải thích Hán - Nhật)

Thân Loan chỉ có niệm Phật A Di Đà Như Lai được tiếp dẫn. Người ước nguyện, tin tưởng và kính ngưỡng như Pháp Nhiên được nạp thọ. Ngoài ra, không có gì khác hơn nữa. (Điều thứ 2 – Thánh Điển – trang 832).

---o0o---

Giải thích

IV.1.5.1 Gặp Gỡ Pháp Nhiên (Honen).

Điều này được giản lược, song nếu cho rằng để minh chứng khi trình bày **niềm tin của tự thân**, thật sự tôi không rõ⁵¹ những lời ấy, vì đây không là những lời dạy của Thầy dành cho đệ tử. Phải chăng nghe đến **con đường vãng sanh** những đệ tử từ Kanto tìm đến, chính khi đó **niềm tin của tự thân** có ảnh hưởng. Trong bài pháp Tịnh Độ mà ân sư Pháp Nhiên đặc biệt giới thiệu cho đệ tử Thân Loan, về hầu như những ngôn ngữ ấy chiếm gần hết rồi. **Chẳng phải chỉ riêng niệm Phật A Di Đà Như Lai được tiếp độ**. Đó là lời của ân sư truyền đạt. Thật sự, lúc ấy Pháp Nhiên đã 50 tuổi. Những gì mà Thân Loan nghe vẫn còn tiếp tục ảnh hưởng trong cuộc đời Ngài.

Năm Thân Loan đúng 29 tuổi đã có 20 năm tu học và hành đạo một cách nghiêm mật ở Tỷ Duệ Sơn, vì bị mê hoặc trong sanh tử không thể qua nổi; nên đã tìm đến tham cứu nơi Lục Giác Đường. Nhờ sự báo mộng của Thánh Đức Thái Tử (Shotoku Taishi) mà tìm đến Pháp Nhiên để hỏi rõ “**con đường thoát khỏi sanh tử**”. Cái gì vẫn còn sót lại trong tâm thức có tính cách vô niệm ấy chính là thương ghét của con người trong cuộc sống. Một

cái gì to tướng hiện hữu để rồi không rõ chết là gì và không dám nhẫn nại chịu đựng để đón nhận cái chết. Thật sự, Không chính là kết quả mà không ai không nhận. Với Pháp Nhiên, sanh tử là một kỳ vọng phải thông suốt, chính là con đường phải nghe và thực tập vậy.

---o0o---

IV.1.5.2 Lời Dạy Của Pháp Nhiên

Huệ Tín, người bạn đời của Thân Loan ghi lại trong thơ rằng: ***“Lúc đầu khi Thân Loan mới gặp Pháp Nhiên, được Pháp Nhiên dạy rằng: A Di Đà Như Lai không phân biệt người lành hay kẻ dữ, tất cả đều được cứu độ và nguyện rằng lúc lâm chung sẽ tiếp rước về Tịnh Độ. Niệm Phật một niệm, con đường Tịnh Độ được chắc chắn. Tôi⁵² đã giao thân này cho bốn nguyện của Như Lai và chỉ một lòng niệm Phật”***. Qua lời dạy ấy, Thân Loan rất cảm động và sau 100 ngày đón nhận thọ trì. Bốn nguyện ấy chính là niệm Phật liên tục cả thân lẫn tâm. Thân Loan thường thường ở nơi tâm cảnh và khẳng định không hối tiếc rằng: ***“Tôi sẽ vãng sanh về nơi mà Pháp Nhiên Thánh Nhơn vãng sanh. Dù cho có gặp địa ngục đi nữa nguyện này vẫn không thay đổi”***. Đó là sự quy ngưỡng vậy. Điều này phải hiểu là lời dạy rất đẹp và trọng yếu ở điều thứ hai trong ***“Thán Di sao”***.

Từ Pháp Nhiên, việc niệm Phật chẳng những là pháp môn trí tuệ và cao nhất trong thế gian, mà còn thực hành bốn nguyện của đức A Di Đà Như Lai. Những kẻ phàm phu ngu muội như chúng ta bị phiền não thương, ghét đốt cháy, tạo tội trong khi sống vẫn được Đức Phật A Di Đà, với tâm đại bi và bốn nguyện cứu độ, cứu vớt và không bỏ sót một người nào. Hơn nữa chắc chắn những ai đang bị đọa lạc trong chốn khổ đau cũng được ra khỏi. Nhờ pháp tu mình đã chọn giúp mình xả bỏ mình nơi tối tăm ấy.

Dù người lành, kẻ dữ, người hiền, kẻ ngu, tất cả đều không phân biệt, trên thực tế ai cũng có thể thực hiện việc niệm Phật một cách dễ dàng vì nương nhờ công đức viên mãn của Như Lai. Khi chúng ta xưng danh hiệu của Đức Phật A Di Đà sẽ được tiếp dẫn vãng sanh Tịnh Độ. Do vậy, với lòng đại bi bốn nguyện ấy, chỉ cần thọ trì pháp môn niệm Phật, con đường vãng sanh sẽ mở ra trong tâm, bao nhiêu mê hoặc sanh tử được đoạn lìa. Đó chính là niềm tin niệm Phật vãng sanh của Pháp Nhiên và con đường vãng sanh ấy chính là thế giới giác ngộ.

---o0o---

IV.1.5.3 Chỉ Có Niệm Phật

“Chỉ có niệm Phật”. “Chỉ” nghĩa là theo chữ Hán viết là “*duy*”, nghĩa là duy nhất. Ngoài tự lực, mỗi lời niệm Phật cầu vãng sanh của bốn nguyện chính là chuyên tu. Pháp Nhiên muốn dùng lời nói để biểu hiện về **“chuyên tu niệm Phật”**. Ngoài ra, Thân Loan trong tác phẩm *Duy Tín Sao Văn Ý*⁵³ cho rằng: **“Bốn nguyện tha lực ấy bao gồm tất cả và rời khỏi tự lực”**.

“Chỉ có niệm tin”. Chữ “*duy*” là lìa tự lực và trở về với tha lực. Đây chính là cách nói giải thích. Thật là tốt cho con người lìa bỏ tâm phân biệt đo lường. Như Lai cho rằng pháp môn tự lực không cần mang theo, chỉ một câu niệm Phật là con đường của những ai có niềm tin kính tín **“ước nguyện và xưng niệm danh hiệu”**. Cuối cùng, niệm Phật là **“chỉ niệm Phật”** mà thôi. Nói khác, chẳng phải cần tâm thanh tịnh mới xưng danh hiệu, cũng chẳng phải cần thân yên ổn mới niệm; lại cũng chẳng cần phải tư duy niệm Phật có công đức mới niệm. Cũng chẳng cần phải nhớ về bốn nguyện của Như Lai, xưng danh hiệu..., tất cả đều không cần suy nghĩ gì cả, chỉ cần niệm Phật là đủ. Lại nữa, niệm Phật là cầm chắc trong tay ước mong cứu độ qua lời nguyện. Cũng nên xả bỏ tất cả những ước nguyện muốn có công đức của niệm Phật, để mang lợi ích của mọi người trong hiện thế, chỉ một điều là nương lời nguyện của Như Lai cứ như thế mà tiếp tục niệm Phật. Mong ước của tự lực là chạy theo cái quả, mà vấn đề niệm Phật ấy gọi là niệm Phật của tự lực. Còn niệm Phật theo lời nguyện của Như Lai là tha lực niệm Phật. Vì thế sự tự lực không cần đến, hãy trở về với tha lực ấy và **“chỉ cần niệm Phật”** mà thôi.

---o0o---

IV.1.6 Biến Đổi Kẻ Ngụ

Sự niệm Phật chính là hạt giống để sanh về Tịnh Độ. Đồng thời ở địa ngục cũng là nghiệp nhơn nữa. Tất cả nên biết rõ.

(Phần giải thích Hán - Nhật lược bớt)

Sự niệm Phật là nhân vãng sanh Tịnh Độ, có phải thế không? Hay là nhơn để rơi vào địa ngục? Với tôi, không hoàn toàn rõ biết. Ngược lại, Pháp Nhiên Thánh Nhơn cho rằng: Niệm Phật dù cho có rơi xuống địa ngục, chắc chắn tôi cũng không hối tiếc. Ý nói là nếu theo nguyên tắc của những pháp môn khác, cố gắng tu hành để thành Phật, thì niệm Phật được xem là sai trái sẽ bị đọa địa ngục cho nên có hành giả sẽ có hối hận. Không những không nhân nại tu hành được mà còn thân ngu ác này chắc chọn địa ngục là nhà nương tựa. (Điều thứ hai – Thánh Điển – trang 832).

---o0o---

Giải thích

IV.1.6.1 Không Rõ Biết

Từ vùng Kanto xa xôi, các đệ tử đến gặp Thân Loan để tìm hỏi: **“Có phải Pháp Nhiên dạy rằng niệm Phật không sanh về Cực Lạc thì đọa địa ngục, điều ấy không sai chăng? Hay chỉ là hù dọa người niệm Phật để quyết định vãng sanh Cực Lạc?”**. Trước nhất được trả lời rằng: **“Với Thân Loan, niệm Phật sẽ được đức A Di Đà Như Lai cứu độ. Ngoài ra, chỉ tin và kính ngưỡng Pháp Nhiên Thánh Nhơn, không có cái gì khác hơn”**. Đây là sự tự thuật lại niềm tin của chính mình.

Ngài dạy tiếp: **“Ngoài ra, Niệm Phật chính là hạt giống sanh về Tịnh Độ chẳng? hay là cái nhơn ác nghiệp để rơi vào địa ngục thì tôi⁵⁴ hoàn toàn không rõ biết”**. Đây có lẽ cũng là lời dạy cho những người khó khuyển chẳng?

Thế nhưng, tin tâm của Thân Loan được giải bày như sau **“Cái gì là hạt giống để sanh về Tịnh Độ? Có xác định được năng lực ấy không? theo ngu trí của chúng ta không rõ. Nhưng chắc chắn có Như Lai tiếp dẫn, có pháp môn Niệm Phật vãng sanh Tịnh Độ, mà Pháp Nhiên Thánh Nhơn đã bao lần dạy. Việc này khi nghe lần đầu, tôi giống như kẻ ngu muội được cứu độ, và cảm động trước bốn nguyện mà Như Lai nói ra. Đó là lời đầy phát nguyện đầy từ ái của Như Lai. Thật ra “chỉ niệm Phật là đủ rồi”**. Lời dạy của Thân Loan rất nhứt quán; lời dạy chơn thật không biết gì khác cả; ngoại trừ biết mình là kẻ ngu muội. Chính bản thân mình không biết gì cả mới phò thác lòng tin cho Đức Như Lai. Ở đó không thiếu niềm tin tưởng mãnh cảm của chính mình. Tuy nhiên, một khi quy ngưỡng về Như Lai, cuộc sống trở nên ý nghĩa và phương hướng sự sống của chính mình được rõ biết, vì đã có ánh sáng soi rọi rồi.

“Niệm Phật là hạt giống để sanh về Tịnh Độ”, chính Pháp Nhiên đầu tiên trích ra từ **“Kinh Vô Lượng Thọ”** bản kinh chính đức Phật thuyết, trải qua hơn 2000 năm. Tiếp đó, Thân Loan không có gì nghi ngờ về lời dạy của Đức Phật, mà lời dạy ấy thật không có một điểm nào sai trái, hoàn toàn chân thật. Chỉ có con người hư ngụy sai trái mà thôi. Nhờ quy ngưỡng và giữ niềm tin như thế, Thân Loan vượt qua tiểu ngã, tin thuận theo lời dạy chân thật của Đức Phật và quyết định chắc chắn thân này sẽ vãng sanh.

---o0o---

IV.1.6.2 Ngồi Như Phật Có Tánh Cách Nguy Hiểm

Không dừng lại ở đó, có những tà thuyết dị đoan của những môn đệ không đến được Kanto, cho rằng: **“Niệm Phật chắc chắn được vãng sanh Cực Lạc, quyết định không thể nào rơi xuống địa ngục”**. Và họ cũng là những người muốn Thân Loan xác nhận lại điều ấy có đúng không? Thế nhưng sự chờ đợi ấy có tính cách nguy hiểm. Vì ai cũng biết rằng Thân Loan đã rõ điều này rồi. Lời chứng để tìm câu sự cứu độ con người Như Lai đã rõ và Như Lai đã cứu độ. Còn ở lãnh vực con người muốn mình chứng thì lời mình chứng cho con người chỉ là sự thành lập từ niềm tin mà thôi. Tranh luận của nhân gian cũng chỉ để tìm cho ra nguyên nhân không sai. Thế nhưng không phải chỉ có vậy. Lời mình chứng việc cứu độ, mà con người làm, rõ ràng không biết; nêu cho rằng tự mình là kẻ được cứu độ thì rơi vào ngạo mạn. Với tội ấy, chính mình có đến ngồi trước vị Thần hoặc đến trước Đức Phật đi nữa, con người ấy hay tín giả ấy, mà trong lịch sử cũng không ít những người như thế, đã bị rơi xuống địa ngục.

---o0o---

IV.1.6.3 Trở Thành Người Ngu

Pháp Nhiên thường cho rằng: **“Người theo Tịnh Độ Tông là những người ngu nhưng được vãng sanh”**. Ông ta kết luận như vậy. Chính Thân Loan cũng ghi nhận như thế. Vì kẻ ngu không có năng lực đầy đủ để nhận định về giáo pháp; cũng không có khả năng phê phán rõ vấn đề thiện, ác; cũng chẳng có trí lực để thấy được con đường đúng, sai để vượt qua sanh tử, gọi là con người chẳng ra sao. Thân Loan thường nói rằng: **“Cả thiện và ác cuối cùng rồi cũng hết”**. Ấy có nghĩa là: **“Thị, phi cũng không, mà tà, chánh cũng không cần biết đến”**. Cho nên tự đặt cho mình một cái tên là **“ngu ngốc”**.

Kế tiếp, lời dạy của Thân Loan như sau: **“Niệm Pháp Nhiên Thánh Nhơn thì lặng yên và niệm Phật thì rơi xuống địa ngục. Nhưng tôi quyết chẳng hối hận”**. Và đồng thời nói: **“Nếu tôi cự tuyệt được địa ngục, rõ ràng không phải là người sáng giá”**. Thật sự lời nói ấy đã khẳng định và không còn gì nữa để nói và cảm nhận những lời dạy như thế cả.

---o0o---

IV.1.7 Niệm Phật Phát xuất Từ Truyền Thống

Sự quy ngưỡng của Pháp Nhiên, được Thân Loan tiếp tục phát triển và đồng thời chẳng mang đến sự vô nghĩa nào cả.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán – Nhật)

Sự quyết định chọn lựa con đường vắng sanh bằng pháp môn niệm Phật là theo bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà. Để truyền đạt lại bốn nguyện ấy, Đức Thích Tôn xuất hiện trong đời này thuyết pháp và xiển dương. Đồng thời, Phật thuyết pháp là biểu hiện tâm tùy thuận với bốn nguyện niệm Phật. Bình giải của Thiện Đạo không phải không đúng, song nếu hoàn toàn đúng thì đó là mục tiêu hướng đến mà Pháp Nhiên quy ngưỡng.

Tại sao lại dùng phương tiện ấy? Nếu sự quy ngưỡng của Pháp Nhiên là hoàn toàn đúng, Thân Loan là người tin tưởng, không có gì đổi khác. Điều chủ yếu với tôi⁵⁵ là giữ lòng tin như thế, trước hết thọ nhận lời chỉ dạy và sau đó tin tưởng chắc chắn vào pháp niệm Phật. Nếu cảm thấy không có duyên, tự nhiên rời bỏ con đường ấy. Quý vị trong mỗi người cứ như thế để tâm là được (Điều 2 – Thánh Điển – trang 833).

---o0o---

Giải thích

IV.1.7.1 Bảy Vị Cao Tăng

Tịnh Độ Chơn Tông có sự truyền thừa rõ ràng từ Đức Thích Ca. Trong đó, Thân Loan là vị Tổ thứ bảy được truyền thừa pháp môn này. Hơn nữa, khi Thân Loan bàn về truyền thừa Tịnh Độ Chơn Tông, Ngài viết trong *Chánh Tín Kệ* và *Cao Tăng Hòa Tán* về những vị Tổ Sư như *Long Thọ*⁵⁶ *Thế Thân*⁵⁷ ra đời tại Ấn Độ. *Đàm Loan*⁵⁸, *Đạo Xước*⁵⁹ và *Thiện Đạo*⁶⁰ ở tại Trung Hoa. *Nguyên Tín*⁶¹ và *Pháp Nhiên*⁶² ở Nhật Bản. Trong 7 vị Cao Tăng đó, chỉ chọn ra hai vị: *Thiện Đạo* và *Pháp Nhiên*. Đặc biệt, nói về Ngài Pháp Nhiên nhiều hơn. Sau đây phần căn bản đề cập đến hai vị Phật: *Phật Thích Ca* và *Phật A Di Đà* và hai vị Tổ: *Thiện Đạo* và *Pháp Nhiên* để thấy pháp môn niệm Phật có truyền thống”.

---o0o---

IV.1.7.2 Phật A Di Đà và Phật Thích Ca

Trước hết, xin tuyên chọn tác phẩm **Bốn Nguyên Của Phật A Di Đà** và **Giáo Thuyết của Phật Thích Ca**. Nếu bốn nguyên của Đức Phật A Di Đà là cứu độ chúng sanh thì giáo thuyết của Đức Phật Thích Ca nguyên thủy là truyền đạt pháp môn cứu độ. Việc này cho thấy rằng bốn nguyên của Đức Phật A Di Đà có trước, tiếp theo Đức Phật Thích Ca giảng giải về bốn nguyên mệnh môn như biển cả của Đức Phật A Di Đà. Như thế pháp môn này có nguồn cội hẳn hoi, từ nguồn cội nguồn ấy lưu xuất liên tục và truyền thừa mãi về sau này, như ta đã thấy rõ. Căn cứ vào **Kinh Đại Vô Lượng Thọ** và lời nguyện thứ 17 trong 48 lời nguyện của Đức Phật A Di Đà, chúng ta biết rõ pháp môn cứu độ trong mười phương thế giới. Lời thệ nguyện và sự tán thán (qua bốn nguyên) bằng cách là niệm danh hiệu **Nam Mô A Di Đà Phật** của **Phật A Di Đà** trong mười phương thế giới. Lời nguyện này được biết qua Chư Phật, vì Chư Phật tán thán bốn nguyên của Đức Phật A Di Đà (qua lời nguyện thứ 18) về pháp môn cứu độ. Nếu có những chúng sanh chuyên cần nhứt tâm niệm Phật, tin tưởng điều ấy sẽ được thành Phật như Đức Phật Thích Ca vậy.

---o0o---

IV.1.7.3 Tổ Thiện Đạo và Tổ Pháp Nhiên

Tiếp theo, “**sự giải thích của Thiện Đạo**” và “**sự quy ngưỡng tin tưởng của Pháp Nhiên**” là hai vị Tổ Sư mang đậm tính truyền thống được tuyên chọn để giới thiệu. Qua pháp môn niệm Phật được truyền thừa, Phật cho rằng: “**Niệm Phật được Đức Phật A Di Đà cứu độ**”. Còn Thiện Đạo theo sự chỉ dạy của Đức Thích Ca, theo lời nguyện thứ 18 cho rằng một khi niệm danh hiệu của Phật A Di Đà, việc vãng sanh là dựa theo lời nguyện ấy được chánh định nghiệp (quyết định vãng sanh) không phân biệt người lành, kẻ dữ, nếu tin vào bốn nguyên, chắc chắn được cứu độ.

Pháp Nhiên theo lời dạy này cho rằng đức Phật A Di Đà, xem chúng ta như những chúng sanh ngu muội, vì cần cứu độ cho nên hãy buông bỏ cái tự lực rất khó thực hiện, mà nương vào tha lực dễ dàng và nhờ niệm Phật mà được nương tựa vào công đức của Như Lai, chỉ cần niệm một niệm, nhất định vãng sanh. Đây cũng còn gọi là tuyên chọn bốn nguyên. Hãy tinh tấn! **Đừng lo lắng về bốn nguyên của Như Lai, mà chỉ nên niệm Phật.**

Theo giáo pháp của pháp môn chuyên tu niệm Phật, từ biển bốn nguyên của Đức Phật A Di Đà lưu xuất, Đức Thích Ca trùng tuyên lại cho những chúng sanh đang bị phiền não nghiệp khổ trôi buộc ở cảnh giới này, rồi đến Thiện Đạo giảng giải cho người Trung Hoa biết pháp môn Tịnh Độ,

đến Pháp Nhiên mang giáo lý Phật đà về Nhật Bản, chính tôi⁶³ cũng được hấp thụ trong giòng nước mát ấy qua sự tín niệm mà Thân Loan dạy cho.

---o0o---

IV.1.7.4 Sự Quyết Đoán Của Mỗi Người

Thế nhưng, nói về việc niệm Phật **“hoàn toàn chạy theo”** là nói ngược lại, thì có cái cảm tưởng hơi kỳ dị. Ở đây lời nói ngược lại có nghĩa là sẽ ảnh hưởng không nhỏ. Do vậy không gì hơn **“cứ tin theo như Thân Loan, không nên nghi ngờ gì cả”**. Với những lời giả tưởng ấy, ta không cần lưu tâm đến, phải có lòng tin thật kiên cố.

Khi nói về truyền thống giáo pháp chọn thật, tôi (tác giả) tin rằng: **“Cứ tin tưởng theo Phật Tổ. Vì chắc chắn quý Ngài không phải là những người nói điều sai trái”**. Vì theo những lời dạy rất rõ ràng là: **“Quý vị cùng niệm Phật qua niềm tin thì sẽ được cứu độ”**. Cũng có nhiều người nghe giáo pháp nhưng cố chấp không hiểu, không có ý thức, cho nên mới phát ngôn bừa bãi như vậy. Thế nhưng, ở đây cũng không phải dùng quyền uy của giáo pháp để áp chế đệ tử được. Trong quyển *Sư Tượng*⁶⁴ người Thầy phải nói làm sao để họ tin theo. Vì **Thân Loan không mang theo người đệ tử nào cả** không hại gì khi Thân Loan tiếp tục truyền đạt pháp môn này.

Với Thân Loan, rất trân quý giáo pháp; song rất nghiêm khắc với cái “tôi” chính mình. Chỉ có tin và quý trọng giáo pháp ấy. Chính vì trọng pháp, Thân Loan cho mình là kẻ ngu muội song không lợi dụng danh nghĩa Phật Tổ, không màng danh lợi. Một vị Thầy tốt không mượn danh của người khác, không dựa vào quyền uy thế lực buộc kẻ khác tin theo. Nếu không được thế, thật rất khó coi.

Với việc này, Thân Loan nói: **“Lòng tin sẽ giúp vượt khỏi ngu tối của bản thân”**. Đồng thời cũng dạy: “Pháp môn niệm Phật là một lòng tin và hành, dù cho thế nào đi nữa, vẫn không thấy xấu hổ” Mỗi người trong chúng ta đối trước Đức Như Lai, tin bổn nguyện hay không là vấn đề tự mỗi người quyết định. Lúc ấy, cũng là lúc con người vượt khỏi ngu tối và nhận rõ những lầm lẫn trong thế giới này.

---o0o---

IV.1.8 Cơ Duyên của Người Ác

Không nói riêng về người thiện được vãng sanh mà ngay cả người ác cũng thế.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán – Nhật)

Người lành được vãng sanh, còn người ác có vãng sanh chăng? Hoặc chỉ có người ác vãng sanh, còn người lành không được vãng sanh sao? Nói như thế để suy nghĩ, thật ra thì theo bốn nguyện Đức Phật A Di Đà, tất cả mọi người được cứu độ, đều nhờ vào tha lực của Ngài.

---o0o---

Giải thích

IV.1.8.1 Cơ Duyên Của Người Hiền

Điều ba trong “*Thán Dị sao*” có pháp ngữ nói về cơ duyên của người ác rất nổi tiếng. *Người lành vãng sanh và người sai trái cũng vậy*. Đây chẳng phải là vấn đề cơ bản, trật tự của xã hội, khi bảo tồn cũng như phê phán mạnh mẽ về việc lành, việc dữ. “*Đừng làm việc ác, nên làm việc lành*” là những giới điều căn bản của người tu hành theo Phật.

Phá bỏ những ảnh hưởng quá khích về việc phát ngôn ấy. Thật ra, “*Người ác vãng sanh, người lành cũng thế*”. Điều này luôn luôn tồn tại và được chấp nhận ngay ở trong xã hội cũng như ở trong đạo pháp. Tịnh Độ Giáo đề ra tư duy đó để bình giải rằng: “*Điều này cũng giống như cái bản lai chính của bốn nguyện tha lực*” vậy.

Nên cần trọng những việc ác và nên tích chứa những việc lành và nên làm tịnh hóa tâm nhiễm ô. Dưới sự đánh giá của Như Lai, con người chính là một đơn vị cao cả, mà mọi người đều được tịnh hóa, được tiếp dẫn về Tịnh Độ. Nên “*người lành nương theo đó mà vãng sanh, người ác cũng thế*”. Phải chăng đây là một lời thách thức mới?

---o0o---

IV.1.8.2 Phê Phán Về Cơ Duyên Của Người Hiền

Thế nhưng “*Thán Dị sao*” có nói rằng: *Người ác vãng sanh và người hiền cũng như thế*. Điều này cho thấy rằng từ đầu, phê phán về căn cơ của người hiền rằng: “*Như thế, chắc chắn một khi tự mình làm những việc lành, người hiền được vãng sanh. Thế nhưng nếu thiếu lòng tin về bốn nguyện tha lực của Đức Phật A Di Đà, không thể vãng sanh được, dù là người hiền. Theo đó, dù ai có làm điều lành đi chăng nữa cũng phải*

chuyển đổi tâm tự lực của mình, nương vào bốn nguyện tha lực của Đức Phật A Di Đà, mới được vãng sanh về cảnh giới chơn thật Báo Độ⁶⁵ của Như Lai giác ngộ”.

Những kẻ tự cho rằng mình là người lành có thể vãng sanh nhờ những việc lành của mình đã chứa nhóm, chính là ngạo mạn. Vì kẻ phàm phu đầy đầy phiền não; không thể tự mình thông tay vào thế giới giác ngộ được, do đó phải nương vào bốn nguyện tha lực của Đức Phật A Di Đà. Điều ấy, cũng chẳng phải có nghĩa là tất cả đều giao cho Đức Phật A Di Đà, mà việc lành của con người vẫn còn chứa đựng phiền não, nên phải suy nghĩ vãng sanh về Tịnh Độ. Phải thấy rằng Tịnh Độ ở đây là một thế giới kéo dài, mở rộng cho đến khi nào phiền não tiêu diệt hoàn toàn mới vào được. Tịnh Độ, Niết Bàn là nơi mà hành giả phải lập lời thệ nguyện vãng sanh. Tâm phải dựa vào bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà mới có thể thành tựu được. Hơn nữa, được gọi là vãng sanh mới là quý, còn cho dù thân của ta được gọi là tốt đi chăng nữa, đối với việc vãng sanh cũng chẳng có một ý nghĩa gì cả; phải xóa bỏ tâm tự lực đi và chuyển thành tâm mong được bốn nguyện tha lực của Đức Phật A Di Đà cứu độ, việc vãng sanh về chơn thật báo độ của các Đức Như Lai giải thoát kia mới có thể thực hiện được.

---o0o---

IV.1.8.3 Kẻ Ác

Như Thân Loan thuật lại rằng đối tượng chân chính của những người ác là bốn nguyện và lòng đại bi của Như Lai. ***“Sống trong cuộc sống đầy phiền não này, dù chúng ta có tu hành đến thế nào đi chăng nữa vẫn còn mê hoặc trong sanh tử, khó thoát ra khỏi. Vì vậy, Đức Phật A Di Đà mới lân mẫn lập nguyện cứu độ. Căn bản của bốn nguyện ở chỗ kẻ ác nếu muốn thành Phật, hãy cầu nguyện nơi bốn nguyện, giao mình cho tha lực và chỉ cần vãng sanh cũng được vãng sanh. Người lành cũng giống như thế, không khác gì người ác khi được cứu độ***”. Với chúng ta, lúc nào cũng căn cứ vào những hành động làm tiêu chuẩn và với chính mình không giới hạn ở đâu cả; nên đã bài trừ việc ác một cách triệt để. Ngày đêm ái dục và những tư tưởng về thương ghét đốt cháy cuộc sống này. Con người chối từ hạnh phúc thật sự để vui với cái vui bất hạnh và tự mình làm băng hoại tư duy trong suy nghĩ. Với những kẻ phàm phu như thế, tất cả nên phải xả bỏ đi và tuyệt nhiên những sự chấp trước ấy của tất cả chúng sanh phải được cứu độ là mục tiêu tu hành của các Bồ Tát. Đó chẳng phải là điều sở đoán hay xảo ngôn, mà phải vượt qua sự thương ghét, và xa lìa sự sanh tử, tiếp dẫn chúng sanh về cảnh giới an lạc quả là chúng ta thiếu khả năng.

---o0o---

IV.1.8.4 Cơ Duyên Của Người Ác

Căn cứ từ *Kinh Vô Lượng Thọ* đức A Di Đà Như Lai thấy được sự nguy hiểm vô cùng của những người mê muội như chúng ta; nên khởi cái tâm lân mẫn sâu xa và lập nên lời nguyện, cứu độ những kẻ bị thương ghét, ái dục làm cho lún sâu trong phiền não. Trọng tâm chính của bốn nguyện là hướng dẫn kẻ ác đầy phiền não phải thật sự chính mình xa lìa xấu ác. Đồng thời kẻ ấy phải thực hành pháp môn niệm Phật và tin tưởng bốn nguyện, cuối cùng được Chư Phật tiếp dẫn vãng sanh Tịnh Độ.

Trên hết, chúng ta là những kẻ xấu ác niệm Phật mong được bốn nguyện tha lực cứu độ, phải xấu hổ những hành vi xấu ác của chính mình. Đó là điều đầu tiên để có thể vãng sanh. Việc này được dạy rằng: **“Người thiện được tiếp dẫn vãng sanh, kẻ ác cũng không phải là ngoại lệ”**.

Cũng giống như thế, đối với những kẻ phạm phu và các bậc Thánh, Đức Phật A Di Đà vận dụng lòng từ bi, dù cho đó là kẻ ác hay người hiền, mục tiêu đầu tiên là cứu vớt, mà giáo thuyết ấy gọi là: **Cơ duyên của người ác⁶⁶, cơ duyên của người lành⁶⁷**. Với điều ấy, lời nói luôn luôn đọan chắc rằng: **“Người hiền được cứu độ vãng sanh, người ác cũng chẳng ngoại lệ”**.

---o0o---

IV.1.8.5 Sự Truyền Khẩu Từ Pháp Nhiên (Honen)

Ở đây, với cơ duyên người ác được độ, không phải là kinh điển mà là lời khẩu truyền từ Pháp Nhiên truyền đến Thân Loan, rồi truyền đến Duy Viên (Yuien), đệ tử mình. Lúc ấy Tịnh Độ Tông chưa ở vào thời kỳ đại chúng hóa như ngày nay. Vì lẽ, những pháp ngữ nghiêm nhặt như thế, nếu nghe được, đa phần bị hiểu sai và chỉ có những đệ tử thân tín mới có thể hiểu rõ một cách chính xác, vì được truyền thừa trực tiếp từ miệng Thầy. Giác Như (Kakunyo) trong **“Khẩu Truyền Sao”** có nói rằng: **“Thánh Nhơn của Bốn Nguyện Tự (Thân Loan) được những bậc Tiên Đức của Hắc Cốc⁶⁸ truyền thừa cho đến Như Tín Thượng Nhơn”**. Nói rằng căn cơ của người xấu ác vẫn được độ ấy là khẩu truyền mà Pháp Nhiên, Thân Loan, Như Tín (cháu của Thân Loan, Thầy của Giác Như) và Giác Như tiếp nối truyền khẩu, được ghi lại như thế.

Đó gọi là pháp ngữ của Pháp Nhiên. Trong tác phẩm Đề Hồ phần sau ghi rõ: *Pháp Nhiên Thượng Nhơn truyện ký* và *Tam Tâm Liệu Giải và Pháp Ngữ* được viết bằng Hán văn rằng: “*Người thiện được vãng sanh thì kẻ ác cũng như thế*”. Ở đây, cũng chú thích rõ ràng rằng *khẩu truyện*. Điều này có thể giả thuyết rằng Pháp Nhiên thọ nhận từ Nguyên Trí, thuộc Thế Quán. Đây gọi là *Ác Nhơn Chánh Cơ Thuyết*. Nhưng lần đầu tiên xuất hiện trong tác phẩm *Khẩu truyện Sao* của Pháp Nhiên.

---o0o---

IV.1.8.6 Hai Quan Niệm Về Sự Cứu Độ

Gọi là cơ duyên của người ác, nếu tư duy đến mấy đi nữa cũng khó mà suy nghĩ được. Dù cùng Tịnh Độ Giáo nhưng quan niệm cứu độ ở đây có hai loại khác nhau.

Thứ nhất, dựa theo phẩm thứ 9 của *Quán Kinh* nói về quan niệm cứu độ, luận về công đức và tán dương những việc làm đáng ca ngợi. Tùy theo việc làm thiện, ác, mà hành giả nguyện sanh Tịnh Độ được chia ra rõ ràng gồm có 9 bậc, từ Thượng Phẩm Thượng Sanh cho đến Hạ Phẩm Hạ Sanh. Khi còn sống, những hành động tốt, xấu sẽ ứng với lúc lâm chung được tiếp dẫn vãng sanh, mà việc vãng sanh Tịnh Độ ấy chính là quan niệm cứu độ qua kết quả tốt, xấu của họ. Rõ ràng tùy theo Nhơn quả nghiệp báo thiện ác vậy. Những hành vi tốt, xấu của mỗi cá nhân là kết quả khổ, vui, mà tự mình phải thọ nhận. Đây là sự lý luận về nghiệp. Chính mình tự thọ nhận lấy quả báo của mình. Đừng làm những việc ác, Hãy làm các việc lành tương tự bỏ ác, làm lành như lý giải việc cứu độ của Đức Phật A Di Đà rất thực tiễn trong *Tự Lực Thánh Đạo Môn*.

Quan niệm của Thân Loan về cứu độ là pháp phương tiện và phân tích rằng Tâm Phật A Di Đà không chỉ đơn thuần cứu độ chơn thật mà tràn đầy lòng đại bi mới có thể xác lập được quan điểm cứu độ như vậy. Như Thân Loan dùng kinh văn trong phẩm Phạm Hạnh của *Kinh Niết Bàn* dẫn giải. Đó là câu chuyện khổ tâm của Vua A Xà Thế với *tội giết cha cực ác* được cứu độ. Đây cũng là một việc quan tâm sâu xa và khác thường khi dẫn dụ kinh văn dài như thế. Sau đây là việc tường thuật và luận về sự cứu độ ấy.

“Ví dụ có một người có bảy người con, trong bảy người con ấy, có một người mang bệnh. Dù cha mẹ có tâm thương yêu bình đẳng bao nhiêu đi nữa cũng phải để tâm lo cho người con bị bệnh kia hơn.

Này Đại Vương! Như Lai cũng vậy dấu cho có tâm bình đẳng đối với tất cả chúng sanh; nhưng với những kẻ có tội, Như Lai để tâm nhiều hơn”⁶⁹.

Đức Thích Tôn nhập thiền định vận dụng *Nguyệt Ái Tam Muội* vận dụng tâm Đại Bi chiếu sáng đến tâm A-Xà-Thế và tâm cung kính của Kỳ-Bà⁷⁰. Điều này được nhắc lại trong Kinh như vậy.

Nếu đem sự phé ác, hành thiện hay khuyến thiện, trừ ác như thông thường, không thể đúng với quan niệm về cứu độ theo luân lý và suy nghĩ bình thường. Lại nữa, Pháp môn Tịnh Độ vượt lên trên những quan niệm thiện, ác và bình đẳng cứu độ theo lý luận thật tiễn, theo quan niệm nhân quả “*nhân nào quả nấy*” cũng như “*phé ác tu thiện*”, hoặc theo pháp luật và đạo đức Phật Giáo, mà Phật tử công nhận v.v.... Đây cũng chẳng phải là lối nói cường điệu, song chính là việc đương nhiên, về quan niệm cứu độ dành những kẻ mang cơ duyên ác.

---o0o---

IV.1.8.7 Lòng Từ Bi Là Sự Tất Nhiên⁷¹

Lòng từ bi cứu độ của Phật A Di Đà rất cần thiết cho chúng sanh. Đó cũng là bản nguyện cứu độ. Như người bác sĩ tận tâm, qua sự hiểu biết của mình, cho nhiều thuốc tốt và thuốc hay cho người bệnh nặng khi điều trị; như người mẹ với lòng từ ái, làm bất cứ điều gì, ngay cả hiến thân mình khi con mình bị bệnh, không phải là điều vô lý, vì đối với con, mẹ chỉ có tình thương và mong con lành bệnh, cả thân, tâm người mẹ đều lo lắng và muốn sao cho bệnh không còn nữa, cũng như thế, đức Phật A Di Đà, với bản nguyện cứu độ, luôn mong chúng ta, những đứa con chơn thật của các Đấng Như Lai, đang bị những sự phiền não khổ sở quay cuồng, sớm được giải thoát. Chỉ một điều duy nhất là cứu độ. Lòng từ bi của các Đức Như Lai mới có thể cứu độ, trong đó, lòng từ bi của Đức Phật A Di Đà là một. Với đức Như Lai, không phải chờ tích công bồi phước mới được cứu độ, mà là rất tự nhiên, không luận về công hay tội.

---o0o---

IV.1.8.8 Sự Tuyển Chọn Của Tâm Nguyện

Lý luận về việc cứu độ có lẽ Pháp Nhiên là người đầu tiên đưa ra như vậy. Trong tác phẩm: “*Tuyển Trạch Bản Nguyện Niệm Phật Tập*” Pháp Nhiên giải thích về tâm nguyện của Bồ Tát Pháp Tạng khi chọn việc niệm Phật như sau:

“Đối với những ai xây chùa, dựng tháp, học Phật và đầy đủ trí tuệ, những ai giữ giới luật và những người tốt v.v..., hẳn nhiên là đối tượng cứu

độ vãng sanh. Thật ra, chỉ chọn như vậy toàn là người trí, người lành, người giàu có mới được cứu. Còn đại đa số là những người bần khổ, kẻ ngu, những người phá giới lại tuyệt vọng sao? Như vậy, lòng từ bi bình đẳng ấy có giới hạn. Do vậy, Bồ Tát Pháp Tạng (tức tiền thân của Phật A Di Đà) phát nguyện cứu độ tất cả, không phân chia kẻ ác, người hiền. Đối với người ngu, cứu độ việc dễ hơn tuyển chọn pháp môn niệm Phật.

Lại nữa, lòng từ bi bình đẳng không phân biệt người hiền, kẻ ác; bậc trí, kẻ ngu, người giàu, kẻ nghèo, tất cả đều là những tiêu điểm cứu độ. Đó là cụ thể hóa lòng thương về khổ đau của kẻ khác, lấy khổ bệnh làm tâm nguyện của chính mình. Còn lòng từ chính là lấy tâm cầu nguyện cho kẻ khác được hạnh phúc. Ngoài ra, đau khổ của kẻ khác càng nhiều bao nhiêu, không từ nan sự khổ ấy, phải làm sao cho họ được an lạc bấy nhiêu. Đó mới là tâm từ bi rất cần thiết.

---o0o---

IV.1.8.9 Sự Tàm Quý (Xấu Hổ) Và Cảm Tạ

Pháp Nhiên và Thân Loan đều đề cập đến **“người lành vãng sanh và người ác cũng không phải là ngoại lệ”**, nghĩa là với người làm lành, sống một cuộc đời an lạc, với kẻ làm ác, chiêu cảm tội báo chỉ có khóc than, bị lụy. Vì lòng từ bi và tấm chiêu cảm, Như Lai nối kết những tiêu điểm ấy lại trong giáo lý vãng sanh. Ngoài ra, ai có tâm để nghe và lãnh thọ ở phần sau của **“Thán Dị Sao”** sẽ nhớ mãi không thôi.

“Nếu vẫn còn mang nghiệp còn sót lại trong thân, thì bốn nguyện cứu độ và sự mong muốn được cứu độ sẽ làm cho được an ổn”.

Với lòng từ bi vô lượng, Như Lai cứu độ tất cả tội nghiệp sâu dày của mỗi người chúng ta đang thọ lãnh, nhưng tự thân chúng ta phải biết tàm quý khi bị chìm đắm ngu ác; chính những người được cứu độ phải biết cảm niệm và kính ngưỡng hồng ân đức Phật. Ngoài ra không còn gì khác nữa.

---o0o---

IV.1.9 Không Mang Theo Một Đệ Tử Nào

Thân Loan nói: “Không mang theo một đệ tử nào cả”.
(Lược c bớt phần bình chú Hán-Nhật)

Thân Loan không mang theo một đệ tử nào cả. Cách nói như thế có nghĩa là: Tôi⁷² rất hạnh phúc nếu có những người biết niệm Phật. Chính người đó là đệ tử của tôi. Đức Phật A Di Đà cũng mãn nguyện khi thấy có

những người niệm Phật như thế và người đó cũng có thể là đệ tử của tôi. Nếu không như trên, không có ý nghĩa gì cả. (Điều thứ 6 – Thánh Điển – trang 835).

---o0o---

IV.1.9.1 Đồng Bạn, Đồng Hành

Căn cứ vào tác phẩm **“Khẩu Truyền Sao”** của Giác Như⁷³, Thân Loan nói rằng: **“Hãy xin phép đình chỉ với chư vị giới sư, với các vị Thầy học, mà đến trước bậc Thánh, phát nguyện”**. Thật ra, những bậc Thầy truyền dạy các pháp môn để thực hành, những bậc giới sư chỉ đạo về giới luật chưa phải là vấn đề tối quan trọng của sự nghiệp giải thoát. Trước đây, Pháp Nhiên cũng chỉ phát nguyện và tiếp tục nghe Phật-pháp suốt cả một đời. Nếu quyết chí ngồi trước vị Thầy không mệt mỏi, nghĩa là đích thân người đệ tử đã chấp thuận cách sống của người ấy.

Theo Duy Viên (Yuien), tác giả của **“Thán Dị sao”**, người cung kính Thân Loan như một bậc Thầy Vô Thượng cho biết lúc thay đổi chỗ ở về Kanto, Thân Loan đã 42 tuổi dạy cho Tánh Tín (Shoshin), Chơn Phật (Shinbutsu) và nhiều người khác về pháp môn niệm Phật. Ít nhất có 80 học trò đệ tử thọ giáo. Đa phần họ là những đệ tử tại gia muốn kết duyên với Phật-pháp. Những người đệ tử ấy rất ái mộ Thân Loan, thường nằm mộng thấy tòa sen hay thấy Thân Loan, hóa thân của Đức Phật A Di Đà. Đó là điều chẳng có gì lạ cả. Những dòng chữ ấy làm sáng tỏ pháp niệm Phật và người ta quy hướng vào đó để sống.

Thế nhưng, Thân Loan không cho rằng đó là những học trò của mình, mà là những người bạn, đối xử với họ như là những kẻ đồng hành.

Thứ nhất, ta thấy lúc nào Thân Loan cũng nói mình là đệ tử của Pháp Nhiên. Chính những người đệ tử ấy cũng nghĩ rằng họ là môn hạ huynh đệ và học trò của Pháp Nhiên, bằng chứng khi Thân Loan tuổi đã 84, 85 vẫn còn sưu tập những pháp ngữ của Pháp Nhiên và những hình ảnh của Thầy mình để biên thành **“Tây Phương Chỉ Nam Sao”** gồm 6 quyển và trao lại cho các đệ tử.

Đến khi niên cao vào tuổi 87 lại biên soạn tác phẩm **“Tuyển Trạch Bốn Nguyện Niệm Phật Tập”**, tác phẩm chính về Pháp Nhiên. Hoặc viết những sách về Thánh Giác (Seikaku) và Long Quán, những bậc đàn anh của Thân Loan, môn hạ của Pháp Nhiên. Ai đọc những lời dạy của Pháp Nhiên một cách chính thức được truyền đạt, đều kính quý. Thật là hay! Ngay cả, ở vào những ngày cuối đời, Thân Loan vẫn thường hay dẫn dụ những pháp

ngữ của Pháp Nhiên, hoặc những thư từ còn để lại và giải thích cặn kẽ, với tất cả tấm lòng dành cho pháp môn chuyên tu niệm Phật.

---o0o---

IV.1.9.2 Phật Tử Chơn Chánh

Thứ hai, tất cả mọi người niệm Phật đều có nguồn gốc là đệ tử chư Phật và Đức Thích Ca. Tác phẩm *“Tín Văn Loại”* định nghĩa *“Phật Tử chơn chánh là những người đệ tử của Phật* (lược bớt). *Đã là đệ tử của Phật Thích Ca và Chư Phật đều trở thành hành giả có tâm kiên cố như Kim Cang”*. Ngài Thiện Đạo theo những kinh điển, mà Đức Thích Ca giảng dạy, thuận theo chủ ý lời dạy của Chư Phật. Ai tùy thuận bốn nguyện đức Phật A Di Đà là *“Chơn Phật Tử”*. Lời nói này được chú thích rõ ràng. Lại nữa, Đức Thích Tôn dạy về sự niềm tin rằng: *“Hãy tin rằng niệm Phật sẽ được thành Phật”*. Những hành giả niệm Phật phát nguyện vãng sanh qua bốn nguyện của đức Phật A Di Đà là lời chân thật, phù hợp với chủ ý của đức Thích Ca. Họ là những Phật Tử chơn chánh.

Thứ ba, hành giả niệm Phật, phải xác nhận rằng, là đệ tử của Phật A Di Đà, vì hành giả niệm Phật được giáo huấn rất căn bản theo bốn nguyện của Phật A Di Đà. Tất cả chúng sanh và kể cả mọi người là những người con gần gũi thân thiết, được đối xử một cách bình đẳng với tinh thần đại bi. Bình đẳng cứu độ tất cả chúng sanh là nương vào tha lực niệm Phật nhất niệm. Đó là quyết định vãng sanh. Chúng ta phải hồi hướng niệm Phật này. Đức Phật và chư vị Tổ Sư chỉ cho họ con đường niệm Phật, để tương ứng với bốn nguyện. Với nguồn gốc ấy, chúng ta niệm Phật trong bốn nguyện lực của Phật A Di Đà. Đúng hơn *“Phật A Di Đà chỉ bày cho chúng ta niệm Phật”*. Điều này những kẻ thiện tri thức vốn còn là phàm phu nếu tự cho mình là hành giả tự lực niệm Phật, chẳng khác nào con rối tự khoa trương về sự ngạo mạn của mình.

Những hành giả niệm Phật như thế cũng là đệ tử của Như Lai và là huynh đệ bạn hữu với nhau nên tôn trọng nhau và đối xử với nhau bằng đạo tình thân thiện và trang nghiêm. Họ có thể được gọi là những người đồng hành về Tịnh Độ có tính cách luân lý vậy. Như vậy với người niệm Phật theo Tịnh Độ Chơn Tông thường là những người nghe pháp và những đệ tử ngồi nghe đó thường nghĩ nhớ ân Phật và ân Sư Trưởng. Xác quyết nơi tự thân không nghĩ mình là một vị Thầy bị dao động bởi sự ngạo mạn. Mọi người hãy cùng đi và yêu thương nhau dắt tay nhau về Tịnh Độ.

---o0o---

IV.1.10 Qua Sự Từ Bi

Hãy phát tâm niệm Phật và sẽ được hỗ trợ bằng tâm đại từ bi.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán-Nhật)

Có quá nhiều yếu tố khổ đau thật đáng thương trong đời sống này. Dù rằng muốn hoá giải tất cả nhưng chúng ta không sao làm được, bởi vì dù có lòng từ bi đầy nhưng chỉ giới hạn trong khả năng tự lực mà thôi. Dầu có giúp cũng chỉ được nửa chừng, nhưng nếu chúng ta phát tâm niệm Phật, họ liền được Phật cứu độ. Đó mới thật là tâm đại từ bi hoàn toàn thể hiện qua niềm tin và kính ngưỡng. (Điều 4 – Thánh Điển – trang 834).

---o0o---

IV.1.10.1 Sự Cảm Nhận Của Nỗi Đau

“Quán Kinh” dạy rằng: **“Tâm Phật chính là tâm đại từ bi nhiếp hóa tất cả chúng sanh, gọi là vô duyên từ”**. Tâm đại từ mang lại niềm vui và tâm đại bi loại trừ khổ đau. Căn cứ trên tự điển, **Từ** có nguyên ngữ là **Maitri**. Chữ này kết hợp trừu tượng từ chữ **Mitra** (có nghĩa là bạn). Nghĩa đen là **hữu tình, hữu nghị**; Hữu tình là bình đẳng đối với tất cả mọi người. Nguyên ngữ của **Bi** là **Karuna**, nghĩa là khổ đau, sầu lụy. Nghĩa đen là **hít vào**, có nghĩa là thấu nhận (hít vào) khổ đau của nhân loại. Nói khác hơn, qua đau khổ của mình, mình sẽ đồng cảm với sự đau khổ của kẻ khác. Lòng Bi cứu độ nỗi khổ đau của người

Tâm Phật là tâm Từ Bi và Trí Tuệ. Tuy nhiên tâm Phật cũng gọi là Đại Từ Bi như trong **“Quán Kinh”**. Phật A Di Đà nghĩa là đồng cảm với nỗi khổ của chúng sanh, không chỉ trong bản thể Như Lai qua tâm nguyện cứu độ là Đại Bi mà còn biểu hiện ra bằng sự cứu độ nữa.

Ngoài ra, Thiên Đạo còn cho rằng học Phật tức là học **“Tâm Đại Bi của chư Phật”**, nghĩa là trước hết phải hiểu sự đau khổ của con người và phải hết lòng mong muốn cứu độ chúng sinh, bởi vì đồng cảm với nỗi đau khổ của chúng sanh vừa là giá trị căn bản đích thực của lòng từ bi, vừa là tư tưởng và hành động của Bồ Tát.

---o0o---

IV.1.10.2 Sự Giới Hạn Của Con Người

Thế nhưng, trong hiện thực chúng ta khó có thể cùng đau với nỗi đau của người khác và cũng khó có thể cùng chung khổ với cái khổ của người. Giữa mình và người có bức tường dày ngăn cách. Hơn nữa, dẫu cho có suy nghĩ như thế nào đi nữa và dẫu cho có muốn đem thân này gánh chịu để cho người khác được hạnh phúc, chúng ta vẫn không thể thay thế được dù chỉ bằng một ngón tay của mình. Vì sao? Vì người ta có thể cắt ruột gan thành từng đoạn, nhưng không dễ dàng cắt bỏ tâm ái luyến và chấp thủ. Thế nhưng, dù tâm nghĩ thế nào đi nữa, trước cuộc sống bất hạnh này, không thể thiếu lòng từ bi, nếu chúng ta hết lòng cần cầu cứu độ. Đó là trình trạng thật của cuộc sống hằng ngày mà ngôn ngữ giới hạn không thể diễn đạt cho cùng.

Về già, Thân Loan hứa khả sự thỉnh cầu của đệ tử về Kanto, hướng dẫn họ thực hành pháp môn này. Thiện Loan, con của Ngài lại dựa vào thể lực cha, tung ra nhiều nguồn tin làm xáo trộn, dị nghị trong chúng đến nỗi môn đệ và người đồng tu lúc đó, ai cũng cho Thân Loan là sai. Thân Loan phải đính chính lại những nguồn tin ấy và gửi thư đoạn tình cha con với Thiện Loan. Chính con mình mà cũng không cứu được, Thân Loan phải đau buồn đoạn tuyệt. Trong phần sau của *“Tam Thiếp Hòa Tán”*, thuộc nhà xuất bản Văn Minh, có một đoạn được viết rằng:

Thị phi không biết, tà chánh chẳng phân,
Chỉ có mình

Một chút từ bi không có,

Lợi danh, với người này, cũng chẳng còn gì⁷⁴.

Không giải quyết được tranh chấp giữa Thiện Loan và Tánh Tín (Shoshin) vì khoảng cách giữa Kyoto và Kanto quá xa xôi cách biệt. Rõ ràng, hoàn cảnh ấy thật khó phân định ai đúng ai sai cho nên phải nói: **“Thị, phi không biết, tà, chánh chẳng phân, chỉ có mình”**. Làm cha mà không cứu được con quả là quá bất lực và xấu hổ nên phải tự nói rằng: **“Một chút từ bi không có”**.

“Tiểu Từ Tiểu Bi” là cách nói ngược lại với tấm lòng **“Đại Từ Đại Bi”** mà chư Phật có thể cứu độ được cả vạn người. Nhân duyên mình đối với đứa con ruột quá tệ. Một chút từ bi phàm phu đối với nghĩa chồng vợ, anh em, thầy trò chẳng có. Ôi! lòng từ bi sao mà nhỏ hẹp!

Tuy gọi là thầy trò, nhưng không có khả năng dạy dỗ con mình, không có năng lực truyền trao Phật Pháp cho môn đồ đệ tử cho nên nghĩa thầy trò cũng lung lay chần động. Danh ấy chỉ là tham ái thế gian cho nên Ngài nói: **“Lợi danh, với người này cũng chẳng còn gì”**.

Trước đây trong phần Hòa Tán này, tôi⁷⁵ không thể nói nên lời và nghĩ rằng: **“Tâm trạng buồn đau thấm thiết vỡ ra đến tuyệt vọng”**.

---o0o---

IV.1.10.3 Đại Bi Của Như Lai

Thế nhưng, tâm người niệm Phật được bao dung che chở trong đại bi của Như Lai. Những thương, ghét, buồn đau khổ não của con người sẽ được đức Phật A Di Đà dang tay tiếp độ, với bốn nguyện đại từ đại bi bao la vô lượng. Đức Phật luôn luôn quán sát, sẵn sàng cứu độ và tiếp dẫn chúng sanh đến nơi không vược tới được. Thế cho nên trước khổ đau, con người có thể bất lực với khả năng tự lực của mình, nhưng nếu mong mỏi được cứu độ, được ánh quang minh chiếu soi và thiết tha niệm Phật, chư Phật sẽ đưa tay tiếp độ, dù cho tay vược không tới.

Ngay khi phát tiếng niệm Phật cầu vãng sanh Tịnh Độ, đức A Di Đà Như Lai liền làm cho thân ta giống như thân Ngài. Nếu không được như vậy, Đức A Di Đà Như Lai không thể tự tại cứu vớt chúng sanh trong đời này. Cứ giữ niệm như thế chúng ta sẽ được cứu độ. **“Nhứt tâm niệm Phật, được tâm đại từ đại bi gia hộ”** chính là ý nghĩa của những lời nói trên.

Trong **“Bi Thán Thuật Hoài”** Thân Loan tường thuật tâm ấy một cách bi ai.

Lòng từ bi nhỏ nhất cũng không có nơi thân,

Không làm lợi ích được gì cho hữu tình,

Thuyền của Như Lai khó thành,

Làm sao vược qua được biển khổ.⁷⁶

---o0o---

IV.1.11 Tâm Hoan Hỷ Lành Mạnh

Niệm Phật sâu dày như lòng hăng hái hoan hỷ của tâm.

(Lược bớt phần giải thích bằng chữ Hán Nhật)

Nếu niệm Phật mà tâm hoan hỷ có quá ít, thì niềm vui chẳng ra khỏi trời đất.

Như vậy, chuyện gì sẽ xảy ra sau đó nếu mong được mau về Tịnh Độ.

---o0o---

IV.1.11.1 Câu Hỏi Của Duy Viên (Yuien)

Điều 9 của **“Thán Dị sao”** chép lại việc đối thoại giữa Thân Loan và Duy Viên. Dù phần đầu điều 10, **“Thán Dị Sao”** Duy Viên hoặc ai đó trong môn đệ chép lại pháp ngữ của Thân Loan, khi Ngài đối đáp với môn đệ, nhưng khác với điều 9. Có thể được giản lược chỉ có câu trả lời mà thôi,

không có câu hỏi. Nhưng những câu hỏi thật ý nghĩa của Duy Viên được ghi lại đầy đủ ở đây.

Câu hỏi như sau: ***“Theo pháp môn niệm Phật vãng sanh có 2 vấn đề: thứ nhất, khi niệm Phật mà hăng hái quá, pháp lạc không tuôn ra, thứ hai, muốn mau về Tịnh Độ nhưng không có nguyện tha thiết vãng sanh?”*** Rõ ràng là giữa pháp môn và thật tế là hai phạm trù trái ngược nhau. Hẳn nhiên, pháp môn này dành cho những người còn sống niệm Phật vãng sanh nhưng thật không đơn giản vì kết quả có thể nói nằm ở niềm tin và tâm của họ. Song không hiểu tại sao Duy Viên chẳng tư duy để lãnh hội. Ngay cả trả lời của Thân Loan cũng không giải rõ vấn đề chính xác được. Bây giờ lần lượt đi sâu vào câu hỏi đầu tiên thuộc về vấn đề ý thức.

---o0o---

IV.1.11.2 Vui Với Giáo Pháp

Bốn nguyện của niệm Phật vãng sanh được nói rõ trong phần cuối của ***“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”***, trong đó đức Thế Tôn giảng rất rõ về cốt yếu của pháp môn này. Có một đoạn gọi là ***“Phần Phú Chúc Lưu Hành”*** Phật phó chúc cho Bồ Tát Di Lạc trong tương lai rằng:

“Ai nghe danh hiệu của đức Phật A Di Đà, tâm liền sanh hoan hỷ không còn một niệm khác sẽ được lợi lạc rất lớn, công đức vô lượng⁷⁷. Ai nghe danh hiệu của đức Phật A Di Đà tin và biết rằng các đức Như Lai sẽ cứu độ, sự hoan hỷ này cảm động đến trời đất. Chỉ cần niệm lên một tiếng, được Phật A Di Đà đem công đức bao phủ toàn thân, vì danh hiệu ấy có đầy đủ công đức, tất nhiên sẽ thành Phật. Thật lợi ích vô cùng giống như trong cõi Tam Thiên Đại Thiên Thế Giới đang bị lửa nóng thiêu đốt này, thật diễm phúc cho những ai được nghe giáo pháp.”

Hơn nữa, trong ***“Tịnh Độ Hòa Tán”*** với tất cả thiện tâm, Thân Loan nói như sau:

Như trong đại thiên thế giới,
Nhìn thấy lửa đốt cháy,
Ai niệm danh hiệu Phật,
Chúng được quả bất thối⁷⁸.

Không Tử có dạy rằng: ***“Sáng nghe được đạo, tối chết cũng yên tâm”***. Ở trong nhà lửa bị thiêu cháy, phải chạy ra khỏi là chuyện đương nhiên, nhưng cố lưu lại để được nghe giáo pháp, dù chết vẫn không hối hận chút nào, huống hồ xưng niệm danh hiệu Phật. Lúc sống, xưng danh hiệu, được biết Bốn Nguyện là đã sống đầy đủ ý nghĩa và chết sẽ được siêu thoát, vì đã rõ biết giáo pháp chơn thật. Đó gọi là công đức hơn hết. Ai được pháp

môn này, ngay như những khi buồn khổ vì chuyện không đâu v.v., hết lòng niệm Phật là đã dùng thân này để cảm tạ cuộc đời. Khi chấp hai tay lại thọ nhận là đã mở ra một cảnh giới siêu thoát cao hơn.

---o0o---

IV.1.11.3 Hiện Thật Của Tự Thân

Lý do tại sao nói rằng niềm hoan khi nhận được chân pháp giá trị, hành giả niệm Phật có thể nhảy múa tung bay trong trời đất. Song thật tế thân không động, tâm không hoan hỷ?

Vượt qua biển sanh tử về Tịnh Độ là rời khỏi bến mê về bến giác. Với niềm vui ấy, hành giả sẽ nhận ra có điều gì đó to lớn hơn, vượt khỏi thương ghét (*oán thân bình đẳng*). Thực hiện giác ngộ là ý nghĩa hiện thực nhất, khi nguyện sanh Tịnh Độ. Dầu cho khi mạng chung có lo lắng buồn khổ, thân thể đau đớn, điên cuồng với giận thương, lo nghĩ chẳng biết đi về đâu, nhưng đã tạo nhân Tịnh Độ hiện tại trong tâm nguyện, niệm ghét thương ấy tự nhiên sẽ lắng xuống. Lời dạy sâu sắc thật thiết thực cho những ai chưa muốn mau về Tịnh Độ, chỉ cần thực hành để liễu tri thế giới kịch trường vô nghĩa giữa giáo pháp và chính mình.

Thật ra, với tâm tha thiết, nghi vấn của Duy Viên rất thực tế, nhưng chỉ có điều, tự thân ông không nên quá nghiêm trọng như vậy.

---o0o---

IV.1.12 Biết Rõ Sự Liên Hệ Với Phật

Cảm nhận Tâm hoan hỷ là chỗ nương tựa của phiền não. Hãy trình lên cho Phật biết, chúng ta, kẻ phạm phu đầy phiền não đang ngưỡng vọng ngài. (Lược bớt phần giải thích theo lối Hán Nhật).

Đó có thể là cách nói của Thân Loan, mà ngay cả tâm của Duy Viên cũng giống như thế. Suy cho cùng, một khi niềm hoan hỷ đã thấu đến trời đất, mà hành giả cảm nhận và rõ biết, dù tự thân có không vui, song nhứt định không còn bao lâu nữa sẽ vãng sanh. Có niềm hoan hỷ hẳn nhiên tâm sẽ vui, song dầu không có hoan hỷ, phiền não cũng ngưng lại.

Hướng về Phật, bậc đã vượt qua sanh tử, mong được cứu độ, chắc chắn phiền não tự nhiên mất hẳn, bởi vì hành giả đã nương vào tha lực bi nguyện mong cầu cứu độ.⁷⁹

---o0o---

IV.1.12.1 Cả Thân Loan Cũng Thế.

Có thể Thân Loan giải đáp như thế chưa làm cho Duy Viên hài lòng. Song không những Thân Loan tư duy về điều đó mà Duy Viên cũng phải như vậy. Người đệ tử trẻ ở đây dẫn chứng ngay tự thân mình, không hỏi việc người khác có thể gọi là hình ảnh người cầu đạo. Không thấy hình bóng của người Thầy ở địa vị cao chỉ dạy cho người đệ tử, mà lại cùng đứng trong trời đất, cùng có phiền não giống nhau, cùng mang những căn bệnh trầm kha của kẻ phàm phu. Không khác hình ảnh những người bạn đạo đích thật cùng đi tìm sự cứu độ và cùng cảm nhận đau thương chung. Có thể nói: **“Thân Loan chẳng có một đệ tử nào”**. Trong hoàn cảnh rất tự nhiên, đã thốt lên những lời như vậy.

Thánh Nhơn nói rằng: **“Càng suy nghĩ càng phải vui như niềm vui của trời đất. Dù chưa được vui nhưng lòng tha thiết mong được cứu độ, chắc chắn chẳng mấy chốc sự vãng sanh có đầy đủ nơi thân”**. Trong tác phẩm của Liên Như, câu văn ấy là **“Chắc chắn chẳng mấy chốc sẽ được vãng sanh”**. Còn theo tác phẩm được viết vào năm Vĩnh Bình thứ 13 thì: **“Chẳng mấy chốc sự vãng sanh sẽ được quyết định”**. Tác phẩm viết năm Vĩnh Chánh thứ 16 thì: **“Chẳng mấy chốc sự vãng sanh sẽ được như định”**. Trường hợp bản của Liên Như gọi **“Tamafu”** nghĩa là biểu hiện ý nghĩa gia bị cho nên **“vãng sanh nghĩ là chắc chắn”**. Ngoài ra trường hợp khác chữ **“Tamafu”** biểu thị ý nghĩa của sự tôn kính, nên nói là: **“sự vãng sanh chắc chắn sẽ được như ý”**.

---o0o---

IV.1.12.2 Bi Nguyện Của Tha Lực

Không nhận biết ân đức cứu độ của Phật dành cho thân phận thiên bạc này, mà phải vui vẻ đi trên con đường cứu độ. Quả thật ngược lại với ý nghĩa cứu độ. Dù rằng bốn nguyện đại bi của Phật A Di Đà vẫn có, nhưng thân này lại đầy phiền não và tín tâm hướng theo cảnh giới khác chẳng phải biểu hiện thuyết đi ngược sao?

Chẳng có gì gọi là trái nghịch dù cho niềm hoan hỷ chưa trỗi dậy, lòng mong cầu chưa được như nguyện nhưng trong tâm luôn luôn biết rõ công đức vô thượng của pháp môn niệm Phật bốn nguyện. Bởi vì trong cuộc đời, nào danh dự, nào lợi dưỡng, nào được, nào mất..., là những phản ứng mẫn cảm, một khi được danh lợi niềm vui khó tả; ngược lại danh mất, lợi mất đau khổ bi thương sẽ đến. Hơn khi nào hết đó là lúc mình nhận ra con

người mình thật nhất. Có địa vị cao, có danh dự, có quyền lực, có tài sản nhiều bao nhiêu đi nữa, song cuối cuộc đời cũng chỉ còn lại cái **không** to tướng mà thôi. Lợi danh không là gì nhưng chúng ta quý nó không khác nào máu huyết luân lưu, ngày đêm nghĩ tưởng không dừng. Trong khi đó thật thương hại làm sao! áy dục, thương, ghét, tốt xấu vẫn tiếp tục đốt cháy mình. Kiếp nhân sinh trôi qua chỉ trong chốc lát để lại cái **không** to tướng, sự thật phải nói rằng, chẳng còn một cái gì cả. Song thật là bất khả tư nghị⁸⁰ nếu kẻ phạm phu đây phiền não và đây sâu bi như chúng ta lại được Phật từ bi cứu độ.

---o0o---

IV.1.12.3 Từ Bi Nằm Trong Phiền Não

“Quy ngưỡng Phật nghĩa là trong tâm tội ác có chứa Từ Bi” cũng là một cách nói. Tâm chư Phật đầy lòng từ bi cứu độ, ngược lại trong tự thân chúng ta cội rễ tội chướng phiền não sâu dày cho nên tín tâm là niềm mong được cứu độ khi nghe Bốn Nguyện của chư Phật.

Là những kẻ phạm phu đức mỏng nghiệp dày, chúng ta quy ngưỡng Như Lai chắc chắn được tha lực Như Lai cứu độ, nói rằng trong tự thân phiền não của chúng ta có lòng đại bi của Như Lai có nghĩa là Như Lai hiện hữu trong phiền não của chúng ta. Tuy trong sinh hoạt hằng ngày của chúng ta mang đầy chất liệu phiền não khổ đau, song khi nào hướng về và muốn gặp Như Lai khi ấy có Đức Như Lai chơn thật trong mình.

---o0o---

IV.1.13 Không Lưu Luyện Nơi Tịnh Độ

Một khi khổ não chôn Ta bà đã xả bỏ và sanh vào cõi An Dưỡng Tịnh Độ rồi, không còn lưu luyện nữa.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán Nhật)

Đợi đến khi bệnh nặng hoành hành mới mong sanh về Tịnh Độ, dầu vãng sanh vẫn còn phải cuu mang những sự phiền não nhỏ nhặt trong tâm, vẫn lưu luyện cảnh xưa, chôn cũ và khó xả bỏ những phiền não ấy. Chưa sanh về Tịnh Độ, chỉ nghe đến cảnh giới an lạc, dầu cố gắng không nghĩ đến cảnh Ta Bà này, nhưng phải nói rằng niềm lưu luyện vẫn quanh quẩn bên thân.

Danh tuy có nhưng thật lại không. Hết duyên Ta Bà, thân ta hoàn toàn bất lực, làm sao vãng sanh Tịnh Độ được. Cho nên phải, nương thệ nguyện

đại bi và năng lực tiếp dẫn của Phật, mới được vãng sanh. Còn ai không ước nguyện vãng sanh, dù Phật ứng hiện trước mặt cũng chẳng đoái hoài. (Điều 9 – Thánh Điển – trang 837).

---o0o---

Giải thích

IV.1.13.1 Người Đòi Sau Nói và Làm

Duy Viên (Yuien) tìm đến Thân Loan thưa rằng: **“Muốn được vãng sanh Tịnh Độ, phải chuẩn bị như thế nào?”** Lúc ở Thường Lục, Duy Viên còn là người tại gia⁸¹ kính Phật, nghĩ rằng: **“Pháp tu của người niệm Phật cầu sanh Tịnh Độ là xa rời thế tục, buông bỏ tất cả, lúc nào cũng muốn sau lâm chung vãng sanh Tịnh Độ, không dao động trước khổ đau và lúc nào cũng vui vẻ, dù bệnh tật đau đớn thế nào đi nữa, vì Tịnh Độ đã gần kề”**. Thật ra, suy nghĩ như thế không sai.

Môn đệ của Pháp Nhiên kính tín Tam Bảo hoàn toàn giống các đệ tử ở ẩn tại cốc của Liên Như thuộc Kozasan (Cao Dã Sơn). Ở đây, mọi người đều xả bỏ thế tục, sống chung với nhau trong niềm tín kính Tam Bảo. Duy Viên là một trong những người điển hình hoàn toàn đúng khi suy nghĩ rằng: **“Ai không nghĩ đến việc xa lìa uế độ⁸², dầu Tịnh Độ có đến đi nữa, tâm cũng không vui mừng”**.

---o0o---

IV.1.13.2 Ngay Cả Những Sự Phàm Tình

Thật không sai khi Thân Loan trả lời không có phiền não hiện diện trong thân làm sao thấy được tâm đã có bốn nguyện đại bi. Có thể Thân Loan đã liễu ngộ nên giải thích một cách tự tin. Ai tìm cầu cảnh giới giác ngộ, mang tâm nguyện muốn sanh về Tịnh Độ, người ấy xa lìa phiền não thương, ghét đang quay cuồng trong kiếp nhân sinh khổ não từng phút, từng giây. Chính thế, tâm hướng về Tịnh Độ là một đạo lý vậy. Vẫn đang sống trong cuộc đời song người niệm Phật một lòng muốn lìa chấp trước; nhưng không có tâm mong cầu về Tịnh Độ, nếu bị bệnh một chút hoặc nếu trong gang tấc rủi có chết đi, tuy là gần Tịnh Độ, nhưng thế giới ấy chỉ là vọng niệm. Thế giới vọng niệm cũng chỉ là chuyện phàm tình thôi.

Đạo lý được thiết lập vững chắc đó tôn kính Phật và muốn ra khỏi thế giới vọng niệm cần phải có tâm đạo. Thế nhưng, với Thân Loan chẳng có sự

buồn khổ nào về thế giới vọng niệm của chính mình cả, vì đó là phàm tình⁸³ như vậy, và tin rằng với bốn nguyện đại bi, mình sẽ được cứu độ.

Đúng hơn, thật không sai nếu nói dù họ có kính Phật nhưng chưa từ bỏ danh lợi của thế tục song chắc chắn họ sẽ không còn danh lợi. Vẫn là những người thế gian phàm tục tham lam sống với những tài sản của cải, nhưng trong cuộc sống, những kẻ phàm tình ấy tư duy tất cả danh lợi thế gian chỉ là trừu tượng và huyễn hóa. Họ biết rằng dù cho có được tô vẽ thế nào đi nữa, chắc chắn sẽ có một ngày tài sản cũng như danh dự, ngay cả yêu thương cũng từ bỏ mình mà đi. Ai dốc lòng hướng đạo, thế nào rồi cũng bỏ lại sau lưng những cơ sở danh lợi được lập nên cho người thế tục. Ai dẫu phàm tục mê muội đến mấy đi nữa, một khi thấy được sự xả bỏ lợi danh thế tục là việc cần thiết, xa rời dần, song chỉ có điều, vẫn còn thân này cho nên còn phải chấp nhận sự chết, được gọi là người **“xả bỏ thế tục”**. Tất cả rồi cũng phải bỏ hết chỉ còn cái **“Không”** và như những kẻ ngu đại phàm tục, ai ai cũng phải đón nhận sự chết. Thậm chí, những người không xả bỏ được mà vẫn được cứu độ qua lời nguyện đại bi của Đức Phật A Di Đà.

Ngoài ra đối với những ai dù **“chấp giữ không bỏ mà vẫn niệm danh hiệu của Đức A Di Đà”** với tâm của bậc Thánh, Như Lai sẽ bảo rằng: **“Hãy nhanh lên còn chờ gì nữa!”** Đó cũng chính là lời nguyện **“hãy tiếp tục, với lòng đại bi đại nguyện cứu độ của Như Lai. Các người chỉ còn quyết định vãng sanh mà thôi”**.

Cuối cùng nếu không khởi tâm muốn mau vãng sanh Tịnh Độ, dù vẫn còn tiếc thân này, không xả bỏ được thì chỉ cần quy ngưỡng về Bốn Nguyện Đại Bi, có thể với sự quy ngưỡng ấy cũng sẽ được vãng sanh.

---o0o---

IV.1.14 Lòng Tin Được Chở Che

Thiện tín nào có lòng tin⁸⁴ cũng được Đức Như Lai chở che tâm ấy.

(Lược bớt phần giải nghĩa theo lối Hán-Nhật).

Đức Phật A Di Đà hộ niệm tín tâm của Nguyên Không (Pháp Nhiên) và cũng hộ niệm và gia bị cho tất cả các thiện tín có niềm tin, bởi vì tín tâm vãng sanh hoàn toàn giống nhau. (Phần sau – Thánh Điển – trang 852).

---o0o---

Giải thích:

I.1.14.1 Tranh Luận Về Một Lòng Tin Sai Khác

Có một phần tranh luận về sự khác biệt của lòng tin rất đặc biệt trong phần sau của *“Thán Di Sao”*. Khi Thân Loan còn là học trò của Pháp Nhiên đã tranh luận về niềm tin với Nguyên Trí⁸⁵ và Niệm A,⁸⁶ những người đồng môn. Đôi khi Thân Loan⁸⁷ cho rằng: *“Niềm tin của tín đồ cũng hoàn toàn giống niềm tin của Thánh Nhơn Pháp Nhiên”*. Trong khi đó, Nguyên Trí và Niệm A kịch liệt phản bác rằng: *“Làm sao niềm tin của học trò, niềm tin của tín đồ lại có thể giống niềm tin của vị Thầy, một bậc Thánh được?”*

Thân Loan chứng minh: *“Về học thức và trí tuệ sâu xa, chúng ta không bằng Thầy. Nhưng tâm không nghi ngờ và tin bốn nguyện vãng sanh hầu như hoàn toàn không khác. Đúng ra chỉ có một mà thôi”*. Họ phản bác rằng: *“Làm sao lại có đạo lý như vậy?”*

Nghe về sự tranh luận và phê bình đúng sai của đệ tử, với lòng quy ngưỡng, Thầy (Pháp Nhiên) ban cho những lời dạy như sau:

---o0o---

IV.1.14.2 Tín Tâm Được Che Chở

Với bốn nguyện niệm Phật, Pháp Nhiên cho rằng: *“Công đức của kẻ trí hay người ngu xưng tụng danh hiệu không khác nhau. Niệm trong khi tâm chí thành và niệm khi tâm nhiễm ô tán loạn, tất cả công đức ấy đều bình đẳng. Thế nhưng nếu nói lòng tin giống nhau, theo pháp ngữ chẳng đúng”*. Như có lời dạy rằng: *“Đức Như Lai hộ trì niềm tin”* không có ghi lại trong sách vở hoặc những pháp ngữ đầy sao!

Hơn nữa, công đức niệm Phật của bất cứ ai và xưng niệm ở bất cứ trạng thái nào, công đức vẫn đồng. Mỗi tiếng, mỗi tiếng là cái đức vô thượng vậy. Công đức niệm Phật không phải là người xưng tụng thêm cái đức, mà chính danh hiệu bốn nguyện ấy từ nguyên thủy có chỗ đặc rồi. Với ý nghĩa ấy mỗi một tiếng, mỗi một tiếng niệm Phật biểu hiện việc che chở của Đức Như Lai vậy.

Với Thân Loan, nếu Bốn Nguyện Niệm Phật là con đường cứu độ bình đẳng cho nhiều người, thì khi nghe và thọ trì không còn gì nghi ngờ nữa. Do vậy, tâm tin tưởng niệm Phật vãng sanh không sai biệt. Dù cho người thiện, kẻ ác, bậc hiền, kẻ ngu v.v..., đều vượt qua và đều được bình đẳng. Đó là chủ trương rốt ráo rằng: *“Thầy trò cùng một lòng tin.”*

Có phải nghe lời giải thích sâu sắc của Thân Loan, Pháp Nhiên vô cùng kinh ngạc, tán thán chẳng? Và từ đó mới phát khởi: *“Niềm tin được*

đức Như Lai che chở". Chắc chắn niềm tin ấy cũng bình đẳng chứ không sai khác.

Niềm tin được hộ trì có nghĩa là **"người sẽ được cứu"**. Không những người ấy không bị đọa mà cả vạn người đều được cứu độ một cách bình đẳng qua tâm đại bi; cho nên cả vạn người có thể bước đi trên con đường niệm Phật một cách dễ dàng khi tuyên chọn và thệ nguyện qua lời: **"Nếu xưng niệm danh hiệu, ta sẽ tiếp dẫn vãng sanh Tịnh Độ."**

Nghe lời thệ nguyện ấy, tất nhiên ước nguyện sẽ thành tựu. **"Lòng tin khởi đi từ bốn nguyện"**. Khi quy ngưỡng **"tất nhiên được cứu"**. Lòng tin **"chắc chắn được cứu độ"** hiện hữu trong tâm mọi người, đó là sự thật. Trí tuệ và học thức của con người không thể đo được tự kỷ nhiều như những vi trần của mình. Điều mà **"Đức Như Lai hộ niệm cho lòng tin và tất cả niềm tin chỉ là một"**, được phát triển khắp trên thế giới, cũng chính là những gì Thân Loan liễu ngộ và cho rằng: **"niềm tin vãng sanh chỉ có một mà thôi"** rất minh bạch và chắc chắn.

Hơn nữa, Thân Loan nghe lời dạy của Thầy: **"Chính Đức Như Lai hộ niệm niềm tin"** cảm nhận sâu sắc và lãnh thọ nhất quyết không sai. Thế nhưng, Pháp Nhiên lại không mở rộng ý nghĩa lập luận về **"niềm tin được Như Lai hộ niệm"**. Thành tựu này phải nói rằng chính là của riêng Thân Loan. Theo tác phẩm **"Giáo Hạnh Chứng Văn Loại"**, năng lực bốn nguyện hồi hướng dựa trên cơ sở giáo lý mà Pháp Nhiên giảng về khái niệm giáo nghĩa Tịnh Độ. Phải chăng giáo nghĩa Tịnh Độ Chơn Tông lấy nền tảng từ sự tranh luận về khác biệt của niềm tin?

Ngoài ra, biên khảo chính của Thân Loan như **"Giáo Hạnh Chứng Văn Loại"** đặc biệt nói về niềm tin, mà niềm tin từ nơi năng lực bốn nguyện hồi hướng, được chỉ bày một cách rõ ràng rồi.

---o0o---

IV.1.15 Một Người Như Thân Loan.

Đức Phật Di Đà trải qua 5 kiếp tư duy về lời nguyện, Thân Loan là người kế tục.

(Lược bớt phần giải thích theo lời Hán-Nhật)

Đức Phật A Di Đà lập bốn nguyện và tư duy trong 5 kiếp. Càng suy nghĩ về điều này, càng cảm niệm về bốn nguyện mà Ngài đã lập nên để cứu độ mọi người, ngay cả những ai còn tội nặng. Cuối cùng, vì một người như Thân Loan. (Phần cuối-Thánh điển-trang 853).

---o0o---

Giải thích:

IV.1.15.1 Lời Nguyện Tư Duy kéo dài đến 5 Kiếp

Đôi khi, Thân Loan trình bày bốn nguyện của Phật A Di Đà qua “*Lời Nguyện, 5 Kiếp Tư Duy*”. Chữ Kiếp tiếng Sanskrit đọc âm là Kalpa, được dùng trong kinh, như một đơn vị biểu thị thời gian lâu dài, hầu như không ai có thể tính được. Trong “*Đại Kinh*” trước tiên Bồ Tát Pháp Tạng phát nguyện đại bi cứu độ kẻ phạm phu tội ác sâu dày cùng tất cả chúng sanh bình đẳng như nhau. Ngài tư duy phương pháp cứu độ qua một thời gian khá lâu đến 5 kiếp, mới lập nguyện: “*Ai niệm Nam Mô A Di Đà Phật sẽ được cứu độ qua pháp niệm Phật vãng sanh*”.

Việc chọn pháp môn niệm Phật vãng sanh để cứu độ, Bồ Tát Pháp Tạng tư duy suốt 5 kiếp như thế có hai ý: Thứ nhất thời gian 5 kiếp không phải là lâu lắm với một vị Bồ Tát như Pháp Tạng tư duy về pháp môn cứu độ bằng trí tuệ giác ngộ, mà chỉ lâu đối với chúng ta, đối tượng được cứu độ, những kẻ phạm vô lượng tội. Thứ hai, Bồ Tát Pháp Tạng tư duy thâm sâu và thấy rằng chỉ có pháp niệm Phật cầu vãng sanh mới có thể cứu độ tất cả chúng sanh mà không bỏ sót một ai, ngay cả chúng sanh nhỏ như vi trần. Thật vậy chân lý của pháp môn cứu độ ấy đã minh chứng điều này.

Phần trước chúng ta có thể tự suy nghĩ là bản thân mình hoàn toàn không thể tự khai mở năng lực giác ngộ, mà phải trải qua niềm tin tha thiết và buông bỏ ý niệm tự lực ấy. Phần sau xác nhận và trình bày nguyện lực cứu độ ấy. Pháp môn này nương vào niềm tin tha thiết để vượt lên trên tất cả, mà niềm tin ấy chính là tha lực. Thật vậy, như trong kinh việc cứu độ của Như Lai đã làm sáng tỏ ý nghĩa quan trọng đó là phải nương vào niềm tin thiết tha để vượt qua và buông bỏ ý niệm tự lực mà nương vào bốn nguyện tha lực.

“*Năm kiếp tư duy*” là tiếng nói của tự tâm Như Lai, không thể dùng ngôn ngữ thế gian mà suy lường được. Tiếng nói ấy cho thấy cái thật tướng không của lợi danh thế tục. Nghe đến khổ não, nghiệp chướng có thể buồn thương với tự thân này; nhưng chính mình không cắt lìa tư duy ái dục, cũng như thương, ghét xấu ác v.v..., điều trước tiên phải làm sáng tỏ căn bản của vấn đề “*hãy mau tỉnh thức*”. Nhưng bị bao phủ bởi màn đêm mê muội sâu dày, tự thân không biết làm thế nào cho nên phải nương vào lòng đại bi kêu gọi “*tất nhiên sẽ được cứu*” của Phật. Thật là cảm động với câu “*với một người như Thân Loan*” như được thuật.

IV.1.15.2 Một Người Của Thân Loan

Chữ **“Mười Phương Chúng Sanh”** trong lời nguyện thứ 18 của Đức Phật A Di Đà được hiểu là bao gồm tất cả chúng sanh, với tâm nguyện bao la cứu độ, Phật không bỏ sót người nào. Đó cũng chính là đặc trưng cho tánh phổ quát. Song chính cái **“ta”** gọi và đến trong mỗi người tạo ra não phiền riêng, chứ không phải cái nào khác. Theo Thiệu Đạo, điều này biểu lộ qua tâm của bốn nguyện. Trong tác phẩm **“Lời ví dụ cho hai con sông”** thuật rằng: **“Nếu nhà người nứt tâm chánh niệm, chúng tôi⁸⁸ sẽ đến ngay và giúp các người”**. Như Lai chỉ dùng một chữ **“người”⁸⁹** để gọi một người cũng như hai người. Cuối cùng **“một người như Thân Loan đã đến”**. **“Người”** gọi, có người đáp ứng và gặp được. **“Sự thân thiện”** được biểu hiện một cách cảm động **Narikeri**, mà chữ **keri⁹⁰** lại càng cảm động hơn.

Chính Thân Loan ngưỡng vọng tư tưởng **“nghịch báng tử hài⁹¹”**. Vì ái dục và phiền não sân hận đốt cháy cho nên phạm tội ngũ nghịch. Song Phật vẫn mở rộng vòng tay bao la đón nhận ngay cả những kẻ phỉ báng chánh pháp, không chỉ người đã giác ngộ. Và lại, nơi cửa Phật tất cả đều bình đẳng trên lộ trình sanh tử. Năm kiếp tư duy nghĩa là điểm **“nghịch báng tử hài”** mà Như Lai gọi là nghiệp, mà nghiệp Như Lai đã tư duy đến 5 kiếp. Trong số những tội nghiệp đó, chính **“Thân Loan là một người”** vô cùng xấu hổ để phát lên niềm cảm tạ cũng như niềm ân và nói rằng **“Đức Phật A Di Đà đã tư duy 5 kiếp chỉ rõ bốn nguyện, Thân Loan hãy mau lên”** cũng nói rằng: **“Hãy đến đây và nghiệp mà người đang cưu mang nơi thân chỉ là thói quen thôi, sẽ được cứu độ”**; cũng nói rằng: **“Nếu Đức Phật A Di Đà không tư duy trong 5 kiếp, con đường cứu độ không xuất hiện. Vì vậy với tội nghiệp sâu dày như Thân Loan mà còn được cứu độ, chẳng còn gì để nói cả.”**

Lại nữa, theo tác phẩm **“Thán Di Sao”** của Liên Như cho rằng: **“nghiệp như thế ấy”**. Nhưng tác phẩm viết năm Vĩnh Chánh thứ 16, viết rằng **“nghiệp không đến hết”**. Tôi sẽ lý giải theo văn chương của tác phẩm Liên Như đã đề cập ở trên.

---o0o---

IV.1.15.3 Ví Dụ Về Con Đường Trắng Ở Trên Hai Sông

Nhị Hà Thi⁹² theo Thiệu Đạo trong tác phẩm **“Quán Kinh Sớ”** là biểu hiện một thí dụ rất kỳ diệu về niềm tin của những hành giả niệm Phật.

Có một người theo hướng Tây mà đi, dù không thấy đâu là đâu cả, nhưng vẫn đi tiếp, đi tiếp. Bỗng nhiên, có đạo tặc và mãnh thú (*chỉ người hủy báng niệm Phật và phiền não dẫn đò, chẻ trách của chính mình*) xuất hiện khó mà chạy thoát. Trước mặt có một con sông đầy nước (*chỉ cho phiền não của ái dục*) và một con sông đầy lửa (*chỉ cho phiền não của sân hận*) hiện ra, người ấy chẳng thèm để ý vẫn đi tiếp, nhưng nước ở con sông phía bắc và lửa ở con sông phía nam quá nhiều không thể vượt qua được. Song giữa chỗ giao nhau của hai con sông, có một con đường màu trắng (*chỉ cho câu niệm Nam Mô A Di Đà Phật*) và hướng về phía Tây càng lúc càng hẹp không thể vượt qua được. Người ấy đang lâm vào cảnh tuyệt vọng đi tiếp tục cũng chết, trở lui cũng chết, dừng lại cũng chết. Từ phía đằng đông sau lưng, có tiếng kêu vọng tới: “*Ngươi hãy theo con đường ấy, chắc chắn sẽ không chết*”. Theo tiếng khuyên ấy, người ấy đi tới (*chỉ cho sự chỉ dẫn của Đức Phật Thích Ca*). Đồng thời cũng nghe hai bờ sông nước và lửa ấy có lời hô (*chỉ cho lời gọi của Phật A Di Đà*). “*Ngươi hãy một lòng niệm Phật và ngay lập tức sẽ được đến. Chúng ta, sẽ hỗ trợ cho ngươi*”. Người lữ hành ấy theo sự điều khiển lời gọi tiếp tục đi trên con đường trắng ấy, cuối cùng vượt qua khỏi hai con sông nước và lửa, đến được bờ an lạc bên kia.

---o0o---

IV.1.16 Phê Phán Về Thiện Ác

Cả hai việc lành dữ phải nên rõ biết.

(Phần giải thích theo lối Hán-Nhật lược bớt)

Điều gì là thiện và điều gì là ác? Thật ra, cả hai thiện và ác, với tôi, chẳng rõ gì cả, chỉ có Đức Như Lai đầy đủ trí tuệ mới có thể rõ biết. Với Như Lai, điều thiện nên nhớ rõ và làm, điều ác cũng nên biết rõ ràng đó xấu ác. (Phần sau – Thánh Điển – trang 853).

---o0o---

Giải thích

IV.1.16.1 Sự Giới Hạn Của Trí Tánh

Một lời như thế thường chi phối suy nghĩ và tưởng tượng quan trọng của chính mình, bởi vì lúc nào mình cũng lấy mình làm trọng tâm để phê phán giá trị việc làm của những người khác. Ngay cả những công việc tốt

hay xấu, lành hay dữ thường ngày mà mình đối diện và tương tác với nhau rõ ràng ảnh hưởng tính chất hư cấu không thật.

Theo ngôn ngữ của Thân Loan trong *“Thán Dị sao”*, có hai cơ sở *“tất cả đều nên rõ biết”*, trong đó, thứ nhất *“Niệm Phật chắc chắn vắng sanh Tịnh Độ, thứ hai hoặc giả do nghiệp mà rơi vào địa ngục, cũng đều biết rõ”*.⁹³ Còn một việc khác nữa cũng có nói rằng *“kẻ đối trước sanh tử không thể rõ biết, vì năng lực nhận thức của con người bị giới hạn”*.⁹⁴ Trong sanh tử, họ không tự quyết định được vì sự giới hạn của thức phân biệt. Muốn vượt qua bờ sanh tử kia, phải dùng Phật Trí (trí vô phân biệt) thấy rõ sanh tử vốn như⁹⁵.

Ngoài ra, với chúng ta Phật trí sẽ cho chúng ta thấy rõ bốn nguyện *“hãy quy ngưỡng về”*. Khi tâm mở rộng, chúng ta sẽ rõ biết phong cách sống của con người, vốn khó biết rõ.

---o0o---

IV.1.16.2 Lành dữ khó xác định

Vấn đề này ở cuối sách có viết: *“Tất cả nên rõ biết”*. Đó là vấn đề phê phán về giá trị của việc làm thiện hay ác, lành hoặc dữ của con người. Thật sự, con người không có khả năng biết rõ vấn đề thiện, ác này. Vì chính con người không thể rời khỏi đối tượng *lấy mình làm chủ thể* để phán đoán. Thông thường, lời chỉ trích là những điều không rõ ràng và thường dựa vào luân lý để so sánh. Theo tôi⁹⁶ thấy đúng phải là tư duy việc lành, dữ một cách công bình. Kết quả có như sự mong đợi chăng? Theo tôi, sơ sót về phần mình từng chút từng chút sẽ được sửa đổi, khi tư duy đặt trên nền tảng luân lý đạo đức như vậy.

Kinh nghiệm qua sự sinh hoạt của tôi, khi đã cho là *“tốt, được đó”*, tôi tiếp tục nhưng vẫn thận trọng. Dù tốt hay xấu, thật ra rất khó lường sự khác nhau, vì khó mà bảo đảm được trật tự trong sinh hoạt thường nhật trước sự biến loạn của xã hội. Song, đó chẳng phải là vấn đề chính để phê phán thiện, ác. Khi tư duy căn bản thay đổi, lành có thể trở thành dữ và dữ cũng có thể trở thành lành như trở bàn tay vậy. Điều xảy ra nhan nhản khắp đó đây. Dưới thể chế phong kiến người ta thừa nhận việc nào đó là tốt, nhưng đối với chế độ tự do dân chủ những hành vi như thế không được công nhận là thiện. Đối với xã hội tư bản cho là đúng; nhưng đối với chủ nghĩa cộng sản thì cho là không. Lại nữa, một người được gọi là anh hùng đối với dân tộc này nhưng khi đi chinh phạt nước khác, đó là kẻ tàn ác, hung thần. Ngoài ra, điều không thể thiếu được là y học ngày nay vì nhân loại mà phát triển không ngừng, song hành vi giết động vật vẫn được chấp nhận, khi dùng

chúng làm vật thí nghiệm. Nhưng, nếu thử nhìn lại việc giết hại các động vật kia, con người quả là hiện thân của kẻ tàn ác, bạo ngược phi đạo đối với những động vật.

Như thế, tiêu chuẩn của thiện, ác tùy theo từng thời đại, từng quốc gia, từng nền văn hóa khác nhau, cho nên phê phán vấn đề vẫn thay đổi, cho nên phải nói rằng: “*Việc thiện ác, cả hai đều phải am tường*” là vậy.

---o0o---

IV.1.16.3 Suy Nghĩ Về Chính Mình

Thật sự, khi suy nghĩ về mình, tôi thấy không để ý đến sự sinh hoạt hằng ngày của mình mà thường bị chi phối bởi tự ngã. Chính mình thấy tốt thì cho rằng tốt. Chính mình thấy đúng cho là đúng; ngược lại chính mình cho là xấu thì việc tốt cũng trở thành xấu. khi tự ngã thấy không, việc có cũng trở thành không.

Lại nữa với chính mình ái luyện, lấy cảm tình đối tượng sanh ra thương, ghét cho nên chấp nhận việc này, cho là tốt, nhưng phủ nhận việc khác, cho là xấu.

Như vậy, lúc nào chúng ta cũng lấy tự ngã của mình làm trung tâm để phán đoán phân biệt tốt, xấu, có, không rồi tạo nên thế giới thương, ghét này. Thế nhưng, diện mạo của mười người, khác nhau mười chỗ, ngay cả việc ăn uống của mỗi người chẳng ai giống ai cả. Do vậy, với mình việc này là tốt, với kẻ khác xấu. Với họ, điều này đúng, với mình là sai v.v... Không biết bao nhiêu chuyện xảy ra nhan nhản hằng ngày như thế chẳng qua do lấy chính mình làm trung tâm để phán đoán phê phán việc làm. Hành vi dù tốt, nhưng khi khởi lên sự cãi vã, chắc chắn sẽ tạo thành đảng phái hay đồng chí liên minh để bênh vực với nhau về vấn đề lợi hại kia. Khi lợi hại tương phản nhau, họ sẽ trở thành thù địch và tiếp tục giận hờn thương ghét v.v... Như vậy, càng bị não phiền thương ghét, càng bị khổ lụy bởi một kiếp nhân sinh, mà việc ấy chính là: “*sự đối trá, sự lừa dối*” vậy.

Con người cứ như thế được hình thành qua nhiều hình thức khác nhau như tập đoàn, gia tộc, thân tộc, đoàn thể, cộng đồng của khu vực, dân tộc, quốc gia v.v... Điều không thể quên rằng tất cả lấy làm chủ đích để tạo ra sức mạnh và được thành lập bởi cá nhân tự kỷ. Song khi quên mình nghĩa là dùng cái danh chánh nghĩa để chiến đấu với nhau. Rồi lấy danh nghĩa của thần thánh đi giết hại lẫn nhau. Con người, chính con người đã tạo ra thảm nạn đầy ngu muội đó. Do vậy Đức Như Lai mong muốn chúng ta thấy được sự thật, trước tiên thừa nhận ngu ác của chính mình do cái tâm hư ngụy gây ra. Được vậy, con người hưởng được một cuộc sống ý nghĩa và thanh tịnh.

---o0o---

IV.1.17 Niệm Phật Là Suối Nguồn

Chỉ có niệm Phật mới là suối nguồn đáng nói.
(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật)
Chúng ta, những kẻ phàm phu sống trong cuộc sống đầy phiền não. Cảnh giới này như một căn nhà lửa phủ chung quanh vô cùng nguy hiểm. Trong thế giới luôn biến hóa vô thường này, chúng ta, những kẻ phàm phu như chúng ta cũng đang bị lửa phiền não đốt cháy. Còn mọi vật đều giả tạm, trống không, không thật tướng, khó tìm thấy cái gì là chân thật tướng. Như vậy, chỉ có bốn nguyện niệm Phật là vượt lên trên sự phiền não và vĩnh viễn không bao giờ thay đổi sự chân thật ấy. (Phần sau – Thánh Điển – trang 853).

---o0o---

Giải thích

IV.1.17.1 Đầy đủ phiền não của phàm phu

Phiền não gồm có tham dục, sân hận và ngu si. Chính tâm ta bị ô nhiễm rồi làm cho kẻ khác bị thương tích, rồi cả hai người đều trầm luân trong sự khổ não. Khi mê muội khuấy động, cả thân lẫn tâm đều rối loạn bởi phiền não, mà phiền não ấy chính là vọng niệm ngu si chấp mình là trung tâm cho nên bị đả thương, chấp nhứt và tìm cầu tham dục. Chấp nhận vấn đề nào đó là tốt (hợp với cảnh) vì có sự hiện hữu của tham dục. Ngược lại, nếu tự ngã cho rằng xấu, ác (nghịch ác), cũng chính từ đó sân si sẽ khởi lên việc thương ghét. Thế giới được họa lên một màu thương, ghét, thuận, nghịch, dầu muốn có tính khách quan trong cái nhìn sự vật chung quanh, cũng phải có một sự đấu tranh mãnh liệt về đúng, sai, dầu muốn quy hướng về Chư Phật cũng không ngoài phiền não dầy dầy của kẻ phàm phu mang tâm thương, ghét đó. Thân Loan gọi là “phàm phu” với những ai sống cho đến cuối đời vẫn không rời phiền não, đến chết phiền não khó mà lia khỏi tâm.

Trong tác phẩm “*Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý*” có nói: “*Phàm phu là những kẻ bị vô minh phiền não phủ vây, đắm chìm trong dục vọng, giận dữ, phẫn uất, tật đố, vọng tưởng v.v..., cho đến lúc lâm chung, không có được một thiện niệm, mắt hút, trôi mãi đến con sông, mà hai bên bờ là nước với lửa*”⁹⁷.

Trong cuộc sống hữu hạn này, chúng ta được xem như **“bị trói chặt”** vì bị nhận chìm trong biển ái dục; bị đốt cháy trong lửa tham giận, bị lún sâu vào trong tình thế trói buộc ấy. Nên đã than rằng: **“hàng trăm vạn lần mọi người hãy mau ra khỏi sự chìm đắm ấy; thật là khổ tâm”**, để nghiêm khắc nhắc nhở những kẻ phàm phu như chúng ta biết mà cảnh tỉnh.

---o0o---

IV.1.17.2 Niệm Phật là Ngôn Ngữ của Bốn Nguyên

Thật sự, tâm thân của chúng ta chẳng có gì cả, nhưng đằng sau cuộc sống, được mộng tưởng tô vẽ liên tục, mà để đoạn trừ mộng tưởng ấy, Thân Loan than lên những lời thống thiết song có ai đoái hoài đến đâu. Những lời giáo huấn của Như Lai được đem ra để làm sáng tỏ, để đánh thức mê vọng, để khuyên hãy mau dứt bỏ những mộng tưởng ngọt ngào ấy, phải rõ biết những phiền não đầy đầy của kẻ phàm phu và phải nhận thức rằng con người đang sống trong nhà lửa, đang bị lửa phiền não đốt cháy từng ngày trong cuộc sống.

Đức Phật A Di Đà lập thế nguyện chỉ cho chúng ta những gì là chân thật, mà thế nguyện ấy chính là câu Phật hiệu A Di Đà, rằng ai hướng về bốn nguyên, niệm danh hiệu ấy sẽ mau ra khỏi nhà lửa, sẽ được khai mở những phiền não trói chặt nơi tâm.

Với chúng ta, chắc chắn rằng vọng niệm không khởi lên khi niệm Phật, dù rằng chỉ niệm bằng miệng qua sự trì danh hiệu bốn nguyên ấy. Thân Loan nói rằng: **“Ít ra hành động ấy phát xuất từ lời nguyện đại bi”⁹⁸**. Từng tiếng một, từng tiếng một sẽ lưu xuất tâm nguyện như một pháp hành qua tâm đại bi chân thật. Niệm Phật đánh thức sự chân thật tuyệt đối và mời gọi mọi người đến với thế giới chân thật bằng ngôn ngữ bốn nguyên, Thân Loan gọi đây là **“bốn nguyện gọi mời như là một sắc lệnh”⁹⁹**.

---o0o---

IV.1.17.3 Đầy Đủ Cả Sanh Lẫn Tử

Ý nghĩa của sự sống chính là **“cách sống”** cho nên **“Đức Như Lai xem chúng sanh như là con một và luôn luôn mãi nhớ nghĩ đến con”¹⁰⁰** Ai nghe và tin chắc rằng chúng ta là những người Phật tử mà Như Lai thường quan tâm đến. Một khi đã biết rõ mình là con của Đức Như Lai thì cũng sẽ tin lời nguyện thứ 18 của Như Lai rằng: **“Nếu chí tâm tin tưởng và muốn sanh về nước Ta thì Ta sẽ cứu độ”**. Không ai không nghĩ đến sự chết, cho

nên Phật cho biết chết chính là tiếp nhận của sự sống lâu dài vì sau khi chết vãng sanh về Tịnh Độ.

Dù rằng không được gặp Đức Như Lai trong cuộc sống tạm bợ này; nhưng chúng ta cảm nhận được thế nguyện của Ngài như những lời dạy chơn thật đầy Trí Tuệ và lòng Từ Bi, mà thế nguyện đó chính là sự hướng dẫn cho con người vào đời, làm tươi đẹp hơn. Những người không biết được phong cách sống trong cuộc sống đầy lo sợ này, Tịnh Độ chính là một phương pháp của lẽ sống ấy, bởi vì khi quyết định vãng sanh rồi, cuộc sống của con người trở nên ý nghĩa hơn và an lạc hơn. Qua bốn nguyện niệm Phật, những việc hư dối của kiếp nhân sinh sẽ trở nên chân thật, phong phú và thực tiễn hơn, sẽ thay đổi cuộc sống đối trá. Thân Loan nói rằng: **“Chỉ một lòng chí tâm niệm Phật.”**

---o0o---

IV.02 Lời Dạy Về “Tam Thiếp Hòa Tán”

IV.2.1 An Dưỡng Tịnh Độ

Sự trang nghiêm của cõi An Dưỡng Tịnh Độ chỉ có Phật với Phật mới rõ biết mà thôi.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật)

Với bốn nguyện đại từ đại bi và trí tuệ, Đức Phật A Di Đà hoàn thành thế giới Tịnh Độ bao trùm cả vạn vật không giới hạn ở hư không nào, một thế giới tuyệt đối không giới hạn và vượt ngoài tất cả những sự hạn định. Chỉ có Phật với Phật mới thật rõ biết được mà thôi. (Cao Tăng Hòa Tán – Thánh Điển – trang 580).

---o0o---

Giải thích

IV.2.1.1 Thế Nào Là Tịnh Độ?

Thân Loan xác nhận rằng Tịnh Độ là một thế giới chân thật, mà cảnh ấy được diễn tả trong một đoạn của Hòa Tán này. Khi được hỏi: **“Tịnh Độ có thật không?”**, Thân Loan trả lời rằng: **“Thật có Tịnh Độ chứ”**.

Với Thân Loan, Tịnh Độ là quốc độ của Phật A Di Đà, một thế giới hoàn toàn lia sự hư vọng, một nơi chân thật. Trong khi đó, với chúng ta nếu là **“có”**, chính mình phải tiếp xúc được hoặc tư duy về thế giới hiện thực ấy.

Thật sự, ngay cả trong thế giới này, từng hạt bụi cũng đang bị băng hoại, song chúng ta đem tư dục về ghét, thương lên thế giới, mà chẳng hề rõ biết về ý nghĩa. Nếu cõi mình đang sống mà chẳng rõ, thì làm sao biết được thế giới của Thân Loan. Song sống trong đời này không phải chỉ có mỗi một mình Thân Loan mà từ nguyên thì Phật Giáo đã có. Tachibanano Oiratsume cũng cho biết rằng¹⁰¹: ***“Thế gian toàn là hư ngụy; chỉ có Phật mới là chân thật”***. Đó là lý do tại sao Thân Loan cung kính Thánh Đức Thái Tử.

Tư duy về Tịnh Độ của Thân Loan dựa vào tác phẩm “Tịnh Độ Luận” của Thế Thân, được Đàm Loan¹⁰² chú thích thành ***“luận chú”*** và cho rằng: ***“Vi ngã dục, thương ghét vô trí và phiền não tác động, chúng ta, kẻ phạm phu biến thế giới này trở thành uế độ. Ngược lại, Bồ Tát xem tất cả đều không, sống đúng ý nghĩa của sự sống, không phân biệt và nguyện tịnh hóa phiền não, xây dựng cảnh giới Niết Bàn thật sự như thế giới an lạc. Đây chính là thế giới thanh tịnh chân thật (Tịnh Độ)”***.

---o0o---

IV.2.1.2 Tịnh Độ Chính là Suối Nguồn của Trí Tuệ

Tác phẩm ***“Tịnh Độ Luận”***, Thân Loan dựa theo ***“Kinh Vô Lượng Thọ”*** trình bày sự trang nghiêm chơn thật thanh tịnh¹⁰³ của thế giới an lạc và phân loại có 17 quốc độ và tướng công đức, có 8 loại Phật với tướng công đức và có 4 loại Bồ Tát với tướng công đức. Tổng cộng ca tụng tán thán 3 loại trang nghiêm và 29 loại khác. Trước tiên, giải thích một cách xác quyết về cảnh giới Tịnh Độ; cảnh giới mà chúng sanh ở trên đó đã vượt qua tất cả sự hư vọng phân biệt, chứng thanh tịnh vô phân biệt trí; cảnh giới được xây dựng bởi trí huệ không biên giới bao la bao trùm cả vạn vật. Tiếp theo, trí huệ phát sinh ra sự chân thật cho nên phải biết sống như thế nào để có được chân thật trong khi cuộc sống này là hư ngụy, giả hợp. Như thế Thế Thân xác quyết rằng: ***“Phải cảnh tỉnh và liễu tri thế nào là cách sống chơn thật, bao lâu con người tự chuyển hoá cách sống ấy bằng trí tuệ, bấy lâu đó là suối nguồn của hành động và chính đó là cái nhân của Tịnh Độ vậy”***.

---o0o---

IV.2.1.3 Không Vì Niềm Vui Mà Nguyện Vãng Sanh

Tịnh Độ không phải là thế giới của cảm giác phấn khởi vui tươi mà là thế giới pháp lạc bởi vì vui vẻ được nghe âm thanh nói Pháp chơn thật, thực tiễn. Tịnh độ không phải là thế giới hư cấu, ảo ảnh được cấu tạo bằng dục

vọng của thế giới thế tục mà là cội nguồn của Phật đạo, mà chính tâm nguyện chân thật cầu vãng sanh và ước muốn sống tại đó làm cho ta tỉnh thức. Ngài Đàm Loan nói cách dứt khoát rằng: **“Ai chỉ muốn hưởng niềm vui nơi Cực Lạc, không thể nguyện sanh về đó.”**

Tự thân muốn có niềm vui mà nguyện sanh về Tịnh Độ thì Tịnh Độ là gì làm sao biết được. Phải chăng đó chỉ là đối tượng của ngũ dục và tự ngã đã hoá ra thế giới ở cõi nào đó như thế¹⁰⁴. Thế giới ấy không thể gọi là Tịnh Độ được. Tịnh Độ chính là thế giới công đức chân thật, một khi được nghe đến và ai nguyện sanh về Tịnh Độ một cách chân thật chắc hẳn Bồ Đề Tâm¹⁰⁵ được phát khởi.

Thân Loan, người kế thừa sự giáo huấn của Đàm Loan cho rằng **“Liễu tri Tịnh Độ chân thật, khi được gọi về”** – **“Liễu tri sự hư ngụy của tự thân – dẫn đo Bốn Nguyện nơi tự thân để hướng về Như Lai”**. Với chúng ta, niềm tin tiếp nhận niềm vui với tâm đại bồ đề. Tự lợi và lợi tha phải thực hiện một cách viên mãn. Nhờ tín tâm, có niềm vui và sẽ thành Phật. Đó cũng chính là nguyện tâm trở thành Phật,¹⁰⁶ tâm ấy nguyện là cứu độ tất cả chúng sanh¹⁰⁷ và cũng là lưu giữ phước đức vậy.

---o0o---

IV.2.2 Là Cõi (Báo Độ) Nguyện Lực Thành Tựu

Cõi Báo Độ (Tịnh Độ) do nguyện lực thành tựu, không phải do tự lực của tâm mà thành.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật)

Bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà là hoàn thành cõi Tịnh Độ (Báo Độ) chơn thật để chúng sanh có thể vãng sanh. Dù niềm tin và tinh tấn qua tự mình có tích chứa công đức đến bao nhiêu đi nữa cũng không thể đến được thế giới này. Dù là bậc Thánh Tiểu Thừa hay Đại thừa muốn cầu vãng sanh Tịnh Độ cũng phải xả bỏ tâm chấp trước vào tự lực hành thiện của mình. Vì lẽ, chỉ cần cầu bốn nguyện tha lực của Đức A Di Đà là đủ rồi, không cần đến tự lực của mình nữa. (Cao Tăng Hòa Tán - Thánh Điển – trang 591).

---o0o---

Giải thích

IV.2.2.1 Báo Thân Phật và Báo Độ

Có thể hiểu rằng Đại Thừa Phật Giáo trình bày Như Lai và Tịnh Độ qua sự phân tích những sai biệt khá rõ về Pháp Thân (**Pháp Tánh Độ**), Báo Thân (**Báo Độ**) và Ứng Thân (**Ứng Độ**). Pháp Thân là lãnh vực Vô Phân Biệt Trí của chư Phật chỉ cho Vô Tướng Chân Như¹⁰⁸, không có hạn lượng. Báo Thân là kết quả phước báo Quang Minh Vô Lượng và Thọ Mạng Vô Lượng, mà những vị Bồ Tát tu hành trải qua nhiều đời nhiều kiếp đạt đến Chân Như, thực hiện vô lượng công đức, tiếp tục cứu độ chúng sanh, cuối cùng thành Phật. Điển hình là Đức Phật A Di Đà và cõi Tịnh độ, Ngài dùng vô lượng công đức trang nghiêm cõi Tịnh Độ. Ứng Thân là hiện làm chúng sanh nơi uế độ, biểu hiện qua thân thể giới hạn, điển hình là Đức Phật Thích Ca Mâu Ni¹⁰⁹.

Thiền Đạo¹¹⁰ y cứ vào **“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”** để giảng rộng thêm cõi Tịnh Độ của Đức Phật A Di Đà do bốn nguyện mà được thành lập và cõi Báo Độ ấy là do nguyện lực thành tựu. Nguyên nhơn thành tựu thế giới này xuất phát từ bốn nguyện của Bồ Tát Pháp Tạng.¹¹¹ và kết quả được hình thành một thế giới của Phật Đà. Vì lẽ đó cho nên gọi Phật A Di Đà là “Báo Thân Phật” và cõi “An Lạc Phật Độ” là “Báo Độ”.

Huyền Nghĩa của Quán Kinh Sớ cho rằng: **“Khi thành Phật, ta được Báo Thân. Nếu trong mười phương có chúng sanh nào xưng niệm danh hiệu Ta cho đến mười niệm mà không vãng sanh, Ta quyết không ở ngôi chánh giác và thế không thành Phật.”**

Ở đây ta thấy chỉ xưng danh hiệu mười niệm thôi hẳn được vãng sanh. Nếu không vãng sanh, Phật thế không giữ ngôi chánh giác. Đây là lời nguyện thứ 18 của Đức Phật A Di Đà. Nhờ phước báo (**Hậu Báo**) mà Ngài thành Phật với Báo Thân cho nên cõi Tịnh Độ cũng còn gọi là Báo Độ.

---o0o---

IV.2.2.2 Về Báo Độ của Phàm Phu

Khi Đức Phật A Di Đà thành chánh giác, Ngài hoàn thành bốn nguyện tiếp độ chúng sanh, cho nên được vãng sanh về Báo Độ ấy là việc đương nhiên. Đây chính là pháp môn niệm Phật vãng sanh. Được tiếp dẫn về Báo Độ, qua pháp niệm Phật, chúng sanh ấy sẽ nhập Niết Bàn ở cõi Tịnh Độ. Điều này cho ta rõ thêm rằng kẻ phàm phu ngu muội dù phiền não đầy đầy, song nếu phát nguyện niệm Phật sẽ vãng sanh trực tiếp về Báo Độ, thành tựu đạo lý vậy.

Đứng về quan niệm đại chúng, Phật Giáo chấp nhận đạo lý **“Tự nghiệp tự đắc quả”**¹¹². Thế giới Báo Thân Phật là cảnh giới Báo Độ, lìa xa sự phiền não. Song chơn như một khi được thành tựu, trí tuệ tự nhiên sáng tỏ. Cảnh

giới của những vị Đại Bồ Tát vẫn có thể cảm nhận được khi phiền não đã được dứt hẳn. Những kẻ phàm phu phiền não đầy dẫy như chúng ta không phải không thể vãng sanh, nếu thật sự tu hành cũng về đó được. Đây chính là một lãnh vực giác ngộ cao cả.

Vì sự thành tựu thế nguyện của Phật, Thiện Đạo cho rằng: **“Kể niệm Phật chắc chắn vãng sanh về nước Ngài”**. Nhờ nguyện lực ấy, ai có tín tâm về bốn nguyện ấy và niệm Phật, dầu tội lỗi nhiều đến bao nhiêu đi nữa cũng được tịnh hoá những phiền não, được vãng sanh về Báo Độ và từ đó được nhập vào chơn như giác ngộ. Đây chính là cách nói của Thiện Đạo về phàm phu Nhập Báo¹¹³.

---o0o---

IV.2.2.3 Cảnh Giới Của Chư Phật

Xiển dương thuyết Cực Lạc Báo Độ này, Thân Loan cho rằng: Các Báo Độ có sự giống nhau, song Báo Độ của các vị Phật khác nhau. Như Bồ Tát từ sơ địa trở lên chỉ cảm nhận được cảnh giới Báo Độ của Bồ Tát. Ngược lại Chơn Thật Báo Độ của Đức Phật A Di Đà là cảnh giới giác ngộ của Chư Phật. Như Bồ Tát Di Lạc ở phẩm vị tối cao song với chính năng lực trí tuệ của Ngài vẫn không thể tạo được thế giới Vô Thượng Niết Bàn, thế giới hoàn toàn vắng lặng không có thương ghét nào phiền, đó mới là cảnh giới tối cao của sự giác ngộ. Chúng ta những kẻ phàm phu, ngay cả Đại Bồ Tát Di Lạc, phải xả bỏ tự lực, quy y bốn nguyện lực mới có thể vãng sanh được.

---o0o---

IV.2.3 Đức Phật A Di Đà

Đức Phật A Di Đà thành Phật đến nay đã 10 kiếp (Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật)
Cho đến nay đã hơn 10 kiếp kể từ khi Bồ Tát Pháp Tạng phát nguyện thiết lập thế giới Tịnh Độ, cứu độ tất cả chúng sanh và thành Phật hiệu là A Di Đà. Ngài dùng Pháp thân làm phương tiện để hiển lộ tâm Chơn Như và chiếu Trí Tuệ sáng khắp 10 phương vô số thế giới, cứu kẻ mê lầm trong vô trí và ngu dục. (Tịnh Độ Hòa Tán –Thánh Điển - trang 557).

---o0o---

Giải thích

IV.2.3.1 Đức của Vô Lượng Thọ và Vô Lượng Quang

Theo “*Kinh Đại Vô Lượng Thọ*”, trải qua nhiều kiếp tu hành Bồ Tát Pháp Tạng mới hoàn thành thế nguyện cứu độ chúng sanh và thành Phật, hiệu là A Di Đà. Hiện nay, Đức Phật A Di Đà ở cõi An Dưỡng Tịnh Độ¹¹⁴ và đang dùng năng lực của bốn nguyện Đại Bi, Trí tuệ cứu độ tất cả chúng sanh trong mười phương thế giới. Chữ “*A Di Đà*” trong “*A Di Đà Phật*” dịch âm từ chữ *Amitabha, Amitayus*. Chữ “*Amitabha*” nghĩa là diệp đức của “*Ánh Sáng*”¹¹⁵ và “*Amithayus*” là diệp đức của “*Thọ Mạng*”¹¹⁶. Diệp đức của Vô Lượng Thọ và Vô Lượng Quang được gọi là Phật. Theo “*Kinh A Di Đà*”, do hai ý nghĩa này mà dịch tổng hợp lại theo cách gọi âm là *A Di Đà Phật*.

---o0o---

IV.2.3.2 Ánh Sáng Của Như Lai

Nguyện thứ 12 trong 48 lời nguyện của Bồ Tát Pháp Tạng sẽ hoàn thành diệp đức Quang Minh Vô Lượng. Nguyện thứ 13 là hoàn thành diệp đức của Thọ Mạng Vô Lượng. Quang Minh của Phật chính là “*tướng Trí Tuệ*”, biểu trưng về Đức Trí. Ánh quang minh ấy phá trừ màn hôn ám (vô minh, vô trí) của thế giới tự ngã và hiển bày Đức Trí, mà Như Lai giác ngộ thực chứng (chơn như, thật tướng). Trí Tuệ ấy được Như Lai truyền đạt đến cho mọi người qua huân từ của Ngài; đến với chúng ta qua kinh điển còn để lại. Qua huân từ của Như Lai, chúng ta tự rõ biết và vượt qua những vọng tưởng về tự ngã là trung tâm điểm và biết rõ con đường trở về Thế Giới Chơn Như. Khi đã vượt lên trên sanh tử liền siêu thoát vào lãnh vực giác ngộ giữa ta và người khác, chứng ngộ như bình đẳng (Tịnh Độ) ra khỏi ghét, thương, buồn, giận.

Đức Như Lai dùng trí tuệ và ánh quang minh ấy chiếu khắp mọi nơi song không ai có thể dùng mắt thấy ánh quang minh, mà chỉ khi tiếp nhận sự giáo huấn, ánh sáng kia mới tiếp xúc với mình. Điều này không giải thích được. Nhờ ánh sáng trí tuệ chiếu soi thế giới chân thật cho kẻ vô trí, người sống với niềm tin và tâm từ bi. Trí tuệ ấy có thể hiểu là ánh quang minh, được biểu trưng qua những hoạt động của tâm từ, cũng gọi là Từ Quang¹¹⁷.

---o0o---

IV.2.3.3 Gắn Gũ Với Đời Sống

Hơn nữa, Đức Phật A Di Đà chính là đức Vô Lượng Thọ và của Vô Lượng Quang Như Lai, hoàn toàn buông bỏ tự ý niệm mình và người¹¹⁸, hoàn toàn giác ngộ “tự tha nhưt như”¹¹⁹. Trong đời sống thường ngày, mọi người đều cho rằng: “**Đây là cuộc sống của tôi**”. thế nhưng cuộc sống ấy hoàn toàn không có ý nghĩa.

Thật ra, sự sống cũng như cách sống ấy vốn cùng một thể. Tự kỷ mà mọi người đều có giúp họ tỏ ngộ điều Như Lai tỏ ngộ. Vì “**đời sống của Như Lai**” cũng là khuôn khổ của “**đời sống của tất cả chúng sanh**”. Nói cách khác, được xưng tán là Vô Lượng Thọ vì Như Lai đã vượt qua ba đời quá khứ, hiện tại và vị lai. Với lòng đại bi bao la vô ngại, Đức Phật A Di Đà liên tục cứu độ chúng sanh, không dừng nghỉ một chút thời gian nào, không bỏ bất cứ chúng sanh nào, dù nhỏ như hạt bụi. Thế nên có một nghĩa khác, A Di Đà chính là “**đời sống gắn gũ**” với mọi người vậy.

Như vậy, điều trước tiên đối với chúng ta, những người cần cứu độ đó là phải niệm danh hiệu **Nam Mô A Di Đà Phật** để được Như Lai dùng phương tiện Pháp Thân mà tiếp dẫn. Dù trước cho rằng A Di Đà Phật là Báo Thân Phật, nhưng theo Đại Sư Đàm Loan là phương tiện Pháp thân của Đức Phật A Di Đà¹²⁰.

---o0o---

IV.2.4 Phật A Di Đà Thành Phật từ lâu xa

Từ xa xưa đã thành Phật hiệu A Di Đà. Hiện tại là Thích Ca Mâu Ni Phật, đang ứng hiện tại thành Già Gia¹²¹.

(Lược bớt phần phải thích theo lối Hán- Nhật).

Đức Phật đã hoàn toàn giác ngộ thành Phật hiệu A Di Đà với một “đời sống gắn gũ” từ lâu. Song vì cứu độ tất cả chúng sanh, rõ biết bốn nguyện của mình; nên ứng hiện vào nhơn gian với đời sống hữu hạn của một Đức Phật, thị hiện thành đạo tại thành Gaya hiệu là Thích Ca. (Chư Kinh Hòa Tán – Thánh Điển – trang 572).

---o0o---

Giải thích

IV.2.4.1 Thành Phật Từ Lâu

Theo Thân Loan, vì mang bốn nguyện khai mở con đường cứu khổ cho chúng sanh, Đức Thích Tôn thị hiện vào đời ô trược và sống với những người phàm phu đầy phiền não này. Như tinh thần phẩm Như Lai Thọ Lượng của Kinh Pháp Hoa, cho rằng từ xa xưa Ngài đã thành Phật, bây giờ thị hiện thành đạo tại Bồ Đề Đạo tràng, 80 tuổi nhập diệt, Đức Phật vốn là A Di Đà đã thành Phật xa xưa, Ngài ứng hiện vào thế gian này với hình ảnh là Ứng Thân Phật và sử dụng ngôn ngữ thế gian để trình bày bản lai như thị. Hơn nữa, tuy đức Thế Tôn ứng hiện thành Phật¹²² trong đời nhưng bằng nhiều hình thức, không ai có thể rõ biết bản lai của Đức Thế Tôn.¹²³ Bản lai ấy được gọi là “*Cửu Viễn Thật Thành*”¹²⁴, nghĩa là đã, đang và sẽ thành đạo trong quá khứ xa xưa mãi đến tận vị lai, để tiếp tục cứu độ chúng sanh, không có nhập diệt. Đó chính là Vô Lượng Quang¹²⁵ và Vô Lượng Thọ¹²⁶.

---o0o---

IV.2.4.2 Di Đà của Xa Xưa

Thân Loan nói theo Kinh Pháp Hoa, Bốn Môn của Đức Thích Ca chính là một vị Phật đã thành từ lâu xa. Ngài có Quang Minh Vô Lượng và Thọ Mạng Vô Lượng. Ngài chính là Phật A Di Đà như ta đã rõ.

Theo “Đại Kinh Hòa Tán”:

**A Di Đà thành Phật,
Đến nay hơn 10 kiếp,
Từ kiếp xa xưa ấy,
Ngài là vị Phật rồi**¹²⁷.

Vì “*Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ*” cho rằng Đức Phật A Di Đà thành Phật từ xa xưa hơn mười kiếp rồi, chúng ta được biết vị Phật này không ai khác đức Phật đã thành đạo từ xa xưa trước. Đồng thời, thế nguyện luôn luôn cứu độ tất cả chúng sanh từ quá khứ đến tận cùng vị lai, của đức Phật A Di Đà rất lâu dài, không giới hạn được xem như là pháp môn vĩnh viễn vậy.

Ngoài ra Bốn Môn của Đức Phật Thích Ca là Đức Phật A Di Đà thành Phật từ lâu. Tích môn của Đức Thích Ca là Ứng Thân Phật. Về Bốn Môn, Phật là Đức Phật A Di Đà thành Phật từ lâu. Về Tích Môn, Đức Thích Ca ứng hiện trong cõi đời có tính cách hữu hạn vào một thời gian nhất định gọi là thị hiện ở thế giới Ta Bà. Mặc khác, Đức Thích Ca cũng vượt khỏi thời gian và không gian khi Ngài thể nhập vào lãnh vực giác ngộ tuyệt đối không giới hạn, mà “*Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ*” chỉ cho đức Phật A Di Đà. Lại nữa, Đức Thích Tôn cũng thuyết những bài pháp mà Đức Phật A Di Đà đã từng thuyết rồi. Bốn Hoài Xuất Thế của Đức Thích Tôn cũng chính là

bổn nguyện của Đức Phật A Di Đà như **“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”** cho biết. Phải chăng điều này khẳng định Bổn Ý của Đức Như Lai không ngoài việc truyền trao giáo pháp chân thật.

---o0o---

IV.2.5 Nhiếp Thủ Bất Xả

Giữ lấy không bỏ, ấy là danh hiệu Đức A Di Đà
(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán – Nhật)

Nếu chúng sanh nào ở trong mười phương vi trần số thế giới niệm Phật trông thấy ánh quang minh của Đại Trí Đại Bi, sẽ được Phật nhiếp thọ, quyết không bỏ. Đó là việc chính yếu của pháp niệm danh hiệu của Phật A Di Đà. (Tịnh Độ Hòa Tán - Thánh Điển – trang 571).

---o0o---

Giải thích

IV.2.5.1 Lòng Thương Không Mệt Mỏi

“Nhiếp Thủ Bất Xả” theo **“Quán Kinh”** nghĩa là **“Quán Chơn Thân thấy rõ trong mỗi ánh sáng chiếu soi khắp mười phương thế giới, được Phật nhiếp thủ không xả bất cứ một chúng sanh niệm Phật nào”**. Toàn thân của Đức Phật A Di Đà phát ra Vô Lượng Quang Minh và chiếu đến mười phương thế giới. Ai nào niệm danh hiệu Ngài, được ánh sáng ấy thâm nhiếp mãi cho đến khi người ấy lâm chung được tiếp dẫn về cõi Tịnh Độ một cách chắc chắn không bị bỏ rơi. Điều này được xem như những lời vàng ngọc mang lại niềm hoan hỷ và cảm động cho nhiều tín hữu Tịnh Độ Tông. Các Tổ sư tán thán rất cảm động là **“Niệm Phật chúng sanh, nhiếp thủ bất xả”**. Trong tác phẩm **“Vãng Sanh Yếu Tập”** Đại Sư Nguyên Tín nghe lời dạy **“Nhiếp Thủ Bất Xả”** vui mừng lập lại rằng:

“Ngay như chúng ta dù thấy, nghe bị phiền não chướng ngại không thấy được Phật, nhưng với lòng từ bi không mệt mỏi thường chiếu soi, cũng được nhiếp thủ”¹²⁸. Thân Loan đã trích dẫn nguyên văn như vậy vào **“Chánh Tín Kệ”** và **“Cao Tăng Hòa Tán”** tán thán bằng thi vịnh rất là hay về việc **“chúng sanh niệm Phật nhiếp thủ không xả”**. Nhờ niệm Phật, thân tâm được tịnh hóa và nhờ đó được ánh quang minh bảo hộ và che chở. Điều này không sai chút nào cả.

Cho đến khi nào tâm phiền não giận ghét sầu bi không dừng lại thì khi ấy không thể diện kiến ánh quang minh của Đức Phật A Di Đà. Song một khi được ánh sáng của Đức Phật A Di Đà phóng ra nhiếp thủ lấy, thì chỉ trong nháy mắt được giáp mặt với Phật A Di Đà. Không có gì hạnh phúc hơn được như thế! Đại sư Nguyên Tín cho rằng dù mình đã không thấy được mình, không rõ biết được mình, song vẫn diện kiến được Như Lai và rõ biết Như Lai. Vì thế, đối với chúng ta bây giờ không thấy được Như Lai, có than cho lắm cũng không thể rõ biết được; nhưng không nên lo buồn vì một khi thấy (gặp) được, sẽ có niềm vui và sẽ rõ biết được và phải giữ gìn cẩn thận.

---o0o---

IV.2.5.2 Ý Nghĩa của A Di Đà

Trong phần cuối của *“Vãng Sanh Lễ Tán”*, Thiện Đạo giảng kinh *“A Di Đà”* và bắt đầu bằng danh nghĩa của A Di Đà là Vô Lượng Quang (Amitabha), Vô Lượng Thọ (Amitayus). Nhờ thành tựu công đức nên Phật ấy được gọi là A Di Đà. Theo *“Quán Kinh”*, điều này đã giảng rõ trong phần công đức của ánh quang minh nhiếp thủ bất xả rời.

Năng lực của ánh sáng ấy vô lượng, chiếu sáng đến mười phương quốc độ không bị chướng ngại, nhiếp thủ tất cả chúng sanh niệm Phật không bỏ sót cho nên gọi là A Di Đà. Năng lực thọ mạng của Phật và nhơn dân cũng nhiều vô lượng vô biên a tăng kỳ kiếp cho nên có tên là A Di Đà¹²⁹.

Trong *“A Di Đà Kinh Hòa Tán”* Thân Loan cho rằng: *“Nếu được nhiếp thủ, A Di Đà sẽ cứu độ”*. Thế nhưng ở *“Lễ Tán”* có sự lược bớt về công đức của Thọ Mạng Vô Lượng. Chỉ có phần công đức của Quang Minh Nhiếp Thủ phải nêu ra để chú trọng. Theo Thân Loan, *“nhiếp thủ không xả”* nghĩa là việc khai mở ánh quang minh không đơn thuần là hoàn thành công đức Vô Lượng của Đức Phật A Di Đà, mà chính ở trong Phật A Di Đà Phật có đầy đủ công đức rồi.

Phật A Di Đà nhiếp thủ không xả bất cứ chúng sanh niệm Phật bởi vì bản nguyện của Ngài là thành tựu pháp niệm Phật vãng sanh. Bản nguyện ấy cho thấy Đức Phật A Di Đà hướng dẫn chúng sanh niệm Phật và hứa sẽ cứu độ nhiếp thủ. Có thể cho rằng ngoài pháp niệm Phật, không còn gì nữa.

---o0o---

IV.2.5.3 Không Xả Bỏ Vĩnh Viễn của Như Lai

Căn cứ vào “*Hòa Tán*” thuộc dạng bản Quốc Bảo¹³⁰ của phái Takada, thuộc chùa Tổ Chuyên Tu, chữ “*Nhiếp Thủ*” được dạy như sau: “*Tĩnh thức, cố gắng, nắm người bị rơi, kéo người bị trôi, kéo lên, tiếp độ và làm cho sáng tỏ*”¹³¹.

Đó chính là ý nghĩa của việc “*nhiếp thủ*”. Trước tiên chú thích được thêm vào là “*nắm người bị rơi và vớt người không bỏ*”. Ai có tín tâm kiên cố sẽ được nhiếp thủ.

Nếu chết trong tình trạng xấu nhất hoặc bị căn bệnh hiểm nghèo đau đớn làm cho việc niệm Phật xao lãng, hoặc bị hỗn loạn mê mang, không làm gì được, vẫn được Đức Như Lai tiếp dẫn về Tịnh Độ, không bị bỏ rơi.

Niềm tin thông thường của những người tu theo pháp môn Tịnh Độ là nếu dừng nghỉ việc niệm Phật sẽ không được Như Lai nhiếp thủ. Song theo Thân Loan, dù người niệm Phật, hay kẻ ác tri thức¹³² hay người bệnh tật không thể nhớ Phật, hay kẻ phạm tội, hay người chẳng có tín tâm vẫn được “*Chụp bắt người rơi rớt và quyết không xả bỏ*”. Như người bệnh có thể quên chúng ta; nhưng chúng ta không quên người bệnh. Dầu cho chúng sanh bị ác duyên không có tín tâm và tự lực không tạo được niềm tin, song Như Lai không bỏ vẫn cho họ niềm tin chơn thật. Đây chính là sự lợi ích của việc nhiếp thủ bất xả. Khi được vãng sanh Tịnh Độ, sẽ được bắt thôi chuyển và lần lượt vào ngôi “*Chánh Định Tu*”.

---o0o---

IV.2.5.4 Chạy Theo Nắm Lấy Như Lai

Lại nữa: “*Nhiếp có nghĩa là đuổi theo người chạy, để nắm giữ lại*”, theo Thân Loan, đây cũng là một cách chú thích biểu thị quan niệm cứu độ đặc thù của mọi tôn giáo. Nói chung là ai dừng việc ác, tích chứa việc lành, người ấy hướng về và gần gũi Như Lai, được Như Lai đưa tay ra để cứu độ. Đó cũng là một cách suy nghĩ về sự “*nhiếp thủ*”.

Song phá bỏ sự suy nghĩ thông thường ấy, Thân Loan cho rằng với bốn nguyện của Như Lai, giữa người hiền nào có hướng đến Như Lai, dựa vào Như Lai, chạy phía sau lưng Đức Như Lai đi nữa với kẻ đang sống đời sống phàm phu đầy phiền não, bị rơi xuống địa ngục, thì kẻ ác ở trong trạng thái nguy hiểm phải được cứu độ gấp rút và cần cấp hơn, vì nương vào Như Lai và thiết tha mong được cứu độ qua pháp niệm Phật, hẳn nhiên chúng sanh ấy được cứu độ. Đây chính là bốn nguyện đại bi của Đức Phật A Di Đà được trình bày qua lời “*nhiếp thủ bất xả*”.

Như vậy không chỉ đơn thuần dừng lại ở việc niệm danh hiệu Đức Phật A Di Đà, mà với chúng ta, sẽ được Như Lai cứu độ. Trong “*Ngự Văn*

*Chương*¹³³ Liên Như cho rằng “*chỉ cần niệm lên ba chữ A Di Đà không ngừng nghỉ, sẽ được cứu độ*”.

---o0o---

IV.2.6 Đức Phật Thích Ca Và Đức Phật A Di Đà

Đức Phật Thích Ca là Cha và Đức Phật A Di Đà trở thành người Mẹ. (Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật). Lòng từ bi của đức Thích Ca Như Lai và đức A Di Đà Như Lai như phụ mẫu tình thâm, Chư Phật dùng nhiều phương pháp khéo léo để dưỡng nuôi chúng ta nên người. Hãy phát khởi niềm tin đến ân đức cao dày ấy. (Cao Tăng Hòa Tán - Thánh Điển – trang 591).

---o0o---

Giải thích

IV.2.6.1 Cha và Mẹ

Một phần của Hòa Tán “*Thích Ca – A Di Đà*” ghi chú rằng: “*Đức Phật Thích Ca là Cha, Đức Phật A Di Đà là Mẹ*”. Cha nghĩa là chỉ bày dạy dỗ con đường chân chánh cho các con. Mẹ nghĩa là lo lắng dưỡng nuôi, bảo bọc các con nên người. Đức Thích Ca thị hiện trong thế giới Ta Bà giáo hóa kẻ tà ác qua bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà. Nếu với người tu niệm Phật, Đức Thích Ca như một người cha nghiêm khắc thì Đức Phật A Di Đà như người mẹ hiền, tiếp dẫn cả người hiền lẫn kẻ ngu hoàn toàn không phân biệt. Tâm Đại Bi của Ngài phổ độ tất cả chúng sanh, ánh Quang Minh Trí Tuệ của Ngài thấu nhiếp và dưỡng nuôi người niệm Phật, có lòng tin trong bốn nguyện cho đến trưởng thành.

Hòa Tán này vốn là “*Bàn Chu Tán*” của Thiện Đạo, trong đó cho rằng: “*Lòng từ bi của Đức Thích Ca Như Lai như cha mẹ*”.

Thật vậy nếu cho rằng trí tuệ và giới đức của Đức Thích Ca như người cha, lòng từ bi và đức hiếu sinh của đức A Di Đà như người mẹ không sai tí nào. Nói cách khác “*Lòng từ của Phật Thích Ca, Phật A Di Đà chính là lòng thương của cha và mẹ*”. Có phải Thân Loan là người đầu tiên gọi Đức Phật Thích Ca là Cha, Phật A Di Đà là Mẹ chăng? Nhìn lại xa hơn, Nguyên Tín và Thánh Giác cũng đã từng ví Đức Phật A Di Đà tượng trưng cho người mẹ. “*Vãng Sanh Yếu Tập*” cho rằng: “*Phóng ánh quang minh đại bi nhiếp thủ chúng sanh niệm Phật, từ nhân của Đức Phật A Di Đà chẳng khác*

đôi mắt yêu thương nồng thắm của mẹ hiền, trù mền chăm sóc con mình.” Đây là điểm tán thán nổi bật về *“lòng thương bao la của người mẹ”*. Thế thì Thân Loan chỉ là người kế thừa ví Đức Phật Thích Ca là cha và Đức Phật A Di Đà là mẹ.

---o0o---

IV.2.6.2 Sự Sai Khiến Và Mời Gọi

Sự sai khiến của Đức Giáo Chủ Thích Ca và sự mời gọi của Đức Giáo Chủ A Di Đà là những điều quan trọng, mà Thiện Đạo dẫn chứng trong *“Quán Kinh Sớ”* phần *“Tán Thiện Nghĩa”*¹³⁴ khi nói về *“Con đường trắng ở hai bờ sông”*¹³⁵ giải thích về ba loại tâm rất đặc biệt. Kinh điển Tịnh Độ ở thế giới Ta Bà chỉ theo *“con đường này (con đường trắng) để vãng sanh”* là *“bốn nguyện của người niệm Phật”* mà chính Đức Thích Ca chỉ bày (sai khiến) điều đó.

Phát nghĩa là *“làm cho những gì ở trong ra ngoài”*. Khiến nghĩa là *“tạo hướng đến”*. Những ai như chúng ta đang sống trong trạng thái tuyệt vọng ở thế giới Ta Bà này, phải mau thoát khỏi như lời dạy: *“Các con hãy quyết định tìm đường giải thoát, nếu không khó mà thoát khỏi sự chết”*. Lời khuyên răn này gọi là sự sai khiến, ví cho Đức Thích Ca chỉ dạy người niệm Phật mau bước trên con đường trắng.

Con sông có lửa ám chỉ cho sân hận. Con sông có nước là tham ái, dù chúng ta muốn vượt qua bờ bên kia của hai con sông ấy; nhưng phiền não vẫn trôi chặt chân tay giữ lại, cho nên liên tục được kêu gọi với bốn nguyện niệm Phật bước lên con đường trắng ấy. một cách thiết tha: *“Hãy nhứt tâm chánh niệm, chúng con sẽ đến. Ta hộ trì cho các con”* mà chính Đức Phật A Di Đà hồi thúc chúng ta.

Chữ *chiêu* trong *“chiêu hoán”* nghĩa là vẫy, cầm, nắm lấy và chữ *hoán* nghĩa là gọi, réo, kêu.

Thân Loan gọi là *“kêu réo”* theo cách thông thường. Chữ *“gọi”* hay kêu thuộc về động từ. Còn bảo rằng *“tiếp tục gọi”* thì động từ *“gọi”* này đã trở thành động từ thứ hai. Dù cuộc sống của chúng ta vô cùng ngăn ngại, nhưng bản ngã lúc nào cũng là trung tâm khiến chúng ta bị đóng chặt trong cái thân đầy tướng tượng này, luôn bị lửa phiền não và ái dục thiêu đốt. Tuy nhiên, đức Như Lai không quên chúng ta và luôn giúp chúng ta tỏ ngộ; nên *kêu gọi, mời, kéo...*, qua âm thanh của sự niệm Phật này.

---o0o---

IV.2.6.3 Lời Chỉ Giáo của Hai Đức Phật

Trong “*Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ*” Phật Thích Ca khuyên rằng: “*Các con! hãy đi con đường này*” và bổn nguyện của Phật A Di Đà thiết tha nhấn nhủ: “*Các con! nên nhứt tâm niệm Phật, chúng con sẽ đến. Ta sẽ một lòng hộ trì cho các con*”.

Niềm tin được biểu lộ như sự chấp nhận lời giáo huấn và khuyên lơn của Phật Thích Ca cũng như Phật A Di Đà. Trong “*Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn*”, Thân Loan cho rằng: “*Quy mệnh Phật Thích Ca và Phật A Di Đà là điều quan trọng và thiết yếu, nên nương theo và hành trì*”¹³⁶.

Như trước đã nói: “*Đi về phía Tây, có Phật A Di Đà, đi về phía Đông có Phật Thích Ca, chính quý Ngài sẽ đưa chúng ta về Cực Lạc*”. Đang sống ở thế giới này, chúng ta nên vâng theo và tin tưởng lời giáo huấn ấy như sắc mệnh của chư Phật Thích Ca và Phật A Di Đà, bởi vì Ngài Thân Loan đã minh chứng được điều ấy.

---o0o---

IV.2.7 Tha Lực Bất Tư Nghì

Khi nhập vào tha lực bất tư nghì thì, không cần suy nghĩ nữa.
(Lược bớt phần giải thích theo lối văn Hán-Nhật)

Những ai tiếp tục bước trên con đường Thánh, mong giác ngộ ngay trong thế giới này, nên tu một cách nghiêm mật, thực hành tất cả những thiện hạnh để trở thành Phật. Đó là điều căn bản tu hành. Tâm con người không thể vượt trên bổn nguyện tha lực của Như Lai. Nếu hành giả niệm Phật giao trọn niềm tin vào Đức Phật, sẽ không còn trở ngại và phức tạp gì nữa, vì khi niềm tin (tự lực) đã nương tựa vào Như Lai, sẽ chính thức được (tha lực bất tư nghì) đón nhận. (Chánh Tượng Mạt – Thánh Điện – trang 609).

---o0o---

Giải thích

IV.2.7.1 Sự Lợi Tha của Như Lai

Nói chung, tha lực nghĩa là “*lực của người khác*”. Song theo Thân Loan, tha lực không chỉ là năng lực lợi tha của Như Lai, mà cao hơn nữa, chữ “*tha*” vừa là của *Như Lai*, vừa có thể là của *ta*, Thỉnh thoảng, Thân Loan định nghĩa niềm tin tha lực bằng nhiều ngôn ngữ biểu hiện như: “*tin*

nhạo của tha lực” hoặc *“tín tâm của lợi tha chân thật”*. Điều này mang ý nghĩa quan trọng, cần phải biết.

Lúc đầu chữ *“tha lực”* chỉ có trong giáo lý Tịnh Độ của Phật A Di Đà, về sau từ này được Thân Loan dùng rất thường. Phần cuối của *“luận chú”*, có những pháp nghi nói về nhơn và quả vãng sanh, nhờ *“tha lực”* của Phật A Di Đà, mà chữ *“tha lực”* đó được hiểu là *“tha lợi, lợi tha”*.

Từ *“tha lợi”* và *“lợi tha”* khi đàm luận có hai ý khác nhau. Về công việc của Phật, có thể gọi là *“tha lợi”*. Còn việc làm của chúng sanh không thể nói là *“tha lợi”* được, vì nương Phật lực cho nên gọi là *lợi tha*¹³⁷.

Dù giống nhau về tính chất cứu độ của Như Lai; nhưng trường hợp cứu mình gọi là *“tha lợi”* còn với Phật, là *“lợi tha”*. Đối với Phật, chúng ta dùng từ *“lợi tha”* chỉ cho những việc làm của Như Lai. Thế nhưng, đối với mọi người, đều gọi là *“tha lợi”* hay *“lợi tha”* sao cũng là *“việc làm lợi ích cho người khác”* thôi. Vì ý nghĩa giống nhau, nên thật là kỳ diệu với cách phân chia và giải thích trong *“Luận Chú”*, ở đó Thân Loan giải thích về *“thâm nghĩa của tha lợi và lợi tha”* rất rõ ràng.

Cũng có thể suy nghĩ *“tha lợi”* nghĩa là làm lợi cho người khác, mà vì lợi ích chúng sanh, Đức Phật A Di Đà đã dành cho chúng ta. Ở đây, cũng có thể hiểu chung chung là đồng nghĩa với *“tha lực”*. Song trường hợp này nên hiểu là *“lợi tha”* là *“vì sự lợi lạc của kẻ khác”*, mà Như Lai là chủ thể cứu độ, chúng sanh là khách thể được cứu độ. Hơn nữa, theo quan niệm siêu thế gian, vượt khỏi mọi sự phân biệt, *“lợi tha”*, là thuật từ chỉ cho hoạt động cứu độ của Như Lai thật bất khả tư nghì, bởi với chúng sanh như chúng ta, đức Như Lai chẳng gọi là vì *“anh, các con”*, mà cũng không phải vì *“tôi”*.

---o0o---

IV.2.7.2 Tha Lực Bất Tư Nghì

Theo Thân Loan, hoạt động cứu độ của Phật A Di Đà thuộc vô phân biệt trí, vượt lên khỏi quan niệm về *tự, tha*, đó là sự cứu độ *“Tự Tha Nhất Như”*. Ân Đức của Như Lai cũng thật bất khả tư nghì, rất thực tế phổ biến khắp mười phương. Còn *tự tha* có chằng, chính là sự phân biệt qua con người, nhứt định không đúng. Thân Loan cho đó là *“tha lực bất tư nghì”* và *“Phật trí bất tư nghì”*. Đây chính là sự biểu hiện của bốn nguyện lực hồi hướng vậy!

Cuộc sống của chúng ta đầy phiền não, chắc rằng sẽ không thể vãng sanh về Tịnh Độ được. Đức Như Lai phát nguyện tạo *tha lực nhứt như* để cứu độ chúng sanh, cho nên để đạt được Phật đạo, chúng ta phải niệm danh hiệu theo bốn nguyện. *“Tin Ta, hãy niệm danh hiệu của Ta”*. Với những ai

có niềm tin, theo bốn nguyện ấy, hình ảnh niệm Phật chính là thọ nhận bốn nguyện lực, như Thân Loan nói: **“*Những ai có tin, hạnh sâu xa, nhờ có túc duyên nhiều đời*”**. Niệm Phật chưa phải là hành, mà hành là sự biểu hiện của bốn nguyện lực như trong **“*Hành Văn Loại*”**¹³⁸ giải thích về tha lực rằng: **“*Tha lực ấy chính là bốn nguyện lực của Như Lai*”**. Như vậy, chủ thể niệm Phật không phải là kẻ phàm phu mà là bốn nguyện lực của Như Lai. Đây chính là minh chứng rõ ràng về lợi tha. Việc làm của mình cũng chính là việc làm của Như Lai, vượt ngoài lãnh vực tư duy của con người. Chỉ có một điều nên rõ, niềm tin mới là cái gốc. Ngoài ra, Thân Loan dạy về **tự lực**, pháp môn **“*tư nghị*”** còn giới hạn trong tư duy của con người. Song dạy về **tha lực**, lãnh vực của đại bi, trí tuệ của Như Lai, là vượt ra khỏi tư duy của con người, còn gọi là **“*tha lực bất tư nghị*”** hay là **“*Phật Trí bất tư nghị*”**.

Điều quan trọng phải hiểu rõ là **tha lực** không có nghĩa là chẳng làm gì cả mà phải siêng năng nghe pháp, chí thành niệm Phật, cung kính lễ bái, và luôn luôn quy ngưỡng rằng Như Lai vì ta mà cứu độ bất khả tư nghị. Niệm Phật không phải để củng cố tự lực, mà niệm Phật trói chặt tự lực của mình lại. Niệm Phật cũng không phải là tích chứa công đức, mà niệm Phật chính là hoan hỷ đón nhận tha lực nơi chính thân mình. Điều này, Thân Loan gọi là **“*Càng tin tưởng vào tha lực bao nhiêu, càng vượt qua khỏi sự đo lường bấy nhiêu*”**¹³⁹.

---o0o---

IV.2.7.3 Không Nghĩa Và Vượt Qua Khỏi Nghĩa

Từ Pháp Nhiên, Thân Loan được nghe rằng: **“*Tha lực không nằm ở ý nghĩa, mà vượt mọi ý nghĩa*”**. Pháp ngữ này được trình bày trong **“*Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc*”** như phần thứ sáu ghi rằng:

“*Với Như Lai, tha lực không nằm ở ý nghĩa mà vượt khỏi mọi ý nghĩa, Thánh Nhơn*¹⁴⁰ **quy ngưỡng điều này. Không có nghĩa nào cả, không gì đo lường được cả. Cũng không mang ý nghĩa tự lực của hành giả; tha lực vừa là bốn nguyện vừa là niềm tin nhưt định vãng sanh. Ngoài ra, vượt lên trên mọi ý nghĩa¹⁴¹**”**.**

Về già, khi viết sách Thân Loan ghi lại những điều này trong những lá thư của mình.

Thân Loan giải thích rằng: **“*không giới hạn trong ý nghĩa và vượt qua khỏi ý nghĩa*”** chẳng phải sự đo lường về tự lực của hành giả. Chữ **“*nghĩa*”** ở đây dù là NGHỊ hay NGHĨA đều giống nhau **“*chỉ con đường chơn chánh, đạo lý*”**. Nghị là phê bình và lý luận, khi nghĩ thiện thì thiện, khi nghĩ ác thì ác,

Nghĩa là “*đo lường*”, “*đo lường tự lực*”. Song “*vượt qua khỏi nghĩa*”, “*tìm ra con đường chân chính, đạo lý*” vừa là đạo lý chân chánh về tha lực, vừa là ý nghĩa chân chánh của tha lực. Hơn nữa, “*vượt khỏi ý nghĩa*” là tha lực bất tư nghì “*tìm ra con đường chân chính, đạo lý*” không phải là đo lường tự lực, mà chính là phương pháp tiếp nhận tha lực một cách chân chánh.

Như vậy, tha lực chính là năng lực cứu độ bất khả tư nghì của Như Lai, chắc chắn không thể thuộc con người. Đây cũng là lời giáo huấn thuộc về tính cách tôn giáo thế giới vậy.

---o0o---

IV.2.8 Tín Tâm Chánh Nhân

Nguyên nhân chính của lòng tin ở trong sự trái ngược ấy.
(Lược bớt phần giải thích theo lời văn Hán-Nhật).

Sự phân biệt của con người có thể nghĩ bàn nhưng trí huệ Như Lai và biểu hiện trí tuệ của Như Lai thuộc về bốn nguyện thì vượt lên trên tất cả. Dùng tín tâm để lãnh thọ, không nghi ngờ, sẽ có như (hạt giống) sanh về cảnh giới Báo Độ (Tịnh Độ Chân Thật). Nhờ có chánh nhân Báo Độ trong tín tâm, nương theo năng lực từ bốn nguyện của Như Lai, tâm sanh ra trí tuệ, còn chỉ có năng lực của con người thì không thể được như thế. (Chánh Tượng Mạt Hòa Tán – Thánh Điền – trang 608).

---o0o---

Giải thích

IV.2.8.1 Công Đức Chân Thật

Theo Thân Loan, Chân Thật Báo Độ là bốn nguyện của Phật A Di Đà hoàn thành một cảnh giới giác ngộ tối cao, nơi đó những ai vãng sanh về cũng hoàn thành trí tuệ giác ngộ cao cả của Phật. Nhờ vãng sanh về Báo Độ mà sẽ thành Phật. Nhưng hiểu rộng hơn, đây vừa là nhân của những ai tín tâm thành Phật, vừa là nhân duy nhất thành Phật, mà không có giáo thuyết nào nói khác hơn. Vì thành Phật, Bồ Tát Pháp Tạng phải trải qua thời gian không biết bao nhiêu lâu, tinh tấn tu hành, tích chứa trí tuệ và từ bi. Thế nhưng, Thân Loan nhận thấy bản thể của lòng tin là trí tuệ Như Lai, nói đúng hơn là chánh nhân thành Phật.

Lòng tin được ca ngợi đầu tiên trong “*Tín Văn Loại*” rằng: “*là chánh nhân chứng Đại Niết Bàn và niềm tin Chân Như Nhất Thật rộng sâu như*

biển cả.” Chắc chắn như vậy! Với Như Lai, hướng đến niềm tin là Đại Niết Bàn, chúng tử cuối cùng của Phật A Di Đà, với bản thể là đức độ chân thật minh mông như biển cả. Nói cách khác, *“hãy có lòng tin thanh tịnh, tâm này không điên đảo và chẳng hư ngụy”*.

Căn cứ vào quyển thượng *“Luận Chú”*, trong đó Thân Loan giải thích rõ nghĩa của từ *“chân thật”* là gì. Với *“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”* cho rằng *“chân thật”* là tướng trang nghiêm ở cõi Tịnh Độ, Phật A Di Đà mà Kinh diễn diễn tả. Công đức ở Tịnh Độ là *“chân thật”*, được giải thích rằng: *“không điên đảo, không hư ngụy”*.

---o0o---

IV.2.8.2 Không Có Điên Đảo

Điên đảo nghĩa là trái ngược hoàn toàn với chân thật. Không điên đảo, theo cách định nghĩa của Thân Loan, là đúng ngay trong niệm đầu tiên, gọi là *“Từ pháp tánh thuận theo Nhị Đế”*¹⁴². Có thể hiểu rằng mọi vật đều vậy (chân như). Công đức trí tuệ là sự thể hiện chơn lý, cho nên cần phải lia khỏi sự phân biệt đúng sai từ thực tiễn hành động của mình, bởi vì chân như chính là trí tuệ vô phân biệt, mà lãnh vực vô phân biệt này được gọi là Đệ Nhất Nghĩa Đế¹⁴³. Với hạn lượng của tư duy, thật khó mà dùng ngôn ngữ để diễn đạt Hậu Đắc Trí, chân lý tối cực ấy, theo cách nói thế tục, Thế Tục Đế¹⁴⁴. Bồ Tát Pháp Tạng thực hành cả Nhị Đế cho nên trí tuệ của Ngài lia khỏi mọi tư duy sai lầm về cái thấy thuộc về *“mình”* và *“người”*; nên *“không điên đảo”*.

---o0o---

IV.2.8.3 Không Có Hư Ngụy

Không hư ngụy nghĩa là *“nhiếp lấy chúng sanh và tiếp dẫn vào cảnh giới cứu cánh thanh tịnh”*. Cứu cánh thanh tịnh là Tịnh Độ, cảnh giới hoàn toàn thanh tịnh, lãnh vực lia xa mọi phiền não. Không hư ngụy là công đức cứu độ, thực thi phương tiện đại bi để tiếp dẫn chúng sanh về Tịnh Độ. Chữ *“hư”* có nghĩa là *“không thật”*, chỉ cho thân này vốn chẳng có gì. Ngược lại, chân thật là đầy đủ trạng thái an lạc. Chữ *“ngụy”* nghĩa là không đúng, ngược lại hay trái lại với đúng. Ai ai cũng được tiếp dẫn vào Tịnh Độ, công đức đầy đủ và cuộc sống hoàn toàn an lạc là chân thật, không hư ngụy. Như vậy, tất cả chúng sanh được Bồ Tát Pháp Tạng cứu độ là chân thật. Những hành xử Trí Tuệ, Từ Bi là chân như, mà ở thế giới Tịnh Độ, Đức

Phật A Di Đà với Từ Bi và Trí Tuệ, ngài thực thi rất cụ thể. Ấy chính thực là công đức chân thật.

---o0o---

IV.2.8.4 Cái Nhơn Của Sự Thành Phật

Đồng thời, về niềm tin Thân Loan cho rằng: **“Lòng tin thanh tịnh chắc chắn khiến cho tâm này không điên đảo, không hư ngụy”**, vì đức Như Lai hồi hướng tín tâm này. Bồ Tát Pháp Tạng với tâm chân thật kiến lập cõi Tịnh Độ và biểu thị hoàn toàn giống nhau về bản chất thanh tịnh của Tịnh Độ và công đức Từ Bi, Trí Tuệ của Phật A Di Đà.

Nói khác, Như Lai vừa là bản chất Tịnh Độ vừa là công đức Từ Bi, Trí Tuệ. Niềm tin cho chúng ta, những ai tâm còn đầy phiền não, công đức tín tâm, Như Lai, Tịnh Độ. Niềm tin ấy nhân, là hạt giống Phật, thành Phật. Trong **“Tín Văn Loại”**, Thân Loan cho tín tâm này là cái nhân chơn chánh và **“tâm này là tâm Đại Bi của Như Lai, chắc chắn rằng là chánh nhơn của Tịnh Độ”**. **“Chánh Tượng Mạt Hòa Tán”** ca ngợi và tán dương rằng: **“Trí tuệ của lòng tin ấy sẽ là nhân Niết Bàn”**.

---o0o---

IV.2.9 Trí Tuệ của Lòng Tin

Khi thâm nhập vào được trí tuệ của lòng tin, phải dùng thân này để báo Ân Phật.

(Lược bớt phần giải thích theo lời văn Hán-Nhật)

Tất cả chúng sanh, miễn có lòng tin, sẽ được đức Phật A Di Đà, đầy lòng bi mẫn như đức Thích Tôn, tiếp dẫn và chắc chắn với lòng tin sẽ được thành Phật. Tâm nguyện thành Phật ấy chính là Bồ Đề Tâm. Được Phật A Di Đà dùng trí tuệ và công đức khai mở trí tuệ và tiếp dẫn vào thế giới bốn nguyện, lúc ấy chúng ta sẽ vui mừng vì được tẩm gội trong ân đức Như Lai và nguyện đem thân này để báo đền ân đức. (Chánh Tượng Mạt Hòa Tán – Thánh Điện – trang 606).

---o0o---

Giải thích

IV.2.9.1 Trí Tuệ Vượt Qua Khỏi Sự Sanh Tử

Trong bản Hòa Tán, quốc bảo của quốc gia, **“Trí Tuệ của lòng tin”** được giải thích thêm rằng: **“Tiếp xúc với trí tuệ Phật A Di Đà ngay khi niềm tin vừa phát lên, trí tuệ liền phát triển”**. Bản nguyện của Đức Phật A Di Đà biểu hiện trí tuệ giác ngộ. Khi có niềm tin vững chắc, không còn nghi ngờ về lời dạy của bản nguyện ấy chính là lúc tâm đã giống với trí tuệ Như Lai. Thân Loan cho tín tâm đối với Như Lai này biểu hiện tâm tìm cầu giác ngộ, tâm Bồ Đề, tâm Phật vậy.

Bản nguyện phát lên từ trí tuệ, chỗ hướng đến của chúng sanh trong mười phương thế giới, là lời nguyện rằng: **“chỉ tâm tín nhạo, nếu ai muốn sanh ở nước ta....”**. Điều này chẳng phải là từ giả cõi đời và vãng sanh như ta nghĩ, mà ngược lại không ai có thể hiểu được sống, chết bởi vì càng giải thích càng phân biệt. Song ở đây phải vượt trên phân biệt, vì với Phật, chúng được vô phân biệt trí, Hậu Đắc Trí, sanh tử nhưt như¹⁴⁵.

Ngài Thân Loan nói: **“Vãng sanh, là niềm mong muốn (mệnh lệnh) của Như Lai muốn kêu gọi chúng sanh về với Như Lai”**. Lời kêu gọi **“Nếu muốn sanh về nước ta....”** rõ ràng là ngôn ngữ ngài sáng như trí tuệ, vượt khỏi sanh tử. Sanh tử không chỉ tồn tại trong từng cá thể mà còn là lời nói thường tình trong thế gian, nhưng không thể diễn tả hết được.

---o0o---

IV.2.9.2 Tín Tâm Là Phật Trí

Lời kêu gọi của Đức Phật A Di Đà: **“Chỉ tâm tín nhạo; nếu ai muốn sanh về nước ta”** là lời nói xuất phát từ bản nguyện, Phật trí bất tư nghi. Con đường duy nhất của chúng ta là chỉ nghe, tin tưởng và thọ nhận. Bởi vì suy nghĩ phân biệt của con người vốn cho rằng chúng ta phải vượt qua khỏi thế giới này, nhưng không sao lý giải bằng những phê phán thông thường. Lãnh thọ ý nghĩa lời dạy của Như Lai là hãy quên đi mọi tư duy bình thường của mình. Đó là cứu cánh cao cả của kính tin và thọ nhận chân thật lời dạy của Như Lai.

Lúc ấy, lãnh thọ lời khai thị xuất phát từ bản nguyện ấy, trí tuệ chúng ta khai mở sanh tử, đạt được hiệu quả hành trì và tùy theo thọ nhận giáo lý trí tuệ của Như Lai, chúng ta vượt qua khỏi sự sanh tử, thể nhập lãnh vực siêu thoát chân thật, thoát khỏi mọi thương, ghét thông thường. Không có gì kỳ lạ về việc vượt qua sanh tử này. Không phải tưởng tượng mà chính là lời giáo huấn của Như Lai. Giáo lý bản nguyện của Như Lai cũng chính là lòng tin nơi mỗi chúng ta, cho nên có thể nói rằng bản thể của niềm tin là trí huệ Như Lai vậy.

---o0o---

IV.2.9.3 Tín Tâm Là Bồ Đề Tâm

Có đầy đầy phiền não thương ghét trong thân ta được bao trùm bởi thế giới sanh tử không thật cho nên muốn xả bỏ phiền não cần phải vượt khỏi sự sanh tử kia; sanh vào cảnh Niết Bàn, oán thân bình đẳng và thành Phật. Thân Loan gọi là tâm nguyện tâm thành Phật¹⁴⁶, cũng gọi là Bồ Đề Tâm. Như vậy, bản chất của tín tâm là trí tuệ Như Lai, là tâm Bồ Đề giác ngộ. Tín tâm ấy là chánh nhơn chơn vãng sanh Tịnh Độ Niết Bàn.

Bồ Đề Tâm nghĩa là cái tâm tìm cầu trí tuệ giác ngộ. Với tâm ấy chúng sanh hoàn thành tự lợi¹⁴⁷ và lợi tha¹⁴⁸. Theo Đàm Loan, Bồ Đề Tâm có nghĩa là tâm nguyện làm Phật¹⁴⁹, và nguyện độ chúng sanh¹⁵⁰.

Bổn nguyện của Đức Phật A Di Đà là điển hình của Bồ Đề Tâm. **“Muốn vãng sanh, thành chánh giác”** vừa là lời ước nguyện vãng sanh, vừa là cầu thành tựu Chánh giác của tất cả chúng sanh, còn là tâm nguyện làm Phật và cứu độ chúng sanh của Đức Phật A Di Đà. Với chúng ta, nghe đến tâm cứu độ chúng sanh của Như Lai thường hiểu rằng tâm nguyện của Như Lai mong muốn chúng ta thành Phật và niềm tin của chúng ta là nguyện mang tâm Phật. Như vậy, tâm nguyện làm Phật của chúng ta vừa chiêu cảm tâm độ sanh và hoan hỷ đợi chờ cứu độ chúng sanh của Như Lai, vừa cụ thể hóa mọi hoạt động của tâm từ, mà “Chánh Tượng Mạt Tán” ca ngợi tâm ấy như sau:

“Hướng đến Như Lai là quay về
Tâm này nếu muốn nguyện làm Phật,
Phải hồi hướng tất cả tự lực
Để làm lợi ích mọi hữu tình”¹⁵¹.

---o0o---

IV.2.10 Sự Chưng Ngại Nương Vào Nơi Đức

Băng càng nhiều thì nước càng thêm. Chưng ngại càng nhiều thì Đức phải lớn.

(Lược bớt phần chú thích theo lối văn Hán-Nhật).

Phòng ngừa tội ác và khai mở giác ngộ, cả hai việc ấy đều không khác nhau, mà cùng bản thể công đức của chư Phật. Vì bản thể của một tảng băng lớn là nước cho nên băng sẽ tan thành nước khi nhiệt độ lên cao. Tảng băng càng lớn, nước càng nhiều. Giống vậy, khi trí tuệ chân thật được khai mở, bao

nhiều tội chướng, phiền não là bấy nhiêu công đức. Tội chướng càng nhiều, công đức càng đầy. (Cao Tăng Hòa Tán – Thánh Điển – trang 585).

Giải thích:

---o0o---

IV.2.10.1 Vô Ngại Quang Như Lai

Phần **“Đàm Loan Tán”** trong **“Cao Tăng Hòa Tán”**, có **“Hòa Tán”** tán dương công đức của Vô Ngại Quang Như Lai trong mười phương. Chữ **“Vô Ngại”** không phải phòng ngừa phiền não ác nghiệp của phàm phu, mà là biểu hiện năng lực cứu độ tuyệt đối và bình đẳng cứu độ của Như Lai. Hơn nữa, bất cứ ai, dù kẻ ác người lành, nghe được danh hiệu Vô Ngại Quang Như Lai này, sẽ được Như Lai dùng ánh sáng nhiếp thủ và cứu độ. Người ấy sẽ không có tâm lo lắng việc ác, không khoa trương việc lành, tinh thần tự tại, bình đẳng và tinh tấn.

“Thán Di Sao” cho rằng: **“Người niệm Phật sẽ tạo con đường vô ngại”**. Với niềm tin, hành giả được đi trên con đường vô ngại **“không nghĩ đến tội ác hay nghiệp báo, cũng không để ý đến việc lành”**. Bốn nguyện dành cho người niệm Phật là được Vô Ngại Quang Như Lai dùng ánh sáng để cứu độ, hộ trì, che chở và làm cho tâm sanh hoan hỷ.

---o0o---

IV.2.10.2 Chướng Ngại Nương Vào Đức

Gọi là Vô Ngại Quang, không phải chỉ đơn giản vì không có chướng ngại, mà vì chướng ngại đã được chuyển hóa thành những công đức như Thân Loan giải thích. Đầu tiên xin đơn cử về Hòa Tán như sau:

Lợi lạc nhận được từ Vô Ngại Quang
Có thể nói nhờ vào niềm tin uy đức quảng đại
Chắc chắn rằng phiền não sẽ tan đi
Và Bồ Đề Tâm sẽ tăng trưởng¹⁵².

Nếu không có nhiệt năng, băng tuyết vẫn là băng tuyết, cũng vậy phiền não vẫn là phiền não khi tâm con người thô thiển cạn cợt. Dưới ánh sáng chói chang của mặt trời, băng tuyết sẽ tan thành nước, cũng vậy nhờ bốn nguyện trí tuệ của Như Lai, phiền não chuyển thành Bồ Đề. Bao nhiêu phiền não tương ứng bấy nhiêu công đức là biểu hiện ánh quang minh và trí tuệ viên dung vô ngại của Như Lai. Niềm tin vào bốn nguyện chuyển phiền não

thành trí tuệ, chuyển tội chướng biến thành những công đức như dưới ánh nắng mặt trời, băng tan thành nước.

Phần tổng quát của **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”** cho rằng: **“Viên dung công đức chính là tăng thêm sức trì Phật hiệu để chuyển ác nghiệp thành công đức trí tuệ chân chánh”**.

---o0o---

IV.2.10.3 Trí Tuệ Phát Trong Nghịch Cảnh

Ai ai cũng muốn bề gãy những chướng ngại, nhưng một khi vào đời phải thọ nhận muôn thứ: nào già, nào bệnh, nào chết, nào ái biệt ly, nào oán tắng hội v.v., dầu muốn chạy khỏi cũng không làm sao được. Không ai không mong cuộc sống của mình bình an vô sự, thế nhưng phải làm kẻ bị sống trong cuộc sống bất ổn, nên cầu nguyện Thánh, Thần, và chư Phật. Càng tìm cách chạy, càng không thoát và càng lo sợ nhiều hơn. Khổ đau ngày càng chất chồng lên cao nhưng không biết cách nào giải khổ. Dầu lưu tâm vào cuộc sống cẩn thận đến bao nhiêu, vẫn không biết được việc gì sẽ đến. Dầu biết việc gì sẽ đến đi nữa cũng không thể giữ tâm bất động.

Thế nhưng, đứng trước những sự chướng ngại và muốn bề gãy sự khổ não ấy rốt cuộc rồi cũng không có được một phương cách nào. Và lại sự khổ nạn ấy và những nguy cơ con người có thật sự muốn vượt qua khỏi để sống như là một cơ duyên chẳng? Hay vẫn còn khăng khăng cự tuyệt? Ở đó ta có thể rõ do lập trường của mỗi người hướng đến mà có sự sai biệt. Cũng có thể có người muốn nương theo trí tuệ để vượt ra khỏi kiếp sống của nhân sinh hiện tại.

Nếu đời sống hằng ngày mãi thuận buồm xuôi gió thì cuộc sống chẳng có gì đáng sợ, như thế không bao giờ khởi tâm cần cầu nghe Pháp, mà con người ngày càng lười biếng và cuộc sống không phát triển bao nhiêu. Mấy ai cảm nhận được cuộc sống là bất khả tư nghì! Nghịch cảnh là trợ duyên trở về với Phật Pháp. Kinh nghiệm của một số người cho biết chính khổ đau là trợ duyên thúc đẩy nhiều người niệm Phật. Khi đối diện với nguy cơ của mình hay của người thân, ai cảm nhận cuộc đời là bất tư nghì, người ấy sẽ cảm được giá trị bất tư nghì của cuộc sống ngày càng phát triển, không hạn định.

---o0o---

IV.2.10.4 Cuộc Sống là Đạo Tràn

Kinh Duy Ma Cật cho rằng **“Phiền não tức là đạo tràng”** hay **“Tam giới là đạo tràng”**. Bởi muốn phiền não thương ghét, ngu muội giảm thiểu phải đến giáo lý Phật Đà, để tìm ra con đường chân thật đó là ý nghĩa phiền não là Đạo Tràng. Mọi người ai cũng muốn thoát khỏi tam giới khổ não; nhưng chỉ có chân thật quy hướng Tịnh Độ là cơ duyên ra khỏi tam giới khổ não mà thôi, cho nên tam giới là Đạo Tràng. Giáo lý Phật Đà là những lời giáo lý đưa người vào đạo tràng, xây dựng cuộc sống chân thật của con người. Dầu kẻ nào xấu đến mức nào đi nữa vẫn có thể tăng trưởng trí tuệ, qua sự giáo huấn của Như Lai.

Đã có thuận cảnh, chắc chắn có nghịch cảnh. Cuộc sống của con người chỉ có ý nghĩa khi vượt khỏi những khó khăn, nhờ tin tưởng và thực hành pháp Phật. Đó chính là đạo tràng rộng mở đón nhận mọi nguồn tâm vào. Không phải là đồ phế thải, cũng không phải không có ý nghĩa khi trong cuộc sống có sự hiện hữu của Như Lai.

Như được biết: **“Như Lai hiện hữu trong từng vi trần của thế giới”**. Khi mọi việc được lắng nghe một cách chân thành, khiêm cung và tin tưởng, những ngoại đạo tà giáo cũng chuyển thành những thiện hữu tri thức, bởi vì dưới ánh mắt của Như Lai, ngoại đạo tà giáo vẫn hiện hữu bên trong chất liệu trí tuệ của Như Lai, cho nên với Tịnh Độ Chơn Tông, cuộc sống con người không phải chỉ kỳ nguyện sao cho không có nạn tai xảy ra, mà Đức Phật A Di Đà kiên nhẫn dùng năng lực từ bi để hoán chuyển nạn tai biến thành công đức và dùng trí tuệ cứu độ chúng sanh.

---o0o---

IV.03 Lời Dạy Của Hòa Ngữ Thánh Giáo

IV.3.1 Pháp Tánh, Pháp Thân Và Phương Tiện Pháp Thân

Đức Phật có hai loại Pháp Thân. Một là Pháp Tánh Pháp Thân và hai là Phương Tiện Pháp Thân.

(Lược bớt phần giải thích theo lối văn Hán-Nhật)

Đức Phật A Di Đà có hai loại Pháp Thân đó là: Pháp Tánh Pháp Thân và Phương Tiện Pháp Thân. Pháp Tánh Pháp Thân vượt lên trên thức phân biệt để trở thành Vô Phân Biệt Trí, không thể so sánh, khó có thể rõ biết hình dạng và màu sắc, cũng không thể phân biệt rõ biết. Ở đây, không thể dùng ngôn từ diễn tả sự giác ngộ ấy. Lãnh vực giác ngộ này là “Vạn Vật Nhứt Như” chỉ cho Pháp Tánh Pháp Thân.

Hơn nữa, với lòng đại bi, Phật A Di Đà dùng phương tiện Pháp Thân cứu độ, mà cứu độ chúng sanh có thể nhận được biết đầu tiên Tỳ Kheo Pháp Tạng

phát ra 48 lời nguyện vượt trên mọi suy nghĩ con người. (Duy Tín Sao Văn Ý – Chơn Tông Thánh Giáo Toàn Thư – trang 630).

---o0o---

Giải thích

IV.3.1.1 Pháp Tánh Pháp Thân

Đàm Loan cho rằng Phật A Di Đà có hai loại Pháp Thân, đó là: Pháp Tánh Pháp Thân và Phương Tiện Pháp Thân. Phật Giáo lấy con người làm trung tâm nhận thức nên phân ra hai loại đó là thế giới Hư Cấu và thế giới Chân Thật. Còn Trí vô phân biệt là đạo giác ngộ vượt trên những ngôn ngữ sai biệt, thiện - ác, giận - thương, sanh - tử và tự - tha v.v..., những nhận thức phân biệt của con người, nhận thấy tất cả mọi vật đều như chính nó.

Như vậy, có thể nói đây là Pháp tánh, sự tồn tại bản tánh như như (pháp, cũng là Niết Bàn tịch tịnh, hoàn toàn vắng lặng và không còn phiền não nữa, cũng biểu hiện các tánh: Như Như, Thật Tướng, Pháp Tánh, Niết Bàn v.v... mà theo Thân Loan ý nghĩa của những thuật từ trên giống nhau, đều chỉ cho lãnh vực hoàn toàn vượt khỏi phân biệt.

Dĩ nhiên, trí giác ngộ và chân như là một, hoàn toàn không khác. Ở đây cũng có thể nói là nguồn gốc của trí giác ngộ là trí vô phân biệt. Như vậy hầu như giáo pháp cũng chỉ có một, có thể gọi chung là Pháp Tánh Pháp Thân cũng được. Pháp Tánh ấy chính là Pháp Thân vậy.

Pháp Tánh Pháp Thân vốn **“không màu sắc, không hình tướng, không phân biệt và không ngôn ngữ”**. là lãnh vực Vô Phân Biệt Trí, hoàn toàn vượt khỏi mọi đối đãi có tính cách nhị nguyên.

---o0o---

IV.3.1.2 Phương Tiện Pháp Thân

Ở đây, một khi đã liễu đạt trí vô phân biệt, ai dựa vào tự mình cho là chân thật là kẻ sống không chân thật. Bởi vì, như chư Phật không có phân biệt tự - tha cho nên điều hẳn nhiên chúng ta, những kẻ sống một cách khổ não mê lầm sẽ được cảm thông và được chư Phật cứu độ. Chư Phật đem tâm đại từ tiếp dẫn và dựa vào lý chân như, thiết lập phương pháp hóa độ kỳ diệu để tiếp dẫn mọi người. Phương pháp này còn gọi là Vô Phân Biệt Hậu Đắc Trí¹⁵³. Hoạt động trí tuệ ấy được xem là những phương tiện được thiết lập, bằng phương pháp cứu độ rất cụ thể.

Tiếng gốc của thuật từ “*phương tiện*” là Upaya. Chữ này có nghĩa là “*từ từ đến gần*” chúng sanh, cũng có nghĩa là từ từ đến gần quả vị Phật. Bằng phương tiện thiện xảo thuyết pháp giáo hóa chúng sanh, đức Phật vừa mở cửa giác ngộ cho chúng sanh mê muội từ từ đến gần, vừa từ từ đến gần địa vị giác ngộ của chư Phật. Đức Phật dùng trí tuệ và lòng từ bi thiết lập phương pháp kỳ diệu cứu độ chúng sanh, phương pháp ấy còn gọi là “phương tiện thiện xảo”.

Trong chữ Phương Tiện Pháp Thân, chữ Phương tiện nghĩa là phương tiện lấy từ bi làm thiện xảo. Trong “*Luận Chú*” Đàm Loan gọi Phương Tiện là “*chánh trực*” và “*ngoại kỷ*”. Chánh trực nghĩa là bình đẳng, không thiên vị trở thành một, Bình đẳng lân mẫn với mọi người. Ngoại kỷ nghĩa là loại bỏ, chỉ dùng tâm đại bi cứu độ tất cả chúng sanh.

---o0o---

IV.3.1.3 Nói Về Phương Tiện

Phương Tiện (Upaya) khiến cho ta chú ý về cách dùng phương tiện thiện xảo. Ví dụ, người nghe lời giáo huấn và tu hành theo lời giáo huấn từ từ đến quả vị giác ngộ là phương tiện. Việc tu hành là phương tiện nên cũng có thể nói tu hành phương tiện.

Hơn nữa, giáo lý Phật Đà nói về việc cứu độ chúng sanh có sự phân biệt giữa giáo huấn phương tiện và giáo huấn chân thật. Cũng có thể nói khác, bản ý của Phật là dành giáo huấn chân thật cho chúng sanh. Nhưng bởi con người chưa thành thực, không thể thọ nhận chân ý cao siêu của Phật Đà, Phật phải dùng phương tiện giáo huấn trong mọi trường hợp. Đây chính là giả định có tính cách phương tiện, mà trong giáo dục phương diện giáo dục cũng đã được dùng đến. Nhưng cuối cùng phải loại bỏ tất cả để trở về với ý chính của Phật. Phương diện giáo dục gọi là quyền giả phương tiện để dạy dỗ có tính cách giai đoạn vậy.

Như vậy, dựa vào Nhứt Như để tồn tại, nhưng trước khổ đau, con người không nhận ra được. Tuy nhiên, Nhứt Như vẫn là Nhứt Như, bởi vì bản chất của sự vật là Nhứt Như bình đẳng. Liễu ngộ bản chất Nhứt Như cộng với tâm đại bi Nhứt Như, Phật vượt qua hạn định của ngôn ngữ, kêu gọi, cứu độ chúng sanh, cũng nhờ đó mà chúng sanh được giác ngộ. Việc này gọi là Phương Tiện Pháp Thân. Pháp Thân cũng chính là danh hiệu bản nguyện của Phật A Di Đà, qua lời gọi mời mong muốn chúng ta đến gần với Ngài.

---o0o---

IV.3.2 Lắng Nghe Danh Hiệu

Lắng nghe là nghe bỏn nguyện và khi nghe không còn tâm nghi nữa. (Lược bớt phần giải thích theo lối văn Hán-Nhật)
Nghe danh hiệu nghĩa là trở về tánh nghe để nghe bỏn nguyện. Chữ “nghe” nghĩa là nghe bỏn nguyện với tâm không nghi ngờ; nên gọi là nghe. Hơn nữa, nghe nghĩa là dùng lời nói để biểu hiện đặc sắc của lòng tin về bỏn nguyện. (Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý. Thánh Điển – trong 678).

---o0o---

Giải thích

IV.3.2.1 Sự Nghe Như Thật

Trong quyển hạ kinh “*Đại Thừa Vô Lượng Thọ*” nói về sự hoàn thành nguyện thứ 18, có câu văn rằng: “*Khi nghe được danh hiệu tín tâm hoan hỷ, cho dù chỉ một niệm*”. Vấn đề đặt ra ở đây là “*khi nghe danh hiệu*”.

Nguyện thứ 17 cũng nói về nguyện thành tựu của chư Phật khi nói về danh hiệu của Đức Phật A Di Đà; và đã đặc biệt ngợi khen ý nghĩa thù thắng khi nghe đến bỏn nguyện cứu độ vạn người bình đẳng.

Thế nhưng “*nghe danh hiệu*” ở đây vừa là cách nghe vừa là thật nghe danh hiệu ấy. Khi nghe Danh hiệu mà không chú tâm, cái nghe ấy gọi là không như thật. Chữ “*nghe*” trong nguyện thứ 18 cho là “*nghe danh hiệu ấy*” là nghe không suy tính và lãnh thọ danh hiệu như thật, sự nghe ấy chính là “*Không sanh lòng nghi khi nghe bỏn nguyện*”.

“*Không sanh lòng nghi khi nghe bỏn nguyện*” nghĩa là tín tâm mà nghe bỏn nguyện “*danh hiệu khi nghe*”. Đây không phải chỉ dùng lỗ tai nghe, cũng không phải là nghe trong sự phân biệt, nghi ngờ, mà nghe và thọ trì không nghi ngờ danh hiệu ấy. Ở đây giải thích rằng sự nghe ấy phải qua niềm tin.

---o0o---

IV.3.2.2 Nghe Chẳng Như Thật

Đơn cử ở nguyện thứ 20 nói về việc nghe chẳng như thật rằng: “*Mười phương chúng sanh khi nghe đến danh hiệu Ta và nhớ về nước của ta, là*

*trông được gốc của công đức và nếu muốn sanh về nước Ta nên chí tâm hồi hướng*¹⁵⁴. Sự nghe trong nguyện thứ 20 nghĩa là đối với danh hiệu có nhiều công đức. Với tâm tĩnh lặng, ai xưng niệm từ nhỏ đến lớn, dần dần trở thành công đức lớn lao. Cho rằng ta vãng sanh khi nghe ấy là sự sai lầm về cái nghe. Giống vậy cũng cùng việc nghe về danh hiệu của Đức Phật A Di Đà, nhưng với lòng đại bi, Phật A Di Đà dùng lời kêu gọi cứu độ, khiến chúng ta nương vào cách nghe danh hiệu một cách chân thật. Ngược lại, không nghe danh hiệu qua lời nói, mà tự đo lường lý luận của mình là hiểu sai. Điều này, Thân Loan nói nơi mục **“nghe về bốn nguyện”**.

Như vậy, tự lực cố gắng và nghe với tâm nghi ngờ gọi là nghe chẳng như thật. Thật là uổng phí! so với bốn nguyện tha lực về việc nghe danh hiệu. Xưng niệm nhằm tích chứa công đức, nguyện được vãng sanh là nghe không như thật. Niệm Phật bằng tự lực của chính mình là tu hành bất như thật.

---o0o---

IV.3.2.3 sNghe Tức Tin

Nói cách khác, câu văn ở nguyện thứ 18 rằng: **“khi nghe danh hiệu này”**. Chữ **“nghe”** ở đây nghĩa là **“khi tụng danh hiệu Ta (Nam Mô), tất nhiên sẽ được cứu độ (Phật A Di Đà)”**. Đó là việc quy ngưỡng về bốn nguyện. Khi nghe, không so đo tính toán, không nghi ngờ, gọi là nghe chân thật. **“Tín Văn Loại”** giải thích về sự nghe như sau:

Kinh Điền cho biết **“nghe”** nghĩa là chúng sanh đối với Phật, nguyện khi nghe không khởi tâm nghi chính là sự nghe¹⁵⁵.

“Phát nguyện sanh khởi bốn mat” là Bồ Tát Pháp Tạng phát khởi thế nguyện từ tâm đại bi, bình đẳng cứu độ tất cả chúng sanh dù lành - dữ, hiền - ngu, và nguyện ấy trở thành bốn nguyện tha lực của Đức Phật A Di Đà cứu độ tất cả chúng sanh. Vì vậy, chúng sanh nên giao phó (phú thác) cho bốn nguyện lực của Như Lai, chắc chắn nhờ bốn nguyện ấy sẽ được cứu độ. Như thế, Như Lai cứu độ không tính toán, tất cả những ai nhớ đến danh hiệu bốn nguyện **“Nam Mô A Di Đà Phật”**. Việc này được giảng giải rõ ràng hơn trong **“Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”**.

Đồng thời, Như Lai không phân biệt khi nghe danh hiệu **“tất cả đều được cứu”**, chúng sanh phải không nghi ngờ lúc nghe. Đây mới chính là nghe chân thật, gọi là **“Văn Tức Tin”**¹⁵⁶. Nghe được gọi là nghe chân thật chính là nương tựa vào lòng tin như thế.

---o0o---

IV.3.2.4 Tin Tức Nghe

Tiếp theo **“hơn nữa nghe trở thành lòng tin”**. Sự nghe này ở nguyện thứ 18 giải thích như biểu hiện đặc sắc về tín tâm đối với tha lực. Hơn nữa, niềm tin nơi bốn nguyện tha lực chính là sự thọ nhận khi nghe danh hiệu không so đo. Niềm tin khi nghe bốn nguyện hay nói khác là lòng tin nơi bốn nguyện được giải thích một cách rõ ràng không phải sự suy nghĩ đóng khung bởi chính mình về lòng tin, mà lòng tin ấy quy ngưỡng về: **“xưng danh hiệu ta, tất nhiên ta sẽ cứu độ”**.

Khi nghe danh hiệu với tín tâm không so sánh là biểu thị đặc thù của tín tâm về bốn nguyện cũng chính là: **“Tín tức Văn”**¹⁵⁷. Niềm tin ấy là sự nghe lời dạy của Như Lai, chứ thật ra không có gì khác hơn cả.

Từ trước đến nay, nói về lòng tin tức nói về hình thức ảnh hiện nơi tâm ta về danh hiệu. Ảnh hiện ấy nghĩa như những chữ phía dưới được chạm nổi có hình tượng và in trên giấy, mà Kagai Senmyo viết như sau:

Nếu viết chữ bên trái thì chữ bên phải sẽ được cứu.

Ngoài ra, được trợ lực bởi niềm tin.

Khi nghe **“Niệm danh hiệu Ta tất nhiên được cứu độ (Nam Mô A Di Đà Phật)”** không cần so đo suy nghĩ, **“chắc chắn yêu cầu được cứu độ (Nam Mô A Di Đà Phật)”** bởi vì niềm tin ấy như là ấn hiện, mà tồn tại của niềm tin về bốn nguyện lực hồi hướng, như trước đã nói **“Ngoài cái sắc lệnh ra không cần giải thích”**. Nói khác hơn **Nam Mô A Di Đà Phật** chính là sắc lệnh kêu gọi của bốn nguyện hội tụ lại trong niềm tin và đầy đủ tất cả.

---o0o---

IV.3.3 Lòng Tin Là Gì?

Lòng tin chính là sự lắng nghe lời thệ nguyện của Như Lai với tâm không nghi hoặc.

(Lược bớt phần giải thích theo lối văn Hán-Nhật)

Quyển hạ Kinh Vô Lượng Thọ đề cập về câu văn của lời nguyện thứ 18 nói rằng: “Tín tâm hoan hỷ cho đến một niệm”. Tín tâm ở đây có nghĩa là khi nghe đến bốn nguyện của Như Lai, không có tâm nghi ngờ gì cả. (Nhứt Niệm Đa Niệm Ý – Thánh Điển – trang 678).

---o0o---

Giải thích

IV.3.3.1 Ngôn Ngữ Của Lòng Tin

Thân Loan định nghĩa tín tâm là **“tâm không nghi ngờ về bốn nguyện”**, nói cách khác là không có tâm nghi. Giống như thế trong **“Tín Văn Loại”** giải thích rất rõ về chữ và nghĩa của các pháp, gọi là: **“Không nghi tâm bậy, chỉ một lòng tin tưởng”** mà phải thật sự vui vẻ, tin tưởng nơi bốn nguyện thành tựu. Cả tín tâm và tín nhạo tiếng Phạn gọi là Purasada, cũng được dịch là lòng tin thanh tịnh, tịnh hóa tâm. Thông thường, tùy theo tiếp nhận lý giải thích lời dạy của Phật một cách chánh đáng, tâm ta trở nên thanh tịnh, trong tâm ấy niềm tin được hình thành.

Nhưng Thân Loan cho rằng: **“Không nghi tâm bậy gọi là tín nhạo”**. **“Nghi”** còn gọi là **“nghi cái”** nghi ngờ, che lấp, chỉ cho phiền não, chỉ cho chân lý bị che khuất, đặc biệt chỉ cho tâm nghi bốn nguyện cứu độ, chỉ cho bốn nguyện cứu độ bị che khuất. Chữ **“cái”** có nghĩa là **“đậy lên, phủ lên cái gì đó”**. Tâm nghi ngờ bốn nguyện, giống như ly nước bị đậy, làm cho nguyện lực không thể đến với tâm bị so đo tính toán che khuất. Điều đó được dạy rằng:

“Nghi ngờ che khuất trạng thái niềm tin giữa Như Lai và chúng ta”.

Như vậy tín tâm nơi lời nguyện thứ 18 là trạng thái **“tâm không có nghi ngờ về bốn nguyện”**. Bốn nguyện ấy là pháp chân thật¹⁵⁸. Được vậy, tín tâm sẽ tỏ thông, hồi hướng đến Như Lai. Thật vậy, tín tâm chính là phần trên của tâm được mở rộng, không phải do tưởng tượng, mà xuất phát từ lòng đại bi Như Lai mong ta sanh về Tịnh Độ. Nhờ giáo lý bốn nguyện đi sâu vào tâm thức, từ đó ảnh hiện lên trí tuệ, con đường Tịnh Độ và Niết Bàn.

---o0o---

IV.3.3.2 Đo Lường về Tự Lực

Thân Loan cho rằng sở dĩ nghi ngờ bốn nguyện vì **“đo lường tự lực”**. Đo lường nghĩa là: **“phân biệt, phán đoán”** hoặc **“chính mình suy nghĩ về mình như thế như thế!”** cũng gọi **“xử trí cho thích nghi”**. Với Thân Loan đo lường theo cách dùng thông thường là xử trí một cách thích nghi. Hơn nữa như nói **“đo lường về Như Lai”** dùng chữ này với ý nghĩa có tính khẳng định. Từ kẻ phàm phu cho đến Bồ Tát Di Lặc **“chẳng có ai là đo lường về bốn nguyện bất tư nghi này cả”**. Mà **“tất cả đều là sự đo lường”**. Đây chính là cách phân chia để sử dụng ba loại phủ định như trên.

“Nghi ngờ về bốn nguyện” đồng nghĩa với **“tính toán về sự gặp gỡ”**. Trong trường hợp không nói sự đo lường nằm ở ý thứ ba theo cách lý

giải thông thường sanh và tử, thiện và ác..., là những sự phân biệt lý giải cố hữu. Thật ra, thiện ác không còn, tất cả chúng sanh đều được cứu độ một cách bình đẳng. Cho nên nói: **“hãy sanh về Tịnh Độ”** vượt lên khỏi suy nghĩ của con người và lời dạy của bốn nguyện. Còn suy nghĩ của mình, phê phán, xử trí cho thích nghi v.v.. tất cả đều là đo lường của tự lực. Còn bốn nguyện bất khả tư nghi không còn nghi ngờ xuất hiện vây quanh cũng như không còn những sự giải thích riêng lẻ về tự lực của mình, đây chính là cái nghi bị che đậy lên hay nói đây là nghi hoặc.

Thông thường theo Phật Giáo, nghi nghĩa là năng lực phán đoán về sự vật không đích xác, còn do dự và suy nghĩ không quyết định, cũng là ý nghĩa phán đoán của con người chưa đầy đủ. Thế nhưng, nghi hoặc bốn nguyện biểu hiện trạng huống vô hiệu về năng lực phán đoán, năng lực lý giải của con người. Nghi hoặc bốn nguyện nếu nói theo lối thông thường, là sai ngay từ ban đầu. Ngược lại nghi ngờ là niềm tin. Người không có tín tâm đương nhiên bị người đời phê phán không có niềm tin. Nói chung, Phật Giáo cho rằng đây là sự sai trái nhất thuộc về lãnh vực niềm tin vậy.

---o0o---

IV.3.3.3 Tâm Mệnh Chung và Thân Mệnh Chung

Nghe lời thệ nguyện bất khả tư nghi như thế, không cần dùng đến năng lực của chính mình để phê phán và suy nghĩ nữa, hãy dùng tâm trống rỗng thọ nhận, quy ngưỡng về bốn nguyện của Phật A Di Đà, mà Thân Loan gọi là không nghi ngờ nữa, hoặc cho là lia khỏi sự tính toán. Trước bốn nguyện của Phật A Di Đà, chúng ta tự mình xả bỏ tất cả những hý luận, lý giải, mà sự xả bỏ ấy nghĩa là chỉ nghĩ về bốn nguyện mà thôi. Với ý nghĩa ấy, hơn một lần chính mình đi tìm tâm mình khi chết, mà bằng tự lực đơn độc, con đường thoát khổ vẫn không mở ra.

Trong phần đầu của tác phẩm **“Ngu Ngốc Sao”** Thân Loan cho rằng: **“Tín nhận bốn nguyện, trước khi lâm chung (lược bớt) niệm danh hiệu, sẽ được vãng sanh, ngay tức khắc được sanh về”**¹⁵⁹. Phút lâm chung, tin tưởng và thọ nhận bốn nguyện nghĩa là đo lường sự chết. Còn tức đặc vãng sanh và hậu niệm tức sanh nghĩa là được Như Lai dùng bốn nguyện tha lực hộ niệm và chiếu ánh quang minh nhiếp thủ bất xả. Thế thì thành Phật là đương nhiên và sẽ nhập vào Chánh-định Tự¹⁶⁰ sống một đời sống mới của Như Lai.

Dựa theo ý đó, trong **“Tối Yếu Sao”**¹⁶¹ Giác Như cho rằng phải lia khỏi sự tính toán của tự lực gọi là **“tâm mệnh chung”**. Khi lâm chung xả bỏ ứ thân. Đây gọi là **“thân mệnh chung”**. Trong một ý nghĩa nào đó về tôn giáo còn

gọi là sự chết là tâm mệnh chung, bởi vì lúc ấy chúng ta nhập vào lãnh vực Chánh định Tự và có một cuộc sống mới khác¹⁶².

---o0o---

IV.3.3.4 Quy Ngưỡng Về

Nghe sắc mệnh lời gọi bốn nguyện này, tâm không nghi ngờ và cũng không tính toán, một lòng tùy thuận quy ngưỡng và nhờ lòng tin, tâm biểu hiện tùy thuận, như Thiện Đạo trong *“Tín Văn Loại”*, có *“Lời Ví Dụ Về Nhị Hà Bạch Đạo”* và *“bây giờ tùy thuận tin theo ý của hai Ngài”*. Niềm tin là sự thuận tin theo cũng có nghĩa là tùy thuận. Nếu đi theo con đường này, theo lời chỉ dạy của Đức Thích Ca, con đường sẽ dẫn đến sự mời gọi của Phật A Di Đà, không tính toán mà tùy thuận. *Nam Mô A Di Đà Phật* chính là con đường trắng của nguyện lực dẫn chúng ta trở về với niềm tin.

Trong: *“Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn”* Thân Loan cho rằng: *“hãy trở về với sắc mệnh của Như Lai”* rõ ràng là sự tùy thuận không so đo và quy mệnh đúng nghĩa về lời dạy của Như Lai. Nguyên ngữ của chữ tín tâm là Purada. Còn chữ quy mệnh là Namu. Nguyên thủy hai chữ này riêng biệt, nhưng theo Thân Loan cả hai đều *“quy ngưỡng về Đức Như Lai”*, mà Thân Loan dùng hai từ này cùng một ý nghĩa giống nhau.

---o0o---

IV.3.3.5 Sự Yêu Cầu

Hơn nữa, đôi khi Thân Loan dùng chữ tín tâm theo văn Nhật Ngữ, là yêu cầu, mong muốn. Đầu tiên *“Duy Tín Sao Văn Ý”* cho niềm tin là *“mong muốn nơi bốn nguyện tha lực và lìa khỏi tự lực”*. Ở đó, tín tâm là xả bỏ mọi toan tính của tự lực và nương nhờ vào (yêu cầu đến) bốn nguyện tha lực. Hơn nữa, *“Hành Văn Loại”* giải thích ý nghĩa sáu chữ là trở về. Chữ *“quy thuyết giả”* là trở nên, mong muốn quay về, cũng có nghĩa là toan tính, đo lường. Theo *“Bốn Nguyện Chiêu Hoán Sắc Mệnh”* niềm tin là sự biểu hiện trạng thái giao phó trọn vẹn thân ta.

Chữ *“yêu cầu”* theo từ điển hiện thời định nghĩa là *“từ đó làm thành, làm cho, tạo niềm tin, nương thân vào đó, khẩn nguyện”*. Theo cách dùng của Thân Loan, trong trường hợp này hầu như không có nghĩa khẩn nguyện. Có thể ông ta dùng theo cách hướng về và giao trọn vẹn, cũng có thể là giao thân mạng này hết cho Như Lai, hay là với ta không có Phật trí nên cầu xin

cái bất tư nghì của Phật trí, hoặc là xả bỏ tâm yêu cầu, vì nơi tự thân tích chứa nhiều căn lành phước đức; hay cũng có nghĩa là yêu cầu nương nhờ về bốn nguyện lực. Dấu Thân Loan có so sánh ý nghĩa của tôn giáo đi chăng nữa, sự cứu độ của Như Lai theo lời nguyện cầu ấy, rõ ràng không phải là tín tâm.

Chỉ có như thế sao? Pháp Nhiên cũng đã tin như vậy. Nhưng Thân Loan chắc chắn dùng chữ yêu cầu theo chữ Hán nghĩa là “**bằng**”, nghĩa là nương tựa, nhờ cậy, cho nên nói: “**nhờ cậy, nương tựa vào hồng thế của Đại Bi**”. Ngoài chữ này ra, không có chữ nào khác có thể thay thế cho đủ nghĩa hơn. Chữ **bằng** nghĩa là người ấy ở trạng thái không thể rời khỏi được mà phải cần nương tựa, như “**xin nương tựa vào đó, giao hết thân mệnh cho đó, giao trọn vẹn**”, mà ý nghĩa khẩn nguyện hoàn toàn không dùng đến. Trong khi đó, Liên Như cho rằng tín tâm là “**mong mỗi nơi Phật A Di Đà**”, cũng là cách dùng chữ theo lối cũ mà thôi.

---o0o---

IV.3.3.6 Niềm Tin Là Sự Chân Thật

Hơn nữa, Thân Loan cho rằng niềm tin là chân thật. Phần đầu của “**Tín Văn Loại**” giải thích rằng “**Tín có nghĩa là trở thành chơn, trở thành thật**”. Nguyên ngữ, theo tiếng Trung Hoa, là lìa nói dối, hư ngụy gọi là chơn. Chơn có nghĩa là thật. Tín được hiểu là chân thật. Với Thân Loan, niềm tin thường liên hệ chặt chẽ với chân thật. Chân thật của Như Lai là Trí Tuệ. Nếu niềm tin không đồng nghĩa như thật không phải là niềm tin. Nguyên thủy chữ tín nghĩa là chơn chánh.

Nói khác hơn, theo Thân Loan tín tâm nghĩa là “**nương vào bốn nguyện tha lực**”, mà bốn nguyện ấy chính là sự chân thật, tuyệt hảo vậy. Không nghi ngờ gì nữa để nương tựa và thiết lập niềm tin nơi ấy.

“**Đạo Hiệu Chơn Tượng Minh Văn**” giải thích nguyện thứ 18 phần chí tâm tín nhạo rằng “**Chí tâm làm cho chân thật mà sự chân thật ấy là sự gần gũi Đức Như Lai, để chí tâm trở thành chân thật, bởi vì chúng sanh đầy đầy phiền não không có tâm chân thật, không có tâm thanh tịnh, chỉ có những ác trước, tà kiến. Tín nhạo nghĩa là tiến đến bốn nguyện chân thật của Như Lai, không khác, có niềm tin sâu sắc, không nghi ngờ là tín nhạo**”¹⁶³. Đây chính là sự biểu hiện của tâm vậy.

---o0o---

IV.3.4 Hiện Sanh Chánh Định Tụ

Người có tín tâm chân thật, sẽ được nhiếp thủ bất xả và ở vào ngôi Chánh Định Tu.

(Lược bớt phần giải thích theo lối văn Hán-Nhật)

Kẻ có lòng tin chân thật, được nương cậy vào bốn nguyện tha lực của Đức Phật A Di Đà, được lợi ích nhiếp thủ bất xả chắc chắn sẽ thành Phật và ở vào ngôi Chánh Định Tu. Hơn nữa, khi lâm chung chờ đợi được đón về. Với niềm tin ấy, quyết định sẽ được vãng sanh. Ngoài ra lúc lâm chung sẽ được đón rước là điều cảm nhận được, chứ không cần thiết là một nghi thức phải có khi lâm chung. (Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc – Thánh Điện – trang 735).

---o0o---

Giải thích

IV.3.4.1 Nói Về Nghiệp Lúc Lâm Chung

Qua lời dạy của Thân Loan, có một chỗ đáng lưu ý là với những ai không nghi và tin tưởng nơi bốn nguyện, được lợi ích liền đó, được nhiếp thủ bất xả. Niềm tin lúc bình thường là vãng sanh thành Phật, thân này như định trở thành Hiện Sanh Chánh Định Tu thuyết và dùng năng lực ấy để thuyết pháp. Điều này từ xưa đã là suy nghĩ bình thường của giáo lý Tịnh Độ. Khi lâm chung nhất định được tiếp dẫn vãng sanh là phủ định tư tưởng đặc thù của thuyết hoán chuyển.

Thân Loan, những người bình thường theo Tịnh Độ Giáo và hầu như tất cả môn hạ của Pháp Nhiên đều tin chắc rằng được vãng sanh ngay trong đời này và rất ít người tin thuyết về **“Hiện Sanh Bất Thoái”**¹⁶⁴, bởi vì không ai cho rằng trong đời này quyết định vãng sanh thành Phật, chứng vào ngôi vị Chánh Định Tu. Những người ấy tin nương vào tự lực niệm Phật, xác định chỉ thực hành như thế mới có thể được.

Như vậy giữa cả hai điều tin tưởng ấy, điều nào là đáng tin hơn? Đây là điều mà con người để niềm tin của mình ở bên ngoài công kích và bẻ cong niềm tin. Hoặc tự mình tạo tội, bị dao động trước việc tin tưởng chính xác kia, hoặc có trường hợp bị bệnh, nhưng không tin nên không niệm Phật. Trong cuộc sống giới hạn này, khó nói được làm thế nào để có thể bất thoái chuyển, cho nên đến khi lâm chung như vết dầu loãn không gián đoạn phải niệm Phật, nhờ không mất chánh niệm lúc lâm chung vì luôn luôn niệm Phật, cuối cùng cảm nhận ánh sáng của Như Lai chiếu đến nghinh tiếp và

nghĩ rằng đây là vãng sanh nhưng vẫn phải mang theo nhơn nghiệp của mình, gọi là thuyết “**Lâm Chung Nghiệp Thành**” vậy.

Đối với thuyết “**Lâm Chung Nghiệp Thành**” này, Thân Loan cho rằng thuyết “**Hiện Sanh Chánh Định Tự**” hơn, vì không chờ lúc lâm chung mà với niềm tin lúc bình sanh cũng có thể quyết định vãng sanh, do cái nghiệp vẫn còn làm nhơn. Đây là chủ trương của Giác Như và Trương Nam, Tôn Giác gọi là thuyết “**Bình Sanh Nghiệp Thành**”.

---o0o---

IV.3.4.2 Chánh Định Tự Nghĩa Là Gì?

Có nhiều ý nghĩa giải thích về Chánh Định Tự. Căn cứ theo Thân Loan, từng bộ phận được giác ngộ lý Chân Như và khai mở Trí Tuệ Vô Lậu, vượt khỏi Tam Giới¹⁶⁵, đoạn trừ hết tất cả mê hoặc phiền não thương ghét, chứng địa vị Sơ Địa trở lên của Bồ Tát, gọi là những bậc Thánh, với chân lý là bậc Chánh Trí¹⁶⁶, quyết định thành Phật, làm bạn với các bậc Thánh, nhập vào Chánh Định Tự nghĩa là đã vãng sanh về Tịnh Độ. Thật khó mà thực hiện trong một đời được!

Thế nhưng, khi nói về tín tâm của các hành giả ở vào ngôi vị Chánh Định Tự, Thân Loan cho rằng ngay cả những kẻ phàm phu hay vừa vào hàng Thánh cũng có thể thành tựu vì nương vào ân đức Phật, bởi vì giống như “**lửa phiền não thiêu đốt, nhưng lửa ấy sẽ tiêu đi**”. Như vậy, Thân Loan khẳng định rằng trong ngôi Chánh Định Tự vẫn có những phàm phu như thường, bởi vì phàm phu lấy tín tâm để hồi hướng đến Như Lai, tâm Phật ấy ở vào vị trí trí tuệ vô lậu. Nhờ lòng tin bổn nguyện mà kẻ ấy khi chết dầu ngu si hay còn phàm phu đầy phiền não vẫn có cơ duyên ở vào ngôi Chánh Định Tự và Vô Lậu Trí, nhờ thọ nhận ân đức Phật. Kẻ phàm phu ấy cũng đồng là bậc Thánh, vì nương vào ân đức vậy.

---o0o---

IV.3.4.3 Sự Lợi Ích của Nhiếp Thủ Bất Xả

Một lần nữa nói về Chánh Định Tự, Thân Loan lại chủ trương rằng ai có niềm tin hiện đời được lợi ích. Đơn cử kẻ có niềm tin được lợi ích bằng nhiếp thủ bất xả rằng: “**Ai chân thật tín tâm sẽ được nhiếp thủ bất xả, sẽ ở ngôi Chánh Định Tự**” mà điều này thỉnh thoảng vẫn được nhắc đi nhắc lại.

Lợi ích của nhiếp thủ bất xả là với tâm vượn lên, tin tưởng bổn nguyện niệm Phật vãng sanh, liền lúc ấy Như Lai dùng ánh quang minh

chiếu đến nhiếp thủ và hộ niệm, nhờ vậy được lợi ích nhiếp thủ. Thân Loan cho việc này là “***nắm chặt lấy người, không hề buông bỏ***”. Đối với hành giả có tín tâm, thấy không bị bỏ rơi và quyết định khi lâm chung trong một niệm, tiếp tục giữ gìn và chắc chắn nhờ tín tâm như thế quyết định không thoái chuyển. Vãng sanh thành Phật là cái nhọn, mà với niềm tin không thoái chuyển ấy, kẻ có niềm tin sẽ ở vào nơi bất thoái chuyển, nhập vào Chánh Định Tự.

---o0o---

IV.3.4.4 Trật Tự Của Như Lai

Những chúng sanh niệm Phật được nhiếp thủ bởi ánh quang minh và lòng từ bi trí tuệ của Phật A Di Đà nghĩa là cội nguồn căn bản của trí tuệ từ bi của Như Lai rất trật tự. Những kẻ với phiền não đầy đầy vẫn là phạm phu và ở dưới trật tự của Như Lai, nghĩa là tồn tại của mỗi cá thể phải được đặt đúng vị trí. Hay nói khác hơn, với lòng từ bi trí tuệ của Phật A Di Đà, vô minh và phiền não đóng lại. Nhưng nếu sống trong đời sống không có ý nghĩa, không có phương hướng, chúng ta trở nên hỗn loạn, vô trật tự. Do vậy, phải cần có ý nghĩa mới về cách sống ấy, đó chính là việc khai mở cảnh giới, an trụ có trật tự trong lãnh vực tinh thần. Biến hỗn tạp thành trật tự chính là cứu độ. Với ý nghĩa đó, Phật A Di Đà là chỗ nương tựa chân thật và có trật tự tuyệt đối. Như vậy, giáo hóa chúng sanh trong mười phương niệm Phật nghĩa là chỉ (dạy) cho họ một tinh thần mới về trật tự, mà Như Lai che chở trong trật tự của Như Lai vậy. Đây chính là hình ảnh của Phật A Di Đà “***Tận Thập Phương Vô Ngại Quang Như Lai***”.

Chúng sanh trong mười phương theo ánh sáng và lời nói chân thật ấy được vãng sanh Tịnh Độ (vãng tướng). Nếu chân thật đến vô cùng, nguyện lực của hoai tượng biến khắp mười phương thế giới. Hoặc hình ảnh của Đức Phật, hoặc kẻ sẽ thành Bồ Tát, được nghe lời dạy từ thiên biến vạn hóa, từ đó tạo ra một phương hướng mới cho những chúng sanh vẫn còn hỗn tạp bởi vô minh, phiền não. Với lòng từ bi trí tuệ, Như Lai tạo cho họ một đời sống mới có trật tự. Đây chính là sự giáo dục cho những hành giả thuộc về vãng tướng, cũng gọi là hoai tượng.

Những hành giả có tín tâm mà thân vẫn đầy đầy phiền não được Đức Phật A Di Đà dùng ánh sáng nhiếp thủ và quyết định thành Phật chính là hình ảnh nhiếp thủ vĩ đại trong trật tự của Tận Thập Phương Vô Ngại Quang Như Lai. Trong sự giác ngộ cũng có trật tự, đây chính là ý nghĩa của tồn tại của mỗi người qua phương hướng của Như Lai, mà Thân Loan gọi là “***Lợi ích không lường của Chánh Định Tự***”.

---o0o---

IV.3.4.5 Vào Trong Chúng Hội

Trong “*Tịnh Độ Luận*” và “*Luận Chú*” Thân Loan nói về những hành giả niệm Phật, gọi họ là những người trong đời “*đang nhập chúng đại hội*”. Chúng đại hội là những thánh chúng ở Tịnh Độ, tề tựu tại giảng đường lớn, nghe Phật A Di Đà thuyết pháp. Trong “*Chánh Tín Kệ*” gọi là “*nếu quy nhập về công đức đại bảo hải, chắc chắn bao gồm trong chúng hội*”. Công đức đại bảo hải là thế giới bốn nguyện, mà gởi thân vào đó là những người đang sanh và được ngồi nghe Phật A Di Đà thuyết pháp cho đại chúng. Tuy rằng, còn là phàm phu đầy đầy phiền não, nhưng nhờ sự hộ trì phóng ánh quang minh chiếu dọi nhiếp thủ của Phật A Di Đà, hành giả vẫn luôn luôn tiếp tục được nghe lời chỉ dẫn cũng như gọi mời thuộc về bốn nguyện của Phật A Di Đà, ngay bây giờ được Phật A Di Đà rước vào chỗ ngồi. Đây là điều có thể, mặc dầu vẫn còn ở nơi uế độ vừa vãng sanh, nhưng vẫn có thể nhập vào trong đại chúng của Tịnh Độ nghe pháp.

---o0o---

IV.3.5 Giống Như Đức Như Lai

Đồng với Phật Di Lặc và người đã nhập Chánh Định Tụ ngang hàng với Như Lai

(Lược bớt phần chú thích theo lối Hán-Nhật).

Bồ Tát Di Lặc sẽ thành Phật, có nhơn hạnh viên mãn, gần địa vị của Phật. Ngài cũng là Bồ Tát Đẳng giác, có Đức hoàn toàn giống như Phật. Là một vị Phật trong tương lai, Ngài có hiệu là Di Lặc. Ở đây, những hành giả có niềm tin, với nhơn thành Phật đầy đủ, chắc chắn sẽ thành Phật như địa vị của Phật Di Lặc. Hành giả tín tâm đang ở vào vị trí Chánh Định Tụ và giống với các vị Đẳng giác Bồ Tát, được gọi là “giống như Như Lai”.

Hành giả tin tưởng Tịnh Độ cho đến khi chết, những phiền não dày mỏng được hộ niệm, tuy vẫn còn tiếp tục với thân phàm phu đầy đầy ác nghiệp đã tạo; nhưng Đức Như Lai dùng trí tuệ từ bi chở che cho những người có niềm tin ấy, cho nên tâm họ giống với tâm Như Lai. Ngoài ra, nên biết rằng tín tâm của hành giả ấy là “những người giống với Như Lai”. (Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc – Thánh Điển – trang 758).

---o0o---

Giải thích

IV.3.5.1 Giống Như Đức Di Lạc

Thân Loan cho rằng những chúng sanh niệm Phật nhờ vào ân đức Trí Tuệ của Như Lai, có được niềm tin như Kim Cang, tạo nhân thành Phật, như Bồ Tát ở địa vị Nhất Sanh Bồ Xứ. Nhất Sanh Bồ Xứ có nghĩa là hết đời bây giờ rồi, sẽ thành Phật ở đời sau, mà địa vị ấy gọi là Bồ Tát ở giai đoạn cuối cùng trước khi thành Phật. Điển hình Bồ Tát Di Lạc, vị kế tục Phật Thích Ca, cho nên gọi là Nhất Sanh Bồ Xứ hay Bồ Xứ Di Lạc, mà danh hiệu thường được gọi dành cho vị Phật tương lai này là Phật Di Lạc. Hành giả tín tâm kia cùng đồng với địa vị của Đức Di Lạc vậy.

Bây giờ, Bồ Tát Di Lạc vẫn còn ở cõi Trời Đâu Suất sẽ thành Phật sau một đời, gồm năm mươi sáu ức bảy ngàn vạn năm nữa.¹⁶⁷ Như vậy, những chúng sanh niệm Phật chỉ cần một đời nữa thôi sau khi mạng chung sẽ trở thành Phật. Sự thành Phật này so với Đức Di Lạc Bồ Tát còn nhanh hơn nữa. *“Chánh Tạng Mạt Hòa Tán”* có thơ rằng:

Năm sáu ức bảy ngàn năm
Bồ Tát Di Lạc ra đời
Ai tín tâm đầy đủ
Lúc ấy thành giác ngộ¹⁶⁸.
Thật là sự tường thuật từ đáy lòng vậy!

---o0o---

IV.3.5.2 Đẳng Và Đồng

Thân Loan cho rằng nơi đến của những hành giả tín tâm giống với địa vị Bồ Tát Di Lạc, nhưng không thể nói chắc là giống với Như Lai. Trong Phật Giáo, thường hay dùng chữ **đẳng** và chữ **đồng** với những trường hợp có ý nghĩa giống nhau. Chữ **đẳng** nghĩa là có khác biệt, điển hình như **Đẳng giác**, khi nói đến Phật. Trường hợp **Đẳng Giác** hay **Đẳng Chánh Giác** nghĩa là *“theo chân lý, người bình đẳng với vạn vật”*. Trong trường hợp này, **đẳng** và **bình đẳng** lại giống nhau, song trường hợp ngôi vị tối cao của Bồ Tát, **Đẳng Giác** và **Chánh Đẳng Giác** nghĩa là: *“Đức của bậc Chánh Giác (quả vị) là Phật Đà hoàn toàn giống như Bồ Tát (nhơn vị)”*. Chữ **đẳng** nghĩa là hoàn toàn giống. Song khi biểu thị hành vi của Bồ Tát, có sự phân biệt rõ ràng Đẳng Giác là địa vị tối cao của Bồ Tát; còn Diệu Giác là địa vị của Phật Đà.

---o0o---

IV.3.5.3 Như Lai và Sự Bình Đẳng

Những người niệm Phật được gọi giống địa vị Đẳng giác của Bồ Tát Di Lặc và cũng gọi giống Như Lai, nhưng chắc chắn là không đồng với Như Lai. Người niệm Phật một khi hơn viên mãn, chỉ thành tựu hơn vị tối cao của Bồ Tát mà thôi, đó là Đẳng Giác, Bồ Tát Nhứt Sanh Bồ Xứ. Dầu sao, đó chỉ là hơn ban đầu, chứ không phải là quả vị Phật.

Ai hoàn thành công đức xung danh hiệu Phật đi nữa, nhưng vẫn còn phiền não vô minh sót lại làm sao được chấp nhận là Phật. Chúng ta những người đầy đầy phiền não, sống trong cuộc đời này vốn là phàm phu, may mắn biết niệm Phật, được Phật cứu độ, nhưng vẫn không phải là người cứu độ được. Bất cứ giá nào, cũng niệm Phật, quy ngưỡng, tán dương công đức của Phật cho nên với ý nghĩa đó, khi ta niệm danh hiệu Phật, biết rõ giáo huấn nghiêm khắc của Thân Loan về lập trường của người cứu độ¹⁶⁹.

Người niệm Phật được Như Lai nâng lên cao, mặc dầu vẫn là còn phàm phu đầy đầy phiền não, chắc chắn thân này sẽ được vãng sanh với sự giúp đỡ che chở của trí tuệ Như Lai. Công đức trí tuệ ấy có thể được gọi là công đức Phật, không sai chút nào. Thế nhưng, người niệm Phật là hơn thành Phật, được đưa lên cao, nhờ công đức của Phật. Ví dụ như hạt giống đậu nành kết quả thu hoạch được từ năm trước nhưng lại là hơn của việc gieo hạt vào đất trong năm nay. Nếu không gieo đậu nành, không thu được đậu nành. Nếu không có hơn từ bi và trí tuệ của Phật Đà, chắc rằng ta không thành Phật được. Người niệm Phật nhờ quả công đức của Như Lai tạo ra hơn thành Phật cho mình về sau.

---o0o---

IV.3.5.4 Trở Thành Bậc Trang Nghiêm

Nếu không phải là Phật, sẽ không cho ta trí tuệ Phật, bởi vì không phải là người phàm phu, cho nên Phật trụ trong Tịnh Độ Niết Bàn, chỗ trang nghiêm tốt đẹp nhất, thực hiện lời hứa dành cho các Bồ Tát Nhứt Sanh Bồ Xứ. **“Quán Kinh”** dùng hoa Phân Đà Lợi (hoa sen trắng) làm từ hình tượng dùng để tán dương công đức của Phật, còn tán dương người niệm Phật, ngài Thiện Đạo gọi là chơn Phật Tử. Trong **“Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc”**¹⁷⁰ Thân Loan tán dương người niệm Phật một cách tương đối, bằng kệ tôn kính rằng: **“đó là những kẻ đồng hành, không nghèo khó”**. Lại còn cho

rằng: *“chính là những kẻ đồng minh với tấm lòng rộng mở, trong cuộc đời này có người rõ biết như thế”*. Như vậy đồng hành không phải là người bị khinh miệt, mà chính là người bạn đạo trở nên thân thiết khi tu học.

---o0o---

IV.3.6 Trừ Những Kẻ Ngũ Nghịch Hủy Báng Chánh Pháp

Nghi ngờ với người mang tội ngũ nghịch và nặng nhất là sự hủy báng chánh pháp.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật)

Phần sau của lời nguyện thứ 18 viết rằng “chỉ trừ kẻ tạo tội ngũ nghịch và người hủy báng Chánh pháp, không cứu được”. Ở đây thấy chữ “duy trừ” có nghĩa là “chỉ trừ” và nghi ngờ kẻ tạo tội ngũ nghịch và kẻ hủy báng Chánh pháp. Bởi vì đây là những tội rất nặng. Như vậy, tội ngũ nghịch và hủy báng là những trọng tội phải biết rõ. Nhưng nếu chính mình thừa nhận tội của mình làm, có sự hồi tâm sẽ được cứu độ vì tất cả chúng sanh trong mười phương thế giới đều được cứu độ, không bỏ sót một người nào cả. (Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn – Thánh Điển – trang 644).

Giải thích:

---o0o---

.3.6.1 Tội Ngũ Nghịch

Thiện Đạo cho rằng câu văn trong lời nguyện thứ 18 là câu văn gò ép, bởi vì ai có niềm tin niệm Phật tất nhiên sẽ được đón về Tịnh Độ, tại sao loại trừ những kẻ tạo tội ngũ nghịch và những kẻ hủy báng Chánh pháp, như vậy có sự giới hạn trong việc vãng sanh. Tội ngũ nghịch là năm loại tội phản nghịch có ác ý như: giết cha, giết mẹ, giết A La Hán, có ác ý làm thân Phật ra máu và phá hòa hợp Tăng. Như thế, ân nghĩa sâu xa nhất trong đời mà ta không quên là cha và mẹ mà còn phản nghịch, bội ân đúng là tội nghịch. Còn A La Hán, Phật và Tăng Đoàn là chỗ dựa an lạc vĩnh viễn cho mình, không chỉ riêng mình mà tất cả mọi người ai ai cũng tôn kính tha thiết quý trọng, nhưng lại có ác ý muốn giết, làm bị thương và phá hòa hợp. Do vậy, dù là mạt sát mình hay người khác cũng phạm tội phản nghịch, nói gọn là nghịch tội.

Nếu ai phạm vào tội ngũ nghịch tức là tự tay mình cắt đứt lấy mạng sống mình và chính mình phá hoại tâm của mình cho nên vĩnh viễn không được an ổn. Theo kinh luận, những ai phạm tội ngũ nghịch nghĩa là phải đọa lạc vào vô gián địa ngục¹⁷¹ bị treo chúc đầu xuống và chân ngược lên. Tự

mình đi tìm cầu an ổn mà cũng tự mình có những hành động phá hoại an ổn ấy.

---o0o---

IV.3.6.2 Phỉ Báng Chánh Pháp

Hủy báng Chánh pháp có nghĩa là hủy báng Phật-pháp. Phủ định tính cách chân lý. Thân Loan nói rằng: ***“Phủ nhận Phật; phủ nhận giáo lý cao siêu của Phật; phủ nhận những người vâng theo lời dạy của Phật, sống thực hành con đường Bồ Tát đạo; phủ nhận cách sống của Bồ Tát theo chơn lý, gọi là hủy báng”***. So với tội ngũ nghịch, tội phủ nhận Chánh pháp thuộc về tội báng pháp nặng hơn.

Đức Phật được dịch là người giác ngộ, bậc Chánh Giác. Chính tự mình tỏ ngộ, giúp những người mê muội giác ngộ chân thật. Liễu ngộ chơn lý chân chánh, vượt khỏi sanh tử, cũng như chỉ rõ cho con người biết về sự sống, chết¹⁷². Những lời dạy của Phật gọi là Phật-pháp. Cả hàng vạn người tùy theo từng hoàn cảnh tự - tha, thực hiện giáo lý chơn chánh được an lạc. Bồ Tát có nghĩa là những vị tuân theo lời dạy của Phật, tu hành theo con đường Bồ Tát đầy thiết thực và thực tiễn, mà đại diện cho thực tiễn ấy là những Bồ Tát gồm đủ bố thí, trì giới, nhẫn nhục, tinh tấn, thiền định và trí tuệ¹⁷³, sáu pháp Ba La Mật, điển hình về những phương pháp thực tiễn. Đây chính là nội dung tu hành của Bồ Tát Pháp Tạng, trong ***“Đại Kinh”*** có nói rõ, mà Phật Thích Ca tán dương công hạnh ấy, song ai hủy báng pháp này là những người phủ định pháp của Bồ Tát.

Những kẻ hủy báng Chánh pháp không những chỉ là những người tự mình làm mất đạo lý, mà mê hoặc ngày càng dày hơn, căn bản tâm chơn chánh của con người bị đoạt mất, nghĩa là người đánh mất căn bản đạo lý. Đánh mất căn bản đạo lý, không còn hiểu biết thế nào là sống đúng tư cách của một con người, phá hoại thế quân bình của tay lái, đứt thắng xe khi có nguy cơ tuột dốc. Chấp ngã làm cho mình bị tuột dốc khó quay trở lại, đồng thời làm cho những kẻ khác phá hoại tự - tha trên con đường đang bước tới.

Như vậy, tội ngũ nghịch là trọng tội, trời không dung, đất không tha, nặng nhất chính là tội hủy báng Chánh pháp, Đàm Loan nói như thế. Thật ra, chẳng còn gì và chẳng có gì để nói nữa, bởi vì đối với những lời dạy về đạo lý như thế mà không còn cảm nhận quả là phủ định đạo lý, dường như cảm giác đã bị tê liệt, kiên giải đã trở thành cực đoan trong quan niệm đúng - sai rồi. Đó là tội ngũ nghịch. Như vậy những ai tạo tội hủy báng Chánh pháp và tội ngũ nghịch sẽ sống cô độc trong thế giới không có Phật-pháp, cho nên

không biết nguyện sanh về Tịnh Độ, không nhận được cứu độ của Chư Phật. Nghĩa chữ “ngoại trừ” rõ như vậy.

---o0o---

IV.3.6.3 Nếu Hồi Tâm Sẽ Được Vãng Sanh

Cũng trong giới hạn của lời nguyện thứ 18 nói rằng: “**Chỉ trừ những người tạo tội ngũ nghịch và kẻ hủy báng Chánh pháp không cứu được**”. Đây chính là ý nghĩa trọng đại mà Phật muốn nhấn mạnh, như Thân Loan đã cho thấy. Chữ *trừ* này có nghĩa là “**Phật chê trách kẻ tạo tội ngũ nghịch và hủy báng Chánh pháp là một tội trọng chẳng? Nên rõ biết điều này**”.

Đành rằng kẻ hủy báng Chánh pháp, tạo tội ngũ nghịch là kẻ hoàn toàn phi đạo và ác hạnh, nhất là những người hủy báng Phật Giáo, nhưng phải xem ngoại lệ đối với những kẻ tin lời nói của chính mình là đúng, chỉ phạm vào một loại xác tín khác, vì họ biết phạm vào tội nặng, bởi vì “ngoại trừ” chỉ cho khi thay đổi ý thức, tội kia vẫn được Phật A Di Đà cứu độ.

Như vậy, chính mình ý thức về tội ngũ nghịch và nhận biết tội là người nhận rõ giáo lý Phật Đà, nhờ Phật-pháp từ từ chuyển hóa bên trong, nhận thức tội lỗi sâu xa của chính mình. Người biết hổ thẹn, dẫu tội lỗi có tràn đầy đi chẳng nữa, một khi đích thân người ấy chuyển hóa tội chướng cũng được Phật A Di Đà dùng bốn nguyện đại bi mà cứu độ. Ngài Thiện Đạo cho rằng việc này là “do nguyện lực của Phật, tội ngũ nghịch và thập ác sẽ mất hẳn, ngay cả Nhưt Xiển Đề¹⁷⁴, biết hồi tâm được vãng sanh”. Việc này Thân Loan cho rằng: “Người phạm hai tội nặng ấy, khi đã biết hồi tâm, sẽ được thừa nhận như tất cả chúng sanh trong mười phương, chắc chắn sẽ được vãng sanh”.

Cứu độ người xấu ác chỉ khi việc ác được người tạo ác chấp nhận, biết hổ thẹn sâu xa về tội lỗi của mình và chính mình vương vào, xả bỏ tâm tự lực, hồi tâm biết rằng mình sẽ được bốn nguyện Phật che chở. Có một giá trị nhất định đối với trường hợp hồi tâm ấy chỉ khi con người chấp nhận lời dạy của Như Lai, để chuyển đổi mình. Cứu độ chỉ là tạo ra một giá trị mới thiết lập một nhân sinh quan mới thôi.

Thân Loan nghiêm khắc lột trần chữ “ngoại trừ” trong nguyện thứ 18 này và đả phá tâm kiêu mạn của chúng ta. Dẫu có tội chướng nhưng mình có sự hồi tâm, sẽ nhận được cứu độ, một sự cứu độ kỳ diệu từ bàn tay của Phật A Di Đà, để xác nhận có sự hồi tâm.

---o0o---

IV.3.7 Thang Thuốc của Đức Phật A Di Đà

Mỗi lần tam độc¹⁷⁵ nhích một chút, chỉ có thuốc của A Di Đà mới cứu chữa thân tâm này được.

(Lược bớt phần chú thích theo lối Hán - Nhật)

Trước hết, từ xa xưa chưa biết lời thệ nguyện của Phật A Di Đà, chẳng niệm danh hiệu Ngài, cho nên chúng ta bị phiền não vùi dập qua nhiều năm tháng. Phật Thích Ca và Phật A Di Đà dùng phương tiện tiếp dẫn hộ niệm, nay chúng ta mới bắt đầu nghe được lời nguyện của Phật A Di Đà từ chính bản thân mình.

Vì say sưa nên đánh mất bản tâm, càng ngày độc tố càng thấm sâu vào thân thể, không ai để ý tới. Từ trước vì vô minh che lấp, cho nên chúng ta hiểu sai sự thật. Tham dục, sân nhuê và ngu si là ba chất độc mà vẫn ham thích. Bắt đầu từ đây nghe lời thệ nguyện của Phật, chúng ta sẽ tỉnh ngộ từng phần, từng phần. Sau cơn say ấy, chúng ta sẽ lưu tâm từng chút, từng chút về những suy nghĩ đã qua mà nương dựa vào sự thật. Nên biết rõ phiền não tam độc phải được giảm thiểu và không còn luyến lưu chúng nữa, phải thích thú với việc niệm Phật là một diệu dược, theo bốn nguyện của Đức Phật A Di Đà; việc cần thiết là luôn luôn phải xung tưng ngay nơi mỗi tự thân của mình. (Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc¹⁷⁶ – Thánh Điển – trang 738).

---o0o---

Giải thích

IV.3.7.1 Tạo Ác Vô Ngại

Trang thơ ấy Thân Loan viết ngày 24 tháng 2 năm Kiến Trường thứ 4, lúc đã 80 tuổi khi Ngài nhận được bức chân dung mà môn đồ ở Thường Lục gửi tặng. Lúc ấy, trong số những người niệm Phật ở Thường Lục có dị nghị về việc “**tạo ác vô ngại**”. Có nhiều người nổi loạn vì quá hoang mang lo ngại. “**Tạo ác vô ngại**” nghĩa là “**suy nghĩ về tạo ác như thế nhưng không bị trở ngại**”, một chủ trương có tính cách phản luân lý, phản lại xã hội của môn phái lúc bấy giờ. Bởi vì, Phật A Di Đà cứu độ tất cả những người ác, tạo ra chương ngại nếu họ biết quy ngưỡng về. Như vậy, chúng ta phải suy nghĩ ra sao và sống như thế nào về sự răn cấm việc ác và thực hành điều thiện?

Đó là sự nghi ngờ tự lực của hành giả về cứu độ vô ngại của Đức A Di Đà. Với chúng ta cho đến khi chết vẫn còn mang theo những phiền não của phàm phu, chẳng có việc nào hoàn toàn thiện, phải ngăn chặn việc ác,

phải tạo ra việc thiện như thế nào, để nhờ tha lực được nhiếp thọ. Như thế chẳng phải là một thái độ sao?

Trước tiên, đối trước tâm lòng từ bi của Phật A Di Đà, chúng ta có nhiều mong ước nhưng trong tự ngã vẫn còn tà kiến, lo sợ cho nên Pháp Nhiên nói rằng: **“Kẻ tạo ác tự thân vẫn có thể niệm Phật. Thật ra, nếu không có chất liệu tạo ác, không ham muốn niệm Phật, tâm trở nên rộng tuếch”**¹⁷⁷. Với chúng ta, những chúng sanh phàm phu đầy phiền não, tiếp xúc ác duyên, phạm ác nghiệp, sống khổ đau, mình và người đắm chìm trong khổ não. Do vậy Đức Như Lai phát nguyện cứu độ những kẻ phàm phu ngu ngốc, chỉ cho một con đường chân thật đã được chọn lựa đó là niệm Phật. Ai nhận ra được con người ngu ác này, tự xấu hổ và dành hết khả năng của mình, tinh tấn đi theo con đường thanh tịnh rộng được được chở che bởi Bốn Nguyện Niệm Phật của Như Lai. Thật là cảm động trước hình ảnh Đức Như Lai với bốn nguyện đại bi dang bàn tay ấm áp mà tiếp độ, nuôi dưỡng chúng sanh niệm Phật. Chính nhờ niệm Phật, mọi ác nghiệp sẽ tiêu tan. Thế nhưng cũng có người quan niệm sai lầm rằng niệm Phật chính là những hành động để cho an tâm về những ác nghiệp ấy. Đây chính là một nỗi buồn, mà Pháp Nhiên đã thốt lên như vậy.

---o0o---

IV.3.7.2 Niệm Phật Chẳng Phải là cái Bùa để được miễn Tội

Bốn nguyện niệm Phật chính là xưng danh hiệu để tội lỗi được tiêu trừ, chẳng phải là cái bùa để miễn tội. Thường thì theo như lời nguyện thứ 18, được trình bày ngoại trừ những kẻ phạm tội ngũ nghịch và tội hủy báng Chánh pháp, tất cả đều được cứu độ, nghĩa là Đức Như Lai loại những người phạm tội ngũ nghịch và tội hủy báng Chánh pháp, bởi vì đối với chúng ta đó là tội nặng. Việc đó cho thấy Đức Như Lai nghiêm khắc chỉ trích lối sống tội lỗi, nhưng nếu xấu hổ khi biết rõ tội và hồi tâm, bước lên con đường Phật Đạo, đây chính là giai đoạn thoát chết sống lại¹⁷⁸. Con đường Phật Đạo tuyệt vời từ lâu chúng ta quên bẵng cho nên gây ra những tội nghiệp của kẻ phàm phu, song lúc nhận chân rõ ràng tội lỗi ấy, khởi niềm tin Phật pháp một cách chân thành, chúng ta là một người Phật Tử chơn chánh đầy đủ từ bi trí tuệ của Như Lai. Từ đó phải nói rằng: **“Suy nghĩ việc ác là điều chấn động”**, chứ không phải tư tưởng cũng như hành động của việc tạo ác vô ngại.

Tóm lại, **“Dầu cho có thuốc nhưng vẫn uống độc dược”** là chuyện của những người ngu, Thân Loan nói như thế. Cũng giống vậy trong **“Ngự Tiêu Túc”** có nói: **“Người say càng uống càng say, chẳng giảm chút nào.**

Giống vậy, càng uống thuốc độc, độc hại càng gia tăng. Tuy rằng có thuốc bổ, nhưng vẫn cứ muốn uống chất độc, bệnh càng ngày càng nặng. Do vậy, ai niệm đến danh hiệu của Phật một cách lâu dài, chắc chắn đời sau sáng sủa hơn và thân này sẽ được che chở”.

Ở đây nói rằng: “***Có thuốc hay***” nhưng vẫn dùng chất độc. Chất độc sinh ra não phiền nhưng nào có hay biết, làm tổn hại đến mình và người, vì chất độc ấy làm cho thân đau đớn và nếu biết thuốc hay, phải chân thành cảm ơn món thuốc hay đó. Hãy cẩn thận với chất độc, đừng đụng đến, chỉ một ly thôi, giới cấm cũng không cho phép.

---o0o---

IV.3.7.3 Luân Lý Tánh của Người Niệm Phật

Ai có lòng tin nơi bốn nguyện và niệm Phật phải chân thành cảm niệm tâm đại bi của Phật A Di Đà, bởi vì Ngài đã đánh thức chúng ta thức tỉnh biết tầm quý và ra khỏi ngu si. Tâm Đại Bi Phật là nguyên động lực chân thành cảm tạ và tầm quý xấu hổ. Đáp ứng tâm đại bi Như Lai, chúng ta cẩn trọng với năng lực giới hạn của mình và bắt đầu đời sống mới. Từ đó, luân lý của người Niệm Phật được phát sinh, như Thân Loan nói trong “***Ngự Tiêu Túc***” rằng:

“Ai có niềm tin tha thiết với Phật, sẽ được lưu chuyển cả thân này. Ai có lòng tin chân thành gần gũi, người ấy được Phật A Di Đà quý thương. Tám lòng chân thật từ ban sơ ấy sẽ rộng mở, tăng trưởng. Được che chở dưới bóng mát từ bi, cuộc đời có ý nghĩa hơn, được Phật Thích Ca và Phật A Di Đà khơi động niềm tin vãng sanh. Chắc chắn giác ngộ sẽ không còn xa nữa, nếu chí tâm tin tưởng và niệm Phật”.

Trước hết, những người mới nghe bốn nguyện niệm Phật, tự thân mình để ý những tội lỗi, nghi ngờ cứu độ, cũng như người được cứu độ, bởi vì vốn còn là phàm phu, dẫu có ngưỡng vọng bốn nguyện mong được cứu độ, nhưng phiền não còn đầy đầy cho nên không thể nhận rõ tâm này là thiện hay ác, chỉ tin lời và chấp nhận Phật dạy sẽ được cứu độ mà thôi.

Thế nhưng “***những ai có lòng tin chân thành với bốn nguyện Phật, lo sợ phiền não của mình ngày càng dày hơn và buồn cho nghiệp ác tiếp diễn mãi mãi lôi kéo thân này, tuy nhiên tin tưởng bốn nguyện Phật A Di Đà một cách chân thành và hoan hỷ niệm danh hiệu Ngài, tâm sẽ thuần thực. Trước khi nghe bốn nguyện, có thể suy nghĩ tâm phiền não vẫn y nguyên, không làm thiện, không an với những việc ác, sau khi nghe bốn nguyện, xả bỏ tâm ấy, xa lìa cuộc sống yếu đuối này và lấy tâm để minh chứng. Hơn nữa, tin rằng lúc vãng sanh sẽ có Phật Thích Ca và Phật A***

Di Đà khuyên bảo, tâm chân thật khởi lên. Sau khi tâm chân thật khởi lên, bất cứ việc gì từ xa xưa như thế nào đi chăng nữa vẫn thành tựu như thường". Như vậy có rất nhiều đổi thay trong tình trạng tinh thần trước khi nghe Bồ Đề Nguyên, nhờ Bồ Đề Nguyên mà tinh thần những người Niệm Phật chuyển biến nhiều hơn. Có thể nói rằng thay đổi ngay từ những sai sót căn bản ban đầu.

Suy nghĩ qua tự ngã của chúng ta trong cuộc sống thường nhật luôn có tính cách chủ quan, và chi phối tất cả. Thật đáng buồn tâm con người chỉ thấy rõ khi được yêu hay khi bị giận. Người niệm Phật có tâm xấu hổ, nhờ tâm đại bi đại trí của Như Lai, tự chuyển đổi tâm mình cho chân chánh. Với Đức Như Lai, tất cả đều là những người Phật Tử quan trọng, bình đẳng dưới cái nhìn của Ngài. Từ phương diện ấy, tất cả chúng ta đều là huynh đệ, là đồng minh với nhau. Ngoài ra nếu ai lấy tự ngã làm chuẩn mực, sớm muộn gì cũng sẽ ý thức xa rời phiền não. Dùng tâm của Như Lai, nhìn sự vật sẽ nỗ lực hơn với phương pháp sống ấy, mà Thân Loan dạy ở trong "***Ngự Tiêu Túc***" rằng:

"Ai có lòng tin niệm Phật, cầu vãng sanh phải mở rộng tấm lòng cùng với những người bạn dốc lòng niệm Phật, cuộc sống này có ý nghĩa nhiều hơn"¹⁷⁹.

Người niệm Phật phải tha thiết tìm cầu và thật ẩn tượng.

---o0o---

IV.3.8 Pháp Tự Nhiên Như Thế

Điều tự nhiên là những lời nói vốn tự nhiên.

(Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật)

"Tự nhiên"¹⁸⁰ có nghĩa là những động tĩnh từ xa xưa cứ như vậy mà biểu hiện qua lời nói¹⁸¹. Sự cứu độ chúng sanh của Phật A Di Đà rất gần gũi. Không phải chờ chúng sanh cầu nguyện mới khởi tâm, mà chính Như Lai tự khởi tâm vậy. Phật A Di Đà dùng Bồ Đề Nguyên tha lực tiếp dẫn người cầu nguyện về Tịnh Độ là việc tự nhiên. Còn chúng ta, những hành giả niệm Phật dù tốt hay xấu, không cần biết, cứ nghe một cách tự nhiên như vậy. (Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc – Thánh Điển – trang 768).

---o0o---

Giải thích

IV.3.8.1 Chương Nói về Pháp Nhĩ Tự Nhiên

Chương Pháp ngữ nói về **“Pháp Nhĩ Tự Nhiên”** thuộc điều thứ 14 trong **“Thân Loan Thánh Nhơn Ngự Tiêu Túc”** và điều thứ 15 trong **“Mạt Đẳng Sao”** chép rằng: *“Căn cứ bản **“Hiển Trí Thơ Tả”** lưu truyền từ chùa Tổ Chuyên Tu thuộc phái Takada của Chơn Ngôn. Vào tháng 12 năm Chánh Gia¹⁸² thứ 2, Hiển Trí ở Shimotsuke No Kuni Takada lên Kinh Đô (Kyoto) đến chỗ ở của Thiện Pháp¹⁸³ tại đường Tâm Điều Phú Tiểu, tình cờ gặp Thân Loan được nghe pháp ngữ trực tiếp, nên Hiển Trí tự ghi lại.*

*Lúc ấy, Thân Loan đã 86 tuổi. Những câu hỏi của Hiển Trí được trả lời bằng những pháp ngữ rành mạch. Bản của Hiển Trí giống như nguyên bản ghi là chương **“Tự Nhiên Pháp Nhĩ”** cũng như phần sau của **“Tam Thiếp Hòa Tán”** thuộc bản của **“Văn Minh”** đã sao lục lại. Thế nhưng ở đây ghi rằng: **“Đây là bút tích của Thân Loan lúc 88 tuổi”**. Cũng có thể đây là nét bút pháp ngữ cuối đời vì Thân Loan đã 88 tuổi.*

Căn cứ theo hai bản của Hiển Trí và của Văn Minh, đầu tiên đều có giải thích **“Hoạch Đắc Danh Hiệu”** tiếp theo giải thích chữ **“Tự Nhiên”**. Theo tìm hiểu của Hiển Trí **“Hoạch Đắc Danh Hiệu Tự Nhiên”**; hoặc **“Hoạch Đắc Danh Hiệu Tự Nhiên Pháp Nhĩ”** là những chữ dường như đã có trước đó. Thế nhưng không rõ những từ ấy xuất xứ từ đâu. Bản **“Mạt Đẳng Sao”** giải thích rằng: **“Hoạch Đắc Danh Hiệu”** là tinh lược một phần. Rồi giải thích nội dung phần **“Tự Nhiên Pháp Nhĩ”** cũng không có gì thay đổi mấy. Thế nhưng về chữ nghĩa có mất mát ít nhiều. Vì đây là hình thức mà các môn đệ đã nhận được phần viết tay của Thầy mình. Không những chỉ có thế, khi về già Thân Loan có những lời pháp, được xem như những châu ngọc đáng giữ gìn hơn.

---o0o---

IV.3.8.2 Tự Chính Là Như Nhiên

Chữ **“tự nhiên”** nguyên thủy ở Trung Hoa, Lão Trang thường hay thích dùng, ví dụ như Lão Tử cho rằng: **“Đạo chính là pháp tự nhiên”**. Trang Tử thì gọi rằng: **“Thuận theo tự nhiên của mọi vật để dung chứa cái không, để trị thiên hạ”**. Không cần thêm bàn tay con người vào, nguyên thủy của sự vật vốn như vậy. Khi Phật Giáo du nhập vào Trung Hoa, mượn thuật từ này để dùng với những thuật từ Chân Như, Niết Bàn, vốn biểu hiện sự vượt ra và thoát khỏi mọi trói buộc, nhưng lại thuộc lãnh vực Vô Phân Biệt Trí. Hơn nữa **“tự nhiên”** nghĩa là ngôn ngữ biểu hiện vượt lên trên mọi suy nghĩ phân biệt của con người, có tính cách tuyệt đối chân thật.

Phần nửa sau chương “*Tự Nhiên Pháp Nhĩ*” có nói: “*Gọi Vô Thượng Phật là không hình tướng, không hình dạng, chỉ tự nhiên như vậy*”. Vô Thượng Phật có nghĩa là Vô Phân Biệt Trí, hoàn thành và đối lập với lý nhị nguyên, giác ngộ cao tột. Với chúng ta, với suy nghĩ lấy chủ thể làm trung tâm, cho nên có hư vọng phân biệt và vẻ vời ra, thực tế không có hình tướng. Ta và người; sanh và tử; thiện và ác; tịnh và uế v.v., là những hình thức hạn định, phải vượt lên khỏi hình thức ấy, đó mới chính là cảnh giới của Vô Thượng Phật, mà việc này đã có từ thuở ban sơ, cũng còn gọi là Chân Như¹⁸⁴. Lại cũng nói là *Pháp Nhĩ* hay còn gọi là *Pháp Nhĩ Đạo Lý*. Đây là cách dùng những danh từ chuyên môn Phật học. Pháp, tự nó là như vậy, nên gọi là Pháp Nhĩ. Hầu như tất cả mọi sự mọi vật trên đời, nguyên thủy của nó vốn là như vậy, tồn tại với lý tánh cố hữu của vạn vật. Đồng thời, Tự Nhiên cũng như Pháp Nhĩ, dấu cho gọi cách nào đi chăng nữa, con người phải vượt qua khỏi sự đo lường ấy, để đi vào thế giới chân thật mà ngôn ngữ biểu đạt rằng: “*tự chính là như nhiên*” và “*pháp ấy là như vậy*”¹⁸⁵.

---o0o---

IV.3.8.3 Nên Rõ Biết về Tự Nhiên

Thân Loan gọi lãnh vực của tự nhiên là Vô Thượng Phật hoặc Vô Thượng Niết Bàn, mà Phật A Di Đà thị hiện hình dáng là Phật để cho chúng ta thấy. Tiếp theo câu văn phần trước gọi là “*Không hình thức, đầu tiên chỉ nguyện với Phật rồi nghe được. Phật A Di Đà là tự nhiên như thế*”. Theo Thân Loan, đó là một thế giới chân thật, dựa vào chân thật ấy, chúng ta được tỏ ngộ và tuyệt nhiên không có gì khác hơn.

Vì vậy, lãnh vực kỳ diệu được biểu hiện vượt lên khỏi phạm vi của ngôn ngữ. Cảnh giới Tịnh Độ của Phật A Di Đà được biểu hiện qua hình thức vi diệu vượt lên trên mọi hình thức bình thường của thế giới. Sự cứu độ hàng vạn người, một cách không phân biệt, khi được nghe danh hiệu, vượt lên trên mọi suy tính đo lường của con người, đó là sanh tử như như, oán thân bình đẳng, cũng còn gọi là tự nhiên, chân như. Qua các hoạt động, chúng ta biết những biểu hiện trên. Riêng chúng ta, những chúng sanh chỉ cần niệm Phật, sẽ được Phật duỗi tay tiếp dẫn về thế giới kỳ diệu khác. Việc này Thân Loan gọi là tự nhiên của bốn nguyện lực, qua những việc làm như thế.

---o0o---

IV.3.8.4 Từ Tự Đến Nhiên

Để rõ biết điều này, Thân Loan giải thích về sự tự nhiên. Hơn nữa, chữ “*tự*” là bốn nguyện của Phật A Di Đà hiển hiện. Không phải dùng để chỉ cho việc thiết lập cứu độ đối với những hành giả như chúng ta. Chữ “*nhiên*” nghĩa là tin tưởng vào bốn nguyện, niệm Phật vãng sanh, việc này cũng không phải vì hành giả, mà chính tự nơi bốn nguyện của Như Lai thành tựu như vậy; nên gọi đây là sự tự nhiên.

Điều đó giống như chữ “*Pháp Nhĩ*” bên trên đã đề cập. Pháp của “*Pháp Nhĩ*” là cứu độ hàng vạn người sanh về Tịnh Độ, gọi là pháp tắc bốn nguyện. Cứ như thế niệm Phật sẽ được thành Phật; nên gọi là “*Pháp Nhĩ*”¹⁸⁶. Như vậy, Pháp Nhĩ là hoạt động về thế nguyện của Như Lai, biểu thị pháp tắc cứu độ những hành giả niệm Phật, không ngoại trừ một ai. Tùy theo bốn nguyện lực và công đức của mình cứu độ cả vạn người được biểu hiện rõ. Điều này được Pháp Nhiên gọi là “*Đến với tha lực thì sự không nghĩa ấy chính là nghĩa*”. Ý này không khác với ý trên mấy. Khi tiếp nhận bốn nguyện tha lực, chúng ta, kẻ nghe pháp không cần so đo (không có nghĩa) là một đạo lý chơn chánh (ấy là nghĩa) vậy ư?

Tùy theo bốn nguyện lực của Phật A Di Đà, ta giao phó mình cho bốn nguyện Phật A Di Đà tiếp dẫn về Tịnh Độ, cho nên dầu cho có thiện hay ác đi chăng nữa, các hành giả không cần suy tính, cứ để tự nhiên như vậy, khi ta được nghe như thế. Đó chính là điều nghe từ Pháp Nhiên.

Pháp Nhiên dùng lời dạy ấy để nói rằng: “*Đây là đạo lý của Pháp Nhĩ*”, còn là điều được truyền lại. Còn tự nhiên Pháp Nhĩ không thấy xuất hiện trong những văn hiến khác.

Như vậy, đây là lãnh vực không còn sự phán đoán, vừa vượt lên trên cả lý trí toan tính của con người, vừa vượt lên khỏi lãnh vực phê phán có tính cách luân lý về thiện ác nữa. “*Thiện cũng không tính mà ác cũng không lo*”. Chúng ta sẽ được bao dung trong trạng thái yên ổn, được ở yên như thế trong một thế giới tha lực bất tư nghì, mà Thân Loan gọi đây là “*Tự Nhiên Pháp Nhĩ*”. Đây chính là biểu hiện khái niệm của giáo nghĩa bốn nguyện lực hồi hướng.

---o0o---

IV.04 Lời dạy về “Giáo Hành Chứng Văn Loại”

IV.4.1 Pháp Tạng Bồ Tát

Khi còn là Bồ Tát Pháp Tạng đã được Đức Phật Thế Tự Tại Vương thừa nhận.

(Lược bớt phần chú giải theo lối Hán - Nhật)

Đức Phật A Di Đà khi còn tu hành với danh hiệu là Bồ Tát Pháp Tạng đã được Phật Thế Tụ Tại Vương thừa nhận. Ngài phát tâm từ bi cứu độ tất cả chúng sanh không phân biệt một ai. Vì thấy phương pháp cứu độ ấy hy hữu, Chư Phật ở các quốc độ khác để ý xem xét đến.

Cứ mỗi một quốc độ như thế, với lời nguyện nào cũng hoàn thành, như vậy có đặc tính gì đặc biệt? Các vị Phật khác cũng quan sát việc cứu độ chúng sanh sẽ như thế nào? Chúng sanh được cứu độ sẽ ra sao? Thiết lập một cõi Tịnh Độ hoàn toàn thù thắng. Không có thế giới nào hơn thế giới này. Những gì khác không cần để ý đến như lời thệ nguyện quảng đại vô biên phát bên trên. (Hành Văn Loại – Thánh Điển – trang 203).

---o0o---

Giải thích

IV.4.1.1 Thánh và Tục

Căn cứ Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ, xưa có một vị Quốc Vương nghe Phật Thế Tụ Tại Vương Như Lai thuyết pháp, cảm động rời bỏ vương vị trở thành kẻ tu hành **“thân vô nhứt vật”**¹⁸⁷. Pháp danh của Vua là Pháp Tạng. Từ đó, có hai vị Vua, một tiền thân làm Quốc Vương ở thế tục là Bồ Tát Pháp Tạng, một vị cứu độ những người thế tục khỏi khổ đau là bậc Thánh Vương Thế Tụ Tại Phật. Vua của thế tục được giáo hóa của Thánh Vương xả bỏ thế tục chuyển hướng thành địa vị bậc Thánh, hình thức xuất hiện của Bồ Tát Pháp Tạng. Ý nghĩa cao siêu nằm ở điểm này.

Thời xưa, làm Vua là một danh dự, địa vị ấy cao tột, độc nhất thống lãnh mọi quyền lực và tài sản, chỗ nương tựa của mọi người, vì thế thân tâm đắm chìm trong danh dự dục và sở hữu dục, bị những thứ ấy chi phối hoàn toàn. Ngôi vị và trị vì của vị quốc vương ai ai cũng mong muốn. Chỉ như vậy thôi cũng đủ thấy rất nguy hiểm.

Quốc Vương khi nghe Phật-pháp rồi vứt bỏ, xem địa vị Vua Chúa như cỏ rác, xuất gia và không mang một vật gì cả. Điều thứ nhất, con đường mà Phật khai mở sẽ đưa đến thế giới chân thật, cho nên cần xả bỏ hết tất cả những gì thuộc thế tục mà không hối hận, để đi đến cảnh giới an lạc thật sự khác. Điều thứ hai, nếu không một lần phủ định giá trị căn bản của thế tục, không thể biểu hiện cách sống chân thật rõ ràng được. Do vậy, Bồ Tát Pháp Tạng thiết lập cõi Cực Lạc Tịnh Độ, nên phải biết rằng, chắc chắn không phải là đường dây nối dài dục vọng lên cao hơn của đời sống thế tục, mà

Cực Lạc Tịnh Độ chính là thế giới chân thật không có dục vọng của con người, không có suy nghĩ có tính cách hư ngụy.

---o0o---

IV.4.1.2 Phật Thế Tụ Tại Vương và Bồ Tát Pháp Tạng

Đại Kinh không đề cập tên của vị Vua kia, vì đã xả bỏ tên tuổi rồi, nhưng các Kinh khác có đề cập đến danh hiệu của Phật và Bồ Tát. Danh hiệu ấy khác với tên thông thường của chúng ta. Nên biết rằng danh xưng luôn luôn biểu hiện ý nghĩa Phật pháp nghĩa cao siêu. Danh hiệu của Quốc Vương lại không nói rõ, chỉ cho chúng ta biết danh hiệu của Phật Thế Tụ Tại Vương, vị sư phụ của Bồ Tát Pháp Tạng. Quốc Vương thể hiện tính cách tự tại trong mọi Phật sự như người thế gian mê hoặc được Phật Tự Tại cứu độ.

Pháp Tạng theo tiếng Phạn là Dharmakala. Dharma có nghĩa là Pháp, biểu hiện đời sống vĩnh viễn với chơn lý. Akala có nghĩa là nơi sanh ra, chỗ khởi nguyên, chứa nhóm v.v... Như vậy, Dharmakala nghĩa là chứa nhóm chân lý, nguồn gốc chơn lý. Đồng thời, Pháp Tạng cũng có nghĩa không phải kẻ tu hành bình thường, mà bên trong tuyệt đối chứa đựng chơn lý. Từ bốn nguyện thuyết pháp khai mở và làm cho cả vạn người đạt đạo, tâm ấy biểu thị rõ ràng ý nghĩa cao siêu cứu độ hàng vạn người liễu tri chơn lý.

Nguyên ngữ của chữ Bồ Tát là Bodhisattva, phiên âm là Bồ Đề Tát Đỏa. Không phải chỉ có tự mình giác ngộ, mà còn giúp cho những người tu hành khác, nỗ lực không giới hạn, không ngừng nghỉ để giác ngộ giáo lý chân thật. Theo Đại Kinh, Bồ Tát Pháp Tạng hoàn thành tự giác và giác tha của con đường Bồ Tát. Động lực của Bồ Tát Đạo là bốn nguyện được biểu hiện qua thệ nguyện tạo thành 48 lời thệ. Trong đó điều thệ nguyện quan trọng, tất cả chúng sanh ai tín thọ và trì niệm danh hiệu của Ngài, được vãng sanh. Đây là phương pháp cứu độ độc nhất biểu thị qua lời nguyện niệm Phật vãng sanh (lời nguyện thứ 18).

---o0o---

IV.4.1.3 Chọn Lựa Tâm Nguyện

Pháp Nhiên cho rằng Bồ Tát Pháp Tạng, với tâm từ bi lập nguyện tiếp dẫn tất cả chúng sanh về Tịnh Độ, nơi giác ngộ thanh tịnh, bình đẳng không phân biệt người hiền, kẻ dữ; người lành, kẻ ác; xuất gia, tại gia; phá giới, trì giới; giàu, nghèo. Ở đó không có phân biệt người thiện đứng riêng, người ác ở riêng, mà kẻ ác người hiền, kẻ lành người dữ, kẻ trí người ngu, kẻ trì giới

người phá giới..., đều vượt khỏi con đường chấp thủ ấy. Đó chính là xưng danh hiệu Niệm Phật được tuyển chọn qua tâm đại bi bình đẳng vậy.

Không cần phải là người có trí mới niệm Phật, con đường niệm Phật rất dễ dàng chung cho cả vạn người, ai cũng có thể thực hành được. Xưng tụng danh hiệu Phật A Di Đà không chỉ dễ dàng mà là pháp hành tối thắng. Vì dễ dàng và thực tế, dẫu người ngu cũng có thể thực hành được. Vì tối thắng cho nên kẻ tội nặng cũng được chuyển đổi và đạt đến chỗ giác ngộ tối cao, nhờ vào công đức của Phật.

Bồ Tát Pháp Tạng cho đến chư Phật đều trải qua con đường tu đạo vất vả và hành đạo vô cùng khó khăn của chính mình để được giác ngộ giải thoát, song với tâm đại bi, tất cả đều được bình đẳng xả ly. Dù một người lậu tận chưa dứt, vẫn có thể cứu độ qua một niệm xưng danh và sẽ được tiếp dẫn vãng sanh. Từ đó, Pháp Nhiên gọi đây là **“Tuyển Chọn Bồn Nguyên Niệm Phật”** như thế **“theo lời nguyện và niệm Phật sẽ được về Tịnh Độ”**. Rồi hướng đến mười phương chúng sanh để cứu độ, đây là sự cứu độ cả hàng vạn người và cũng là chỗ giác ngộ cao tột, thành tựu sở nguyện Phật Đạo tối cao. Đây là lời nguyện Vô Thượng thù thắng cũng là đại hồng thệ rất hi hữu, luôn luôn được tán dương.

---o0o---

IV.4.2 Vãng Tướng Hồi Hướng và Hoàn Tướng Hồi Hướng

Với sự cần trọng, Tịnh Độ Chơn Tông là sự chỉ dẫn. Có hai loại hồi hướng. Một là Vãng Tướng và hai là Hoàn Tướng.

(Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật)

Với sự cần trọng, Tịnh Độ Chơn Tông chỉ dạy việc lễ bái có hai loại hồi hướng. Thứ nhất, vãng sanh Tịnh Độ gọi là Vãng Sanh Tướng. Thứ hai, trở lại uế độ gọi là Hoàn Tướng. Đối với pháp nghi của Vãng Tướng có cho biết rõ; nhưng thật ra đó là Giáo, Hạnh, Tín và Chứng. (Giáo Văn Loại - Thánh Điển – trang 135).

---o0o---

Giải thích

IV.4.2.1 Bồn Nguyên Lực Hồi Hướng

Căn Cứ Tịnh Độ Chơn Tông, lời nguyện thứ 18 của Phật A Di Đà, Thân Loan soạn **“Giáo Hạnh Chứng Văn Loại”**. Trong đó, định nghĩa Tịnh

Độ Chơn Tông và đặc biệt ở quyển 6 có viết rõ về vấn đề này. Đầu tiên, hiển lộ cung cách về giáo nghi của Tịnh Độ Chơn Tông như câu văn trên. Căn cứ vào đó, Tịnh Độ Chơn Tông chính là Bốn Nguyên Hồi Hướng, mà cốt lõi pháp nghi là triển khai giáo pháp niệm Hồng Danh, đó là sự khai mở ra hai tướng Vãng Tướng và Hoàn Tướng. Theo Vãng Tướng có bốn pháp biểu hiện rõ. Đó là Giáo, Hạnh, Tín và Chứng. Căn cứ theo đó, Thân Loan chỉ dạy những điều đặc biệt. Từ đó, ta hiểu rằng biểu thị ngôn ngữ của Bốn Nguyên Lực Hồi Hướng chính là hoạt động cứu độ của Phật A Di Đà.

Bốn Nguyên Lực hồi hướng là lời thệ nguyện cứu độ chúng sanh, khi Phật A Di Đà còn ở nhơn vị Bồ Tát Pháp Tạng phát lên 48 lời nguyện căn bản. Đặc biệt lời nguyện thứ 18 như bốn nguyên lực thành tựu cứu độ tuyệt đối. Qua lời nguyện, Phật hoàn thành việc tu hành từ những kiếp xa xưa ấy.

Hồi hướng có nghĩa là tự thân tu hành, được những công đức, đem công đức ấy ứng dụng vào mục đích đặc biệt. Qua lời nguyện, công đức của chính mình sẽ cứu độ những kẻ khác. Những hành hoạt năng lực Bốn Nguyên của Phật A Di Đà là những ngôn ngữ biểu thị tánh cách cụ thể, quan trọng vẫn là Phật A Di Đà tự hoàn thành công đức Đại Trí Đại Bi cứu độ hàng vạn người xưng danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật. Đây chính là Bốn Nguyên Lực Hồi Hướng vậy.

---o0o---

IV.4.2.2 Vãng Tướng Hoàn Tướng

Qua Bốn Nguyên Tha Lực, hoạt động cứu độ thật cụ thể. “Người được vãng sanh” là chúng ta, những người được Như Lai cứu độ và được vãng sanh về Cực Lạc được thể hiện như ở trước, ta thấy có hai loại: Vãng Tướng. Vãng Tướng, theo kinh “Đại Thừa Vô Lượng Thọ” việc nghe tức là **Giáo**; xưng tụng danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật là **Hạnh**; không nghi ngờ về bốn nguyện Đại Bi của Phật, mà ta tuyển chọn là **Tín**. Cuối cùng được Như Lai tiếp dẫn, đưa người Niệm Phật vãng sanh Tịnh Độ khi lâm chung một cách chắc chắn, rồi hoàn thành giác ngộ là **Chứng**. Như vậy, ngay cả chúng ta, những kẻ phàm phu đầy dẫy phiền não, được chỉ dạy phép Niệm Phật, hành trì pháp niệm Phật, phiền não sẽ hoàn toàn tiêu diệt, thẳng đến Niết Bàn chính là Vãng Tướng. Nhờ phương thức niệm Phật và bốn nguyên lực của Như Lai, hành giả được Như Lai cứu độ rất cụ thể nên được gọi là Vãng Tướng Hồi Hướng.

Hoàn Tướng nghĩa là **“kẻ trở lại”**. Sau khi liễu ngộ sự thật vãng sanh Tịnh Độ, trở thành Phật rồi, tâm Đại Bi khởi lên, quay trở lại với thế giới đầy dẫy phiền não này, để thực hiện hạnh cứu độ người mê, thế là Vãng

Tướng chuyển thành Hoàn Tướng. Hoàn Tướng cũng là những việc làm qua Bản Nguyên Lực của Như Lai. Chính nhờ Bản Nguyên Lực của Như Lai, chúng ta được hồi hướng về Hoàn Tướng, còn gọi là Hoàn Tướng Hồi Hướng.

---o0o---

IV.4.2.3 Gặp Chơn Tông

Như thế lâu nay công việc Bản Nguyên Lực của Như Lai là “*việc sanh, tử*” mà chúng ta bị cuốn hút trong ấy chỉ biết mình. Vì sanh tử vượt trên lãnh vực giác ngộ, cho nên có một phương hướng mới, được biết có ý nghĩa khác hơn. Tùy theo diệu dụng của Bản Nguyên Lực thuộc về Vãng Tướng và Hoàn Tướng đối với thân này, chúng ta nên tạo ra đạo tràng Niệm Phật trong cuộc sống hiện tại, để khi chết được tiếp dẫn vãng sanh Tịnh Độ, hầu khai mở pháp duyên của sự giác ngộ. Ở đó, cuộc sống diệu dụng không giới hạn với khai phá của Hoàn Tướng, có thể cảm nhận được, đó là gặp gỡ với Tịnh Độ Chơn Tông nên được cứu độ. Trong “*Cao Tăng Hòa Tán*” Thân Loan nói rằng:

Hồi hướng thành tựu nơi Đức A Di Đà,
Là hai loại Vãng Tướng và Hoàn Tướng,
Đối với hai loại hồi hướng này,
Trở thành nơi hội ngộ của tâm hạnh¹⁸⁸.

Tâm Hạnh ở đây là tín tâm Niệm Phật. Tự thể tin bốn nguyện và niệm Phật gọi là Vãng Tướng Hồi Hướng của Như Lai. Còn Hoàn Tướng là cứu độ chúng sanh của chư Bồ Tát. Như vậy, hoạt động cứu độ của Phật A Di Đà bao gồm tất cả những việc này.

---o0o---

IV.4.3 Lời Dạy Chân Thật

Lời dạy chân thật ấy rõ ràng nơi Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ.

(Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật)

Nếu nói dạy dỗ chân thật rõ ràng, điều này có nơi Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ.

Nếu nói về yếu nghĩa và nội dung của Kinh này, A Di Đà Như Lai khởi phát lời thệ nguyện, khai mở và hàm chứa chân lý bình đẳng cứu độ rộng khắp mọi người. Dầu cho kẻ phàm phu ngu si cũng không buồn khổ lo

lắng, bởi vì có thể tuyền chọn thực hành vãng sanh bằng cách niệm danh hiệu, mà đó là ngọc công đức được sáng tỏ như thế.

Thích Tôn xuất hiện trong cuộc đời này nói nhiều loại Kinh Điển; nhưng đặc biệt Kinh này cho mọi người biết lợi ích của trí tuệ chân thật và bốn ý được thể hiện. Đặc biệt, trọng tâm của Kinh nói về bốn nguyện của Đức A Di Đà Như Lai. Kinh này là bản thể của danh hiệu Phật. (Giáo Văn Loại - Thánh Điển – trang 135).

---o0o---

Giải thích

IV.4.3.1 Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ

Đặc biệt, Thân Loan chỉ giảng Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ, mặc dầu Pháp Nhiên tuyền ra ba bộ Kinh cho tông Tịnh Độ đó là: Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ; Kinh Quán Vô Lượng Thọ và Kinh A Di Đà. Thế nhưng, kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ mang những lời giáo huấn chân thật nên Thân Loan chọn kinh này làm giáo pháp chính của Tịnh Độ Chơn Tông.

Phần đầu của **“Giáo Hành Chứng Văn Loại”** và **“Giáo Văn Loại”** đều lấy kinh này làm tôn chỉ.

Giáo có nghĩa là chỉ cho mọi người đạo lý chơn chánh và hướng dẫn họ. Lời Phật dạy trong kinh điển biểu hiện ý nghĩa cao siêu của đạo lý (Giáo-pháp) chánh đáng gọi là Giáo, vì chữ Giáo có nghĩa là ngôn giáo. Phần đầu của **“Giáo Văn Loại”** cho rằng: **“Nếu hiển lộ của lời dạy chân thật, chính là kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ”**.

---o0o---

IV.4.3.2 Lấy Bốn Nguyện làm Tông Chỉ

Phần đầu **“Giáo Văn Loại”** tường thuật đại ý của kinh Vô Lượng Thọ. Nội dung được tóm lược rằng: **“Đức Như Lai nói kinh này lấy Bốn Nguyện làm tông, cũng chính là bản thể niệm danh hiệu Phật”** còn gọi là **“Kinh Tông Trí”**¹⁸⁹; nghĩa là kinh dạy về những điều cương yếu, còn gọi là **“Kinh Bản Thể”**, nghĩa là bản thể của kinh chính là căn bản vậy, mà bản thể kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ là việc niệm danh hiệu Phật. Kinh được nói về những trọng tâm của pháp nghi thuộc về Bốn Nguyện của Phật A Di Đà.

Bốn Nguyện ấy là lời thệ nguyện bằng Trí Tuệ và Từ Bi vượt khỏi tất cả, làm cho tất cả chúng sanh thật được an ổn bởi Phật A Di Đà, nói rộng ra là 48 lời nguyện, đại biểu là nguyện thứ 18. Ở đây, chúng ta thấy Bốn Nguyện ấy trong lời nguyện thứ 18. Hơn nữa, **“Giáo Hành Chứng Văn Loại”** mở rộng nội dung lời nguyện thứ 17 thuộc về Giáo và Hạnh, thứ 18 thuộc về Tín; thứ 11 thuộc về Chứng; thứ 12, 13 thuộc về Chơn Phật và Chơn Độ. Ngôn ngữ của Bốn Nguyện rất là nghiêm mật, nhưng tổng quan năm nguyện là nguyện thứ 18.

---o0o---

IV.4.3.3 Lấy Danh Hiệu Làm Chủ Thể

Danh Hiệu Phật: Nam Mô A Di Đà Phật. A Di Đà Phật, mà trong nguyện thứ 17 thệ rằng:

“Khi ta thành Phật, vô lượng chư Phật trong mười phương thế giới đều nhớ nghĩ và xưng tán đến danh hiệu ta, nếu không phải thế, ta không ở ngôi Chánh Giác”¹⁹⁰.

Chư Phật trong mười phương xưng dương tán thán danh hiệu, còn chúng sanh trong mười phương, ai niệm danh hiệu Phật A Di Đà sẽ được cứu độ, bởi vì thệ nguyện này phù hợp với bốn nguyện của Đức Thích Tôn khi giảng kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ, kinh nói về việc niệm danh hiệu. Nói khác, kinh này phát ra từ bốn nguyện của Phật A Di Đà, là hơn quả cứu độ. Tựu trung, kinh nói về **“Phật Nguyện Sanh Khởi Bốn Mật”¹⁹¹** cho ta biết danh hiệu Phật A Di Đà.

Phật A Di Đà cứu độ tất cả chúng sanh một cách bình đẳng, mà ai cũng nghĩ rằng chính mình sẽ đến cảnh giới ấy và cùng giác ngộ, nhờ nương công đức cứu độ của Như Lai qua lời thệ nguyện niệm danh hiệu và thành tựu bốn nguyện từ danh hiệu ấy, mà kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ truyền trao giáo lý chân thật cho tất cả chúng sanh. Nhờ niềm tin và hành trì, chúng sanh được tiếp độ. Hơn nữa, nội dung nguyện thứ 18 chính là **Giáo, Hạnh, Tín, Chứng, Chơn Phật, Chơn Độ**, khai mở kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ, trình bày phương pháp niệm danh hiệu Phật, mà bản thể của kinh chính là danh hiệu.

---o0o---

IV.4.3.4 Bốn Hoài Của Sự Xuất Thế

Dù giáo lý cũng chỉ là những lời dạy phương tiện, nhưng bản ý của Phật được sáng tỏ trong kinh điển. Lời dạy phương tiện chỉ bày những người chưa thành thực tiếp nhận trực tiếp những chân ý chân chánh, cho nên Như Lai mới dùng phương tiện chỉ bày. Bản hoài của Chư Phật truyền trao những lời dạy không cao xa khó hiểu mà quyền biến để phù hợp với trình độ căn cơ người nghe. Muốn hiểu rõ bản ý của Phật qua lời dạy chân thật, phải từ bỏ những lời dạy quyền biến phương tiện. Bản ý của Phật Thích Ca xuất hiện ra đời thể hiện trong các kinh, mà cũng chính trong các kinh ấy biểu hiện bản hoài của việc xuất thế.

Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ hàm chứa những lời dạy chân thật, dù thật rõ ràng rằng kinh điển mà Đức Thế Tôn thuyết trong một đời rất nhiều, nhưng chỉ có kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ biểu hiện bản ý của Thế Tôn và nói lên bản hoài xuất thế, bởi vì trong đó hiển bày những lời dạy cao siêu chân thật của giáo lý Bồ Đề Nguyên. Ngoài kinh này ra, không còn bản kinh nào hơn kinh này cả, cũng chính là lời tuyên bố: ***“Nhứt Thừa Cứu Cánh Cực Thuyết”***¹⁹².

Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ khai mở phương tiện cho tất cả chúng sanh thành Phật một cách bình đẳng, dù người trí hay người ngu, trình bày bản ý đại bi của Phật bình đẳng cứu độ chúng sanh hàng muôn vạn người, cho nên gọi là kinh chân thật khai thị hiển bày bản ý của Đức Thế Tôn khi xuất hiện nơi đời.

---o0o---

IV.4.3.5 Sự Lợi Ích Chân Thật

Phần đầu kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ trình bày như vậy: ***“Trước khi thuyết kinh này, Thế Tôn đi vào sâu trong Thiền Định, toàn thân sáng ngời đẹp đẽ trang nghiêm”***. Sau đó, Ngài A-Nan muốn biết rõ việc này nên hỏi rằng: ***“Lòng đại bi của Như Lai cảm thông nỗi khổ đau đang bao trùm tam giới này mà xuất hiện ra đời, mang ánh sáng Đạo giải thoát cứu vớt quần sanh”***¹⁹³ ***đem trí tuệ chân thật lợi ích chúng sanh”***¹⁹⁴.

Điều này được biết rõ rằng: ***“Chư Như Lai đều có lòng Đại Bi vô hạn, không phân biệt chúng sanh ở những cảnh giới mê muội nào, lân mẫn nguyện đến cứu độ. Vì thế, ai có lòng đại bi như thế mới xuất hiện trong đời này. Kinh này nói về tất cả những sự lợi ích chân thật của trí tuệ”***. Bản Nguyên của Phật A Di Đà đem trí tuệ làm lợi ích chân thật cho cả vạn người¹⁹⁵. Bản ý của những lời dạy chân thật xuất phát từ việc Thế Tôn nhận thấy tất cả Như Lai xuất hiện ra đời, vì muốn cho chúng sanh ra khỏi cảnh giới mê muội, cho nên thuyết kinh này.

---o0o---

IV.4.3.6 Kinh để Hồi Hướng về Đức Phật A Di Đà

Thế Tôn thuyết kinh này, Thân Loan chuyển bốn nguyện của Phật A Di Đà Như Lai đến cho chúng ta. Phần đầu Phật Thích Ca thuyết kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ về nguyện lực thứ 17 của Phật A Di Đà. Vì nguyện thứ 17, Đức Thích Tôn vì mười phương chư Phật thuyết kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ. Như vậy, nói theo nguồn gốc, chúng ta dùng kinh này hồi hướng đến Phật A Di Đà, theo nguyện lực thứ 17.

Thứ hai, theo Thân Loan, “Từ xưa, đức Thích Tôn là Phật A Di Đà, nguyện vào đời ác năm trước¹⁹⁶ cứu độ chúng sanh, ứng hiện thành Phật bởi vì loài người trong đời này. Thực ra, đức Thích Tôn thuyết pháp mà Đức A Di Đà Như Lai đã thuyết, vì thế kinh này hồi hướng đến Đức A Di Đà Như Lai”¹⁹⁷.

---o0o---

IV.4.4 Hạnh Chân Thật

Đại Hạnh chính là xưng tụng danh hiệu của Vô Ngại Quang Như Lai. (Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật).

Đại Hạnh nghĩa là xưng tụng danh hiệu Vô Ngại Quang Như Lai. Hạnh này dùng công đức tốt đẹp nhiếp hóa, hoàn thành tâm nguyện của Đức A Di Đà Như Lai. Điều thiện chính là điều căn bản bổ sung cho công đức. Ngoài ra, việc làm này khai mở và chuyển hóa kẻ mê mờ mau tỉnh ngộ. Bản thể chính là vượt khỏi tất cả những sự phân biệt hư vọng đạt được chân như thật tướng. Ngọc quý công đức được ban bố rộng rãi không ngần ngại, như biển cả mênh mông, được gọi tên là Đại Hạnh. Bởi vì, đây chính là tâm đại bi trong lời nguyện thứ 17 hồi hướng Phật sự Như Lai, mà Phật sự ấy không phát xuất từ tâm địa bình thường của con người. (Hạnh Văn Loại - Thánh Điển – trang 141).

---o0o---

Giải thích

IV.4.4.1 Việc Làm Của Chơn Tông

Trong Tịnh Độ Chơn Tông, cũng có người không thực hành về Hạnh; nhưng trong Phật Giáo không ai không thực hành. Chơn Ngôn¹⁹⁸ không phải là ngoại lệ, chỉ phủ định việc làm của tự lực mà thôi. Nói khác, đó chính là hạnh nguyện của Như Lai, ứng hợp với việc làm của Bồ Đề Nguyện niệm danh hiệu Phật, bởi vì đó chính là việc làm và sự che chở của Như Lai thuộc về Bồ Đề Nguyện. Niệm Phật là sự hành trì, hành động rất vĩ đại, được tán thán như hành trì chân thật. Ngoài ra, cũng là pháp thế nguyện như thừa. Ngôn ngữ này dùng để tán thán việc làm cao cả đó.

---o0o---

IV.4.4.2 Đại Hạnh Nghĩa là Gì?

Trong Đại Hạnh chữ “**Đại**” có ba ý nghĩa đó là: lớn, nhiều, hơn, ở đây Thân Loan muốn dùng chữ Đại này trong nghĩa Quảng Đại. Giống như chân như, lãnh vực giác ngộ của Như Lai biến mãn khắp mọi nơi. Biểu hiện của chân như chính là công đức danh hiệu rộng lớn vô biên, che chở bao dung tất cả chúng sanh không phân biệt. Ở đây, được tán thán xưng tụng là “**Chân Như Như Thật và Công Đức Bảo Hải**”, là bản thể của công đức danh hiệu ấy.

Da nghĩa là nhiều, bổ sung thêm cho công đức vô lượng, thành tựu qua danh hiệu Như Lai, “Nhiếp lấy những thiện pháp khác, đầy đủ công đức căn bản”, cũng xưng tán về công đức vô lượng về danh hiệu.

Thăng có nghĩa là hơn, danh hiệu Phật khi được ai đó chấp nhận xưng tụng, tự thân người ấy sớm đầy đủ công đức, phá trừ mê muội hôn ám. Vãng sanh thành Phật là việc làm hơn tất cả, cũng nói là “**Cực tối viên mãn**” chỉ cho việc dùng công đức của danh hiệu. Như vậy, công đức của danh hiệu đối với chúng ta thật là diệu dụng cho nên gọi là Đại Hạnh.

Chữ “**Hạnh**” trong chữ “**Đại Hạnh**” nghĩa là việc làm. Trong “**Duy Tín Sao Văn Ý**”, Thân Loan giải thích thêm về chữ “**Hạnh**” nghĩa là đây việc làm. Ở đây, ta thấy chữ “**Hạnh**” vừa có nghĩa là việc làm, vừa có nghĩa là những hành vi. Song Hạnh chính là việc xưng tụng danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật, không chỉ là việc làm, mà là Bồ Đề nguyện niệm Phật, bản thể chân như, trong đó có công đức, mà chúng ta giải trừ vô minh, ra khỏi phiền não, đến cảnh giới Niết Bàn an lạc. Hành vi này chính là một việc làm vĩ đại, việc làm chân thật.

---o0o---

IV.4.4.3 Việc Làm Không Phải ở Tự Lực

Đồng thời, khi xưng tụng danh hiệu Phật, việc làm ấy không phải là việc làm của kẻ phàm phu. Nếu là việc làm của kẻ phàm phu, việc ấy chỉ toàn là phiền não. Ví dụ đầu cho có Niệm Phật, nhưng chỉ là biến hình của ngã dục, thỏa mãn giận ghét, trở thành chấp thủ. Việc làm ấy không cắt được phiền não, đến Niết Bàn an lạc, không do công đức làm chủ thể. Do vậy, Thân Loan cảnh báo rằng “việc làm như thế không phát xuất từ lòng đại bi”. Với chúng ta, niệm Phật xuất phát từ miệng, không phát ra từ tâm phiền não vọng niệm, mà phát ra từ nguyện đại bi của Như Lai, được gọi là thanh tịnh chân thật.

Xưng danh không tác dụng đối với những kẻ phàm phu, mà chúng ta phải nương vào bốn nguyện lực của Như Lai, biểu lộ trong việc làm, cho nên trong *“Hành Văn Loại”* Thân Loan cho rằng *“Điều ấy không phải là việc làm tự lực của Phàm Thánh”*. Trong *“Tịnh Độ Văn Loại Tự Sao”*¹⁹⁹ Ngài cho rằng: *“Đây không phải là việc làm hồi hướng của phàm phu, mà là việc hồi hướng đến Đại Bi, không gọi là hồi hướng”*.

Dĩ nhiên kẻ phàm phu, ngay cả những bậc Thánh đi nữa nếu so đo một ít tự lực của mình, thực hành niệm Phật cũng là giả trá, không gọi là Đại Hạnh, cũng chẳng phải chân thật. Nói khác, xưng danh hiệu ấy là biểu hiện âm thanh Như Lai, mỗi khi niệm Nam Mô A Di Đà Phật, phiền não sẽ đóng chặt, gọi ta tỉnh dậy để hướng tới thế giới giác ngộ. Do vậy, kẻ phàm phu biểu hiện Như Lai qua những việc làm ấy.

Việc xưng danh Vô Ngại Quang Như Lai, mà trong *“Luận Chú”*, Thân Loan cho rằng xưng tụng là *“Quy Mệnh Tận Thập Phương Vô Ngại Quang Như Lai”*. Danh hiệu 10 chữ này *“đầy đủ tất cả Chư Phật trong mười phương thế giới, đời này đến đời khác, cứu độ rất ráo tất cả những sự chướng ngại bằng năng lực cứu độ của Như Lai”*. Xưng danh hiệu Phật A Di Đà như mời gọi đến nghe Như Lai thuyết pháp, mà những ai nghe lời gọi của Như Lai, sẽ được cứu độ trong từng niệm, từng niệm, không có gì chướng ngại. Nói khác, xưng danh hiệu cũng là việc làm của Như Lai²⁰⁰. Đồng thời, xưng danh hiệu là sự biểu hiện hạnh Như Lai của những người phàm phu. Trước đây, Như Lai cho rằng đây là ý nghĩa của những hành trì xưng danh, mà nguyện cũng chính là bốn nguyện của Như Lai vậy.

---o0o---

IV.4.5 Sắc Mệnh của Bốn Nguyện Mời Gọi

Quy Mệnh nghĩa là trở về với sắc mệnh Bản Nguyên mời gọi.
(Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật).

Chữ Nam Mô nghĩa là quy mệnh, mà quy mệnh với Bản Nguyên Phật A Di Đà. Lời mời gọi chúng ta như một sắc mệnh quay về Bản Nguyên Tha Lực. Còn phát nguyện hồi hướng nghĩa là Đức Như Lai từ xưa đã phát nguyện cứu độ chúng sanh. Bây giờ đối với chúng ta, làm sao được vãng sanh, chính là tâm nguyện từ bi vậy. “Tức Thị Kỳ Hạnh” nghĩa là Đức Như Lai chọn việc làm này như Bản Nguyên. (Hành Văn Loại - Thánh Điển – trang 170).

---o0o---

Giải thích

IV.4.5.1 Niệm Phật Biệt Thời Ý Thuyết

Trong “*Quán Kinh Sớ*” phần “*Huyền Nghĩa*”, Thiện Đạo nói về danh hiệu và chú thích về sáu chữ này rất rõ. Sau đó, Thân Loan bình luận và giải thích về sáu chữ này rộng hơn. Đầu tiên Thiện Đạo giải thích sáu chữ như vậy:

“Chữ Nam Mô vừa có nghĩa là quy mệnh, vừa có nghĩa là hạnh, mà ai thực hành việc này sẽ được vãng sanh²⁰¹. Trong thế kỷ thứ 6, thứ 7, giới Phật Giáo Trung Hoa lưu hành “*Niệm Phật Biệt Thời Ý Thuyết*” phân tích, bình luận và giải thích những vấn đề luận nghị và ý nghĩa Niệm Phật của Ngài Thiện Đạo.

Theo Nhiếp Luận Tông²⁰² thuộc nhóm nghiên cứu về “*Quán Kinh*” cho rằng nếu chỉ cần xưng danh hiệu, mà được vãng sanh, thì không khác những kẻ lừa dối, cho nên đã dùng “*Biệt Thời Ý*” chủ trương về phương tiện thuyết. Vì sao vậy? Vì khi niệm Nam Mô A Di Đà Phật, chữ Nam Mô chính là biểu hiện sự cung kính Như Lai. Đồng thời, không thể biểu hiện được qua lời nguyện vãng sanh Tịnh Độ, không thể nói là Hạnh. Ngoài ra, dù cho có xưng danh đến bao nhiêu đi nữa, mà không có hành chắc chắn không phải là hơn vãng sanh về Tịnh Độ.

Điều ấy cũng không sai với Phật duyên mấy. Xưng danh nghĩa là duyên vãng sanh trong một tương lai xa, cho nên nói rằng xưng danh hiệu không có giá trị vãng sanh Tịnh Độ (Báo Độ), lãnh vực của sự giác ngộ là không đúng, nhưng có thể nói xưng danh hiệu đưa đến quả vãng sanh trong tương lai xa thôi, phải chăng dành những kẻ lừa dối? Đây chính là nội kết Phật Duyên với phương tiện thuyết kinh. Phải chăng vì kết quả trong tương lai (biệt thời) xa xôi, nhưng ngay bây giờ phương tiện nói về biệt thời ý cũng

chỉ là cách nói chằng? Đây cũng là giáo thuyết có tính cách điển hình về niệm Phật vãng sanh.

---o0o---

IV.4.5.2 Nguyện Hạnh Đầy Đủ

Thiện Đạo cho rằng niệm Phật là nghiệp nhơn vãng sanh, được định sẵn trong Bốn Nguyện Phật A Di Đà. Chính Đức Thích Tôn và mười phương chư Phật chứng minh điều này, không có nghi ngờ ở đây. Dẫu tính toán tính cách đạo lý đi chằng nữa, khi xưng danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật, Nguyện và Hạnh vừa bổ túc cho nhau vừa chứng tỏ niệm Phật quyết định vãng sanh không phải là thuyết phương tiện biệt thời. Đạo lý thật rõ về lời giải thích sáu chữ này.

Chữ nam mô trong Nam Mô A Di Đà Phật nghĩa là quy mệnh, mà quy mệnh nghĩa là tâm tín thọ lời dạy của Như Lai. Quy mệnh cũng có nghĩa là hướng tâm nguyện vãng sanh về Tịnh Độ. Hơn nữa, được hiểu là phát nguyện hồi hướng trong nguyện thứ 18, bởi vì khi niệm danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật nghĩa là quyết định được vãng sanh, cho nên danh hiệu A Di Đà Phật gọi là phát nguyện vãng sanh. Từ đó, khi xưng danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật, hành giả phải đầy đủ Nguyện và Hạnh. Đó chính là nhơn vãng sanh có tính cách đạo lý vậy.

---o0o---

IV.4.5.3 Giải thích 6 Chữ Qua “Hành Văn Loại”

Trong “*Hành Văn Loại*” và “*Tôn Hiệu Chơn Tượng Minh Văn*”, Thân Loan giải thích sáu chữ như là tin thuận, nguyện vãng sanh và vâng theo sắc mệnh của Như Lai. Còn hành giả xưng danh là người nương vào Bốn Nguyện Lực chắc chắn sẽ được sanh. Đó là sự hiển bày đạo lý. Hơn nữa, theo “*Hành Văn Loại*” danh hiệu biểu hiện sự cứu độ của Như Lai cho mọi người. Ở đây, dùng để giải thích cho pháp thể ấy²⁰³. Hơn nữa, theo Thiện Đạo quy mệnh nghĩa là phát nguyện hồi hướng, có ba nghĩa chánh. Nương theo những ý ấy, Bốn Nguyện danh hiệu hàm ý năng lực Bốn Nguyện hồi hướng cứu độ mọi người của Phật A Di Đà.

Hơn nữa, ví dụ quy mệnh có trường hợp cho rằng đó là sắc mệnh mời gọi thuộc Bốn Nguyện. Như vậy, chữ Nam Mô không chỉ có nghĩa là quy mệnh mà còn biểu thị toàn thể Bốn Nguyện mời gọi thuộc về sắc mệnh của Phật A Di Đà. Có trường hợp gọi phát nguyện hồi hướng là phát nguyện của Như Lai đối với hành trì của chúng sanh mà có tâm hồi thí ấy. Nam Mô A

Di Đà Phật, chính là biểu thị toàn thể ý nghĩa về tâm nguyện Đại Bi hồi hướng của Như Lai. Hơn nữa, **“Tức Thị Kỳ Hành”** nghĩa là tuyển lựa Bồ Nguyện. Không phải đơn giản chỉ tuyển chọn Bồ Nguyện bốn chữ A Di Đà Phật qua hành trì mà ở đây phải biểu hiện một cách rõ ràng trong việc tuyển chọn Bồ Nguyện của sáu chữ Nam Mô A Di Đà Phật.

---o0o---

IV.4.5.4 Sắc Mệnh Mời Gọi Của Như Lai

Đầu tiên chữ nam mô theo Thân Loan có nghĩa là quy mệnh. Quy mệnh có nghĩa là sự lễ bái và quy thuận theo lời Phật dạy. Đặc biệt, quy mệnh vừa là phụng thừa sắc mệnh của Như Lai, vừa có ý không nghi ngờ và quy ngưỡng về Như Lai. Như vậy, cũng có nghĩa là tín thuận, tín tâm.

Theo **“Hành Văn Loại”**, quy mệnh nghĩa là sắc mệnh mời gọi thuộc về Bồ Nguyện. Có lối giải thích khác, quy mệnh có nghĩa là hướng về Phật A Di Đà niệm thật tha thiết và thật rõ chắc chắn sẽ được cứu.

Thứ nhất, nếu sự cứu độ của Như Lai thuộc về Bồ Nguyện Lực Hồi Hướng, Nam Mô A Di Đà Phật chính là tiếng mời gọi và tiếp dẫn chúng ta. Thứ hai, không nghi ngờ Bồ Nguyện, tin tưởng với năng lực Bồ Nguyện bao phủ, che chở tín tâm của ta, với tự lực của ta không thể tự khởi lên được, cho nên phải niệm Nam Mô A Di Đà Phật, tất nhiên sắc mệnh được truyền sẽ được cứu độ. Ngoài tín tâm, rõ ràng không có gì khác hơn nữa. Đó là một cách giải thích khá tuyệt diệu. Những bậc Tổ ngày xưa gọi đây là: **“Có sắc mệnh ra không cần tín tâm”**. Thứ ba, nếu khi nghe tiếng Nam Mô A Di Đà Phật, Như Lai làm cho ta tỏ ngộ, niệm Nam Mô A Di Đà Phật cứ như thế niệm, khi nghe được sắc mệnh mời gọi qua bồ nguyện ấy. Hơn nữa, phàm phu niệm Phật không thể qua khỏi lời dạy của Như Lai như Haraguchi nói rằng:

“Chúng ta niệm và nghe Nam Mô A Di Đà,
Theo tiếng gọi sẽ đưa về gần gũi”
Tâm ấy được biểu hiện qua những vần thơ trên.

---o0o---

IV.4.5.5 Phát Nguyện Của Như Lai

Sự phát nguyện hồi hướng nghĩa là Như Lai phát nguyện và hồi hướng đến các chúng sanh. Chỉ cần chúng ta niệm danh hiệu, Đức Như Lai

tìm cầu cứu độ và chọn lựa phương pháp trì niệm danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật tiếp dẫn vãng sanh về Tịnh Độ.

Tâm nguyện Đại Bi vượt lên trên suy nghĩ của chúng ta. Khi hành trì và hồi hướng, chúng ta được tâm nguyện Đại Bi che chở qua lời niệm Nam Mô A Di Đà Phật, được tuyển chọn của tâm nguyện.

Trong đời thế tục này, tâm ta bị cướp đoạt mất, việc nguyện sanh Tịnh Độ đối với ta cũng khó tự làm được, vì rất yếu đuối so với thế giới Tịnh Độ chân thật. Tuy nhiên, tâm ta khởi lên hoài vọng trở về sống ở cố hương, cho nên câu niệm Phật làm cho thân ta nghe và nhận được sự bất khả tư nghì của câu Nam Mô A Di Đà Phật. Nhờ câu Phật hiệu “Nam Mô A Di Đà Phật” được cứu độ, đó chính là Bồ Đe Nguyện làm cho Thân Loạn cảm động đổi theo pháp môn này.

---o0o---

IV.4.5.6 Sự Thực Hành Bồ Đe Nguyện

Tâm Đại Bi của Như Lai che chở và hồi hướng. Pháp môn này là niệm câu Nam Mô A Di Đà Phật, mà Thiện Đạo gọi là: “A Di Đà Phật chính là pháp môn ấy”, xưng danh hiệu Phật. Không phải chính ta niệm Phật được vãng sanh, mà qua hành trì pháp vãng sanh, được Đức Phật A Di Đà tuyển chọn quyết định tiếp dẫn vãng sanh, mà đây là biểu hiện Chánh Định Nghiệp quyết định công đức vãng sanh.

Niệm Phật là tin tưởng vào hành trì vãng sanh. Niệm Phật chính là tin tưởng vào Bồ Đe Nguyện, được lựa chọn qua hành trì vãng sanh. Thân Loạn muốn làm sáng tỏ hơn nên nói rằng: “**Tức Thị Kỳ Hành** chính là tuyển chọn Bồ Đe Nguyện”. Hơn nữa, xưng danh có nghĩa là hành giả tin vào sự chọn lựa Bồ Đe Nguyện, hồi hướng pháp hành niệm Phật lên Phật. Thân Loạn cho rằng đây là: “**Chuyên Tâm Phụng Hành**”.

Như thế, Như Lai lập nguyện cứu độ tất cả chúng sanh. Vì thực hiện lời nguyện đại bi ấy, quyết định tuyển chọn những pháp môn vãng sanh mà ban bố. Đó là pháp môn niệm Nam Mô A Di Đà Phật. Như vậy, sắc mệnh mời gọi của Như Lai là lời thuyết pháp. Hoạt động cứu độ từ năng lực Bồ Đe Nguyện biểu hiện tính cách cấu tạo sáu chữ của “**Hành Văn Loại**” được giải thích.

---o0o---

IV.4.6 Sự Thực Hành Một Niệm

Thực hành một niệm nghĩa là xưng danh nhiều lần để phát triển việc chọn lựa pháp môn dễ dàng cho đến cuối cùng.
(Lược bớt phần bình chú theo lối Hán - Nhật).

Theo Đức Phật, vãng sanh thành Phật là non hời hướng Tín, Hạnh. Cả Tín lẫn Hạnh việc nào cũng chỉ một niệm. Một niệm của Hành là số lượng xưng danh tối thiểu một tiếng có đầy đủ vô lượng công đức. Tuyển chọn dễ dàng và đồng thời niệm A Di Đà Phật là pháp môn tối thắng, mang ý nghĩa cao siêu, chọn lựa Bốn Nguyện Niệm Phật, mà các Kinh đã nói. Kinh cũng gọi đây vừa là đạt công đức đại lợi ích vô thượng, bởi vì Bốn Nguyện Niệm Phật không phân biệt chúng sanh cho đến khi tỏ ngộ, vừa là Pháp Chân thật Vô Nhứt Vô Nhị²⁰⁴. Rõ biết việc này qua ngôn ngữ là điều lợi ích vô cùng.

Bây giờ, Ngài Di Lạc Bồ Tát nương vào một niệm gọi là ý nghĩa xưng niệm. Một niệm nghĩa là một tiếng, một tiếng cũng là một niệm. Hơn nữa, một niệm là một hạnh, một pháp tu. Ngoài pháp tu ấy, không thể gì biểu hiện gọi là Nhứt Hạnh Chuyên Tu. (Hành Văn Loại - Thánh Điển – trang 187).

---o0o---

Giải thích

IV.4.6.1 Một Niệm Xưng Danh

Câu “*cho đến một niệm*” ở trong nguyện thứ 18 của Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ có ba vấn đề đó là: câu văn thành tựu, câu văn thứ bậc và câu văn phụ thuộc. Song theo Pháp Nhiên, ba vấn đề ấy là một niệm, là tất cả pháp tu một niệm. Hơn nữa, khi xưng danh một niệm là được rõ biết. Với Thân Loan, câu văn theo thứ bậc nghĩa là không tiếp xúc với cái gì hết; câu văn thành tựu ở nguyện thứ 18 là nhứt niệm, chính là một niệm của lòng tin. Khi vừa phát nguyện, tín tâm đã biểu hiện. Còn câu văn phụ thuộc là nhứt niệm là một niệm của pháp tu.

Lần lược, “*Hành Văn Loại*” và “*Tín Văn Loại*” giải thích rõ về việc đó nghĩa là mỗi một niệm Phật đều gia bị cho Tín, Hạnh, không lìa bỏ những pháp tu căn bản cần yếu.

Còn ở quyển chót của Kinh này, căn cứ vào công đức ít nhiều của hành giả nguyện vãng sanh Tịnh Độ có chia ra Thượng Bối, Trung Bối và Hạ Bối²⁰⁵ để biểu hiện. Hạ Bối, theo Thân Loan, kinh này nói về tự lực vãng sanh, cho nên nhứt niệm không đề cập đến ở đây.

Lúc nói gần xong kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ, Đức Thích Tôn ủy thác cho Bồ Tát Di Lạc là vị Giáo Chủ trong tương lai giải thích những ý nghĩa quan trọng trong kinh này với lời phó chúc như sau:

Phật hướng về Di Lạc bảo rằng: **“Khi nghe danh hiệu của Phật này, cho đến một niệm sẽ hoan hỷ vô cùng. Nên biết đó là người có đại lợi. Hơn nữa, đây cũng là một công đức vô thượng viên mãn”**²⁰⁶.

Thế Tôn hướng về phía Ngài Di Lạc và bảo rằng: **“Khi nghe danh hiệu Phật A Di Đà và tin sự cứu độ, cả tâm lẫn thân đều hoan hỷ. Bất cứ ai chỉ cần xưng danh hiệu một tiếng thôi, thân này sẽ có công đức vô thượng, chắc chắn sẽ vãng sanh và sẽ thành Phật. Lợi ích vô cùng!”** Ở đây có nói: **“Cho đến một niệm”**, một niệm nghĩa là hành nhưt niệm, xưng danh hiệu trong một tiếng, đó là cách giải thích về hành nhưt niệm. Thân Loan giải thích về hành tướng và nhiều lần (biến số). Đây là hai sự giải thích vậy.

---o0o---

IV.4.6.2 Thực Hành Công Đức Vô Thượng

Biến số nghĩa là số lần xưng danh hiệu. Số lần xưng danh hiệu ấy tối thiểu là một tiếng. Đây là cách giải thích về biến số bằng công đức biểu hiện, thuộc về pháp tu. Theo như sự phó chúc trong kinh nói rằng: **“Cho đến một niệm là pháp tu đầy đủ công đức vô lượng”**, là xưng danh Bồn Nguyên, được chọn lựa về Đức A Di Đà Như Lai. Thật dễ dàng, chỉ cần một tiếng niệm mà lại có công đức vô thượng.

Nói khác, Thích Tôn trao truyền cương yếu của kinh cho Ngài Di Lạc. Một tiếng niệm Phật được nói đó, chính là pháp hành của Bồn Nguyên tuyên chọn. Ở đây, chính là để rõ nghĩa duy nhất tối cao của Phật-Pháp Nhưt Thừa, Giáo-pháp công đức vô thượng bình đẳng cứu độ tất cả mọi người.

“Hành Nhưt Niệm” là phương pháp có tính cách tuyệt đối về Bồn Nguyên tuyên chọn, được thể hiện qua giáo thuyết. Thân Loan cho rằng: **“Danh xưng biến số ấy là sự khai mở pháp tu dễ dàng cho đến số nhiều vậy”**.

---o0o---

IV.4.6.3 Pháp Hành Và Sự Tin Thọ

Việc lưu ý ở đây là **“Hành Nhưt Niệm”**, chỉ cần xưng danh một tiếng có đầy đủ công đức vô thượng là giáo thuyết chỉ cho pháp hành về Bồn

Nguyện. Xưng một tiếng mà quyết định vãng sanh không phải là biểu hiện của giáo thuyết, bởi vì pháp ấy vượt khỏi thời gian và không gian, cho nên đối với pháp niệm Phật chăm chỉ, biểu hiện qua **“không hỏi thời gian lâu hay mau”** và cũng **“không quyết định về thời gian và nơi chốn cũng như các duyên”**. Quyết định vãng sanh qua chữ **“thời”** là Giáo Pháp, không nghi ngờ, tin tưởng và thọ nhận. Đó chính là **“thời”** vậy.

Biểu hiện chánh yếu công đức thuộc về pháp hành, mà trong đó niềm tin thọ nhận biểu hiện là chính. Tuy nhiên, nên hiểu Hành và Tín trong **“Giáo Hành Chứng Văn Loại”** là một biểu hiện tin vào **“thời”** quyết định vãng sanh. Ngoài ra, giáo thuyết của cả Pháp Nhiên lẫn Thân Loan đều không cho rằng xưng danh chỉ một lúc là được vãng sanh. Điều này phải nên lưu ý.

---o0o---

IV.4.6.4 Nhứt Hạnh Chuyên Tu

Hành nhứt niệm thuộc về hành tướng, nghĩa là nói rằng: **“Bây giờ phó chúc cho Di Lạc một niệm và một tiếng hay nói cách khác một tiếng niệm này, hoặc một niệm thành một hành này”**. Ở đây giải thích nhứt niệm là một việc làm, mà một việc làm có nghĩa là dẫn đến hai việc làm. Ngoài sự niệm Phật để được vãng sanh, không có việc làm nào như vậy, mà phải nhứt niệm chuyên tu và hành trì Bốn Nguyện Niệm Phật. Đây cũng gọi là Hành Tướng nữa.

Nguyên thủy của **“một”** nghĩa là **“không hai”**. Niệm là xưng niệm. Trong tâm của mình chỉ nhớ nghĩ việc trì danh khi hành trì tức là một hành. Như Lai hồi hướng tuyền chọn pháp môn xưng danh cho mình, trong khi đó, chính mình lại làm những công việc tạp nhạp, hành tạp hạnh và tu tạp tu thật là sai trái, cho nên cần phải quyết định. Nếu không, những việc làm như thế không thể vãng sanh được, cho nên **“chỉ niệm Phật A Di Đà, Ngài sẽ cứu độ”**. Chính là nhứt hạnh chuyên tu, là hình ảnh tiêu biểu có thể chấp nhận được.

Như vậy, Như Lai tuyền chọn pháp niệm Phật nhứt hạnh, không phân biệt thiện, ác, hiền, ngu, dễ dàng và bình đẳng cứu độ tất cả chúng sanh. Ngoài ra, đây cũng là hạnh cao cả, mà hạnh này vượt lên trên tất cả các hạnh khác gọi là Pháp Hành Nhứt Thừa Vô Thượng. Không còn hạnh nào hơn cả, chỉ chuyên tu niệm Phật Nhứt Hạnh mà thôi. Đại Hạnh là việc niệm Phật về Hành Đức và Hành Tướng, khai mở Hành Nhứt Niệm qua **“Hành Văn Loại”** vậy.

---o0o---

IV.4.7 Lòng Tin Nhứt Niệm

Nhứt Niệm là sự tin tưởng được khai bày tức khắc, hiển thị gấp rút, tâm vui vẻ không bị che khuất, rộng lớn khó suy tính.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Tín tâm chân thật ấy là Nhứt Niệm. Nhứt Niệm nghĩa là lòng tin như trên khai mở rõ ràng ngay từ lúc bắt đầu. Khi nghe Bồ Đề Nguyên bất khả tư nghì có tính cách rộng lớn ấy, lòng tin hoan hỷ không bị che khuất.

Hơn nữa trong “Bồ Đề Nguyên Thành Tựu” có nói về Nhứt Niệm nghĩa là lòng tin về Bồ Đề Nguyên, đối với tín tâm không có hai tâm và không có tâm nghi ngờ, cho nên gọi là Nhứt Niệm. Đây gọi là lòng tin. Nhứt tâm thanh tịnh và là hạt giống vắng sanh về Báo Đệ, là cảnh giới giác ngộ. (Tín Văn Loại - Thánh Điển – trang 250).

---o0o---

Giải thích

IV.4.7.1 Thời Khắc Gấp Rút

“*Tín Văn Loại*” giải thích về nhứt niệm là lòng tin đối lại với pháp tu thực hành một niệm, mà trong nguyên thứ 18, phần Thành Tựu Văn, ở phần đầu quyển hạ kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ cho rằng:

“Ai nghe danh hiệu, tín tâm hoan hỷ cho đến một niệm và chí tâm hồi hướng nguyện sanh về nước kia, liền được sanh và trụ ở bất thối chuyển”²⁰⁷.

Nhứt Niệm, theo Thân Loan là lòng tin một niệm, được giải thích theo hai chữ “*thời khắc*” cũng như “*tín tưởng*”. Thời khắc được giải thích như là một niệm theo ước tính thời gian. Hơn nữa, một niệm là ngay lúc đầu tiên tâm vừa khởi lên, tin tưởng, nghe nhận, không nghi ngờ về danh hiệu Bồ Đề Nguyên. Điều này cũng giống như trong “*Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý*”²⁰⁸ định nghĩa rằng: “*Nhứt Niệm nghĩa là lòng tin lúc ấy không nghi ngờ*”.

“*Thời Khắc Bức Thiết*” hoặc “*Thời Giờ Có Hạn*” nghĩa là biểu hiện ngay lúc đầu khởi lên tín phải ứng liền (*Nhứt Ứng*), cũng chẳng phải là chỉ có thể. Chữ “*thời*” nghĩa là “*thời giờ không có ranh giới*”, lại cũng có nghĩa là “*thời gian thật gấp*”. Thật ra, chúng ta không thể tính toán chiều dài này và đó là biểu hiện của thời gian trôi qua nhanh, không thể rõ biết

được. Hơn nữa, lòng tin một niệm không trải qua thời gian. Vì sao vậy? Vì nếu chính mình tự tạo nên niềm tin, thật mất thời gian để chờ đợi thành lập tín tâm, cho nên từ Như Lai chở che niềm tin và chỉ chấp nhận hoàn thành. Do vậy, không cần trải qua thời gian thành lập tín tâm.

---o0o---

IV.4.7.2 Vĩnh Viễn Của Bây Giờ

Như thế, lòng tin Nhứt Niệm không trải qua thời gian, không thể đo lường thời giờ lâu hay mau được. Không đo lường về độ dài của thời gian nghĩa là thật gấp rút không thể có đối tượng và tính cách khách quan đối với một niệm được, đó là sắc mệnh của Bản Nguyên khi thọ nhận không tính toán về trạng huống có tính cách chủ thể, không quyết định khách quan. Nếu lòng tin Nhứt Niệm gấp rút có tính cách đối tượng, hành giả cũng không nghe Bản Nguyên kịp. Đó chẳng phải là lòng tin Nhứt Niệm sao?

Hơn nữa, Bản Nguyên của Phật A Di Đà bao gồm thời gian cả quá khứ, hiện tại và vị lai, cho nên lời thệ nguyện cứu độ tất cả chúng sanh, trải qua ba đời, thời gian vượt khỏi đo lường Bản Nguyên lâu dài, không để ý đến thời gian khi nghe biết và thọ nhận. Cũng có thể chỉ trong một tia sáng nhỏ thôi đầy đủ nguyên vẹn vô lượng thời gian.

Như vậy, lòng tin được khai mở lúc ban đầu là lòng tin Nhứt Niệm, mà khi vừa khởi lên, vượt qua khỏi thời gian, bao trùm cả thời gian lâu xa của tâm Phật. Nhưng không phải trải qua thời gian mê vọng, bị đóng khung bởi chấp trước của tâm con người mà được khai mở rõ biết lãnh vực Bản Nguyên ngay lúc ấy.

Đồng thời, lòng tin Nhứt Niệm không phải chỉ đơn giản nói về thời gian, mà ngay bây giờ cho đến ngàn sau vĩnh viễn là thời gian. Lúc ấy những kẻ phàm phu ngu muội đầy phiền não, được Như Lai dùng thứ lớp Bản Nguyên giữ nguyên, che chở, được vãng sanh thành Phật, vào trong Chúng Hội, trụ ngôi Chánh Định Tự. Nơi đó, vượt lên khỏi suy tính đo lường của con người, tâm vui mừng khai mở đón nhận Bản Nguyên quảng đại vô biên của thế giới ấy. Điều này được gọi là niềm vui của tâm bao trùm rộng lớn khó thể nghĩ bàn.

---o0o---

IV.4.7.3 Tín Tâm Không Hai

Hơn nữa, “*Tín Văn Loại*” giải thích giống như “*Văn Bản Nguyên Thành Tựu*” về nhứt niệm rằng: “*Nhứt niệm nghĩa là lòng tin không hai, chỉ một niệm*”. Thật ra, một niệm được giải thích niệm nghĩa là Tâm. Nhứt niệm cũng có nghĩa là nhứt tâm, không có hai tâm, không có tâm nghi ngờ.

Ở đây, nhứt niệm được biết là Tâm không nghi ngờ về Bản Nguyên và giống như giải thích về tín tướng của tín nhứt niệm.

Trước đã nói về hành nhứt niệm. Một niệm là pháp tu niệm Phật và một hành được giải thích là chuyên tu hành tướng. Đó là cách giải thích phù hợp với phân tích về tín tướng, cụ thể Tín, Hành của Bản Nguyên, mà đã làm rõ qua Hành Tướng và Tín Tướng, như mọi người đã biết.

Hơn nữa, Bản Nguyên, thệ nguyện cho đến mười niệm xưng danh có nói về ba tâm: Chí Tâm, Tín Nhạo và Dục Sanh. Ba tâm không gặp chỗ nghi ngờ về Tín Tướng, Nhứt Tâm và việc làm của mười niệm biểu hiện chuyên tu về Niệm Phật Nhứt Hạnh của mình. Ở đây, rõ ràng Hành và Tín của Bản Nguyên là nhứt tâm, chuyên tu và chỉ làm có một việc, cũng là điểm đặc sắc, mà Thân Loan nơi “*Hành Tín Luận*” cho biết rõ ràng về Hành Tín của Bản Nguyên chính là một hành và một tâm không khác.

Theo giải thích về biến số (số nhiều) của hành nhứt niệm nói về một tiếng xưng danh có vô lượng công đức. Thực hành xưng danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật biểu hiện công đức vô thượng. Điều này, giải thích về thời khắc của tin nhứt niệm gọi pháp này (danh hiệu Bản Nguyên) là lãnh thọ, không nghi ngờ và nhứt niệm tức thời. Pháp vô thượng thuộc thân, nhập vào Chánh Định Tụ. Vãng sanh thành Phật là biểu hiện quyết định vãng sanh, mà chúng ta rõ về Hành Pháp (Pháp) là tín thọ (căn cơ) thực hành sự Niệm Phật là Hành và Tín (Tín Tâm) là xác định rõ ràng liên hệ biến số của Hành Nhứt Niệm và thời khắc của Tín Nhứt Niệm.

---o0o---

IV.4.8 Lòng Tin Chân Thật

Chơn Tâm như Kim Cang, gọi là Tín Tâm chân thật.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Bản Nguyên Chí Tâm, Tín Nhạo và Dục Sanh dù danh từ thệ nguyện có khác; nhưng tất cả đều cùng chung một ý nghĩa. Điều này ở phần “Tam Nhứt Vấn Đáp” đã biết rồi. Vì sao như vậy? Vì lẽ cả ba tâm ấy là tâm chân thật, không nghi ngờ. Nhứt Tâm như Kim Cang phá vỡ vô minh, công đức làm cho Trí Tuệ kiên cố, gọi là Chơn Tâm Kim Cang. Chơn Tâm Kim Cang là Tín Tâm chân thật. (Tín Văn Loại - Thánh Điển – trang 245).

---o0o---

Giải thích

IV.4.8.1 Chí Tâm, Tín Nhạo, Dục Sanh

Liên Như cho rằng: **“Dòng Thánh Nhơn chỉ là một, lòng tin, theo khuyến hóa, là căn bản nhất”**. Đặc biệt, đây là điều cốt yếu theo lời dạy về tín tâm của Thân Loan. Ngoài ra, trong **“Giáo Hành Chứng Văn Loại”** nói rõ về Tín Tâm và phần sau của **“Tín Văn Loại”** cũng có đề cập. Dù cho, Phật A Di Đà thành tựu pháp cứu độ cho vạn người, nhưng với ta không có tín thọ, việc cứu độ ta không được thành tựu. Thật không sai, lòng tin chính là sự khai phát tâm, nhưng nếu chúng ta không suy nghĩ đến pháp tu, dù cho Bốn Nguyên Đại Bi Đại Trí tiếp dẫn vãng sanh Tịnh Độ của Phật A Di Đà thế nào đi nữa, cũng không ảnh hưởng và chẳng lợi ích gì. Thân Loan gọi điều này là hồi hướng Tín Tâm từ Như Lai.

Trong nguyên thứ 18, Tín Tâm nguyện rằng: **“Chí tâm tín nhạo, dục sanh ngũ quốc..”**²⁰⁹. Thân Loan cho rằng có ba loại tâm là Chí Tâm, Tín Nhạo và Dục Sanh. Chí Tâm có nghĩa là tâm chân thật. Tín Nhạo là tâm không nghi ngờ và Dục Sanh là tâm chờ đợi nhứt định muốn vãng sanh về Tịnh Độ. Thân Loan cho rằng ba Tâm ấy là việc hoàn thành của Như Lai cho chúng ta, Tín Tâm ấy là năng lực Bốn Nguyên Hồi Hướng. Hơn nữa Chí Tâm nghĩa là Như Lai thành tựu Trí Tuệ công đức Chân Thật.

Dục Sanh nghĩa là Tâm Đại Từ, Đại Bi hồi hướng với cả một tấm lòng Từ Bi. Tín Nhạo là công đức Trí Tuệ chân thật, mà dùng công đức này hồi hướng về Đại Bi, chính là Tâm quyết định của Như Lai, không nghi ngờ cứu độ chúng sanh trong mười phương.

Ba Tâm ấy nghĩa là Như Lai với Đại Trí Đại Bi **“quyết định sẽ nhiếp thủ chúng sanh”** mà nội dung chính là sắc mệnh kêu gọi chúng ta trở về. Hơn nữa, nghe sắc mệnh về Bốn Nguyên tiếp dẫn mà chúng ta không nghi **“chắc chắn sẽ được nhiếp thủ”**. Có niềm tin như vậy, Như Lai thành tựu cả hai phương diện Trí Tuệ và Từ Bi. Như vậy, ba Tâm tất nhiên được Như Lai trợ giúp không gì khác. Chắc chắn rằng nghe và ngưỡng vọng sẽ được giúp đỡ, cho nên nhứt tâm tin tưởng vui mừng. Thế nhưng, chúng ta, những người phàm phu, nhờ Trí Tuệ và Từ Bi bổ sung công đức viên mãn, mà nhứt tâm vãng sanh thành Phật. Đây là chánh nhơn vãng sanh thành Phật.

---o0o---

IV.4.8.2 Như Lai Thành Tựu Ba Tâm

Điều này, được giải thích tường tận trong *“Tín Văn Loại”* và *“Tịnh Độ Văn Loại Tụ Sao”*. những vấn đề Nhứt Tâm, Ba Tâm được chứng minh và giải thích chỉ là một Tâm. Thật ra, *“Bổn Nguyên Ba Tâm”* được phân tích và chứng minh rõ ràng chỉ là “Một Tâm” mà đó là nghĩa của *“Pháp”*.

Như Lai giải thích về Pháp Ba Tâm, vì ta có Tâm hồi hướng cho nên thuật lại một cách rõ ràng: Khi nghe và lãnh thọ chúng ta không nghi ngờ và một lòng tin tưởng, không gì khác. Vấn đề ba Tâm chính là Một xác lập nghĩa của Pháp và là chánh nhơn của Tín Tâm, về vãng sanh thành Phật.

Căn cứ vào đây, từ vô thủy đến nay, chúng ta bị phiền não và vọng niệm trói buộc cho nên không thể cảm nhận lãnh vực giác ngộ thanh tịnh, Tịnh Độ, Từ Bi Trí Tuệ. Ngay cả, lòng tin thanh tịnh cũng chưa thể khởi lên và không sao khởi lên trong ta cho nên nói rằng: *“Kể từ vô thủy đến nay, tất cả loài quần sanh không có tâm thanh tịnh và sống trong nhiễm ô xấu ác, chẳng có Tâm Chân thật, mà toàn là hư giả tà ngụy”*²¹⁰. Như Lai cho thấy tiếp xúc chân thật đầu tiên là lời cảnh tỉnh nghiêm khắc đối với nội tâm của con người. Tịnh Độ được đo bằng niềm tin, chắc chắn không khởi lên bằng sự phê phán, mà Thân Loan đã nói như thế.

Như Lai lo lắng cho chúng ta, những kẻ phàm phu đầy phiền não, nguyện thay thế tất cả chúng sanh tích chứa công đức tu hành trong vô lượng kiếp, hoàn thành Ba Tâm Thanh Tịnh Chân Thật, đây là nhơn vãng sanh thành Phật cho chúng ta. Nhờ chí tâm vào công đức trí tuệ mà chúng ngộ chân như thanh tịnh. Vì lòng Đại Bi đối với tất cả chúng sanh, Bồ Tát mong muốn đạt được công đức Từ Bi hồi hướng về Phật. Phật trang trải tâm Từ Bi và Trí Tuệ cứu độ tất cả chúng sanh. Song chúng sanh chắc chắn phải Tín Nhạo, phải có tâm quyết định, không nghi. Ba Tâm sẽ *“quyết định nhiếp thủ chúng sanh”*, mà Nhứt Tâm Tín Nhạo được thành tựu. Đây chính là nghĩa công đức, khi niệm danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật.

---o0o---

IV.4.8.3 Ba Tâm Tức Một Tâm

Như Lai hoàn thành Ba Tâm như thế cho chúng ta thấy không phải ba Tâm khởi lên cứu những kẻ phàm phu phiền não hoàn thành Bổn Nguyên, mà Ba Tâm Như Lai hoàn thành cũng chính là Ba Tâm chúng sanh hoàn thành. Hơn nữa ba Tâm Như Lai chỉ cần ba Tâm chúng sanh nương câu niệm danh hiệu Nam Mô A Di Đà Phật chắc chắn sẽ được nhiếp thủ²¹¹. Tín tâm, tâm không nghi ngờ khi nghe và thọ nhận sắc mệnh đại bi mời gọi,

chắc chắn nhiếp thủ khiến cho chúng sanh được Tín Nhạo. Như Lai hoàn thành Ba Tâm, trong đó Nhứt Tâm Tín Nhạo là Một Tâm.

Với Ba Tâm của Bồn Nguyên, trong đó Tín Nhạo là Một Tâm vừa dùng để nhiếp thủ vừa biểu hiện đạo lý của Ba Tâm tức Một Tâm. Ở đây giải thích pháp này rất rõ ràng chánh như Tín Tâm và năng lực Bồn Nguyên che chở Tín Nhạo Nhứt Tâm để vãng sanh thành Phật. Đó là như thêm vào công đức Đại Bi và Đại Trí. Đây cũng là lối giải thích thật tuyệt vời và rõ ràng về niềm tin nội tại của năng lực Bồn Nguyên Hồi Hướng.

---o0o---

IV.4.9 Hai Loại Tin Sâu

Chính ta trong hiện tại là phạm phu tạo nhiều tội chướng trong sanh tử từ nhiều kiếp trước, bị đắm chìm trôi lăn trong đó, chưa có nhân duyên ra khỏi.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Có hai loại Tin Sâu, mà tin Sâu nghĩa là niềm tin tha thiết của tâm đó là: Thứ nhất, tự biết mình là phạm phu, phạm trọng tội, hoặc đang thọ nhận kết quả của quá khứ mê muội chìm đắm trong biển khổ, trôi lăn trong kiếp luân hồi. Bây giờ có lòng tin tha thiết, mong mỗi nhất định lia bỏ và vượt qua dòng sanh tử nhưng không có ai tiếp tay giúp đỡ.

Thứ hai, tin, không nghi và không cong queo Bồn Nguyên mà Phật A Di Đà đã phát khởi 48 lời nguyện cứu độ chúng sanh, sẽ được thâm nhiếp. Cũng tin một cách chắc chắn vào năng lực Bồn Nguyên và giao hẳn cho Ngài, đương nhiên sẽ được vãng sanh. (Tín Văn Loại - Thánh Điển – trang 217).

---o0o---

Giải thích

IV.4.9.1 Nội Dung Của Tâm Tin Sâu

Theo Quán Kinh, Tịnh Độ chính là nơi biểu hiện Ba Tâm của người muốn nguyện vãng sanh đó là: Tâm Chí Thành, Tâm Tin Sâu và Tâm Phát Nguyện Hồi Hướng. Thiện Đạo cũng giải thích một cách tường tận và rành mạch trong các kinh “*Quán Kinh Sớ*”, “*Tán Thiện Nghĩa*” và “*Vãng Sanh Lễ Tán*”, trong đó giải thích rõ ràng tâm tin sâu, được xem như là pháp của Thiện Đạo.

Trước tiên, nên hiểu Thâm Tâm nghĩa là gì? Đó không phải là Tâm sâu, mà là người có tâm tin tha thiết. Chính mình tin, không nghi ngờ và biết rõ Bốn Nguyên cứu độ của Phật A Di Đà. Những ai tin tha thiết sự tồn tại của chính mình, pháp cứu độ của Phật, chắc chắn được khai ngộ.

Nhưng trước tiên phải hiểu và tin vào hai vấn đề đó là nhân duyên và Phật pháp. Thâm tín không phải hai loại tín ấy, mà bên trong tín tâm bao gồm cả hai loại, mở bày và làm cho ta sáng tỏ.

Ngài Thiện Đạo, Pháp Nhiên và Thân Loan trong sự truyền thừa, từng vị một có tín tâm Tịnh Độ Chơn Tông và trình bày rất ráo hai loại Tín Sâu này.

Căn cứ “*Ngũ Góc Sao*”, nói về hai loại thâm tín như vậy “*Bấy giờ, tin sâu là tha lực vĩ đại của Tâm Kim Cang sẽ trở thành biển Nhứt Thừa Vô Thượng của lòng tin chân thật*”²¹². Ở đây, có thể biết thêm rằng: “*Như bây giờ tường thuật về hai loại tin sâu được Như Lai che chở tín tâm kiên cố như Kim Cang, đây là Pháp duy nhứt vô nhị*”²¹³ *tối cao, thực hiện cho ta thấy như bên trên, mang nội dung rộng rãi như biển cả, biểu hiện cho những người có tín tâm chân thật.*

---o0o---

IV.4.9.2 Hai Loại Tín Sâu

Thứ nhứt, niềm tin vào cơ duyên. Tự mình biết mình những kẻ phàm phu đầy đầy phiền não, tội chướng sâu dày, chính mình mong muốn thoát khỏi sanh tử. Dù niềm tin quyết định nhưng nếu không có sự giúp đỡ của bất cứ một cánh tay nào, tự mình không làm được, niềm tin ấy hoàn toàn đo lường chính mình. Thứ hai, niềm tin Phật pháp. Tin chắc vào năng lực Bốn Nguyên cứu độ của Phật A Di Đà, những tội chướng của phàm phu như chúng ta sẽ được cứu độ, đương nhiên được vãng sanh Tịnh Độ, đem tất cả những phiền não của tự thân giao phó cho năng lực Bốn Nguyên cứu độ ấy.

Ở đây, tự mình hướng về giác ngộ, nhưng biết rõ khả năng không đủ, mình là phàm phu, có đầy đầy phiền não, không làm gì được với sức lực yếu kém của con người, rất cần đến năng lực cứu độ của Bốn Nguyên cứu độ. Chúng ta, những người đang sống trong cơn mê muội, không sao biết hết tự thân, dĩ nhiên càng không biết được Tâm của Như Lai. Chính không biết rõ mình và cũng không rõ biết Như Lai, chỉ lo việc vào ra thế giới hỗn loạn hoang dã, cho nên hướng về kêu cầu “*cứu độ những kẻ phàm phu phiền não*”. Trước tiên, nghe bốn nguyên, nhận được Chơn Tướng ngay trong lòng, tiếp nhận Pháp Chơn Tướng cho nên chư Tổ xưa từng nói: “*Cơ duyên được Trí Tuệ Phật chiếu sáng, các pháp sẽ tỏ tường*”.

Trong “*Vãng Sanh Lễ Tán*”, Thiện Đạo nói rõ về hai loại tin sâu đó là: Chơn Tướng của tự thân, Chơn Tướng của Bản Nguyên, điều căn bản của Tín, Tri, mà Tín, Tri có nghĩa là không thể dùng tri thức của chính mình biết được, nhưng đó chính là nghe và quy ngưỡng Như Lai, chắc chắn được tiếp nhận, đây là cái gốc của Tín Tri.

---o0o---

IV.4.9.3 Hai Loại Một Thứ Của Sự Tin Sâu

Không phải do ta suy nghĩ mà có hai loại tin tâm sâu xa, nhưng trước sau, cả hai Tâm không khởi lên riêng biệt. Khi nghe “*cứu độ những kẻ phàm phu đầy phiền não*”, không có tâm nghi ngờ về sắc mệnh Bản Nguyên mời gọi, mà chỉ một lòng tin sẵn sàng khai mở, chính là Tín Tâm Bản Nguyên, “*tin sâu hai mà một*”²¹⁴ rõ ràng như thế! Thật là khó nghĩ bàn, một khi tín tâm về Bản Nguyên tha lực được khai mở, dù cho đang đầy phiền não nhưng vẫn được cứu độ như thường, đó chính là hai loại pháp cơ bản, cũng gọi là hai loại tin sâu, nhờ niềm tin, tự lực nương vào tha lực, chỉ bày rất rõ ràng.

---o0o---

IV.4.10 Sự Chứng Quả Chân Thật

Hiện lộ chứng quả Chân thật, viên mãn quả vị lợi tha, chứng đạt quả vị tối cao của Niết Bàn Vô Thượng.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Tiếp theo, nói về chứng quả chân thật. Nhờ tha lực của Như Lai, chứng đắc quả Diệu Giác (Phật Đà), giác ngộ Phật quả, nhập cảnh giới Niết Bàn tối cao. Hơn nữa, đây là nguyện thứ 11 hồi hướng chứng quả Niết bàn. (Chứng Văn Loại - Thánh Điển – trang 307).

---o0o---

Giải thích

IV.4.10.1 Vãng Sanh Có Tính Cách Chung Chung

Theo giải thích kinh điển Đại Thừa, vãng sanh thông thường là xả bỏ uế độ, sanh về Tịnh Độ của Phật A Di Đà. Còn Thiên Thai Tông, Tam Luận

Tông và Chơn Ngôn Tông, cũng nói nhiều về vãng sanh Tịnh Độ của Phật A Di Đà, nhưng đa phần tin cõi Tịnh Độ của Phật A Di Đà là nơi có thọ mệnh lâu dài, một thế giới có môi trường dễ tu, nơi đó người tu hành không gặp chướng ngại ác duyên, thường nghe Phật A Di Đà thuyết pháp, được Bồ Tát Quán Thế Âm, Bồ Tát Đại Thế Chí cùng với những vị Bồ Tát khác hướng dẫn. Nói chung tin rằng khi tu hành Phật đạo, gặp những ác duyên, muốn xả bỏ những điều không thích hợp ở thế giới Ta Bà, vãng sanh Tịnh Độ, nơi ấy thực hành tu học đúng phương pháp, chắc chắn sẽ thành Phật. Trường hợp này ý nghĩa của việc tu hành nghĩa là chuyển đổi nơi chốn mà nguyện vãng sanh.

---o0o---

IV.4.10.2 Vãng Sanh Khó Nghĩ Bàn

Ở đây, theo Thân Loan, Tịnh Độ Chơn Tông không phải là nơi chốn tu hành một cách đơn giản, mà là cảnh giới của Chư Phật, cảnh giới hoàn toàn giác ngộ của Đại Niết Bàn. Vãng sanh Tịnh Độ nghĩa là tất cả phiền não hoàn toàn tiêu diệt, thực hiện ngộ nhập Niết Bàn. Phải biết rằng giữa người vãng sanh và Phật A Di Đà có vị trí giống nhau không khác. Thông thường gọi thuyết: **“vãng sanh thành Phật”**²¹⁵.

Môn hạ của Pháp Nhiên đặc biệt rất lưu tâm về bốn nguyện tha lực, trong đó Thân Loan cũng có ảnh hưởng rất nhiều của chư vị tiền bối như: Kosai²¹⁶, Ryukan²¹⁷ cho rằng vãng sanh Tịnh Độ, Vô Lậu Trí Tuệ được khai mở, phiền não đoạn diệt, trở thành một phần của Chân Như Pháp Tánh. Thành Phật chắc chắn đầu tiên ở vào Sơ Địa²¹⁸, trở thành Bồ Tát không có gì khác với việc trực tiếp vãng sanh, hoàn toàn giác ngộ, tiến lên quả vị Phật Đà ngay, mà theo Thân Loan, đây là thuyết **“Vãng Sanh Thành Phật”**. Thật ra, lời dạy này bâng bạc trong tai, mà với Thân Loan vãng sanh thành Phật còn gọi là **“Vãng sanh khó nghĩ bàn”**, phân biệt với những quan niệm vãng sanh lâu nay.

Nhờ vào công đức Như Lai, tất cả chư Phật đều hồi hướng đến chúng sanh, tiếp dẫn vãng sanh thành Phật, gọi là niềm tin Nhân Đức. Còn Quả Đức chính là biểu hiện việc vãng sanh. Thật khó có thể tư lương, vì vãng sanh khó nghĩ bàn vượt lên trên tất cả quả báo bất khả tư nghì. Không có hai với Nhơn ấy sanh làm Phật và không có hai với quả ấy cũng chính là sanh làm Phật.

Vãng sanh được biểu lộ, đầu tiên trong “*Chứng Văn Loại*”, gọi là chứng Phật quả chân thật và cứu cánh. Chứng quả chân thật gọi là viên mãn quả vị lợi tha, quả vị Vô Thượng Niết Bàn tối cao.

Chứng quả chân thật nghĩa là từ năng lực bản nguyện của Như Lai, ta chứng được quả Diệu Giác²¹⁹, đồng với Phật quả. Hoàn toàn dứt sạch phiền não, chứng đắc Phật quả, giác ngộ rốt ráo, chứng nhập cảnh giới Niết Bàn tối cao. Đây chính là Chánh Định Tự khi diệt độ, phù hợp với lời nguyện thứ 11, quả đức hồi hướng Đại Niết Bàn.

---o0o---

IV.4.10.3 Bồ Tát Nhứt Sanh Bồ Xứ

Thân Loan cho rằng vãng sanh về chân thật báo độ, có thể thành Phật. Thứ nhất, nhân thành Phật là tín tâm của hành giả cộng với công đức Từ Bi Trí Tuệ của Phật. Căn cứ vào “*Tín Văn Loại*”, Tín tâm của hành giả trong đời này quyết định thành Phật và trụ ngôi Chánh Định Tự, một phần của bậc Thánh, giống như công đức của Bồ Tát Di Lặc.

Khi lâm chung, chúng sanh niệm Phật thuộc loại Hoàn Siêu²²⁰ có tâm Kim Cang sẽ siêu chứng Đại Bát Niết Bàn cũng giống như Đại sĩ Di Lặc có tâm Kim Cang, ở bậc Đẳng Giác, sẽ ra đời vào Tam hội Long Hoa, trụ ngôi vị Vô Thượng Giác²²¹.

Bồ Tát Di Lặc là vị Phật kế tục Thế Tôn. Từ nhiều kiếp lâu xa, Bồ Tát tích phước tu hành, đoạn trừ phiền não, chỉ còn sót lại một ít vô minh căn bản, nhưng thật ra công đức ấy hầu như giống Như Lai, bởi vì Bồ Tát ở ngôi vị Đẳng Giác tối cao, hiện tại đang ở cõi trời Đâu Suất, đang chờ giáng trần, chỉ còn khoảng năm mươi ức, bảy ngàn vạn năm²²² nữa, Ngài sẽ xuất hiện ở thế gian này. Khi Tâm Kim Cang khởi lên dứt trừ những vô minh còn sót lại, thành tựu giác ngộ, thành Phật Di Lặc. Dưới gốc cây Long Hoa, Ngài chuyển pháp luân ba lần để độ tất cả chúng sanh. Như vậy, chỉ còn một đời nữa thôi, Bồ Tát Di Lặc quyết định ngôi chỗ Phật đã ngồi²²³ cho nên Ngài được gọi là Bồ Tát Nhứt Sanh Bồ Xứ.

Bởi vì khi mạng chung, chúng sanh niệm Phật tiếp nhận được công đức Trí Tuệ Như Lai, cùng với niềm tin Kim Cang, chỉ cần một niệm chân thật vãng sanh Báo Độ, giống như địa vị của Bồ Tát Di Lặc Nhứt Sanh Bồ Xứ, cuối cùng giác ngộ nhập Đại Niết Bàn, nhứt định sẽ thành Phật giống như Đức Phật A Di Đà. Như thế, xong đời này, hoàn thành giác ngộ thành Phật.

Theo Đại Kinh, những chúng sanh niệm Phật giống như Đức Di Lặc. Đây cũng là thuyết nổi tiếng của Thân Loan về “*Tiện Đồng Di Lặc*”²²⁴.

Dù cho, kẻ phàm phu có đầy phiền não, nhưng có tín tâm chân thật có thể đoạn trừ cội rễ vô minh, dùng Trí Tuệ Kim Cang dứt trừ phiền não, gọi là Bồ Tát ở ngôi vị Nhứt Sanh Bồ Xứ như Bồ Tát Di Lạc, gọi là vãng sanh thành Phật.

---o0o---

IV.4.10.4 Sự Vãng Sanh Cùng Một Thể Với Sự Vãng Sanh Chánh Giác

Thứ hai, những hành giả có tín tâm niệm Phật vãng sanh Chân thật Báo Độ, chứng ngộ Đại Niết Bàn của Phật A Di Đà, cảnh Chân Thật Báo Độ, như thệ nguyện của Bồ Tát Pháp Tạng rằng: **“Nếu chúng sanh không được vãng sanh, Ta sẽ không ở ngôi Chánh Giác”**. Ngôi Chánh Giác của Như Lai và thành tựu vãng sanh của chúng sanh là **“Nhứt Thể Bất Nhị”**²²⁵. Nói khác, tín tâm của hành giả được vãng sanh cõi Chánh Giác của Phật. Ở đây, theo quan điểm căn bản về Tịnh Độ, Thân Loan cho rằng kẻ cứu độ và người được cứu độ là chúng sanh vượt khỏi phân biệt, thành tựu một thể giới Tịnh Độ **“Sanh Phật Nhứt Như”**²²⁶.

Mà bản thể Tịnh Độ của A Di Đà Như Lai là Tịnh Độ Nhứt Như, khỏi giới hạn phân biệt của Nhị Nguyên, hiện rõ Vô Phân Biệt Trí, vượt qua căn bản sanh tử ta, người, lìa thương, ghét, thậm chí không phân biệt Phật và chúng sanh, thể nhập cảnh giới vạn vật đồng nhất thể. Nếu vãng sanh về cảnh giới **Vạn Pháp Nhứt Như** như thế, dầu nói là vãng, hay không vãng đi nữa, không sanh đi nữa, phải nói rằng chúng ta cần có tính cách thực thể về vãng cũng như sanh kia. Chính vì lo lắng vãng hay sanh, cho nên chúng ta lìa hư vọng phân biệt, mà đây chính là giáo thuyết Đại Bi.

---o0o---

IV.4.10.5 Như Sanh Từ Lai

Nhứt Như chính là thị hiện cảnh giới tối cao của A Di Đà Như Lai. Trong **“Chứng Văn Loại”** Thân Loan nêu lên chín loại Niết Bàn khác nhau như:

1. Diệt Độ,
2. Thường Lạc,
3. Cứu Cánh Tịch Diệt,
4. Vô Thượng Niết Bàn,
5. Vô Vi Pháp Thân,

6. Thật Tướng,
7. Pháp Tánh,
8. Chân Như,
9. Nhứt Như.

Nói khác, Đức A Di Đà Như Lai từ “*Như*” sanh ra và “*Lai*” bao gồm các thân thị hiện: Pháp thân, Báo thân và Ứng Hóa thân. Đây chính là sự giải thích về A Di Đà Như Lai vượt lên khỏi tất cả những hạn định mê hoặc của con người, đạt đến thế giới Nhứt Như, rồi Như Lai dùng phương tiện thị hiện Pháp Thân, mà trường hợp này được gọi “*Như*” từ “*Lai*” sanh của Phật A Di Đà, chính tự Phật A Di Đà thị hiện lãnh vực Nhứt Như, tiếp dẫn chúng ta vãng sanh, cuối cùng thành Phật, được gọi đây là Sanh Phật Nhứt Như.

---o0o---

IV.4.10.6 Sự Nhiếp Hóa Của Hoàn Tướng

Trí Vô Phân Biệt khai mở đạt đến cảnh giới Vạn Vật Nhứt Như cho nên nếu sự vãng sanh đồng nghĩa với giác ngộ của Phật A Di Đà, thì kẻ vãng sanh thành Phật, biểu hiện hoạt động của Đức A Di Đà. Từ Nhứt Như có tính cách tất nhiên ấy. Vì chúng sanh mê mờ cần cứu độ, mặc dầu Phật ở Tịnh Độ; nhưng biến hiện trong mười phương thế giới, trang trải tâm đại từ đại bi cứu độ chúng sanh, gọi là Hoàn Tướng, mà Thân Loan giải thích rõ ràng ở nửa phần sau của cuốn “*Chứng Văn Lợi*”. Hoàn Tướng nghĩa là đem quả vị đã chứng đắc trang trải cho mọi người. Đây chính là nội dung của sự chứng quả chân thật ấy.

Như vậy, theo Thân Loan, Hoàn Tướng là những hành giả đã vãng sanh và giác ngộ thành Phật, nhưng tiếp tục thị hiện công đức tự lợi và lợi tha của chư vị Bồ Tát, như trong phẩm Phổ Môn, Bồ Tát Quan Thế Âm Bồ Tát, thuộc kinh Pháp Hoa cho biết Bồ Tát Quan Thế Âm thiên biến vạn hóa giáo hóa chúng sanh. Phổ Môn thị hiện vừa là ví dụ có tính cách cụ thể, vừa là vì cứu độ chúng sanh phải biến hóa ứng hợp với chúng sanh và dùng mọi phương cách để cứu độ.

Với chúng ta, Phật A Di Đà thị hiện là Phật Thích Ca trước tiên, sau đó thị hiện bảy vị cao tăng đó là: Long Thọ, Thế Thân, Đàm Loan, Đạo Xước, Thiện Đạo, Nguyên Tín, Pháp Nhiên, mà theo Thân Loan và Liên Như, đó chính là những Hoàn Tướng, Bồ Tát hóa độ đang giáo huấn chúng sanh niệm Phật. Nói khác, chúng ta gặp Phật-pháp, tin tưởng vào Bản Nguyện và hành trì pháp môn niệm Phật gọi là Vãng Tướng. Tuy nhiên, đồng thời có vô số Bồ Tát vì lòng Đại Bi, trở lại thế giới này gọi là Hoàn

Tướng. Ngay cả, chúng ta và mọi người, thậm chí các loài động vật cũng không thể nói dứt khoát là không phải Hóa Thân của Chư Bồ Tát thuộc Hoàn Tướng. Chúng ta thường không để ý thôi, thật ra vẫn nghe được lời giáo hóa của chư Bồ Tát Hoàn Tướng chỉ dạy chúng ta Niệm Phật, giáo dục cho thân tâm chúng ta.

---o0o---

IV.4.11 Chuyển Nhập Tam Nguyên

Ra khỏi Phương Tiện chơn môn, thể nhập vào sự tuyển chọn của Nguyên Hải, mau lìa được Tâm Vãng Sanh khó nghĩ bàn, mong muốn nói theo Nan Tư Nghì Vãng Sanh.

(Lược bớt phần giải thích theo lời Hán - Nhật).

Theo cách hiểu ngu ngốc của Thân Loan, giải thích của Thiên Thân, Thiện Đạo và có nhiều vị Tổ Sư cho rằng tu hành làm các việc thiện, viên tịch dưới gốc cây Song Thọ gọi là Phương Tiện Hóa Độ Vãng Sanh, hoàn toàn khác xa giáo huấn phương tiện là nhờ tích chứa công đức Niệm Phật vãng sanh vào Chơn Môn. Tự mình niệm Phật cũng chưa đủ, phải nương nhờ công đức tha lực, gọi là Nan Tư Vãng Sanh, cho nên khởi tâm nguyện vãng sanh theo phương tiện hóa độ.

Ý nghĩa chân thật của Phật, hướng dẫn vãng sanh là hoàn toàn ra khỏi pháp môn phương tiện Chơn Môn, thể nhập Bản Nguyên quảng đại vô biên. Tuyển chọn thế giới khỏi mọi tự lực tính toán, nguyện vãng sanh theo phương tiện hóa độ, vãng sanh về cõi chân thật Báo Độ, chờ đợi vãng sanh thành Phật, gọi là Nan Tư Nghì Vãng Sanh. Đó là nguyện thứ 20 đã phát và là nguyên nhân thâm sâu vậy. (Hóa Thân Độ Văn Loại - Thánh Điển – trang 412).

---o0o---

Giải thích

IV.4.11.1 Lịch Trình Cầu Đạo

Theo truyền thuyết được tường thuật, hai mươi năm Thân Loan tu hành nghiêm mật tại Tỷ Duệ Sơn từ lúc xuất gia năm chín tuổi cho đến năm hai mươi tuổi chúng ta thấy sự tuân thủ giới luật, tịnh hóa phiền não, tu hành theo Thánh Đạo Môn, nhằm đạt ngộ Trí Tuệ đến chỗ Nhứt Như của Ngài.

Thời gian ở tăng đường trong Tam Muội Đường, là lúc Ngài niệm Phật không ngắt, giữ gìn giới luật hay cũng có thể nghĩ rằng đó là việc phải làm mà hành giả muốn vãng sanh Tịnh Độ theo lời nguyện thứ 19. Công đức tu hành niệm Phật không gián đoạn đó là muốn sanh về cõi Tịnh Độ. Theo lời nguyện thứ 19, người phát Bồ Đề Tâm, nguyện vãng sanh Tịnh Độ, cần tích chứa công đức, khi lâm chung được Phật A Di Đà tiếp dẫn, bởi vì Ngài có lời thệ nguyện tiếp dẫn chúng sanh vãng sanh Tịnh Độ. Thân Loan cho rằng đó là vãng sanh bằng tự lực chính mình thực hành muôn hạnh. Điều cần yếu ở đây, tư duy về vãng sanh theo phương tiện hóa độ như Phật viên tịch dưới gốc cây Song Thọ.

Thật ra, chín mươi ngày đêm thực hành pháp **“Thường Hành Tam Muội”** không chớp mắt là một trong những pháp tu quan trọng lấy Phật A Di Đà làm Bản Tôn, xưng danh hiệu Ngài liên tục trong đạo tràng hành trì của Thiên Thai Tông, đó là thời gian khổ luyện của hành giả tịnh hóa tội chướng cũng là lúc thập phương Chư Phật ảnh hiện cho biết vấn đề vãng sanh thành Phật của hành giả. Hẳn nhiên, hành giả song song với việc xưng danh còn thực hiện pháp quán Phật nữa, đó chính là một trong những hạnh tự lực, Thân Loan thực hiện nguyện thứ 19, mong được vãng sanh. Dù cho pháp hành ấy thành tựu, Như Lai vẫn chỉ là vị hóa Phật và vãng sanh cũng chỉ là phương tiện hóa độ mà thôi.

Mãi năm 29 tuổi, Thân Loan cũng chưa biết rõ điều ấy, chỉ toàn dốc lực của mình tu hành, song lúc gặp Pháp Nhiên được nghe được pháp môn chuyên tu niệm Phật, tin vào Chánh Định nghiệp, hành trì pháp nhất hạnh xưng danh hiệu. Thế nhưng, **“Huệ Tín Ni Tiêu Tức”** thì cho rằng **“trong 100 ngày có thiên cơ giáng xuống soi sáng, trở thành những việc quan trọng...”**²²⁷. Ở đây, phải thấy điểm chính là khoảng khắc 100 ngày ấy Ngài quyết định chuyên tu niệm Phật, tha thiết nghe Pháp, nương công đức niệm Phật, đồng thời không hoàn toàn lìa bỏ tự lực, cho nên từ đó Ngài dừng lại tư duy tự lực Niệm Phật.

Thật ra, đó là công đức thù thắng của việc Niệm Phật Nhất Hạnh, Ngài chuyên niệm không chỉ khi tâm an lạc, mà ngay cả khi tâm không an, luôn nghĩ đến việc cứu độ, thậm chí đã tuyệt vọng, mà vẫn cứ Niệm Phật tới lui. Ngài bỏ những tạp hạnh của chính mình, với tâm quyết liệt khẳng định dù thiện hay ác, dù được hay không vẫn cứu độ, vì khi ấy trạng thái tự lực vẫn còn sót lại. Niệm Phật là căn bản của việc lành, khi xưng danh hiệu, tin rằng nhờ các pháp hành ấy mà có công đức. Nhờ tích chứa công đức xưng danh cho nên được vãng sanh, cũng chính là Chơn Tâm và Hội Hưởng Vãng Sanh, theo nguyện thứ 20 về việc Niệm Phật, Thân Loan gọi là Chơn Môn. Còn Nan Tư Nghi Vãng Sanh gọi là nhơn của Phương Tiện Hóa Độ.

---o0o---

IV.4.11.2 Trở Về Bốn Nguyện

“*Giáo Hành Chứng Văn Loại*” chép rằng: “*Chỉ có kẻ ngu ngốc như Thân Loan nầy vào năm Tân Dậu niên hiệu Kiến Nhân đã bỏ những tạp hạnh, trở về với Bốn Nguyện*”²²⁸. Từ bỏ tự lực nhỏ bé của mình, giao thân mệnh nầy cho tha lực để mong đạt được cảnh giới tín tâm chân thật. Bỏ các tạp hạnh trở về với Bốn Nguyện chính ám chỉ lời nguyện thứ 18 vậy. “*Giáo Hành Chứng Văn Loại*” gọi trường hợp nầy là “*Bốn Nguyện*”, lúc nào cũng dùng chỉ cho lời nguyện thứ 18 nầy. Thông thường, ngược lại của tạp hạnh là chánh hạnh, phải chăng đây là lìa bỏ tạp hạnh, trở về chánh hạnh? Đây chỉ là việc trở về pháp niệm Phật, cho nên nói rằng: “*Trở về lại Bốn Nguyện*”. Trở về với niệm Phật nghĩa là quyết định lựa chọn nguyện thứ 18, niệm Phật được Chánh Định Nghiệp. Hơn nữa, chọn Bốn Nguyện để thể nhập, không còn nghi ngờ gì nữa, đó là Phật ý. Ở đây, phải hiểu rằng việc nầy biểu hiện tính chất giao phó bốn mạng nầy vào Bốn Nguyện tha lực. Đến năm Kiến Nhân nguyên niên²²⁹ Ngài đúng 29 tuổi, xả bỏ tất cả những niềm tin và pháp tu thuộc tự lực chuyển nhập vào pháp môn tha lực của lời nguyện thứ 18²³⁰ nầy.

---o0o---

IV.4.11.3 Cáo Bạch về Sự Chuyển Nhập của 3 Nguyện

Thân Loan là con người như thế, từ Thánh Đạo Môn qua lời nguyện thứ 19 (Yếu Môn) tiến tới lời nguyện thứ 20 (Chơn Môn) cuối cùng suy nghĩ chuyển lại lời nguyện thứ 18 (Hoàng Nguyện). Như được biết, việc chuyển đổi Ba Nguyện như sau: “*Đã từ lâu, xem các thiện hạnh ấy là giả môn, phải vượt khỏi và hoàn thành, lìa sự vãng sanh dưới gốc cây Song Thọ*”. Đây chính là biểu hiện lìa khỏi lập trường Yếu Môn của lời nguyện thứ 19. Còn lập trường của Thánh Đạo Môn là khuyển tu các hạnh lành, mà ở đây nói phải lìa khỏi.

Tiếp theo cho rằng: “*Trở lại thể nhập vào gốc thiện và gốc công đức, phát khởi tâm Nan Tư Vãng Sanh cho mọi người*”. Rời khỏi Yếu Môn, biểu hiện hội nhập vào lập trường của Chơn Môn là nguyện thứ 20. Thiện Bốn và Đức Bốn có nghĩa là tất cả công đức căn bản của việc xưng danh niệm Phật. Đặc biệt, việc xưng danh ấy tích chứa công đức biểu hiện qua ngôn ngữ của tha lực niệm Phật, như ta đã thấy qua sự lý giải của Thân Loan rằng: “*Bây giờ, hãy rời khỏi phương tiện Chơn Môn, chuyển nhập vào*

Nguyện Hải Tuyền Chọn. Hãy mau lìa khỏi Nan Tư Vãng Sanh, nếu muốn tiến đến Nan Tư Nghì Vãng Sanh, phải theo kết quả của lời nguyện. Ngoài ra, không còn lý do nào khác nữa". Bây giờ, chính là lúc mà ngay cả tự lực cũng phải xa rời, chuyển nhập vào pháp môn của lời nguyện thứ 18, mà lời nguyện thứ 20 chỉ cho ta thấy về phương tiện bày ra đó. Rồi nguyện thứ 18 chính là bóng mát vô cùng hoan hỷ về nhiếp hóa kỳ diệu được Phật A Di Đà hướng dẫn.

---o0o---

IV.4.11.4 Rõ Biết Ân Phật

Như thế, cuối cùng kết quả rằng: *“Nhập Nguyện Hải, liễu tri ân Phật sâu xa, thệ báo đền ân đức cao cả, tạo những căn bản cho Chơn Tông, thường hoan hỷ xưng niệm công đức như biển Bất Khả Tư Nghì của Phật, chẳng bao lâu đến chỗ tối cao”*, biết như vậy nhờ lòng tôn trọng Bồn Nguyện, nhờ nhận được tha lực tiếp sức mà phát sanh Bồn Nguyện rộng rãi vô biên. Thật khó lường ân đức sâu xa, quyết định báo ân, biểu hiện tâm thanh khiết đối với Tịnh Độ Chơn Tông. Thân Loan nhật tất cả những lời giải thích quan trọng đó đây trong kinh biên tập thành *“Giáo Hành Chứng Văn Loại”* để cảm niệm công đức Phật dành cho người niệm Phật rộng sâu như biển cả. Ngài hoan hỷ tán thán cảm niệm và thừa nhận lời Phật dạy.

Như vậy, thông qua việc chuyển đổi tự thân, Thân Loan liễu đạt Bồn Nguyện Tha Lực. Trong 48 lời nguyện, không phải chỉ có nguyện thứ 18, mà lời nguyện thứ 19, lời nguyện thứ 20 là những pháp môn thệ nguyện tự lực, được tâm nguyện của Phật A Di Đà gia bị, mà *“Giáo Hành Chứng Văn Loại”* đặc biệt *“Hóa Thân Độ Văn Loại”* tường thuật và nêu rõ những lý do ấy.

Hơn nữa, Thân Loan thể nhập nguyện thứ 18 là lúc Ngài đúng 29 tuổi. Sự kiện này được xem như niềm tin tha thiết, mà mọi người trải qua thời gian dài kinh nghiệm và tư duy mới chấp nhận. Do vậy, thật rõ ràng đây là thể loại của ba nguyện chơn, giả, trung, mà nội dung là lời nguyện thứ 18, nguyện thứ 19 và nguyện thứ 20. Tóm lại *“Giáo Hành Chứng Văn Loại”* được trước tác và bình giải lúc Ngài 50 tuổi, không xa thời gian chuyển đổi ấy lắm.

---o0o---

IV.4.12 Vui Mừng Khi Gặp Pháp

Những gì muốn gặp nay đã gặp, những gì muốn nghe nay đã được nghe.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Đầu tiên, tôi²³¹ tiếp xúc Thánh Điển nguyên bản từ Tây Vực, Ấn Độ, sau đó các tác phẩm chú giải của những bậc Tổ Sư Trung Quốc, Nhật Bản, bây giờ gặp được những điều muốn gặp và nghe được những việc muốn nghe, tâm rất hoan hỷ vui mừng, tôn kính và tin tưởng pháp tu Tịnh Độ Chơn Tông qua lời dạy Giáo, Hạnh, Chứng, xin hồi hướng lên Như Lai. Phải nói rằng nhờ ân đức Như Lai soi sáng, được tu học, rất vui mừng được nghe pháp, tự thân rộng mở, trân trọng ân Pháp và xin tán thán. Do vậy soạn ra “Giáo Hành Chứng Văn Loại” này. (Phần Đầu - Thánh Điển – trang 132).

---o0o---

Giải thích

IV.4.12.1 Mừng Thay

Chữ “**Khánh Tai**”! bắt đầu ở trong “**Giáo Hành Chứng Văn Loại**” nghĩa là mừng thay! Tiếp theo, những giòng chữ của “**Lời Nói Đầu**”, “**Lời Cuối**” là hai phần có liên quan với nhau. Vui mừng thay! trong phần đầu được hiểu là lời khai thị của Thế Tôn về Bổn Nguyên trong kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ. Lời Phật A Di Đà dạy truyền thừa qua ba quốc gia: Ấn Độ, Trung Quốc Nhật Bản²³². Tuy nhiên, áo nghĩa thâm sâu dường như còn ẩn chứa đâu đó, mãi cho đến Ngài khi gặp chư vị Tổ Sư dạy dỗ mới có niềm tin Bổn Nguyên Niệm Phật, vui mừng cảm niệm ân đức sâu dày của Phật. Nhờ duyên ấy Ngài tường thuật lại. Hơn nữa, đặc biệt phần sau sách nói về việc gặp ân sư Pháp Nhiên Thánh Nhơn và được truyền thừa, như trong “**Tuyển Chọn Bổn Nguyên Niệm Phật**” có những hình ảnh mừng vui được họa nên và nhận được. “**Giáo Hành Chứng Văn Loại**” diễn đạt thật rõ những tư tưởng thâm sâu; cho nên dùng chữ “**Khánh Tai**” diễn tả thật cảm động khi gặp được sự dạy dỗ của các vị Tổ. Không có bút mực nào diễn tả hết được lòng cảm niệm vô hạn đối với sự cứu độ về Bổn Nguyên muốn nghe và được nghe đó.

---o0o---

IV.4.12.2 Hoan Hỷ Và Khánh Hỷ

Ở đây nói đến Thân Loan vui vì cứu được tự thân và niềm vui ấy được chia làm hai phần: Hoan Hỷ và Khánh Hỷ. Dù cho cách nào đi nữa, cả hai từ này đều diễn tả trạng thái vui mừng của tâm và thân, song theo *“Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý”* chữ *“Hoan”* có nghĩa là *“Vui Mừng Khôn Xiết”*²³³. Việc chưa thực hiện được thực hiện, nhất định vui mừng như trường hợp thỏa mãn ước mong. Vấn đề vãng sanh Tịnh Độ là giác ngộ, cho nên không giới hạn trường hợp hoan hỷ, mà đổi chữ *“Khánh”* giống như sách đã dẫn, nghĩa là: *“Mừng về một việc”*²³⁴. Như vậy với Thân loan, vui vì cốt lõi mọi việc đều thực hiện. Hơn nữa, được nghe Phật Tổ giáo huấn, có niềm tin đối với Bồ Đề Nguyên, đem cả thân và tâm niệm Phật, tất nhiên, phải dùng chữ *“Khánh”* mới bày tỏ hết. Cần nên lưu ý trong *“Giáo Hành Chứng Văn Lợi”* Thân Loan vui tất nhiên dùng chữ *“Khánh Hỷ”* *“vui thay!”* hoặc chỉ dùng chữ *“Khánh”* bày tỏ việc này.

Với Thân Loan, không gì bằng niềm vui gặp được bậc Thầy muốn gặp và nghe được lời dạy muốn nghe. Tự mình muốn được nhưng không được, cho nên phải tin vào Như Lai, để được gia bị và cuối cùng vì chúng sanh cho nên tự mình phải thực hành pháp niệm Phật.

---o0o---

IV.4.13 Sự Thệ Nguyện Sâu Dày Của Tâm

Sự thệ nguyện sâu dày của tâm là trồng cây vào đất phật. Vui thay! Tâm ấy được trồng vào đất Phật, qua lời thệ nguyện rộng lớn. Niệm ấy chính là sự lưu lộ vào biển Giáo Pháp, thật khó nghĩ bàn.
(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Bây giờ, chúng ta được sanh ra, tâm được gieo trồng vào mảnh đất Bồ Đề Nguyên. Khi nghĩ đến, chúng ta thấy giống như nước chảy vào biển cả, chơn lý vượt lên trên mọi giới hạn. Phải biết rõ lòng thương của Như Lai làm cho chúng ta quy ngưỡng ân đức giáo dưỡng cao dày của các bậc Thầy nên rất vui mừng, luôn luôn tưởng nhớ ân đức sâu dày thật là thiết tha. (Phần Sau - Thánh Điển – trang 473).

---o0o---

Giải thích

IV.4.13.1 Mừng Về Ân Sư

Phần sau “*Giáo Hành Chứng Văn Loại*” chép rằng: “*Mừng thay*” là lời nói về Ân Sư, đó là ân sư Pháp Nhiên, vào năm Nguyên Cửu²³⁵ thứ 2, lúc Thân Loan 33 tuổi, bởi vì Ngài truyền thọ tập “*Cách Tuyển Chọn Bản Nguyện Niệm Phật*”. Ngoài ra, nhận được bức họa của Thầy mình, tường thuật nhiều lần trong sách vở, chính là muốn báo ân một cách hoan hỷ về vấn đề Pháp Nhiên khai tâm cho Thân Loan nhập thế giới Bản Nguyện Đại Bi, vốn bị sanh tử che lấp cho nên bị giới hạn. Tư tưởng ứng đáp với Ân Sư trong tác phẩm “*Giáo Hành Chứng Văn Loại*” là những lời Thánh Giáo như châu ngọc đã cho vào đó.

---o0o---

IV.4.13.2 Phật Địa và Pháp Hải (Đất Phật và Biển Pháp)

Ở đây có câu “*Tâm trồng vào nơi đất Phật bằng lời thệ nguyện rộng lớn, niệm ấy lưu xuất vào biển pháp thật khó nghĩ bàn*”, như trong quyển 3 của “*Đại Đường Tây Vực Ký*”²³⁶ Ngài Huyền Trang nói rằng: “*Tâm ấy trồng nơi đất Phật và tình này chảy vào biển pháp*”. Chữ “*Phật Địa*” phù hợp với chữ “*đứng*”, nghĩa ấy dành cho chữ “*cây*”, nghĩa là trồng cây mà cây đó có gốc rễ ăn sâu vào lòng đất, đứng vững và tồn tại. Tâm của hành giả Niệm Phật giống như cây có gốc rễ ăn sâu vào lòng đất, không lay chuyển. Bản Nguyện Như Lai cũng đứng vững trên mặt đất, có gốc rễ ăn sâu vào lòng đất và tiếp tục hấp thụ Từ Bi và Trí Tuệ Như Lai, cho nên nói rằng: “*Tâm ấy trồng nơi Phật Địa bởi lời thệ nguyện rộng lớn*” là vậy.

“*Niệm ấy chảy vào biển pháp khó nghĩ bàn*”, theo “*Tịnh Độ Văn Loại Tu Sao*” thì “*tình ấy chảy vào biển pháp thật khó nghĩ bàn*”. Chữ “*niệm*” cũng như chữ “*tình*” đều có ý nghĩa giống nhau, vì chúng ta liên tục khởi lên vui lẫn buồn không dứt. “*Pháp Hải*” là ngôn ngữ biểu hiện lãnh vực chơn lý rộng khắp vô biên như biển cả. Song ở đây có ý nói về lãnh vực Bản Nguyện của Phật A Di Đà cứu độ muôn người rộng rãi bao quát như vậy. Ngay cả lúc buồn, lúc chán, lúc giận ghét, thương hờn v.v..., chỉ cần niệm Phật, buồn bực ấy sẽ xua tan niệm tình thể nhập thế giới Bản Nguyện tuôn chảy vào tâm bao la, khiến tự thân thanh tịnh an ổn, thật bất khả tư nghì. Hơn nữa, vui mừng vì đây là ân huệ an ổn dành cho người niệm Phật Bản Nguyện.

---o0o---

IV.4.14 Buồn Thay!

Ngu Ngốc Thân Loan có phải là kẻ buồn rầu chẳng? Vì vẫn đắm chìm trong biển ái dục và bị mê hoặc trong núi Thái Sơn danh lợi, chưa lần nào nhập vào Định Tụ một cách hoan hỷ.

(Lược bớt phần giải thích theo lối Hán - Nhật).

Thật buồn thay! kẻ đại khờ như Thân Loan này vẫn còn chìm đắm trong biển ái, bị chôn sâu trong núi danh lợi, mê muội, chưa hoan hỷ tiếp cận giác ngộ chân thật, xấu hổ thay! bi thương thay! (Tín Văn Loại - Thánh Điển – trang 266).

---o0o---

Giải thích

IV.4.14.1 Buồn Cho Phiền Não

Đây là những câu kết luận ở phần bình giải của *“Tín Văn Loại”* về đệ tử Phật chơn chánh. Ai tin Bồ Đề Nguyên và Niệm Phật được ca ngợi và tán thán rằng sẽ chứng đạt vị Chánh Định Tụ, như địa vị chứng đắc của Bồ Tát Di Lặc, thường nghe những lời Phật dạy, dù cho có đầy đủ công đức vẫn tiếp tục nghe, bởi vì ta²³⁷ là kẻ ngu muội, chỉ toàn những xấu hổ mà thôi.

Những câu văn ngày ấy vẫn hơn hẳn những câu nói theo phong vị này nay về ý nghĩa. Khi đọc những lời ấy thảng trầm nhiều lần, tâm ta cũng dao động không ít đến tâm lo nghĩ của Thân Loan.

Như vậy, những ai có niềm tin về lời Phật A Di Đà dạy về Bồ Đề Nguyên không phải không còn tâm so đo của con người. Có thể nói rằng, Thân Loan là người được gia trì bảo bọc bởi Trí Tuệ của Như Lai, không chối từ lời nguyện của Như Lai, giao phó tự thân này cho Như Lai, tâm tự dung đồng với tâm Như Lai. Ai có niềm tin vào Bồ Đề Nguyên, được nói rằng, sẽ thể nhập Chánh Định Tụ. Mặc dù chúng ta, những kẻ phạm phu đầy đầy phiền não, còn trong vòng sanh tử, nhưng nhờ ân đức Như Lai, được tiếp dẫn đến chỗ cao cả, được thâm nhập vào hàng Thánh, làm bạn với các bậc Thánh. Tuy nhiên, Chánh Định Tụ là địa vị mà hành giả Phật Tử chơn chánh tôn kính, biết rõ tự thân mình. Ngược lại là lời dụ dỗ cho phiền não không khởi lên, tiếp tục tạo ác nghiệp. Với hiện thật tự thân, chẳng biết nơi chấm dứt phiền não, đánh thức tâm bi lụy. Từ đó lời than vãn *“buồn thay! xấu hổ thay! thương thay!”* khởi lên trong chính mình và xấu hổ thật nhiều.

---o0o---

IV.4.14.2 Xen Kẻ Giữa Buồn và Vui

Thế nhưng, nhìn kỹ lại, thật không phải là những câu văn tối nghĩa và tuyệt vọng, đó chỉ là lời thuật lại đáng lưu ý mà thôi. Thật xấu hổ vì tự thân bị chất độc ái dục và danh dự làm hoen ố rồi, tuy chưa vui để được nhập Chánh Định Tự. Thật ra, chính không vui ấy là đang ở trong Chánh Định Tự rồi, dù chưa vui nhưng được cận kề với Tịnh Độ Niết Bàn, điều mà chúng ta rất quan tâm trong cuộc sống và chấp nhận chưa vui từ năng lực Bản Nguyên. Khi xác định gần kề Tịnh Độ rồi, biết rõ niềm vui mà vẫn chương chuyên chở, một cách tận tường. Ở đó, hiện lên và tỏa rộng ánh sáng hy vọng thật bất khả tư nghì.

Chú thích ở phía trước **“Giáo Hành Chứng Văn Loại”** cũng như phần Tam Mạt **“Lục Yếu Sao”** giải thích lời dạy này như sau:

“Thành Tri”²³⁸ chính ngôn từ than thở thảm thiết nhưng lại rất hoan hỷ, chỗ xen kẽ giữa buồn, vui. **“Bất Hỷ”** và **“Bất Khoái”**²³⁹ biểu hiện lòng thương hại, sự xấu hổ và liễu đạt Chánh Định Tự nhiều lần, gần với chứng ngộ chân thật. Đó là biểu hiện bí mật tự chứng, không phải là không có niềm hỉ lạc²⁴⁰.

Thật ra đây là ngôn ngữ than thở đau xót cho thân thể ngu muội của chúng ta, nhưng không phải không có niềm vui. Đây chính là sự biểu lộ tâm tình đang xen giữa buồn, vui, như ánh sáng chiếu vào tâm cảnh mờ. Cũng có người niệm Phật liên tục nhưng vẫn bị phiền não che lấp, gây ra tội chướng sanh tử, giống như ánh sáng của tấm kính chưa hẳn hoàn toàn sáng tỏ như ban ngày.

Cuộc sống chỉ có ý nghĩa khi định hướng vãng sanh Tịnh Độ, vì đó là cánh cửa căn bản mà con người phải đi qua, như ánh sáng chiếu soi vào cuộc sống của con người.

Hành giả Niệm Phật không những chỉ buồn vì kiếp nhân sinh chìm nổi, mà phải tổng khứ nó đi; ngược lại trong cuộc sống hàng ngày không phải là niềm vui lúc nào cũng vọt lên mãi mãi. Khi nghe lời dạy của Như Lai, cứ nghe và đồng thời phải rõ biết biên giới của xấu hổ về tội chướng của mình sâu dày. Vì vậy, đây là phương diện khai mở thoáng diệu đầy hoan hỷ cho những ai ngưỡng vọng bi nguyện cứu độ kẻ đại khờ. Cả đời người Niệm Phật chẳng qua là đang xen giữa buồn, vui vậy.

---o0o---

V. Lời Cuối Sách

Mặc dù chur tôn đức và những tư tưởng gia đều mang trong mình tính sáng tạo đặc biệt riêng, chẳng phải là những người mở cánh cửa tối tăm như

Thân Loan Thánh Nhơn. Đương nhiên văn chương thư từ rất dễ nhận ra mục đích lý tưởng nhưng thật khó với những trang thư đặc trưng của Thánh Nhơn như *“Duy Tín Sao Văn Ý”* và ở phần cuối của *“Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý”* giải thích như sau:

“Ít có ai sống ở thôn quê có học vấn cao về Phật Giáo, cho nên lời giải thích kinh điển của họ cũng chỉ giới hạn trong ngôn ngữ bình dị và lập đi, lập lại nhiều lần làm cho các học giả đọc sanh tâm khinh miệt nhưng không biết cách nào khác hơn. Mục đích giải thích là giúp cho người đọc nhận rõ tâm Như Lai, nên viết đông dài như thế”. Đó là ý nghĩa của những từ ngữ được dùng. Thật tế, trong *“Duy Tín Sao”* Thánh Giác Pháp Ân²⁴¹ viết không hề giải thích chữ khó. Nếu so sánh với *“Duy Tín Sao Văn Ý”* rõ ràng *“Duy Tín Sao Văn Ý”* càng khó giải thích hơn. Còn trong *“Nhứt Niệm Đa Niệm Phân Biệt Sự”* Long Quán Luật Sư²⁴² giải thích *“Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý”* giống như vậy.

Thế nhưng, khó khăn ở đây không phải là vấn đề dùng chữ; nhưng khó nhất là vấn đề biểu hiện nguyên nhân của sự việc, bởi vì cảm giác và tri thức của con người chắc chắn không thể so lường hiểu biết cao siêu và lãnh vực thâm áo của Như Lai, cho nên ngôn ngữ chỉ ảnh hưởng phần nào ý nghĩa vì ngôn ngữ có giới hạn của nó. Đọc những trang thư mà Thánh Nhơn viết vượt khỏi lãnh vực tư duy của con người, không thể không kêu lên *“Thánh Giáo”*²⁴³ bởi vì những trang thư ấy có một năng lực đặc biệt, cho đến bây giờ vẫn còn giá trị.

Đọc tác phẩm *“Giáo Hành Chứng Văn Loại”* cũng có cảm giác cao siêu như thế. Thánh Nhơn không phải chỉ viết cho người đọc mà phải nói đây là tác phẩm viết cho chính mình. Viết những trang thư ấy đương nhiên để cho một hay nhiều người đọc, nhưng không những thế vừa truyền lại con đường chân thật của Ân Sư, vừa có thể ứng đáp với Pháp Nhiên Thánh Nhơn, mà cuộc đời ấy như người tri kỷ. Ngoài ra, cũng là lời tự trình dâng lên Phật Tổ, trong đó có phần đầu của *“Tín Văn Loại”* và phần sau *“Hóa Thân Độ Văn Loại”*. Khi đọc, ta biết rằng: *“Đây chính là niệm ân sâu xa Phật, mà đối với nhơn luân”*²⁴⁴ *không có gì xấu hổ cả”*. Đây chính là điều mà con người bình thường không thể viết được cho kẻ khác như thế.

Phần tựa của kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ có dòng chữ: *“Phật Phật Tương Niệm”*²⁴⁵, nghĩa là có nhiều vị Phật ra đời qua ba đời quá khứ, hiện tại và vị lai. Khi nói về cảnh giới giác ngộ của Phật, chỉ có tâm niệm chân thành. Trong *“Giáo Hành Chứng Văn Loại”* có viết về Phật Phật Tương

Niệm. Đối với tôi²⁴⁶ một người ngu trước vấn đề khó giải thích trong lời “**Thánh Giáo**” cao như núi ấy. Thế nhưng, qua 700 năm có nhiều vị Tổ Sư đọc với tâm huyết cung kính và lưu lại không biết bao nhiêu ghi chú. Như vậy, trong khả năng giới hạn của mình, tác giả cố gắng giới thiệu phần nào về Thân Loan Thánh Nhơn vậy.

Một năm trước đây, Tôi²⁴⁷ tình cờ được ông Tiểu Sơn Hoằng Lợi,²⁴⁸ ban biên tập nhà xuất bản Đại Pháp Luân, muốn xuất bản một loạt bài “**Chuyên Đề về Phật Giáo**” ủy thác công việc biên khảo về Thân Loan. Thế nhưng Bình Thành²⁴⁹ năm thứ 10, được chùa Bốn Nguyên mời giảng trong mùa hạ an cư, tôi phải phụ trách việc giảng dạy chính cho đến hết mùa hạ. Xong việc, năm nay²⁵⁰ tôi mới hình thành quyển sách này, đó là lý do vậy.

Thật khó từ chối yêu cầu của ông Koyama, tôi phát tâm soạn thảo một tác phẩm về Thân Loan Thánh Nhơn. Khi đọc lại, tôi mới nhớ rằng mình phải viết sao cho thật dễ hiểu. Dù phạm vi nào đó, có nhiều người đọc và hiểu biết lời dạy của Thân Loan Thánh Nhơn là tôi đạt mục đích biên soạn tác phẩm này và vui mừng rồi. Ý nghĩa và nội dung lời dạy của Thân Loan quá thâm áo, thật ra tôi chỉ hiểu suông, rất khó bình giải. Tôi nghĩ nếu khó hiểu quá chính là lỗi của mình, không đủ năng lực, kính trân trọng xin lỗi. Độc giả đọc rất nhiều tác phẩm về Thân Loan rồi, nếu tác phẩm nhỏ bé này được nằm trong tay quý vị, đó là điều hân hạnh vô cùng.

Cuối cùng, việc giao bản thảo bị trễ; nhưng chúng tôi nhận được nhiều thiện cảm triu mến cảm thông. Có nhiều vị giúp ý bảo trợ cho tác phẩm này, trong số đó có ông Tiểu Sơn Hoằng Lợi, nơi đây tác giả xin có lời cảm tạ tận đáy lòng.

Bình Thành²⁵¹ năm thứ 11, nhằm ngày 18 tháng 5 năm 1999.
Nhân ngày Thân Phụ vãng sanh lúc 94 tuổi. Trong đêm kỷ niệm lần thứ 25, ngày mất của Kita Kyoyoshi.

Phiên dịch công đức khó nghĩ lường
Vô biên thắng phước đều hồi hướng
Khấp nguyện chúng sanh trong pháp giới
Vãng sanh Cực Lạc, chốn quê hương.

Dịch xong ngày 15 tháng 12 năm 2006
tại Tu Viện Đa Bảo Úc Đại Lợi

Dịch Giả : Thích Như Điển

---o0o---

VI. Tiểu Sử Kakehashi Jitsuen²⁵²

Kakehashi Jitsuen sinh ngày 3 tháng 10 năm Chiêu Hòa²⁵³ năm thứ 2 tại làng Mộng Tiên, Quận Súc Ma, Huyện Bình Khố. Tháng 3 năm Chiêu Hòa thứ 41, Thầy tốt nghiệp Tông Học Viện của phái Bồn Nguyên Tự. Nguyên trụ trì²⁵⁴ (chức) chùa Quảng Đài, thuộc Chơn Ngôn Tông, phái Bồn Nguyên Tự. Nguyên là Hiệu Trưởng Sở Nghiên Cứu Giáo Học thuộc Tịnh Độ Chơn Tông. Thuộc nhóm Khuyến Học của Tịnh Độ Chơn Tông, phái Bồn Nguyên Tự. Giáo Thọ trường Hành Tín. Khách Viên nghiên cứu viện của Tịnh Độ Chơn Tông Giáo Học Nghiên Cứu Sở. Những tác phẩm chính:

- Nghiên Cứu về Giáo Học của Pháp Nhiên
- Viết rõ về Huyền Trang – Hạnh Tây Đại Đức của Tịnh Độ Giáo
- Tây Phương Chỉ Nam Sao Tự Thuyết
- Nhứt Niệm Đa Niệm Văn Ý Giảng Tán
- Các Vấn Đề của Tịnh Độ Giáo Học, Quyển 1 và 2
- Chơn Tục Nhị Đế
- Đi Trên Đường Trắng – Cuộc Đời của Thiện Đạo và Niềm Tin
- Lời của Người Tốt
- Hoa, Thơ và Niệm Phật
- Những Khóa Học về Thánh Điển – “Thán Dị sao”
- Khêu Tỏ Ánh Sáng – Lời Dạy của Liên Như Thượng Nhơn
- Và còn những tác phẩm khác nữa...

Địa chỉ hiện tại: 5-21 ABENO MOTOCHO

ABENOKU OSAKASHI – JAPAN

---o0o---

VII. Nhà Xuất Bản

Sách tiếng Nhật:

“Tinh Độc – Lời Dạy Qua Phật Giáo của Thân Loan”

Phát hành lần thứ nhất vào ngày 10 tháng 7 năm Bình Thành thứ 11, năm 1999.

Phát hành lần thứ tư vào ngày 5 tháng 8 năm Bình Thành thứ 17, năm 2005.

Nguyên tác (Trứ tác): Kakehashi Jitsuen

Người phát hành: Ishihara Omichi

Nơi ấn loát: Tam Hiệp Mỹ Thuật ấn loát

Châu Thức Hội Xã

Nơi phát hành: Hữu Hạn Hội Xã:

Đại Pháp Luân Các

Higashi 2-5-36 Oizumi Building

Shibuyaku – Tokyoto – Japan

Telephone: 03-5466-1401

ISBN 4-8046-4102-5 C0315

---o0o---

Bản dịch ra tiếng Việt

Xin phép tác giả Kakehashi Jitsuen

Từ: T.T. Thích Như Điển

Kính gửi Ngài Kakehashi Jitsuen

Australia, Sydney ngày 23.12.2006

Xin vô cùng thất lễ để viết lá thư này, vì đối với Tiên Sinh là một sự đường đột.

Thật ra xin tự giới thiệu về mình một ít để Tiên Sinh rõ.

Tôi là Tăng Sĩ Phật Giáo Việt Nam sinh năm 1949. Lúc 15 tuổi xuất gia và năm 1971 đã thọ giới Tỳ Kheo tại Việt Nam. Đến năm 1972 tôi sang du học tại Nhật Bản, sau đó tốt nghiệp Cử Nhân Phân Khoa Giáo Dục của Đại Học Teikyo, Haichioji Tokyo. Liên sau đó tôi đã thi đỗ vào Cao Học Phật Giáo tại Đại Học Phật Giáo Risso và cũng vào mùa hè năm đó tôi đã đến Đức và ở tại thành phố Hannover từ ấy cho đến nay. Khi tôi còn ở Nhật đã ở chùa Nhật Liên Tông Honryuji tại thành phố Hachioji trong suốt 5 năm.

Tuy tôi đã xa Nhật gần 30 năm, nhưng tôi vẫn muốn nghiên cứu về Phật Giáo Nhật Bản để dịch những sách tiếng Nhật ra tiếng Việt. Năm nay trong 3 tháng nhập thất tại Sydney Úc Đại Lợi, tôi cố gắng đọc quyển sách mà Tiên Sinh đã viết về Tịnh Độ Tông, đặc biệt là về Ngài Thân Loan Thánh Nhơn và tôi rất lấy làm vui thích để dịch quyển sách này sang tiếng Việt. Sau đó sẽ được xuất bản tại ngoại quốc và phân phối đến những tín đồ Phật Giáo Việt Nam như là phần ấn tống không lấy tiền. Do vậy tôi viết thư này để xin sự đồng ý của Tiên Sinh cho việc xuất bản này.

Khoảng cuối năm 2007 quyển sách này sẽ in xong và lúc ấy tôi sẽ gửi tặng Tiên Sinh một quyển để làm kỷ niệm. Lá thư này tôi đã nhờ ban biên tập của nhà Xuất Bản Đại Pháp Luân Các chuyển hộ. Kính mong Tiên Sinh hoan hỷ và nhận cho sự cảm tạ này.

Xin chấp hai tay

Thích Như Điển

**Phượng Trượng chùa Viên Giác
Hannover Đức quốc**

Bản dịch ra tiếng Việt

Xin phép nhà Xuất Bản Đại Pháp Luân Các

Từ: T.T. Thích Như Điển

Kính gửi Ông / Bà Naoki Kamada

Australia, Sydney ngày 23.12.2006

Vào cuối tháng 12 năm 2005 vừa qua tôi đã nhận được thư trả lời của Tiên Sinh gửi từ Nhật Bản. Xin chân thành cảm ơn về điều này.

Lá thư của Tiên Sinh cũng được đăng tải trong quyển sách đã được dịch sang tiếng Việt.

Năm nay tôi cũng muốn dịch sách về Tịnh Độ Tông của Nhật Bản; nên tôi cũng đã dịch xong quyển Thân Loan Thánh Nhơn của Ngài Kakehashi Jitsuen viết. Lý do viết lá thư này đến Tiên Sinh và Ban Biên Tập Đại Pháp Luân Các là xin sự đồng ý vậy.

Sang năm (2007) và những năm đến nữa, với khả năng có thể, tôi cũng muốn dịch sang tiếng Việt những sách về Tào Động Tông, Nhật Liên Tông, Chơn Ngôn Tông v.v..., của Nhật Bản và khi ấy cũng mong được sự đón nhận sự đồng ý của quý vị như vậy.

Những tín đồ Phật Giáo Việt Nam hiện ở hải ngoại, họ muốn biết về Phật Giáo Nhật Bản, nên tôi cũng cố gắng. Hầu như toàn bộ sách này đều ấn hành không lấy tiền như là ý nghĩa của sự cúng dường pháp vậy.

Đồng thời xin vui lòng gửi lá thư đính kèm cho Tiên Sinh Kakehashi Jitsuen. Chắc quý vị không từ chối? Trong phong bì này có hai quyển sách dịch về Thiền Lâm Tế. Trong đó một quyển xin gửi tặng đến Tiên Sinh Matsubara Taidoo và quyển còn lại xin gửi tặng đến nhà Xuất Bản Đại Pháp Luân Các như là một quà kỷ niệm.

Vậy xin thất lễ và xin dứt lời nơi đây.

Thích Như Điển
Tu sĩ Việt Nam từ nước Đức

---o0o---

Hết

---

¹ . Thế danh của Ngài Pháp Nhiên là Phòng Nguyên Không

² . Năm 1173

³ . Năm Thừa Trị thứ 5 nhằm năm 1181

-
- 4 . Sinh năm 1155 và mất năm 1225
  - 5 . Ngài Thân Loan đã lập gia đình và người vợ của Ngài sau đó đã trở thành Ni Cô. Thật ra Tịnh Độ Tông của Nhật Bản, các vị Sư đã lập gia đình từ cuối thế kỷ thứ 12 trở đi.
  - 6 . Ông sinh năm 574 và mất năm 622
  - 7 . Trích từ Kinh Thính Văn Văn Thơ – phần Cao Điền cổ điển trang 1.126)
  - 8 . Trích từ Kinh Xuất Diệu. Đại Chánh Đại Tạng Kinh quyển 4 trang 741
  - 9 . Thánh Điển trang 811. Từ đây trở đi chữ Thánh Điển được hiểu là: Tịnh Độ Chơn Tông Thánh Điển.
  - 10 . Giáo hạnh chứng văn loại – Thánh Điển trang 472.
  - 11 . Ý dùng để chỉ cho những việc làm mà nơi tự lực chẳng có cái tâm của Phật A Di Đà.
  - 12 . Kinh Đại Vô Lượng Thọ, Kinh Quán Vô Lượng Thọ và Kinh A Di Đà
  - 13 . (1155-1213)
  - 14 . Nguyên Thừa Nguyên Niên - 1207
  - 15 . (Giáo hành chứng loại – Thánh Điển trang 471)
  - 16 . Tức là cư sĩ Đăng Tĩnh
  - 17 . Nhằm năm 1212
  - 18 . Nhằm năm 1214
  - 19 . (thuộc năm Trinh Ứng thứ 3 – 1224)
  - 20 . Nguyên Nhon Nguyên Niên
  - 21 . Nhằm năm 1256
  - 22 . Nhằm năm 1262
  - 23 . Nhằm năm 1272
  - 24 . Sanh năm 1224, tịch năm 1283
  - 25 . Sinh năm 1239 và mất năm 1307
  - 26 . Sinh năm 1270 và mất năm 1351
  - 27 . Chùa này ngày nay vẫn còn tại Kyoto
  - 28 . Gồm 6 quyển
  - 29 . Năm 1224
  - 30 . Higashi Hongaji
  - 31 . Dịch giả: thiếu Việt Nam và Đại Hàn
  - 32 . Chữ thiếp có nghĩa là lấy lụa để viết chữ vào lụa. Vì ngày xưa chưa có giấy.
  - 33 . Giới nghĩa là giải thích cặn kẽ về những điều nghi ngờ
  - 34 . Nhằm năm 1473
  - 35 . Vãng sanh khó nghĩ bàn
  - 36 . Nhằm vào năm 1257
  - 37 . Thơ gởi cho con trai là Thiện Loan, đoạn tuyệt tình nghĩa cha con.
  - 38 . Nhằm năm 1263
  - 39 . Nhằm năm 1268
  - 40 . Nhằm vào năm 1231

-
- 41 . Nhằm vào năm 1214
- 42 . Nghĩa là thu nhiếp và giữ gìn
- 43 . Ngũ nghịch tức 5 tội: giết cha, giết mẹ, giết A La Hán, phá hòa hợp Tăng và thân Phật chảy máu. Huy báng Chánh-pháp dùng để chỉ cho “nhứt xiển đề” là những kẻ không có lòng tin Phật pháp.
- 44 . Chúng sanh niệm phật chắc chắn phật không bỏ
- 45 . Vasubandhu người Ấn Độ sống vào thế kỷ thứ V
- 46 . Sumo là một loại đấu vật theo kiểu Nhật Bản.
- 47 . Tôi đây chính là Thân Loan.
- 48 . Ý nói chùa Hưng Phước và các chùa lớn tại Nara.
- 49 . Chùa Diên Lịch thuộc Tỷ Duệ Sơn.
- 50 . Chữ địa phương ở đây có thể hiểu là những quận lỵ nhỏ ngày trước.
- 51 . Ý nói tác giả Kakehashi
- 52 . Tôi ở đây ám chỉ cho Pháp Nhiên.
- 53 . Thánh Điển trang 899
- 54 . Tôi ở đây chỉ cho Thân Loan.
- 55 . Tôi ở đây chỉ cho tác giả Kakehashi.
- 56 . Sinh năm 150 và tịch năm 250
- 57 . Sinh năm 400 và tịch năm 542
- 58 . Sinh năm 476 và tịch năm 542
- 59 . Sinh năm 562 và tịch năm 645
- 60 . Sinh năm 613 và tịch năm 681
- 61 . Sinh năm 942 và tịch năm 1017
- 62 . Sinh năm 1133 và tịch năm 1222
- 63 . Tác giả Kakehashi
- 64 . Nghĩa là Thầy trò
- 65 . Tức cảnh giới Tịnh Độ hay còn gọi là Cực Lạc
- 66 . Có nghĩa là sự cứu độ người ác là đối tượng
- 67 . Ý nói những bậc Thánh và những người lành cũng được cứu độ
- 68 . Ý nói Ngài Nguyên Không
- 69 . Tín Văn Loại – Thánh Điển – trang 279
- 70 . Tức Jivaka, vị y sĩ của Đức Phật ở thành Vương Xá
- 71 . Có nghĩa là sự cần thiết
- 72 . Tôi đây ý chỉ cho Thân Loan
- 73 . Thánh Điển trang 873
- 74 . Theo Chánh Tượng Mạt Hòa Tán – Thánh điển – trang 622
- 75 . Tác giả Kakehashi
- 76 . Chánh Tượng Mạt Hòa Tán – Thánh Điển – trang 617
- 77 . Thánh điển trang 81

-
- 78 . Thánh điển trang 561
- 79 . Điều 9 – Thánh điển – trang 836
- 80 . Nghĩa là không thể nghĩ bàn
- 81 . Cũng còn có thể hiểu là người thế gian muốn xa rời cuộc sống thế tục và nguyện bỏ thế tục để sau được sanh về Tịnh Độ
- 82 . Ý nói cõi Ta Bà
- 83 . Ý nói tâm của những kẻ phàm phu
- 84 . Âm chỉ cho những tín đồ
- 85 . Ở phòng Thế Quán
- 86 . Ở phòng niệm Phật
- 87 . Thuộc phòng thiện tín
- 88 . Ý nói Phật A Di Đà và chư vị Thánh chúng
- 89 . Có nghĩa là anh, người hay các anh, các người
- 90 . Có nghĩa là hãy nhanh lên
- 91 . Xác chết của những người hủy báng
- 92 . Dùng để ví dụ cho 2 con sông và con đường trắng
- 93 . Trong “Thán Dị Sao”
- 94 . Chỉ cho hư vọng phân biệt
- 95 . Sanh và tử là một
- 96 . Tác giả Kakehashi
- 97 . Thánh Điển trang 693
- 98 . Hành Văn Loại – Thánh Điển – trang 141
- 99 . Hành Văn Loại – Thánh Điển – trang 170
- 100 . Thế Chí Hòa Tán – Thánh Điển – trang 577
- 101 . Sinh năm 400 và tịch năm 480
- 102 . Sinh năm 476 và tịch năm 542
- 103 . Sinh năm 476 và tịch năm 542
- 104 . Ý nói thế giới của những vị thần.
- 105 . với tâm nguyện hoàn thành khi giác ngộ
- 106 . Nguyện tác Phật tâm
- 107 . Độ chúng sanh tâm
- 108 . Đây chỉ về tánh tướng đều không của chư Phật
- 109 . Cách giải thích về ứng thân Phật theo Phật Giáo Nhật Bản hơi khác về cách giải thích về ứng, hóa thân của Phật Giáo Việt Nam và ngay cả báo thân cũng giải thích khác nữa.
- 110 . Sinh năm 613 và tịch năm 681
- 111 . Nói rộng là 48 lời nguyện. Nói lược là lời nguyện thứ 18
- 112 . Do quả báo của việc làm lành dữ mà kết quả sẽ được vui hay khổ
- 113 . Kẻ phàm phu cũng được sanh ngay về báo độ

-
- 114 . Cự Lạc, An Dưỡng giới
115 . Vô Lượng quang
116 . Vô Lượng thọ
117 . Chính là ánh sáng từ bi
118 . Ý nói về mình và người
119 . Mình và người là một
120 . Xin tham khảo phần “phương tiện Pháp Thân của sách tiếng Nhật này – trang 150
121 . Thành Gaya ngày nay vẫn còn, gần Bồ Đề Đạo Tràng
122 . Phật lưu dấu tích lại thuộc về Tích Môn
123 . Bản Môn của Đức Phật Thích Ca
124 . Thực sự đã thành Phật từ lâu rồi
125 . Huệ quang chiếu vô lượng
126 . Thọ mạng vô số kiếp
127 . Thánh Điển – trang 566
128 . Chú thích bản Thánh Điển, biên về vị Tổ thứ 7, trang 956
129 . Chú thích theo bản Thánh Điển – biên về Tổ thứ 7 – trang 662
130 . Ý nói những tài liệu này thuộc loại tài sản của Quốc gia
131 . Loan Thánh Nhơn chơn tích tập thành – trang 3.105
132 . Những người học Phật mà phủ định việc niệm Phật.
133 . Thánh Điển trang 1.133
134 . Chú thích bản Thánh Điển – biên về vị Tổ thứ 7 – trang 467
135 . Xem phần tiếng Nhật trang 103 và tiếng Việt trang...
136 . Thánh Điển – trang 655
137 . Chú thích bản Thánh Điển – biên về Tổ thứ 7 – trang 155
138 . Thánh Điển trang 190
139 . Thánh Điển trang 783
140 . Đây ám chỉ Pháp Nhiên
141 . Thánh Điển trang 746
142 . Tức Chơn Đế và Tục Đế
143 . Chơn lý cùng cực
144 . Ứng với Thế Tục Đế nói ra chân lý ấy
145 . Sanh tử là một không khác
146 . Nguyên tác Phật-tâm
147 . Tìm cầu tự giác trí tuệ đã hoàn thành
148 . Đối với tất cả chúng sanh ngoài tự giác ra phải dùng sự thực tiễn của lòng từ bi.
149 . Cái tâm nguyện thành Phật.
150 . Cái tâm cứu độ tất cả chúng sanh.
151 . Thánh Điển trang 604
152 . Cao Tăng Hòa Tán – Thánh Điển – trang 585

-
- 153 . Đây chính là Trí Tuệ có được khi cứu độ chúng sanh sau khi đã có Vô Phân Biệt Trí.
154 . Thánh Điển trang 18
155 . Thánh Điển trang 251
156 . Nghe tức là tin
157 . Tin tức là Nghe
158 . Bỏn nguyện chiêu hoán sắc mệnh
159 . Thánh Điển trang 509
160 . Tức là Chánh-định trong Bát Chánh Đạo
161 . Chơn Tông Thánh Giáo toàn thơ trang 352
162 . Xem thêm phần Chánh Định Tụ trong sách này trang 164 tiếng Nhật và tiếng Việt
trang ...
163 . Thánh Điển trang 643
164 . tức là thuyết nói rằng: trong một đời không thoái chuyển
165 . dục giới, sắc giới và vô sắc giới
166 . Trí tuệ vô lậu
167 . nếu dùng con số đếm thì phải viết là 5.670.000 năm
168 . Thánh Điển trang 604
169 . Tham chiếu sách tiếng Nhật trang 66
170 . Thánh Điển trang 740
171 . Đây là thế giới hoàn toàn khổ sở, một chút ánh sáng cũng không lọt vào.
172 . Dịch giả: tiếng Đức định nghĩa Phật là người giác ngộ, người tỉnh thức, lia sanh tử,
tự bừng tỉnh...
173 . Đây là Lục Độ Ba La Mật
174 . Tức những kẻ hoàn toàn không tin tưởng vào Tam Bảo và hoàn toàn không có chất
thiện nơi người ấy
175 . Đó là tham, sân và si
176 . Tức cuộc đời của Thân Loan
177 . Theo bản Đề Hồ của Pháp Nhiên Thượng Nhơn truyện ký - Phần Ngữ Lục.
178 . Theo thuật ngữ “siêu tử hồi sanh”
179 . Thánh Điển trang 742
180 . Ở đây ý nói về Bỏn Nguyện Lục
181 . Lấy Bỏn Nguyện làm chỗ nương tựa và nhờ Bỏn Nguyện mà chuyển hóa sự tồn tại.
182 . Nhằm năm 1258
183 . Tức nhà Tâm Hữu em của Thân Loan
184 . Tức là sự tự nhiên
185 . Đó là Tự Nhiên và Pháp Nhĩ
186 . Pháp tắc của bỏn nguyện như thế ấy
187 . Ý nói không mang theo một vật gì cả.
188 . Thánh Điển trang 584

-
- 189 . Có nghĩa là Kinh gốc của Tông ấy
- 190 . Kinh Đại Thừa Vô Lượng Thọ - Thánh Điển – trang 18
- 191 . Nguyên của Phật được phát sanh và những điều căn bản
- 192 . Tức là Kinh nói về Nhứt Thừa cứu cánh cao cả.
- 193 . Ý nói chúng sanh như người đi mù
- 194 . Thánh Điển trang 9
- 195 . Ý nói về số nhiều
- 196 . Năm trực gồm: Kiếp trực, kiến trực, phiền não trực, chúng sanh trực và mạng trực.
- 197 . Tham chiếu sách tiếng Nhứt này trang 123
- 198 . Tức Tịnh Độ Chơn Tông
- 199 . Thánh Điển trang 479
- 200 . Khẩu nghiệp công đức.
- 201 . Huyền Nghĩa Phân – chú thích bản Thánh Điển – biên về Tổ thứ 7- trang 325.
- 202 . Nhiếp Đại Thừa Luận
- 203 . Danh hiệu ấy được giải thích từ phía Đức Như Lai.
- 204 . Tiếng Việt và tiếng Hán gọi là độc nhất vô nhị.
- 205 . Chữ bồi có nghĩa là bực.
- 206 . Thánh Điển trang 81.
- 207 . Thánh Điển trang 41. Muốn rõ ràng hơn nên xem lời văn nơi “Tín Văn Loại”.
- 208 . Thánh Điển trang 678
- 209 . Nghĩa là chí tâm tin tưởng, muốn sanh về nước ta ..
- 210 . Thánh Điển trang 231
- 211 . Nam Mô A Di Đà Phật tương đương với Ba Tâm của Như Lai.
- 212 . Thánh Điển trang 522
- 213 . Chỉ một không hai
- 214 . Hai loại tin sâu vào cơ duyên và pháp nghi và nội dung chỉ là một Tín Tâm.
- 215 . Tức là thuyết về việc vãng sanh liền thành Phật
- 216 . Hạnh Tây
- 217 . Long Quán
- 218 . Thiên Thai Tông gọi là Sơ Trụ Vị
- 219 . Tức thành Phật
- 220 . Chúng ngộ ngay tức khắc
- 221 . Thánh Điển trang 264
- 222 . Tức 5.670.000 năm
- 223 . Ý nói nơi Đức Thích Ca đã thành đạo
- 224 . Nghĩa là liền giống như Đức Di Lặc.
- 225 . Cùng một thể chứ không hai
- 226 . Chúng sanh và Phật vốn đồng một thể

-
- 227 . Thánh Điển trang 811
- 228 . Thánh Điển trang 472
- 229 . Nhằm năm 1201
- 230 . Điều này có nghĩa là chuyển hoán thân tâm tự lực và quy nhập vào tha lực
- 231 . Ở đây ám chỉ Thân Loan là tác giả của Ngu Ngốc
- 232 . Dịch giả: Thật ra cả Việt Nam, Đại Hàn, Tây Tạng, Bhutan cũng đã có ảnh hưởng rất đậm nét về Tịnh Độ Tông.
- 233 . Thánh Điển trang 684
- 234 . Thánh Điển trang 685
- 235 . Nhằm năm 1205
- 236 . Xem thêm sách này của Dịch Giả, xuất bản năm 2004
- 237 . Ta đây ám chỉ cho Thân Loan
- 238 . Thành thật rõ biết.
- 239 . Chẳng vui và chẳng thích
- 240 . Chơn Tông Thánh Giáo Toàn Thư – trang 2315
- 241 . Seikaku Hoin
- 242 . Luật Sư Ryukan
- 243 . Lời dạy của bậc Thánh
- 244 . Luân lý đối với con người
- 245 . Nghĩa là nhớ nghĩ giữa Phật và Phật.
- 246 . Tác giả Kakehashi
- 247 . Tôi là tác giả Kakehashi
- 248 . Koyama Hirori
- 249 . Nhằm năm 1998
- 250 . Năm 1999
- 251 . Heisei
- 252 . Đệ Thất Viên
- 253 . Showa
- 254 . Tiếng Nhựt dùng là trụ chức, chứ không dùng chữ trụ trì